

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2020
Факультет економіки та управління

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

13–17 квітня 2020 року

Електронне видання комбінованого
використовування на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 330
Т39

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька політехніка»
(Протокол №4/20 від 02.03.2020 р.)*

Упорядник Панченко О.М.

Редакційна колегія:

Наумик В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)

Прушківський В. Г., д-р екон. наук, професор

Кузькін О.Ф., канд. техн. наук, доцент

Глушко В.І., канд. техн. наук, доцент

Климов О.В., канд. техн. наук, доцент

Антонов М.Л., канд. техн. наук, доцент

Савченко В.О., канд. техн. наук, доцент

Кабак В.С., канд. техн. наук, доцент

Касьян М.М., канд. техн. наук, доцент

Корольков В.В., канд. екон. наук, доцент

Дедков М.В., канд. іст. наук, доцент

Васильєва О.О., канд. фіз.-мат. наук, доцент

Пуцина І.В., канд. пед. наук, доцент

Філей Ю.В., канд. юр. наук, доцент

Гайворонська Т.О., канд. філос. наук, доцент

Сажнев В. М., канд. техн. наук, доцент

Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту,
представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

- Т39 Тижень науки-2020. Факультет економіки та управління. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–17 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] / Редкол. :В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 1 електрон. опт. диск. (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. ISBN 978-617-529-265-5.

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться на факультеті економіки та управління Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-265-5

© Національний університет
«Запорізька політехніка», 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»	18
<i>Чердниченко Н.О., Горбачова Є.А.</i> Фінансова політика на сучасному етапі.....	18
<i>Бабенко-Левада В.Г., Грунь С.В.</i> Необхідність проведення банківського нагляду та регулювання з метою забезпечення стабільності банківської системи.....	20
<i>Пахомова І.Г., Завальна Д.О.</i> Дослідження впливу коливань валютного ринку на стан економіки України в період глобальної економічної кризи.....	23
<i>Бабенко-Левада В.Г., Постнікова І.В.</i> Переваги, недоліки та перспективи розвитку інтернет-банкінгу в Україні	26
<i>Чердниченко Н.О., Трошина Н.В.</i> Бюджетна політика України на сучасному етапі.....	28
<i>Чердниченко Н.О., Тарасенко О.С.</i> Податкова політика на сучасному етапі	30
<i>Фатюха Н.Г., Здорова К.О.</i> Бідність як соціальна проблема людства	32
<i>Шестопалова О.В., Рябченко І.А.</i> Аналіз сучасного стану міжнародних валютних резервів в Україні	35
<i>Бабенко-Левада В.Г., Нефьодов Є.О.</i> Місія фінансового сектору України до 2025 року.....	38
<i>Фатюха Н.Г., Клименко А.Д.</i> Напрями вдосконалення взаємовідносин місцевих бюджетів з державним бюджетом.....	40
<i>Олійник Т.О., Нефьодов Є.О.</i> Сутність банківського кредитування підприємств.....	42
<i>Пахомова І.Г., Міняйло А.В.</i> Оцінка рівня непрацюючих кредитів в банківському секторі	44

<i>Бабенко-Левада В.Г., Фесик Я.А.</i> Зміни які виникли у банківській системі України з урахуванням обмежень, викликаних карантинними умовами.....	47
<i>Олійник Т.О., Грунь С.В.</i> Сутність проведення фінансового аналізу підприємства	49
<i>Бабенко-Левада В.Г., Шилова М.С.</i> Інвестиційна діяльність комерційних банків України	51
<i>Андросова О.Ф., Григоренко Н.В.</i> Аналіз пасивних операцій комерційних банків України	53
<i>Андросова О.Ф., Завальна Д.О.</i> Аналіз активних операцій комерційних банків України	56
<i>Бабенко-Левада В.Г., Вахненко Д.В.</i> Необхідність легалізації криптовалют НБУ з метою розвитку крипто валютної індустрії	59
<i>Бабенко-Левада В.Г., Аш-Шегрі Л.А.</i> Оцінка кредитоспроможності підприємства – клієнта банку в Україні	61
<i>Пахомова І.Г., Семенова А.О.</i> Ринок фінансових послуг України: інтеграція до світової фінансової системи.....	63
<i>Пахомова І.Г., Григоренко Н.В.</i> Проблеми фінансового ринку	65
<i>Набатова Ю.О., Величко В.М.</i> Виокремлення видів економічної діяльності Запорізької області, які володіють інноваційним потенціалом.....	69
<i>Набатова Ю.О., Семенова А.О.</i> Фактори негативного впливу на екологічний стан Азовського моря та шляхи їх подолання	71
<i>Набатова Ю.О., Рябченко І.А.</i> Демографічна ситуація Запорізької області: скорочення населення та ризику для економіки	73
<i>Набатова Ю.О., Завальна Д.О.</i> Дослідження впливу відходів на екологічну ситуацію в Запорізькій області з економічного боку та перспективи її покращення.....	76

<i>Шестопалова О.В., Волобуєва І.О.</i> Шляхи вдосконалення моделі проведення оцінки кредитоспроможності та оцінювання кредитних ризиків	79
<i>Набатова Ю.О., Топчий К.О.</i> Підприємницьке середовище Запорізької області.....	83
<i>Набатова Ю.О., Коваль Є.С.</i> Соціальна сфера та соціальна інфраструктура: освіта та охорона здоров'я.....	85
<i>Коваль О.А.</i> Сучасні фінанси – філософія постмодерну....	89
<i>Бабенко-Левада В.Г.</i> ДМС в умовах загальнонаціонального карантину як кваліфікована та своєчасна допомога при «зустрічі» з COVID-19	91
<i>Шестопалова О.В.</i> Аналіз фінансових рішень підприємства, стратегія та тактика	94
<i>Пахомова І.Г.</i> Основні механізми впливу на дохідність фондових індексів.....	97
<i>Фатюха Н.Г.</i> Основні статистичні характеристики транспортно-логістичних протокластерів	99
<i>Шарова С.В.</i> Ринок корпоративних цінних паперів в Україні: проблеми та можливості	101
<i>Олійник Т.О.</i> Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства	104
СЕКЦІЯ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ».....	107
<i>Візіренко С.В., Ловчикова Т.О.</i> Організація обліку розрахунків за виплатами працівникам.....	107
<i>Зоря О.П., Драгниш М.С.</i> Порядок виконання примусового списання коштів з рахунків, які відкриті клієнтами в банках.....	109
<i>Лищенко О.Г., Мишакова В.О.</i> Актуальні аспекти управління в організації обліку	111
<i>Лищенко О.Г., Удовиченко Г.І.</i> Актуальні аспекти обліку з розрахунків по оплаті праці з персоналом підприємства	113

<i>Максименко І.Я., Мишакова В.О. Особливості проведення внутрішнього аудиту в державному секторі України.....</i>	<i>115</i>
<i>Максименко І.Я., Крутько К.В. Особливості процесу організації внутрішнього аудиту в державному секторі України.....</i>	<i>117</i>
<i>Максименко І.Я., Ловчикова Т.О. Принципи організації та здійснення внутрішнього державного фінансового контролю в Державному секторі України</i>	<i>120</i>
<i>Максименко І.Я., Драгниш М.С. Види і функції здійснення державного фінансового контролю</i>	<i>122</i>
<i>Максименко І.Я., Удовиченко Г.І. Сутність, мета та завдання державного фінансового контролю</i>	<i>124</i>
<i>Максименко І.Я., Коваленко Є.В. Особливості обліку валютних операцій</i>	<i>126</i>
<i>Очеретко Л.М., Татюк О.Г. Напрями вдосконалення обліку грошових коштів на рахунках в банку</i>	<i>128</i>
<i>Очеретко Л.М., Мозолєвська В.О. Напрями вдосконалення обліку основних засобів</i>	<i>130</i>
<i>Очеретко Л.М., Федюк Д.О. Напрями вдосконалення обліку нарахування заробітної плати на підприємстві ...</i>	<i>132</i>
<i>Панченко О.М., Крутько К.В. Особливості формування плану рахунків облікової системи на малих підприємствах.....</i>	<i>134</i>
<i>Помулева Л.М., Федюк Д.О. Особливості акцизного оподаткування тютюнових виробів</i>	<i>136</i>
<i>Помулева В.М., Татюк О.Г. Особливості сплати ЄСВ фізичними-особами підприємцями</i>	<i>138</i>
<i>Помулева В.М., Мозолєвська В.О. Особливості та недоліки оподаткування нерухомого майна</i>	<i>140</i>
<i>Помулева В.М., Шабля А.В. Особливості фінансової звітності малих підприємств</i>	<i>142</i>
<i>Помулева В.М., Багрій Т.О. Особливості обліку експортних операцій</i>	<i>144</i>

<i>Помулева В.М., Ярмусь Д.В.</i> Екологічний податок: розрахунок, облік та звітність	146
<i>Помулева В.М., Філь Р.Є.</i> Складання декларації із земельного податку та уточнення зобов'язань в умовах карантину	148
<i>Помулева В.М., Підставка В.О.</i> Особливості розрахунку, обліку, звітності та сплати податку на нерухоме майно	150
<i>Помулева В.М., Курусь І.І.</i> Порядок складання податкових накладних за щоденними підсумками та його удосконалення	152
<i>Зоря О.П.</i> Удосконалення обліку коштів у розрахунках клієнтів банку.....	154
<i>Лищенко О.Г.</i> Управлінській облік та аналіз браку у продукції в забезпечені системи якості на підприємстві	156
<i>Панченко О.М.</i> Методичні підходи до аналізу інноваційної діяльності підприємства в оцінці його сталого розвитку.....	158
<i>Помулева В.М.</i> Особливості реєстрації платником ПДВ суб'єктів спрощеної системи оподаткування.....	161
СЕКЦІЯ «МЕНЕДЖМЕНТ».....	164
<i>Пуліна Т.В.</i> Прогнозування стану розвитку регіону методом когнітивного моделювання	164
<i>Гудзь П.В.</i> Регіональний менеджмент в теорії управління	166
<i>Нечаєва І.А.</i> Євроінтеграційні процеси, формування та збереження національної ідентичності.....	169
<i>Кутідзе Л.С.</i> Особливості кадрової політики торговельних підприємств.....	173
<i>Соріна О.О.</i> Вибір моделі життєвого циклу проекту.....	175
<i>Тесленок І.М.</i> Концептуальні моделі розвитку корпоративної культури підприємства.....	177

<i>Панкова А.Ю.</i> Форми і методи регулювання економічними процесами при впровадженні структурних змін	179
<i>Тесленок І.М., Трибой І.А.</i> Проблеми розробки стратегії розвитку підприємства у сфері оздоровлення та відпочинку.....	180
<i>Тесленок І.М., Мишакова В.О.</i> Професійна етика державного службовця як фактор іміджу державного органу	182
<i>Тесленок І.М., Коваль В.В.</i> Теоретичні підходи до вивчення виробничої інфраструктури регіону	185
<i>Тесленок І.М., Бузоверова Є.О.</i> Вибір конкурентної стратегії підприємства під час кризи	188
<i>Селівєрстова А.В., Риженко О.М.</i> Мотивація персоналу: значення для керівників з обліку	190
<i>Атрощенко В.С., Риженко О.М.</i> Управління матеріальними ресурсами підприємства	192
<i>Бірківській Ю.С., Риженко О.М.</i> Сучасні проблеми оптимізації матеріальних запасів на підприємстві	194
<i>Мельник О.М., Риженко О.М.</i> Управління персоналом підприємства на прикладі посади головного бухгалтера	196
<i>Пилипенко В.С., Риженко О.М.</i> Контроль у бухгалтерському обліку як функція управління	198
<i>Бень В.В., Риженко О.М.</i> Шляхи удосконалення системи оплати праці державних службовців	200
<i>Яворська В.О., Риженко О.М.</i> Організаційна підготовка виробництва та освоєння нового продукту	202
<i>Ткаченко А.В., Риженко О.М.</i> Вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства	204
<i>Тиха А.Д., Риженко О.М.</i> Інноваційне використання бухгалтерського обліку для ефективного стратегічного управління підприємством	206

<i>Семеніхін М.С., Риженко О.М.</i> Інновації в практиці управління персоналом на підприємстві	208
<i>Гайворонська Д.С., Риженко О.М.</i> Формування системи стратегічного управлінського обліку виробничих підприємств в умовах невизначеності	210
<i>Запорожська Д.С., Риженко О.М.</i> Основні види аутсорсингу та їх застосування в управлінні діяльністю підприємства	212
<i>Запорожська Д.С., Риженко О.М.</i> Менеджмент ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах.....	214
<i>Кравченко К.Г., Риженко О.М.</i> Методи і моделі прийняття рішень в операційному менеджменті	216
<i>Новікова О.О., Риженко О.М.</i> Вибір місця розташування виробництва: сутність, необхідність і завдання	219
<i>Єфанов А.М., Риженко О.М.</i> Організація виробництва на підприємстві	221
<i>Нечаєва І.А., Лавріненко В.О.</i> Інвестування: сутність, цілі, види, напрямки	223
<i>Нечаєва І.А., Рощина Д.С.</i> Основні риси та форми державно-приватного партнерства в Україні	225
<i>Нечаєва І.А., Оболадзе А.Н.</i> Порівняльний аналіз понять «інвестиційна привабливість», «репутація» та «імідж»	228
<i>Нечаєва І.А., Гордієнко І.А.</i> Особливості управління розвитком організації в умовах кризи	230
<i>Нечаєва І.А., Подакова Г.Ю.</i> Фактори формування конкурентної позиції ЗВО	233
<i>Панкова А.Ю., Костецька А.І.</i> Ключові етапи формування ефективної команди за моделлю Такмана	235
<i>Панкова А.Ю., Заїка В.В.</i> Вдосконалення системи оперативного управління виробництвом ПАТ «Запоріжсталь»	238

<i>Панкова А.Ю., Луценко А.М. Екологічно свідомий менеджмент як основна стратегія і концепція сучасних підприємств</i>	<i>239</i>
<i>Панкова А.Ю., Дончик Д.І. Сутність та зміст стратегічного управління інноваційними проектами підприємства</i>	<i>242</i>
<i>Панкова А.Ю., Фисина Д.В. Формування професійних компетенцій сучасного менеджера</i>	<i>244</i>
<i>Панкова А.Ю., Стуконог К.В. Менеджмент конкурентних дій як невід'ємна частина управління бізнесом</i>	<i>246</i>
<i>Панкова А.Ю., Чернецова К.О. Основні управлінські рішення підприємств ЗЕД при виході на міжнародні ринки.....</i>	<i>248</i>
<i>Гудзь П.В., Кравченко К.Г. Посадові особи в ОГТ: функції та повноваження.....</i>	<i>251</i>
<i>Кутідзе Л.С., Бень В.В. Особливості організації управління персоналом на державній службі.....</i>	<i>256</i>
<i>Ткачук О.Ю, Сивроткіна К.В. Роль керівника в управлінні закладом освіти.....</i>	<i>258</i>
<i>Ткачук О.Ю, Сотніков Е.Г., Сотнікова Н.П. Перспективи застосування критичних технологій в аграрному секторі на регіональному рівні як інструменту форсайта.....</i>	<i>260</i>
<i>Корольков В.В., Мишакова В.О. «Держава у смартфоні» як новий вектор розвитку публічного адміністрування</i>	<i>262</i>
<i>Соріна О.О., Доновський Д.В. Формування іміджу сучасного підприємства.....</i>	<i>264</i>
<i>Пуліна Т.В., Шувакіна К.Г. Створення кластеру харчової промисловості в Запорізькому регіоні</i>	<i>266</i>
<i>Пуліна Т.В., Левченко А.Г. Роль соціальної реклами в державному управлінні.....</i>	<i>268</i>
<i>Пуліна Т.В., Малярєнко А.Є. Державне управління та охорона здоров'я в Україні.....</i>	<i>271</i>

<i>Пуліна Т.В., Малярєнко Я.А. Проблематика медичної галузі в умовах пандемії COVID-19</i>	<i>274</i>
<i>Пуліна Т.В., Суязова О.О. Удосконалення системи надання адміністративних послуг</i>	<i>275</i>
<i>Пуліна Т.В., Бондаренко В.В. Проблеми розвитку інноваційної активності промислових підприємств</i>	<i>277</i>
СЕКЦІЯ «МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА»	279
<i>Онуфрієнко Н.Л. Формування завдань комплексу екологічного маркетингу Запорізького регіону</i>	<i>279</i>
<i>Павлішина Н.М., Діденко В.В. Промоція у видавничій справі</i>	<i>281</i>
<i>Кочнова І.В., Мельник К.С. Ребрендинг: світовий досвід практичної реалізації</i>	<i>283</i>
<i>Онуфрієнко Н.Л., Щербіна Т.Ю. Використання інформаційних технологій в процесі автоматизації продажів підприємств роздрібної торгівлі</i>	<i>285</i>
СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ЛФК ТА СПОРТ У ВИЩІЙ ШКОЛІ».....	288
<i>Атаманюк С.І. Інноваційні сучасні системи фізичного виховання зі студентами ЗВО.....</i>	<i>288</i>
<i>Ванюк О.І. Агресивна подача і контр агресивний прийом м'яча в сучасному жіночому волейболі.....</i>	<i>278</i>
<i>Ванюк О.І. Порівняння методик розвитку гнучкості у студентів.....</i>	<i>292</i>
<i>Гавриленко В.В. Використання спортивного метання при навчанні студентів бойовим мистецтвам.....</i>	<i>295</i>
<i>Голева Н.П. Використання інструментальних засобів у стрільбі кульовій.....</i>	<i>297</i>
<i>Гуцалюк Д.Г. Сутність контролю підготовки спортсменів у аеробній гімнастиці.....</i>	<i>299</i>
<i>Данильченко С.І. Історія створення і розвитку футболу...301</i>	
<i>Данильченко С.І. Самостійні заняття з фізичного виховання для студентів спеціальної медичної групи.....</i>	<i>303</i>

<i>Дудник Ю.І.</i> Сучасні технології у фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності.....	304
<i>Жержерунов А.О.</i> Роль сучасних технологій у освітньому процесі з предмету фізичне виховання.....	307
<i>Журавльов Ю.Г.</i> Методи спортивного тренування гирьовиків.....	309
<i>Кириченко О.В.</i> Рух – основа життя і здоров'я.....	311
<i>Кириченко О.В.</i> Фітнес як засіб, орієнтований на здоровий спосіб життя.....	314
<i>Крюков Ю.М., Крюкова І.М.</i> Засоби підвищення легеневої вентиляції спортсменів.....	316
<i>Крюков Ю.М., Крюкова І.М.</i> Довільні дихальні вправи при заняттях зі студентами з відхиленням в стані здоров'я.....	317
<i>Кокарева С.М.</i> Особливості дистанційного навчання з предмету фізичне виховання у ЗВО технічного профілю.....	319
<i>Кубатко А.І.</i> Фітнес-індустрія - важливий аспект у розвитку інтересу студентів до занять з фізичного виховання.....	322
<i>Кубатко А.І.</i> Здоров'язберігаючі технології у вищих навчальних закладах.....	323
<i>Луценко С.Г.</i> Основні аспекти розвитку стрибучості волейболістів.....	325
<i>Мілкіна О.В.</i> Виховання волевих якостей у процесі занять фізичними вправами.....	327
<i>Мотуз С.О.</i> Настільний теніс у закладах вищої освіти України.....	329
<i>Напалкова Т.В.</i> Кореляція занять з фізичної культури та раціонального харчування як основоположні фактори зміцнення здоров'я.....	330
<i>Овдеєнко А.О.</i> Контроль та самоконтроль на заняттях з фізичного виховання.....	331
<i>Ремешевський О.В.</i> Етапи підготовки гирьовиків різних вікових груп.....	333

<i>Рімар Ю.І.</i> Ідеомоторне тренування.....	335
<i>Сокол Л.Г.</i> Вивчення психологічних особливостей команди волейболістів методом соціометрії.....	336
<i>Терьохіна О.Л.</i> Види контролю у підготовці спортсмена.....	338
<i>Черненко А.Є.</i> Підвищення рівня фізичної підготовки студентів з во засобами міні-футболу.....	340
<i>Черненко А.Є.</i> Теоретичні основи оптимізації процесу фізичного виховання студентів засобами футболу у ЗВО.....	341
<i>Шеховцова К.В.</i> Krump (крамп) як танцювальний стиль фанк-аеробіки на заняттях з фізичного виховання спеціалізації “аеробіка” у ЗВО.....	343
<i>Шеховцова К.В.</i> Locking (локінг), як танцювальний стиль фанк-аеробіки на заняттях з фізичного виховання спеціалізації “аеробіка” у ЗВО	345
<i>Шипенко А.О.</i> Ігрова підготовка гандболістів.....	347
<i>Шипенко А.О.</i> Модель управління процесом навчання рухових дій в гандболі студентів у ЗВО.....	350
<i>Щербій С.А.</i> Теоретичне обґрунтування диференційованого підходу до фізичного виховання студентів НУ «Запорізька політехніка».....	352
<i>Бондаренко К.В., Кокарева С.М.</i> Сучасні підходи до проведення занять фізичною культурою у студентів ЗВО.....	345
<i>Бойко Р.В., Мотуз С.О.</i> Самостійні заняття з фізичного виховання для студентів.....	356
<i>Бурлай Д.А., Путров О.Ю.</i> Формування здорового способу життя студентів поза межами ЗВО.....	357
<i>Бурлай Д.А., Путров О.Ю.</i> Фізична культура як суспільне явище.....	359
<i>Гонтар Ю.Р., Журавльов Ю.Г.</i> Планування навчально-тренувального процесу гирьовиків.....	360

<i>Гонтар Ю.Р., Ремешевський О.В.</i> Розвиток м'язів кистей та передпліч у гирьовому спорті.....	362
<i>Гриб Г.В., Кокарева С.М.</i> Використання сучасних технологій як фактор підвищення мотивації до процесу фізичного виховання.....	364
<i>Дем'яненко Р.М., Путров О.Ю.</i> Здоровий спосіб життя.....	366
<i>Драчова А.М., Луценко С.Г.</i> Сучасний погляд на засоби та методи фізичної підготовки волейболістів.....	368
<i>Жарчинський В.І., Путров О.Ю.</i> Позитивний вплив плавального курсу на організм людини.....	369
<i>Завоюра К.В., Кириченко О.В.</i> Сучасні підходи до формування здоров'я студентів в процесі фізичного виховання.....	372
<i>Зверев О.Д., Щербій С.А.</i> Методичні аспекти атлетичної підготовки студентів.....	374
<i>Караульна К.Ю., Кокарева С.М.</i> Аналіз ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій у фізичному вихованні студентів.....	377
<i>Кисель Є.О., Напалкова Т.В.</i> Різноманіття фізичних вправ як методи корекції фігури.....	379
<i>Коломиченко М.Ю., Кокарева С.М.</i> Інноваційні перетворення в сфері фізичної культури і спорту у ЗВО технічного профілю	381
<i>Красневич Г.Д., Кокарева С.М.</i> Сучасні технології у фізкультурно-оздоровчій і спортивної діяльності.....	384
<i>Кука О.С., Путров О.Ю.</i> Про алекситимічні прояви у студентів технічних ЗВО.....	387
<i>Личман Є.С., Кокарева С.М.</i> Застосування комп'ютерних технологій у сфері фізичної культури і спорту.....	388

<i>Маслова Д.В., Голєва Н.П.</i> Використання можливостей тренажеру скатт для корекції навчально-тренувального процесу зі стрільби кульової.....	391
<i>Мусійченко П.А., Кокарева С.М.</i> Можливість впровадження сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій у процес фізичного виховання студентів ЗВО.....	393
<i>Піщенко А.О., Рімар Ю.І.</i> Здатність до збереження рівноваги.....	396
<i>Подріз Д.А., Кокарева С.М.</i> Розвиток сучасної системи фізичного виховання у ЗВО із застосуванням цифрових технологій.....	397
<i>Полковникова С.М., Кокарева С.М.</i> До питання використання комплексних фітнес-програм в системі фізичного виховання студентів.....	401
<i>Постолєнко М.О., Мілкіна О.В.</i> Виховання студентської молоді у ЗВО.....	404
<i>Потєпих О.В., Кокарева С.М.</i> Формування здорового способу життя студентів з використанням іт-технологій.....	406
<i>Прішелец О.А., Овдєєнко А.О.</i> Ведення щоденника, проба Штанге, індекс Кетле і регулярні заняття ритмічною гімнастикою.....	408
<i>Ромашко Г.А., Данильченко С.І.</i> Лікувальна фізкультура при захворюваннях серцево-судинної системи.....	409
<i>Сальнікова Н.С., Терьохіна О.Л.</i> Оцінка функціонального стану людини.....	411
<i>Терьохіна Є.Ю., Терьохіна О.Л.</i> Дихальна гімнастика у програмі фізичної культури.....	412
<i>Червона К.В., Терьохіна О.Л.</i> Організація занять з фізкультури	413
<i>Чічерін Д.К., Овдєєнко А.О.</i> Ведення щоденника та оцінка реакції пульсу на фізичне навантаження.....	415

<i>Чумакова Т.І., Кокарева С.М.</i> Використання мобільних додатків як сучасний засіб мотивації до дотримання здорового способу життя.....	417
<i>Шеховцова Т.А., Шеховцова К.В.</i> Поппінг (poppin), як танцювальний стиль фанк-аеробіки на заняттях з фізичного виховання спеціалізації аеробіка у ЗВО.....	319
<i>Шутко А.А., Сокол Л.Г.</i> Своєрідність психологічної підготовки волейболістів.....	421
<i>Якушева А.В., Кириченко О.В.</i> Використання фітнес-йоги в процесі фізичного виховання студентів спеціальної медичної групи.....	423
СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ».....	425
<i>Афендікова Н.О.</i> Основні теоретичні положення визначення механізму антикризового управління в регіонах України.....	425
<i>Юрченко В.І.</i> Теоретичні підходи до визначення системи антикризового управління розвитку економіки на регіональному рівні.....	427
<i>Кригульська Т.Б.</i> Вплив цифровізації на сучасний економічний простір.....	429
<i>Чумак О.В.</i> Функціонування економіки України в умовах пандемії COVID-19: ризики та можливості.....	431
<i>Сидорук І.С.</i> Прогнози економічних наслідків карантинних обмежень в Україні.....	433
<i>Федорченко О.К.</i> Корупція – головний ворог економіки України.....	435
<i>Лук'яненко Н.Е.</i> Проблема становлення середнього класу в Україні.....	437
<i>Кригульська Т.Б., Панченко М.О.</i> Науково-технічний прогрес та його вплив на економіку.....	439
<i>Кригульська Т.Б., Славський Б.С.</i> Глобальні проблеми у контексті сучасного економічного розвитку.....	441

<i>Юрченко В.І., Васильєв Б.В.</i> Сутність дефолту та його вплив на економіку країни.....	443
<i>Юрченко В.І., Горбенко В.І.</i> Основні засади реалізації державного регулювання ринкової економіки.....	445
<i>Юрченко В.І., Джеббаров Б.О.</i> Економічна криза енергетики України.....	447
<i>Юрченко В.І., Піскун В.В.</i> Розвиток інтернет - банкінгу в Україні.....	449
<i>Юрченко В.І., Соловійов М.П.</i> Інтернаціоналізація світового господарства в сучасних умовах.....	451
<i>Юрченко В.І., Стрончик Б.В.</i> Корупція як фактор впливу на економіку України.....	453
<i>Чумак О.В., Кононенко А.В.</i> Проблеми розвитку туризму в Україні.....	455
<i>Чумак О.В., Суле Р.У.</i> Проблема бідності в сучасній Україні та шляхи її вирішення.....	457
<i>Федорченко О.К., Атинакова В.Р.</i> Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання.....	459
<i>Лук'яненко Н.Е., Моїсєєва В.О.</i> Особливості інноваційного розвитку в Україні.....	461
<i>Лук'яненко Н.Е., Донченко А.П.</i> Проблема монополізму в Україні.....	463
<i>Лук'яненко Н.Е., Гаркавенко В.Р.</i> Розвиток молодіжного сегменту на ринку праці України.....	465
<i>Лук'яненко Н.Е., Попкова Д.Є.</i> Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні.....	467
<i>Лук'яненко Н.Е., Шишкова О.С.</i> Проблеми малих підприємств в Україні.....	469
<i>Лук'яненко Н.Е., Школа К.А.</i> Сучасні проблеми розвитку підприємництва в Україні.....	472

СЕКЦІЯ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»

УДК 336.14

Чередниченко Н.О.¹, Горбачова Є.А.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр.ФЕУ–119 НУ «Запорізька політехніка»

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Забезпечення фінансової інклюзії країни (доступності фінансових послуг для населення, у першу чергу, за рахунок поширення інформаційних технологій) формує нові можливості для економіки та держави в цілому, адже стимулює економічне зростання шляхом розширення можливостей залучення заощаджень фізичних осіб та інвестування цих коштів у розвиток економіки, підвищує рівень добробуту населення шляхом розвитку у людей підприємницьких здібностей, спроможності розсудливо планувати особисті фінансові рішення, у т. ч. складання власного бюджету, контролю фінансових рахунків, заощаджень, кредитів, власного боргу тощо.

Наразі 44 країни світу схвалили стратегію фінансової грамотності, а у 27 країнах цей документ перебуває на етапі розробки. Прискорене забезпечення фінансової інклюзії визначено також однією зі стратегічних цілей НБУ.

Аналіз використання кредитних коштів міжнародних фінансових організацій(далі – МФО) показав, що на сьогодні у трьох найбільших партнерів України з числа МФО є доступними для України, але не використаними великі за обсягами суми кредитів, які можна порівняти з розміром нової програми співпраці з МВФ, переговори щодо якої веде Уряд України (обсяг кредитів МБРР, ЄБРР, ЄІБ, що не використовуються, становить біля 6,8 млрд. дол.). В умовах загострення зовнішніх ризиків у 2019 р., пов'язаних із можливим посиленням військової агресії проти України, торговельними війнами, уповільненням світової економіки, послабленням інтересу інвесторів до країн, що розвиваються та впливом капіталу з цих країн, особливого значення набуває завдання визначення чинників вразливості фінансової системи.

На сьогоднішній день можливо використовувати такі методи державної фінансової політики, які здатні сприяти усуненню соціальних диспропорцій в суспільстві та необхідні для цього інструменти і важелі:

— податкове регулювання доходів фізичних осіб (податкові пільги для певних категорій громадян і різних податкових відрахувань за певних умов, введення помірно прогресивної шкали оподаткування);

— фінансування грошових виплат громадянам, які гарантовані державою (допомога, стипендії, пенсії, матеріальна допомога та ін.);

— фінансування пільг при оплаті або отриманні товарів і послуг (включаючи комунальні) таким категоріям громадян, як особи з інвалідністю; сім'ї, що мають дітей з інвалідністю; багатодітні сім'ї; сім'ї, що втратили годувальника, малозабезпеченим пенсіонерам та ін.;

— фінансове регулювання ринку житла з боку держави (надання органами влади державних гарантій за банківськими іпотечними кредитами, будівництво соціального житла на засадах державно-приватного партнерства та ін.);

— фінансове стимулювання підприємств/організацій до соціального партнерства, створення нових робочих місць з метою зниження рівня безробіття;

— бюджетне фінансування цільових програм соціального спрямування, зокрема у сфері освіти, охорони здоров'я, культури та ін.;

— фінансове стимулювання відтворення населення;

— фінансове забезпечення та регулювання державних соціальних гарантій (мінімального розміру оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги та ін.);

— адресне надання соціальних послуг.

В останньому кварталі 2019 р. спостерігалось збільшення розміру активів банків державного сектору за рахунок зростання обсягу грошових коштів та їх еквівалентів (на 63%, або на 31,5 млрд. грн), коштів в НБУ (в 2,1 раза, або на 27,0 млрд. грн) та міжбанківських кредитів (на 41%, або на 25,1 млрд. грн). Прогноз інфляції підвищено з 5,6% до 11,6%

Кабінет міністрів України оприлюднив оновлений макроекономічний прогноз, в якому підвищив прогноз інфляції в 2020 році з затверджених раніше 5,6% до 11,6%.

Основними недоліками економічної та фінансової політики України є повільність проведення економічних реформ, відсутність результатів внутрішніх соціально-економічних трансформацій, високий рівень корупції. За багатьма макроекономічними показниками Україна стоїть сьогодні набагато нижче того рівня, який потрібен для дотримання критеріїв членства в ЄС та партнерства

Крім того, невирішеною проблемою фінансової сфери залишається високий рівень бюджетного дефіциту та державного боргу.

Важливим завданням фінансової політики держави є створення фінансового ринку, що буде основним механізмом перетворення нагромаджень в інвестиції, перерозподілу капіталу та забезпечення прозорості фінансових потоків.

Трансформаційні процеси у фінансовій політиці України почалися з прийняття євроінтеграційного курсу в економічній політиці загалом [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Качула С.В. Трансформація механізму реалізації державної фінансової політики соціального розвитку в Україні Економічна наука. 2019 . С.72-74
2. Національний Інститут Стратегічних Досліджень. Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika> (дата звернення: 03.04.2020)
3. Власність Секретаріату Кабінету Міністрів України. Проект реалізовано Фондом Східна Європа та Державним агентством з питань електронного урядування України у межах програми міжнародної технічної допомоги "Електронне врядування за для підзвітності влади та участі громади" (EGAP) , за фінансової підтримки Швейцарської агенції розвитку та співробітництва. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2020)
4. Портал «РБК-Україна». Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news> (дата звернення: 03.04.2020)
5. Курило О.В. Фінансова політика України в умовах євроінтеграційних процесів. Економіка і суспільство. 2018. С. 1086-1087

УДК 336

Бабенко-Левада В.Г.¹, Грунь С.В.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ ТА РЕГУЛЮВАННЯ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Банківська система має велике значення в розвитку економіки кожної країни. Через банки проходять грошові потоки між ланками національного і світового господарства, виробляються товари і послуги, розпоряджаються кошти акціонерів банку, держави, суб'єктів господарювання. Саме тому, суспільство зацікавлене в забезпеченні стабільності банківської системи. Адже розбіжності у роботі однієї банківської установи можуть нанести шкоду не тільки його власникам, а й усій банківській системі. Тому, необхідно використовувати заходи банківського регулювання та нагляду.

Банківський нагляд – цілеспрямована діяльність, яку здійснює уповноважений орган з питань банківського нагляду та контролю, що представляє державну владу, з метою контролю за дотриманням законодавчо встановлених меж діяльності банків та забезпечення

стабільності національної банківської системи і грошової одиниці та захисту інтересів вкладників і кредиторів банку. [4, с.182]

Такі науковці, як Грушко В.І., Міщенко В.І. та інші, під банківським наглядом розуміють “моніторинг процесів, що відбуваються у банківській сфері на різних стадіях функціонування банків, а саме: створення нових банків та їх установ, діяльності банків, реорганізації та ліквідації банків” [1, с.11; 9, с. 48].

Згідно із ст.67 Закону України «Про банки і банківську діяльність» метою банківського нагляду є стабільність банківської системи та захист вкладників і кредиторів банку щодо безпеки зберігання коштів клієнтів на банківських рахунках.

До основних завдань банківського нагляду належать:

- забезпечення стабільності та надійності банківської системи;
- захист інтересів вкладників від шахрайства;
- створення конкурентного середовища у банківському секторі;
- забезпечення відкритості політики.

Науковці виділяють такі функції банківського нагляду:

1) нормативно-правові:

- розробка нормативно-правового забезпечення функціонування банківської системи;

- розробка правових норм, щодо обмеження ризиків при мінімальному обмеженні свободи банків і забезпечення їх прибутковості;

2) аналітично-оціночні:

- визначення відповідності роботи банку нормативно-правовим нормам;

- аналіз ризиків банківської системи і тенденцій їх динаміки;

3) координаційні:

- вживання заходів, щодо банків, робота яких не відповідає нормам;

- висунення вимог до банків, щодо ліквідації виявлених недоліків.

Отже, основною метою банківського нагляду є своєчасне реагування на порушення діяльності банків, для нормалізації їх роботи, підтримки стабільності, зміцнення фінансового стану банківської системи в цілому.

Банківський нагляд тісно пов'язаний з банківським регулюванням.

Банківське регулювання-це одна із функцій держави, що полягає у створенні системи норм, що регламентують і регулюють діяльність банків, визначають її загальні принципи, порядок банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства [2].

Серед науковців, які займалися питанням банківського регулювання виокремлюють Полякова В.П., який визначає регулювання як систему

заходів, за допомогою яких держава через центральний банк забезпечує стабільне й безпечне функціонування банківської системи [3, с. 139]

Метою державного регулювання банківської сфери є підтримка стійкості національної банківської системи, запобігання банкрутства окремих банків, підтримка конкуренції в банківській сфері, задоволення потреб суспільства та клієнтів банків у отриманні якісних банківських послуг.

Згідно з метою виділяють наступні функції банківського регулювання: [4, с.178]:

- інституційна;
- соціальна;
- безпеки;
- регламентуюча;
- контрольна;
- інтеграційна;
- координувальна.

В Україні «банківський нагляд» та «банківське регулювання» здійснює НБУ. Тому, НБУ має право вимагати від банків та їх керівників, учасників усунення порушень банківського законодавства, виконання нормативно-правових актів НБУ. Національний банк України має право запровадити особливий режим контролю за діяльністю банків та призначити куратора банку. В нашій країні триває процес формування механізмів системи банківського нагляду та регулювання, який необхідно наблизити до європейської практики. Станом на 26.03.2020 року в Україні запроваджено карантин у зв'язку з вірусом COVID-19, тому заходи НБУ мають бути більш посилені для підтримки стабільності банківської системи.

На мою думку, необхідно передати окремі функції нагляду Фонду гарантування депозитів, переглянути побудову та механізм використання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, таким чином, щоб гарантом була держава та банківські установи.

Отже, від того на скільки своєчасно та ефективно здійснюється регулювання банківської діяльності залежить стабільність роботи банківської системи, рівень довіри вкладників і кредиторів банку. Тому, НБУ потребує вдосконалення та постійної розробки нових заходів регулювання та нагляду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грушко В.І. Банківський нагляд [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ В. І. Грушко, С.М. Лаптев, О.С. Любунь, К.Є. Раєвський. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. –264 с.
2. Енциклопедія банківської справи України [Текст]/ редкол.: В.С. Стельмах (голова) та ін. – К.: Молодь, ІнЮре, 2001. – 680 с.
3. Поляков В.П. Структура и функции центральных банков. Зарубежный опыт [Текст]/ В. П. Поляков, Л. А. Московкина. – М.: ИНФРА-М, 1996, – 192 с.
4. Банківська система /навч.посіб./ (Л.І. Катан, Н.І.Демчук, В.Г. Бабенко-Левада, Т.О. Журавльова); за ред. І.М. Мазур. – Дніпро: Пороги, 2017. - 444 с.

УДК 339.72

Пахомова І.Г.¹, Завальна Д.О.²

¹ канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КОЛИВАНЬ ВАЛЮТНОГО РИНКУ НА СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Стабільність валютного ринку країни є однією з умов привабливості економіки для ведення бізнесу та залучення інвестицій, адже умовою здійснення комерційної діяльності є адекватність отримуваних доходів купівельній спроможності на світовому ринку. Така вимога виконується лише за умові стійких паритетів національної та іноземної валюти [1].

На сьогоднішній день, під час глобальної всесвітньої кризи, кожна країна намагається стабілізувати валютний курс. Україна не є винятком, її регулятором виступає Національний банк, який здійснює операції на валютному ринку з метою згладжування надмірних коливань та накопичення міжнародних резервів.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що валютне регулювання, посідаючи важливе місце в системі економічних відносин, в умовах глобальної пандемії найбільше потребує стабілізації та підтримки, з боку держави.

Україна за класифікацією є периферійною країною – вона знаходиться далеко від фінансових ринків через низькі кредитні рейтинги. Найбільш ризиковими активами – є активи України з кредитним

рейтингом В, які продають найпершими. Через це спостерігається певний тиск на гривню [2].

Традиційно склалося, що в період паніки український народ втрачає довіру до національної валюти. Почувши про пандемію, люди скуповували в магазинах товари першої необхідності. Після чого звернулися до банків з приводу купівлі готівкового долара, що стало однією з причин девальвації гривні. Через припинення авіа-сполучень великою проблемою стало питання доставки готівкового долара. Ця проблема спостерігалась протягом другого тижня березня.

В свою чергу Національний банк запевняв, що був готовий до такого колапсу, бо за минулий рік придбав валюти на 8 мільярдів доларів США. Цього запасу, який вони створили протягом 2019 року і перших двох місяців 2020, повинно було вистачити, щоб вгамувати паніку як всередині країни, так і можливий вихід спекулянтів за її межі.

Для вирішення проблеми девальвації гривні, НБУ з початку березня для підтримки обмінного курсу, продав із резервів \$2,1 млрд. З цих грошей близько \$750 млн (35%) пішло на потреби нерезидентів, які почали виходити з колись привабливих для них гривневих ОВДП. Портфель ОВДП нерезидентів-спекулянтів з 28 лютого зменшився з \$5,2 млрд до \$4,4 на ранок 20 березня. Це означає, що спекулянти-нерезиденти втратили інтерес до українських ОВДП і вирішили зафіксувати прибуток і відповідно, вивели валюту з України.

Розмір міжнародних резервів України протягом лютого 2020 року зріс на 1,3% (на 329,75 млн) на 1 березня склав 26 622,82 млн доларів. Протягом лютого НБУ купив на міжбанку валюти на 734,00 млн доларів і продав на 45,00 млн доларів, чиста купівля - 689,00 млн доларів.

Динаміку резервів упродовж місяця визначали такі чинники:

- по-перше, операції Національного банку на міжбанківському валютному ринку. У лютому чиста пропозиція валюти збільшилася внаслідок збереження на достатньому рівні надходжень від експорту та одночасного зменшення попиту на валюту з боку імпортерів через нижчі ціни та потребу в енергоносіях на тлі теплої зими, а також поширення світом коронавірусу, яке ускладнило світову торгівлю і стримувало міжнародний туризм. Як результат, обсяги купівлі валюти НБУ на міжбанківському валютному ринку перевищили обсяги продажу на 689,0 млн дол. США. Національний банк поповнював міжнародні резерви в окремі дні, коли пропозиція валюти була більшою за попит, і загалом купив 734,0 млн дол. США. Водночас для згладжування надмірних коливань гривні в бік знецінення Національний банк також провів валютну інтервенцію з продажу валюти на 45,0 млн. дол. США;

- по-друге, операції уряду з управління державним боргом. На обслуговування та погашення державного боргу в іноземній валюті загалом було спрямовано 768,8 млн дол. США (в еквіваленті). З них 417,2 млн дол. США сплачено за облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП), номінованими у валюті, 213,6 млн дол. США – за зобов’язаннями уряду та Національного банку на користь Міжнародного валютного фонду, 33,7 млн. дол. США – за єврооблігаціями (ОЗДП). Решта коштів сплачена за іншими зобов’язаннями перед іноземними кредиторами та міжнародними фінансовими організаціями. Водночас упродовж місяця уряд залучив 202,3 млн. дол. США за рахунок розміщення валютних ОВДП;

- по-третє, переоцінка фінансових інструментів (зміна ринкової вартості та курсу гривні до іноземних валют). У січні місяці їх вартість збільшилася на 207,2 млн. дол. США (в еквіваленті)[3].

Проте попит на іноземну валюту зріс в середині березня як на роздрібному, так і на міжбанківському ринках. Зростання попиту на іноземну валюту з боку банків було, зумовлено активізацією угод клієнтів на умовах «форвард». Завдяки зниженню ажіотажного попиту, а також купівлею НБУ 64 млн. дол. США, наприкінці березня – початку квітня обмінний курс гривні до долара США почав зміцнюватися [3].

Регулятор зазначив, що продовжить стежити за ситуацією з поширенням коронавірусу та за станом світових фінансових і товарних ринків і за необхідності й надалі проводитиме інтервенції для згладжування надмірних курсових коливань.

Окрім цього можна виокремити такі майбутні проблеми, які мають чи малий вплив на коливання валютного ринку:

- істотне скорочення надходження валюти від заробітчан (у 2019 р. надходження склали 12 млрд. доларів);

- можливе зменшення експортної виручка від сировинних товарів, в зв'язку з спадаючим сировинним циклом на тлі світової кризи;

- вплив прямих іноземних інвестицій (або приплив – на мізерному рівні).

Підсумовуючи все вище згадане, можна простежити негативні зміни економіки в цілому, та зробити такі висновки:

- для вирішення зазначених проблем вкрай необхідні комплексні, структурні зміни, яких потребує сучасний стан економіки нашої держави

- діяльність НБУ, щодо стабілізації національної валюти – має першочергове значення;

- доцільним є зменшення панічних наслідків серед населення, тим самим припинення девальвації;

Єдине, на що зараз спроможні економісти – це говорити, про те, наскільки глибокою буде криза.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Береславська О. Дисбаланси валютного ринку України. Вісник Національного банку України. 2013. № 3. С. 3–9
2. Електронний ресурс: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2020/03/15/658087/>
3. Економічний огляд тижня. Національний банк України. 03.04. 2020р. С. 5
4. Міжнародні резерви України. Національний банк України. 05.02. 2020р. С. 1

УДК 336

Бабенко-Левада В.Г.¹, Постнікова І.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток банківського сектору потребує постійного впровадження нового у час економічної та науково-технічної обізнаності людей задля задоволення нових потреб споживачів. Враховуючи швидке зростання значення Інтернет мережі майже у всіх галузях економіки, одним із важливих напрямів перспективного розвитку банків є розробка та впровадження високотехнологічних онлайн-послуг.

Інтернет-банкінг – технологія дистанційного банківського обслуговування, засобами якої є доступ до рахунків та операцій з ними, яка забезпечується в будь-який час та з будь-якого комп'ютера або пристрою через Інтернет.

У країнах Європи кількість банківських операцій у Інтернеті складає більше 30% від загального обсягу послуг. Кількість клієнтів інтернет-банкінгу у США та Європі вже досягла більше 120 млн. осіб., а оборот інтернет-банкінгу у Європі складає більше 5 млрд. євро. [1]. За даними НБУ в Україні обсяг операцій, здійснених у мережі Інтернет (операції з використанням платіжних карток у системах інтернет - та мобільного банкінгу) у 2018 році становив 32,6 % (або 422,9 млрд. грн.) [2].

Інтернет-банкінг пропонують своїм клієнтам провідні банківські установи, в Україні такі як ПриватБанк, ОщадБанк, ПУМБ, і він має майже схожі функціональні можливості, що є також безумовними

перевагами інтернет-банкінгу. До найбільших необхідних відносяться такі, як:

1) Здатність контролювати людиною власний банківський рахунок або кредитну карту. Особа в будь-який час дня і ночі має можливість перевірити залишок грошових коштів або відстежити їх рух.

2) Оплата за послуги. На сьогодні в інтернет-банкінгу існує можливість створити і зберегти свої шаблони платежів, за допомогою чого наступні можна буде здійснити набагато швидше і зручніше. Також можлива наявність функції «Автоплатіж», яка допомагає все сплачувати в автоматичному режимі, таким чином можна не турбуватися, що платіж буде прострочений. Програма здійснює це самостійно, а людина має додатковий вільний час.

3) Рух коштів з одного рахунку на інший, поповнення гаманців електронних платіжних систем, оплата кредитів.

4) Спроможність в дистанційному режимі відкривати нові рахунки та створювати вклади (вносити грошові кошти на депозит).

5) Можливо перераховувати кошти на рахунки інших клієнтів банківської установи та на рахунки в інших банківських установах.

6) Використання програм на безоплатній основі.

7) Для банків важливим є те, що знижуються витрати на залучення нових клієнтів, швидкість обслуговування залежить не від кількості та спроможності окремих філій та відділень, а тим, що легше контролювати, зокрема потужністю комп'ютерної мережі.

Незважаючи на ряд переваг існують і певні недоліки та ризики у інтернет-банкінгу:

1) Необхідно контролювати, чи присутнє з'єднання з сервером банку та щоб це були офіційні сайт чи програма, бо на сьогодні шахраї можуть створити власні фейкові сайти, програми-шпигуни та взламувати аккаунти.

2) Важливо постійно перевіряти виписки за рахунками задля уникнення шахрайського зняття грошових коштів;

3) Існує ймовірність виникнення помилки при здійсненні операцій.

4) У разі використання смс-повідомлення при підтвердженні операції може не прийти одноразове повідомлення, особливо це може бути проблемою для людей за кордоном.

Отже з вищезазначеного можна відмітити, що інтернет-банкінг є перспективним шляхом розвитку банківських послуг в Україні як для самих банків, так і для клієнтів, але усе ще необхідно вирішити ряд проблем задля ефективної роботи цієї технології. На сьогодні досі існують питання, що неможливо вирішити дистанційно, тому інтернет-банкінг

залишається чудовою нагодою для нових вдосконалень задля їх вирішень. Також масштаби застосування інтернет-банкінгу в країні останнім часом зросли, проте все ще залишаються незначними в порівнянні з розвинутими країнами світу.

Для сприяння розвитку необхідно забезпечити наявність постійного стабільного доступу до Інтернету, адже на жаль зараз ще не всі населені пункти України мають інтернет-зв'язок. Слід й удосконалити нормативно-правову базу використання інтернет-банкінгу, приділити особливу увагу запобіганню шахрайства у даній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Голюк В. Я., Драпалюк Т.А. Інтернет-банкінг та особливості його використання в Україні. / В. Я. Голюк, Т.А. Драпалюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24622/1/2018-12_2-12.pdf
2. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
3. Тищенко А.С., Проблеми та перспективи розвитку цифрового банкінгу/ Тищенко А.С. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khibs.ubs.edu.ua/wp-content/uploads/2019/04/Tishenko.pdf>

УДК 336

Чередниченко Н.О.¹, Трошина Н.В.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр.ФЕУ–119 НУ «Запорізька політехніка»

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В будь-якій країні світу управління державними фінансами відіграє головну роль в економіці. Рівень національної економіки та якості життя населення залежить від того як держава розподіляє та перерозподіляє державний бюджет між всіма сферами економіки. Бюджетна політика служить інструментом регулювання економіки для підтримки певного рівня ВВП, зайнятості населення та соціального забезпечення.

На даний час в Україні є низка проблем які сповільнюють економічні процеси як на рівні державної економіки так і на рівні господарюючих суб'єктів, заважаючи ефективному управлінню державними фінансами. Сучасний стан економіки визначений кризовими явищами, що є результатом недієвих реформ.

Сьогодні особливої актуальності набуває проблема побудови досконалої та ефективної системи формування дохідної і видаткової

частин державного бюджету, враховуючи їх структуру, для ефективного розвитку національної економіки. Ще однією з проблем, які виникають як на стадії прийняття бюджету, так і його виконання, є прозорість бюджетного процесу. Також є проблема збалансування бюджету, тобто досягнення бюджетної рівноваги.

Через фінансовий план країни та її бюджет здійснюється виконання бюджетної політики. Її важливим завданням є вирішення проблеми вдосконалення міжбюджетного регулювання для того щоб досягнути узгодженості інтересів органів місцевого самоврядування та центральної влади в розподілі повноважень і зафіксовані фінансових ресурсів на здійснення державних повноважень. Місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування практично позбавлені стимулів до збільшення доходів і раціонального їх використання. Ця ситуація обумовлена тим, що кошти які зібрані на певній території не дають можливості здійснювати перспективне прогнозування і планування розвитку територій оскільки значна частина зібраних на певній території коштів надходить до Державного бюджету України. Тому проблема розподілу і перерозподілу бюджету, тобто досягнення бюджетної рівноваги, також належить до ключових проблем сьогодення.

Держава в процесі свого функціонування витрачає все більше і більше коштів, викликаючи необхідність зростання коштів бюджету за рахунок грошових надходжень, зокрема податків. Але збільшення податків призводить до зниження продуктивності виробництва, скорочення робочих частин бюджету і збільшення видаткової частини. І через це утворюється така ситуація: готовність уряду підвищити доходи бюджету за рахунок підвищення податків, що призводить до зменшення податків та зростання витрат.

Цю проблему можливо вирішити за умов розширеного відтворення доходів бюджету, здійснювати контроль за їх використанням, досягнення оптимуму в процесі надання суспільних благ і послуг за рахунок коштів бюджету. Ще однією з вагомих для України проблем можна назвати проблему зростання державного боргу і витрат з його обслуговування. Ця проблема виникла через те, що з'являється дисбаланс між дохідною і видатковою частиною бюджету країни.

Неефективні витрати грошових коштів з бюджету країни призводять до того, що місцева влада не бачить чіткої кінцевої мети, яку намагається реалізувати. А це означає те, що Рахункова палата не здійснює жорсткого контролю за виконанням бюджету. Для того, щоб поставлені завдання виконувались якомога продуктивніше, потрібно виробити механізм чітких дій, який би працював ефективно.

Тому, на сьогоднішній день стоїть завдання розширення фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування. Для того щоб це зробити потрібно результативно проводити виробництво та мати сприятливі зовнішньоекономічні зв'язки. Одними з пунктів бюджетної політики повинне бути середньострокове та довгострокове планування, що забезпечує виконання поставлених завдань.

Також основним завданням бюджетної політики повинно бути покращення економічних умов на державному та місцевому рівні і результатом повинна бути конкурентоспроможність країни на міжнародному рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Феценко Л. В., Проноза П. В., Кузьминчук Н. В. Бюджетна система України: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2008. 440 с.
2. Канєва Т.В. Проблеми Формування бюджетних надходжень. Економічний вісник університету. 2016. № 31. С. 241–244.
3. Фінанси. Підручник / За ред. Юрія С.І., Федорова В.М. К: «Знання», 2008. 611 с.

УДК 336

Чередниченко Н.О.¹, Тарасенко О.С.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ–119 НУ «Запорізька політехніка»

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Податкова політика - діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справлення податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави[1].

Податкова політика в Україні щоразу змінюється. Вона має бути спрямована на вирішення таких проблем як: економічне зростання країни, рівень зайнятості і благополуччя населення, поповнення державного бюджету, стимулювання його збалансованості. Тому станом на 16 січня 2020 року Верховна Рада знову прийняла ряд змін до Податкового кодексу України, в якому йдеться про вдосконалення податків, та неузгоджень у податковому законодавстві. Податки пропонують платити зовсім за іншою схемою, яка діє у багатьох країнах.

Основні змін, якщо в сільській або міській місцевостях податки збиралися не пізніше 25 вересня, то на разі – не пізніше 15 липня [2].

Тут є свої противаги, і кожен буде дивитися по різному на це нововведення. Можливо, це є вдалим рішенням, сплати повинні бути виплачені вчасно, чим раніше їх виплатиш, тим менше тягара буде у ближчому часі. Також, створено орган з питань розгляду скарг платників податків. Потрібно розуміти чому саме запроваджуються нові зміни. Враховується сучасна економіка країни, зайнятість населення. Адже все це постійно змінюється. Найголовніше, що є важливою умовою податкової політики – її стабільність, тому формування ефективності є з найголовніших проблем на сучасному етапі ринкових відносин в Україні[3]. Щорічні збільшення акцизів на 20% роблять для того, щоб відповідати європейським цінам. В кожній країні різні податкові системи, оскільки розвивали вони у різні історичні періоди. Податкова політика, яка проводиться у державі і формується відповідними державними структурами, на практиці виявляється у податковій системі країни.

Через зростання заробітної плати, збільшився і податок за нерухомість. З цього слід дійти до того, що все залежить одне від одного. Особливо в економіці держави. Цей податок не є вірним, тому що за своєю ціною нерухомість значно має велику відмінність у ціні. Якщо до тієї ж самої нерухомості у людини є земля, яка має свій податок, то цей податок також зміниться через податок нерухомості. Але вищі органи звернули на це увагу , та ввели те що нерухоме майно є відмінним від земельної ділянки, яка має свою грошову оцінку. Також, найперше з усіх урахувань, треба дізнатися про доходи громадян, склад родини ,враховувати дітей ,бо не всі мають можливість платити великі податки. Влада розглядає це питання і не відкладає його. Повинна бути певна пропорційність податків для людей з більшим доходом і меншим. Нажаль, не всі громадяни бажають казати про свої доходи. Дохід від іноземних компаній також підлягають оподаткуванню. Це питання потрібно ретельно обмірковувати, тому що компанія не є власністю нашої держави, через це та країна в котрій знаходиться підприємство має право також потребувати податки. Але цей закон хоч і запроваджений, та він не має підпису президента і ,можливо, буде актуальний у 2021 році.

Створено орган, який розглядає питання скарг платників податків. Якщо особа, яка підлягає оподаткуванню вважає, що ці податки не відповідають положенню , то вона має право подати заяву для розгляду скарги [5]. До складу суб'єктів які порушують податкові виплати також відносять осіб, котрі вимагають не законні сплатення: погрожують, намагаються примусити, або через якусь матеріальну залежність, при цьому вони мають відшкодувати шкоди. Звісно це не всі зміни які б хотілося донести. Та все ж таки лише з часом ми зможемо зрозуміти чи

ці зміни є вірними. Наразі про заборгованість можна дізнатися за допомогою функції «Стан розрахунків з бюджетом». До того ж на сайті Держказначества присутні нові рахунки для зарахування до державного бюджету надходжень. Також створено сервіс з приводу повернення переплачених податків онлайн. А сплачувати їх вчасно допоможе бот-бухгалтер ReroTax. І я вважаю, що цим вони роблять вірні кроки у сьогоденні, завдяки цим інноваціям людина може сама контролювати та слідувати своїм сплатам.

Враховуючи вище зазначене можливо зробити висновок, що податки повинні бути рівномірними і враховані доходами різних верств населення; податки мають бути зрозумілими та справедливими; мають сприяти на покращення економіки усієї країни. Потреба в рівномірності податків полягає в тому, що вони повинні доповнювати один одного та бути взаємопов'язані. Таким чином, податкова політика буде ефективною тільки тоді, коли в державі будуть дотримуватися усіх принципів та правил і коли вона буде задовільною і для тих хто сплачує податки, і для тих хто стосовно податків створює закони. Податки можуть бути не тільки джерелом поповнення бюджету, а й інших економічних процесів. Вказане також має призвести до зростання прибутків підприємств та доходів громадян, бо податки - це складні й впливові на всі процеси державної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Юрій С.І. Фінанси: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН. К. 2012. 687 с.

2. Міністерство фінансів України. Податкова політика. Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk/tax-policy>. (дата звернення: 03.04.2020)

УДК 338.435(477)

Фатюха Н. Г.¹, Здорова К.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-119 НУ «Запорізька політехніка»

БІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА ЛЮДСТВА

Бідність – це такий стан індивіда, за якого той потерпає від недостатності власних накопичених благ, поточних доходів і доступних кредитних ресурсів, достатніх для задоволення його фізіологічних потреб – може вразити практично будь-яку особу, проте ймовірність цього залежить від способу життя, а також уміння використати наявний суспільний статус, освіту, професійні навички тощо за тих чи інших

життєвих обставин; середній клас – сукупність досить успішних особистостей, які володіють значною кількістю ресурсів, навичками та вміннями, що використовуються ними для задоволення не лише власних потреб, а й для розбудови громадянського суспільства й поліпшення соціально- економічної ситуації в країні.

Бідність в Україні має наступні національні характеристики: низький рівень життя населення в цілому; поширення бідності серед працюючих громадян; значне майнове розшарування населення; висока питома вага людей, що відносять себе до бідних. Основними причинами того, що значна частина населення України вважає себе бідними, безперечно, є загальний низький рівень життя населення України і масштабна бідність, визначена за об'єктивними критеріями. Але значні (майже двократні) розбіжності рівнів бідності, визначених за об'єктивними і суб'єктивними критеріями, потребують пояснення. До найважливіших потреб людини, які найбільш чітко характеризують бідність у країні, відносяться такі: можливість вести здоровий спосіб життя, якісне медичне обслуговування, доступність якісної освіти, побутові умови для нормального життя, доступ до зайнятості у відповідності з набутою освітою і кваліфікацією. Навіть люди з однаковим доходом можуть мати різні можливості для забезпечення основних потреб життя. Так, люди з малих міст і селищ мають менший доступ до отримання якісної освіти, до якісного медичного обслуговування, комунально-побутових послуг, ніж жителі великих міст.

Одним із базових показників, що визначають рівень доходів населення та свідчить про їх добробут – заробітна плата. Сьогодні мінімальна заробітна плата в Україні становить 4723 гривні, а прожитковий мінімум – 2027 гривень (76,2 долари США) на місяць, що дорівнює 67 гривням (2,5 долари США) на день [1]. Прожитковий мінімум в Україні є меншим за мінімальний соціальний стандарт за методикою оцінки ООН (5 доларів США в день) та є ближчим до порогу бідності африканських держав (1,90 долара США на день) ніж Європейських сусідів [2].

Бідність – це комплексна проблема, а її подолання є довготривалим процесом. Оптимальним варіантом розв'язання цієї проблеми є поєднання активної соціальної політики, спрямованої на відновлення і зростання зайнятості та створення умов для гідної праці, з ефективною підтримкою найуразливіших верств населення. Вирішення проблеми бідності в Україні потребує розробки системи комплексних науково-обґрунтованих заходів, які повинні враховувати специфіку та особливості формування та поширення бідності, причини

її виникнення. Головний спосіб боротьби з бідністю – це підвищення рівня життя, це надання громадянам можливості гідно працювати, підвищувати свій рівень добробуту.

З боку регіонального вирішення проблеми бідності, змінити ситуацію зможе розвиток регіональної політики. Регіональна політика покликана поліпшити процеси ринкової трансформації господарства, підвищити ефективність використання потенціалу регіонів та управління місцевих органів влади. Головною метою цієї політики має стати підвищення рівня життя населення регіону та забезпечення соціальних стандартів для кожного мешканця. Реалізації цієї мети найкраще сприяє поглиблення процесу децентралізації управління та формування місцевих бюджетів. Децентралізація – це передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Так, щоб якомога більше повноважень мали ті органи, які ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найуспішніше. Саме на місцевому рівні громадянин отримує найважливіші суспільні блага, які споживає щодня. Запровадження децентралізованого управління у країні призводить до прозорості, публічності та спрощення прийняття владних рішень, а також сприяє економічному розвитку регіону. Практика свідчить, що економічно розвинуті країни дотримуються принципів децентралізації влади та управління. І навпаки, слабо розвинуті країни дотримуються принципів централізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік». 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2696-19>
2. Середні зарплати за видами економічної діяльності в Україні та окремих країнах світу. Економічний дискусійний клуб. 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutt.ly/8yhob68>
3. Фатюха Н. Г. Подолання бідності в Україні / Н. Г. Фатюха, К. О. Здорова // Економічний простір : зб. наук. пр. / ПДАБА. – Дніпропетровськ, 2018. - № 132.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ В УКРАЇНІ

В умовах фінансової глобалізації та світових трансформаційних процесів однією з гарантій стабільності економіки країн є наявність золотовалютних резервів. На сучасному етапі розвитку структура золотовалютних резервів більшості країн і рівень її диверсифікації залежать від економічного стану країни, її місця у світовій економіці, стійкості національної валюти, валютно-курсової політики країни у регулятивному впливі на зовнішньоекономічну діяльність та динаміку експортно-імпортних операцій. Важливими проблемами є визначення рівня їх забезпеченості та достатності, а також оптимізація структури та ефективне управління ними.

Золотовалютні резерви (ЗВР) або міжнародні валютні резерви – це зовнішні високоліквідні активи, що перебувають під наглядом держави. Нагляд здійснюють Національний банк України та уряд. Міжнародні валютні резерви НБУ подаються у вигляді монетарного золота, іноземної валюти та державних цінних паперів, деномінованих в цих валютах; туди можуть також включатися залишки на рахунках в міжнародних організаціях. Резерви можуть використовуватися для здійснення міжнародних розрахунків і платежів, покриття дефіциту платіжного балансу, стабілізації курсу національної валюти на міжнародних ринках, тощо. Нинішній рівень міжнародних резервів України в цілому можна вважати достатнім, але не стійким, на межі достатності. А щодо обсягу зовнішньої заборгованості — явно недостатнім.

У грудні 2019 року золотовалютні резерви країни Україна різко зросли, досягнувши семирічного максимуму. Це один з найбільших в історії місячних приростів міжнародних резервів НБУ.

Причина — переказ "Газпромом" 2,9 млрд дол "Нафтогазу" на виконання рішення Стокгольмського арбітражу.

Приріст золотовалютних резервів (ЗВР) за 2019 рік також став одним з найбільш значних: в абсолютних цифрах — на 4,482 млрд дол, у відсотках (+21,5%). Головна причина — сприятлива ситуація на валютному ринку.

Так, розмір ЗВР сягнув 25,302 млрд. дол. в кінці 2019 року. Цей показник майже на 5 млрд. дол. або на 23,9% перевищив «до майданний» рівень кінця 2013р.

За п'ять років валові міжнародні резерви збільшилися в 4,5 разу. Утім, зараз їх розмір далекий від рекордних 38 млрд. дол. Таке траплялось тричі: у серпні 2008 року, у квітні і серпні 2011 року.

Утриматися на цих рівнях не вдавалося жодного разу. Наприклад, станом на 31 січня 2020 року офіційні резервні активи України становили 26 млрд 293 млн 70 тис. доларів США. Монетарне золото (якщо включати золоті депозити та золото в свопах) – лише 1 млрд. 273 млн. доларів (трохи менше 5% від загального обсягу резервів).

Левову ж частку міжнародних резервів України (95,02%) складають активи в конвертованих валютах (цінні папери, валюта і депозити).

Станом на 29 лютого 2020 офіційні резервні активи України становили 27042,4 млн. доларів США, при цьому монетарне золото (якщо включати золоті депозити та золото в свопах) — лише 1340,0 млн. доларів (4,96% від загального обсягу резервів).

Станом на 1 березня 2020 року міжнародні резерви України, за попередніми даними, становили 26 622,8 млн. дол. США (в еквіваленті). У лютому вони зросли на 1,3%. Збільшення міжнародних резервів у лютому зумовлене, насамперед, збереженням сприятливої ситуації на валютному ринку.

Загалом динаміку резервів упродовж лютого 2020 року визначали такі чинники: по-перше, операції Національного банку на міжбанківському валютному ринку. У лютому чиста пропозиція валюти збільшилася внаслідок збереження на достатньому рівні надходжень від експорту та одночасного зменшення попиту на валюту з боку імпортерів через нижчі ціни та потребу в енергоносіях на тлі теплої зими, а також поширення світом коронавірусу, яке ускладнило світову торгівлю і стримувало міжнародний туризм.

Як результат, обсяги купівлі валюти НБУ на міжбанківському валютному ринку перевищили обсяги продажу на 689,0 млн. дол. США.

Національний банк поповнював міжнародні резерви в окремі дні, коли пропозиція валюти була більшою за попит, і загалом купив 734,0 млн. дол. США.

Водночас для згладжування надмірних коливань гривні в бік знецінення НБУ також провів валютну інтервенцію з продажу валюти на 45,0 млн. дол. США.

По-друге, на динаміку резервів у лютому впливали операції уряду з управління державним боргом. На обслуговування та погашення

державного боргу в іноземній валюті загалом було спрямовано 768,8 млн. дол. США (в еквіваленті). З них 417,2 млн. дол. США сплачено за облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП), номінованими у валюті, 213,6 млн. дол. США – за зобов'язаннями уряду та Національного банку на користь Міжнародного валютного фонду, 33,7 млн. дол. США – за єврооблігаціями (ОЗДП). Решта коштів сплачена за іншими зобов'язаннями перед іноземними кредиторами та міжнародними фінансовими організаціями.

Водночас упродовж місяця уряд залучив 202,3 млн. дол. США за рахунок розміщення валютних ОВДП.

Ще одним фактором стала переоцінка фінансових інструментів (зміна ринкової вартості та курсу гривні до іноземних валют). У минулому місяці їх вартість збільшилася на 207,2 млн дол. США (в еквіваленті).

Проте, станом на 20.03.2020 рік міжнародні валютні резерви зменшилися більш ніж на \$2,5 млрд., до \$24 млрд., на фоні проведення Національним банком валютних інтервенції для згладжування курсових коливань.

Минулого року Нацбанк купив близько 8 млрд доларів, і на сьогодні існує достатньо резервів аби продовжувати згладжувати коливання.

Також залишається незмінним факт, що НБУ і надалі зберігатиме свою присутність на міжбанку задля проведення валютних інтервенцій для згладжування курсових коливань. Очікується вирішення проблеми з готівковими доларами найближчим часом.

Національний банк 3 квітня 2020 року на міжбанку купив 150 млн доларів, загалом за початок квітня регулятор придбав у резерви майже 0,25 млрд доларів. У 2020 році регулятор згладжує коливання курсу в інший бік і для цього вже продав 1,4 млрд доларів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Золотовалютні резерви: Мінфін [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/>
2. Економічні та фінансові показники України: НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/statistic/sdds/sdds-data#ir_fcl
3. Резерви НБУ: Укрінформ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/search-YToxOntzOjU6InF1ZXJ5IjtzOjlxOiLRgNC10LfQ tdGA0LLQuCDQndCR0KMiO30>

МІСІЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ДО 2025 РОКУ

Головною метою фінансового сектору України є задоволення потреб кінцевих споживачів, якими є суб'єкти економіки України. Ці суб'єкти в процесі своєї діяльності потребують використання різних фінансових інструментів для досягнення своїх цілей. Саме кінцеві споживачі перебувають у центрі уваги всіх учасників фінансової системи, адже основним завданням фінансового сектору є створення умов для ефективної роботи його суб'єктів. З цією метою складові фінансового сектору взаємодіють між собою, створюючи актуальні сервіси і продукти для споживачів. Від взаємовигідної роботи всіх складових фінансового сектору залежить успіх роботи всього сектору [1 с.11].

Потреби всіх суб'єктів економічної діяльності задовольняються шляхом надання відповідних послуг учасникам фінансового сектору. Ці послуги можна поділити на чотири групи:

1) Провайдери фінансових послуг – це компанії, які надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам.

2) Регуляція і контроль – державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників фінансового сектору та здійснюють контроль за виконанням цих правил.

3) Інфраструктура та технології – компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору.

4) Експертиза – це учасники ринку та державні інституції, які своїми рішеннями створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників фінансового сектору [2].

Стратегія фінансового сектору України до 2025 року враховує теперішні і майбутні потреби представників усіх груп фінансової екосистеми, а також суб'єктів, що беруть участь у цих процесах. Основною місією фінансового сектору України є підвищення добробуту громадян через забезпечення ефективного акумулювання, розподілу та обігу ресурсів в економіці [3].

Реалізація цієї стратегії створить умови для сталого зростання фінансового ринку України, а також посилить конкурентоспроможність в умовах інтеграції у світовий фінансовий простір і забезпечить: задоволення потреб споживачів у якісних та доступних фінансових

послугах; зменшення вартості та подовження строковості фінансового ресурсу для держави та підприємств; підвищення конкурентоспроможності економіки України в цілому.

Таким чином, стратегію розвитку фінансового сектору можна поділити на п'ять стратегічних напрямів:

1. Фінансова стабільність.
2. Макроекономічний розвиток.
3. Фінансова інклюзія.
4. Розвиток фінансових ринків.
5. Інноваційний розвиток.

Кожен з цих напрямів має свої цілі і методи їх досягнення. Наприклад, основною метою напрямку «фінансова стабільність» є: прозорий фінансовий сектор; стійкість фінансового сектору до викликів; підвищення якості корпоративного управління.

Щодо макроекономічного розвитку, основними цілями є:

- забезпечення стійкості державних фінансів;
- сприяння кредитуванню економіки;
- посилення захисту прав кредиторів та інвесторів;
- створення умов для залучення довгострокових ресурсів.

Фінансова інклюзія ставить за мету:

- підвищення доступності рівня користування фінансовими послугами;
- посилення захисту прав споживачів фінансових послуг;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення.

Розвиток фінансового сектору неможливий без розвитку фінансових ринків, метою яких є:

- сприяння розвитку ринків небанківських фінансових послуг;
- ефективна інфраструктура ринків капіталу;
- інтеграція фінансового ринку України в світовий фінансовий простір.

І останній напрям «інноваційний розвиток» ставить собі за мету:

- розвиток відкритої архітектури фінансового ринку;
- розвиток цифрової економіки;
- забезпечення розвитку ринку технологій та платформ.

Отже, досягнення зазначених цілей сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності фінансового сектору України та приведенню його регулювання і нагляду у відповідність до кращих світових стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf.

2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - №2664-III. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2664-14/conv/print>

3. Статистика фінансового сектору [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial>.

УДК 336.153.1

Фатюха Н.Г.¹, Клименко А.Д.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ З ДЕРЖАВНИМ БЮДЖЕТОМ

Однією з найбільш важливих передумов демократичної держави є самостійність і незалежність органів місцевого самоврядування. Проте незважаючи на реформування бюджетної сфери залишається залежність місцевих бюджетів від загальнодержавних трансфертів. У складі доходів місцевих бюджетів найбільшу частку займають офіційні трансферти. Абсолютні фактичні показники офіційних трансфертів у період 2014 - 2018 рр. зросли з 130,6 млрд. грн. до 298,94 млрд. грн. Хоча в Україні з 2015 р. здійснюється децентралізація фінансових ресурсів, обсяг офіційних трансфертів у розмірі більше 59% насторожує, адже вказує на зворотну дію у порівнянні з 2014 р., коли ці показники становили 56,36%.

Така висока залежність місцевих бюджетів від трансфертних платежів, вказує на значні обсяги бюджетного дефіциту місцевих бюджетів та недостатність власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. [1]. За 2014-2018 рр. на місцеві бюджети було покладено значно більше видаткових повноважень, ніж їхня дохідна спроможність, тому органи місцевого самоврядування змушені спрямовувати власні ресурси на фінансування невласливих їм повноважень, які були передані державою в 2017-2018 рр. без фінансового забезпечення. Органи місцевого самоврядування змушені були дофінансовувати 12,2% гарантованих державою послуг за рахунок власних надходжень.

Ефективність міжбюджетних відносин та бюджетного вирівнювання має забезпечуватися чітким розмежуванням дохідних і видаткових повноважень, а кожен рівень влади повинен мати достатні джерела доходів для реалізації покладених на них функцій. Крім того, в умовах реалізації концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, місцеві органи влади мають прагнути до забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів, що призведе до скорочення бюджетних дисбалансів територій, забезпечення максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача, і, в кінцевому результаті, сприятиме соціально-економічному розвитку України [2].

Сучасні підходи до вирішення проблем міжбюджетних трансфертів має базуватися на таких положеннях [1]:

- не потрібно ставити за мету досягнення повного бюджетного вирівнювання, оскільки це знижує стимули місцевих органів щодо покращення свого фінансового стану.

- запровадити прямі розрахунки за міжбюджетними трансфертами між державним бюджетом та бюджетами територіальних громад всіх рівнів. Проведення реформи адміністративно-територіального устрою та оптимізація функціонування казначейської системи;

- вдосконалення міжбюджетних відносин на рівні села, селища, міста районного підпорядкування та адміністративного району, покращити правове врегулювання основних аспектів взаємовідносин між учасниками процесу перерахування міжбюджетних трансфертів на місцевому рівні;

- розробка та затвердження державних соціальних стандартів. Потребує удосконалення Методика розрахунку вартості соціальних послуг та їх складу для всіх галузей (освіти, охорони здоров'я і т.д.);

- забезпечення адресності соціальних пільг шляхом розробки та затвердження дієвого механізму адресного надання пільг і визначення їх фінансової оцінки;

- підвищення ефективності місцевих податків і зборів шляхом удосконалення механізму їх адміністрування та формування єдиної бази даних.

Таким чином, бюджетні нововведення, що забезпечують бюджетну самостійність та фінансову незалежність місцевих бюджетів, сприятимуть створенню реального підґрунтя для виконання місцевими органами влади своїх повноважень в частині надання якісних суспільних послуг та ефективному функціонуванню бюджетної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сидор І.П. Міжбюджетні трансферти в системі доходів місцевих бюджетів: сучасний стан та напрями вдосконалення // Гроші, фінанси і кредит Випуск 32. 2019. - С. 363-370. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/32_2019_ukr/55.pdf.

2. Ігнатишин М.В., Бурдюх Л.Ю. Міжбюджетні трансферти як ефективний метод бюджетного регулювання // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. Випуск 2(10), 2018. - С. 134-13. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2019/02/2-10-2-2018-20.pdf>.

УДК 336.77

Олійник Т.О.¹, Нефьодов Є.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Діяльність підприємства в системі ринкової економіки неможливе без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів. З економічного погляду кредит – це форма позичкового капіталу, що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує. Взагалі виникнення і функціонування кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, а також тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємств і появою потреби в них у інших [1 с. 194].

Також для розвитку кредитних відносин необхідні певні умови:

- учасниками угоди виступають кредитор і позичальник, які є юридично самостійними суб'єктами;
- інтереси суб'єктів угоди повинні збігатися.

На момент кредитування підприємства в першу чергу ураховується його індивідуальні особливості кругообороту оборотних коштів. Вони проявляються у розбіжності в часі між вивільненням з обороту вартості в грошовій формі та авансуванням коштів у новий оборот. Це відбувається через сезонність виробництва. Сезонність спричиняє зростання виробничих витрат в одних періодах, що призводить до потреби в додаткових коштах. Або навпаки, частина коштів виявляється тимчасово вільною, через збільшення виходу торгової

продукції тощо. Таке чергування на підприємстві і створює основу для використання або надання кредиту [1 с. 194].

Найпоширенішим видом кредиту для підприємства є банківський кредит, де підприємства виступають тільки в ролі позичальника. Банківський кредит можна класифікувати за:

- цільовою направленістю кредиту;
- терміном надання кредиту;
- видом відсоткової ставки кредиту;
- валютою, в якій надається кредит;
- видами обслуговування.

Найчастіше підприємствам надають банківський кредит для:

- фінансування оборотного капіталу;
- викуп приватизованого підприємства.

Але, не всі підприємства можуть отримати банківський кредит. Не можуть отримувати кредити:

- підприємства, у яких порушено справу про банкрутство, крім кредитування заходів фінансової санації;
- підприємства, у яких є контракти, які не передбачають захисту позичальника від можливих втрат, пов'язаних із затримками в поставках товарів;
- підприємства, які мають прострочену заборгованість за раніше наданими кредитами.

Підприємства можуть отримувати банківські кредити, як у національній, так і в іноземній валюті. Дозвіл на отримання кредиту в іноземній валюті надається Національним Банком України. Кредит в іноземній валюті, здебільшого використовується на фінансування капітальних вкладень, придбання обладнання, а також на:

- оплату комісії за банківськими операціями;
- оплата витрат на відрядження працівників за кордон;
- сплата страхових внесків;
- сплата мита, яка встановлена країною-експортером товару;
- оплата транспортних витрат у межах тарифів або документально підтверджених витрат на транспортування експортної продукції.

Комерційний банк може відкривати спеціальний позичковий рахунок для підприємства – контокорент. На цьому рахунку враховуються всі операції підприємства. Відкриття контокорентного рахунку відбувається за порядком:

- заявка клієнта на відкриття рахунку;
- перевірка заявки;
- відкриття рахунку;

- ведення рахунка.

Умови погашення кредитів суттєво впливають на фінансовий стан суб'єктів господарювання. За способом погашення виділяють банківські кредити: до запитання, з погашенням у відповідний термін, з довгостроковим погашенням. Позика, яка надавалась може бути погашена підприємством не тільки відповідно до кредитного договору, а й достроково.

Отже, у сучасних умовах підприємства систематично залучають позикові кошти, тому банківський кредит є невід'ємною складовою функціонування будь-якого підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам. 3-тє вид., перероб. Та доп. – К.: КНЕУ, 2001.-460с.

УДК 336.717.061

Пахомова І. Г.¹, Міняйло А. В.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА РІВНЯ НЕПРАЦЮЮЧИХ КРЕДИТІВ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ

За 2019 рік обсяг проблемних кредитів (NPL) в українських банках уперше за останні роки знизився нижче рівня 50% і на 1 січня 2020 року становив 48,4% (-4,5 в.п. за 2019 рік). Якість кредитних портфелів покращилася в банках усіх груп, крім банків із російським капіталом.

Основними факторами покращення якості кредитних портфелів є:

- зростання нового роздрібного кредитування (на близько 30% р/р). Це покращило якість роздрібного портфеля – за 2019 рік частка непрацюючих кредитів у цьому сегменті зменшилася на 11,9 в.п. до 34,1%;

- значні реструктуризації кредитного портфеля двома держбанками на суму понад 30 млрд грн за рахунок механізму добровільної фінансової реструктуризації. З урахуванням цих заходів, державні банки (крім ПриватБанку) скоротили частку непрацюючих кредитів з 55% до 49%;

- масштабна робота з очищення портфелів, здійснена іноземними банками шляхом продажу NPLs та списання за рахунок резервів. Частка проблемних кредитів у банках іноземних банківських груп (крім російських) скоротилася з 23,1% до 16%;

- зміцнення національної валюти, що призвело до відповідного скорочення гривневого еквіваленту NPLs у іноземній валюті.

Обсяг NPLs за кредитами фізичних осіб скоротився більшою мірою в іноземній валюті та переважно через три основні фактори – списання за рахунок резервів (понад 50% впливу), а також через добровільне врегулювання та продаж кредитів на вторинному ринку.

Висока частка NPLs – результат кредитної експансії минулих років, коли стандарти оцінювання платоспроможності позичальників були низькими, а права кредиторів недостатньо захищеними. Інша вагома причина – практика кредитування пов'язаних осіб, що припинили обслуговувати кредити під час кризи. На сьогодні всі непрацюючі кредити визнані банками, рівень покриття їх резервами постійно зростає та становить приблизно 95%. Тому надалі непрацюючі кредити суттєво не впливатимуть на фінансові результати та капітал банків. Проте велика їх частка – тягар для банківського сектору, особливо для держбанків, у яких сконцентровано приблизно 75% NPL сектору (близько 45% припадає на Приватбанк).

Стратегією розвитку фінансового сектору до 2025 року передбачено комплекс заходів, що дозволить зменшити рівень NPL у банках до 10%.

Значний приріст частки NPL протягом 2015-2017 років пояснюється переважно трьома факторами:

- проведеною НБУ оцінкою якості активів банків (AQR), що спонукало банки визнати багато кредитів непрацюючими;
- запровадження більш жорсткого визначення терміну "непрацюючий кредит (NPL)" відповідно до міжнародних практик (постанова Правління НБУ № 351);
- визнанням непрацюючих кредитів Приватбанком після націоналізації.

Попри помітний прогрес, рівень непрацюючих кредитів в Україні є чи не найбільшим у світі. Це не створює суттєвих ризиків для сектору – практично усі вони належно зарезервовані. Рівень покриття NPLs фінансовими резервами (за МСФЗ 9) досяг 93.8%, а пруденційними резервами (Постанова № 351) – перевищив 96%. НБУ очікує подальшого зростання останнього, оскільки банки з часом перестануть враховувати заставу за старими NPLs для оцінки пруденційних резервів. Фінансові установи повинні позбуватися непрацюючих активів. Тому в червні 2019 року НБУ затвердив Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України. Згідно з ним банки зобов'язані розробити та затвердити до квітня 2020 року стратегії управління

проблемними активами для зменшення частки NPLs на балансах. Успіх за цим напрямом переважно визначатиметься динамікою розчищення балансів державних банків – на них сьогодні припадає 73% непрацюючих кредитів. Тільки Приватбанк має 43% таких кредитів, практично усі вони – це кредити надані бізнесам його колишніх власників.

Статистика непрацюючих кредитів – один із ключових показників стану справ банківського сектору. Для НБУ важливо, щоб вона була якісною та повною мірою відображала справжню якість балансів банків. НБУ та банки проводять регулярний аналіз якості активів, щоб упевнитися, що це визначення не девальвує, і банки його використовують максимально консервативно.

Загалом НБУ зміг підтвердити, що статистика NPLs в Україні є надійною і практично повністю відображає справжній стан речей у секторі. Водночас, якщо використати ширшу категорію непрацюючих кредитів, яка би охоплювала як дефолтні, так і знецінені кредити, то їхня частка становила би на сьогодні 51.7% замість 48.9%, яка відображена в офіційній статистиці. Для усунення навіть цієї розбіжності НБУ планує зробити визначення непрацюючих кредитів більш консервативним, щоб воно охоплювало обидві категорії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Звіт про фінансову стабільність: НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2019-R1.pdf?v=4
2. Про проблеми кредитування в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr001500-20>
3. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf?v=4

ЗМІНИ ЯКІ ВИНИКЛИ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ОБМЕЖЕНЬ, ВИКЛИКАНИХ КАРАНТИННИМИ УМОВАМИ

У зв'язку з карантинними умовами в Україні змін набула кожна з ланок економіки, Національний банк України не виключення.

НБУ змінив роботу банківської системи під час дії обмежувальних заходів. Банкам рекомендується виконувати такі заходи:

1. Забезпечити безперебійну роботу центральних офісів, дистанційних каналів обслуговування і контакт-центрів;

2. Підкріпити банкомати готівкою, щоб клієнти завжди могли зняти гроші.

3. Максимально перевести взаємодію з клієнтами в он-лайн, щоб не наражати на працівників і клієнтів небезпеки.

4. Обов'язково інформувати клієнтів про всі зміни [3].

Національний банк України сконцентрувався на 5 напрямках роботи. До основних напрямів відносять:

1. Кредитні канікули

Основною проблемою під час карантину є спрощення обслуговування кредитів. Основною рекомендацією для топ-менеджерів є використання пільгового режиму. На поступки йти тим позичальникам, які своєчасно обслуговували кредити до початку кризи. Головною ціллю НБУ і банківської системи в цілому є знизити завантаженість на бізнес. У той же час пільговий режим не скасовує згодом повернення до нормального обслуговування боргу. Також згідно з новим антикризовим законом в період з березня до квітня фінансові установи не мають право застосовувати штрафні санкції за несвоєчасне обслуговування кредиту [2].

2. Депозити без обмежень

Згідно з даною вимогою банкам забороняється вводити будь-які обмеження щодо повернення депозитів, термін дії яких закінчився. Труднощі можуть виникнути тільки у тих клієнтів, які бажають забрати валютні депозити.

3. Валютні очікування

Готівкових доларів в системі не вистачає. Така ситуація виникла через брак іноземної валюти в системі, адже раніше її завозили літаком з-

за кордону, а зараз авіаперевезення заборонені. Нестача іноземної валюти є великою проблемою, тому що більшість вкладників віддавали перевагу саме іноземній валюті. Для того щоб злагодити валютні коливання Нацбанк виходить на міжбанк з валютними інтервенціями.

4. Рефінансування та підтримка банків

Національний банк спрощує роботу фінустанов. На період карантину відкладено проведення стрес-тестування, спрощено нормативи роботи банків. Також НБУ зупинив проведення всіх видів виїзних перевірок банків та інших фінансових установ.

5. Поширення безготівкових розрахунків

Для поширення безготівкового розрахунку НБУ планує розробити безготівкові платежі дешевше, ніж готівковий вид розрахунку. Також Національний банк забезпечив карантин для готівки, тобто гривню, які НБУ буде приймати від філій, він буде відправляти в сховище на два тижні, а замість неї в обіг випускати грошові знаки, які вже містяться в резервах[1].

Отже, карантинні умови викликали ряд змін у банківській системі України, які звісно не можуть не відбитися на економічному розвитку країни, але дані впровадження є необхідним чинником для подальшого функціонування Національного банку України та комерційних банків країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Перелік заходів, які ввів НБУ на банківському ринку на час карантину [Електронний ресурс]/ Міністерство фінансів України- К.2020.- Режим доступу: <https://minfin.com.ua/>
2. Проект Закону про внесення змін до підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України-К.2020.- Режим доступу: <https://rada.gov.ua/>
3. Робота банків на час карантину [Електронний ресурс]/ Фінанси-К.2020.- Режим доступу: <https://finance.liga.net/>

УДК 336.64

Олійник Т.О.¹, Грунь С.В.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

Для успішного розвитку суб'єкту господарювання, забезпечення інтересів його власників, інвесторів, персоналу, необхідно проводити постійний моніторинг фінансового аналізу підприємства. Саме фінансові показники діяльності підприємства є індикатором його конкурентоспроможності й ефективності господарювання в ринковій економіці [1 с. 10].

Сутність аналізу полягає у підборі, систематизації та вивченні даних про фінансові ресурси підприємства та їх використання з метою мобілізації коштів, необхідних для виконання запланованих завдань та погашення фінансових зобов'язань в процесі господарської діяльності підприємства. Саме аналіз балансу і фінансовий менеджмент були покладені в основу фінансового аналізу [1 с. 11].

Фінансовий аналіз являє собою метод оцінки ретроспективного (минулого) і перспективного (майбутнього) фінансового стану господарюючого суб'єкта на основі вивчення залежності і динаміки показників фінансової інформації. Головним завданням фінансового аналізу є зниження неминучої невизначеності, пов'язаної з прийняттям економічних рішень, орієнтованих у майбутнє.

Фінансовий аналіз дає можливість оцінити:

- майновий стан підприємства;
- ступінь підприємницького ризику, зокрема можливість погашення зобов'язань перед третіми особами;
- достатність капіталу для поточної діяльності і довгострокових інвестицій;
- потребу в додаткових джерелах фінансування;
- здатність до нарощення капіталу;
- раціональність залучення позикових коштів;
- обґрунтованість політики розподілу і використання прибутку;
- доцільність вибору інвестицій та інше.

У широкому сенсі фінансовий аналіз може використовуватися:

- як інструмент обґрунтування короткострокових і довгострокових економічних рішень, доцільності інвестицій;
- засіб оцінки майстерності і якості управління;

- спосіб прогнозування майбутніх результатів.

Основними завданнями фінансового аналізу є:

- виявити ступінь збалансованості між рухом матеріальних і фінансових ресурсів, оцінити потоки власного та позикового капіталу в процесі економічного кругообороту, спрямованого на отримання максимального прибутку, підвищення фінансової стійкості;

- оцінити правильність використання грошових коштів для підтримки ефективності структури капіталу;

- дає можливість проконтролювати правильність руху фінансових потоків підприємства, дотримання норм і нормативів використання фінансових і матеріальних ресурсів, доцільність здійснення затрат [1 с.12-13].

Необхідним завданням фінансового аналізу - забезпечення керівництва підприємства інформацією для прийняття управлінських рішень за напрямками діяльності:

- фінансова (управління пасивами, визначення оптимального розміру та складу джерел фінансування, забезпечення фінансовими ресурсами);

- операційна (управління фінансовими результатами діяльності, прибуткова поточна діяльність);

- інвестиційна (управління активами, визначення оптимального розміру і складу активів, вибір і реалізація інвестиційних проектів, розподіл ресурсів).

Виділяють неформалізовані та формалізовані методи фінансового аналізу:

1) неформалізовані методи ґрунтуються на логічних і морфологічних дослідженнях. До них належать: метод експертних оцінок, психологічні методи, морфологічні методи, метод порівнянь тощо. Для них характерний певний суб'єктивізм під час оцінювання результатів аналізу.

2) формалізовані методи базуються на аналітичних розрахунках. До них належать такі методи: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий метод, методи факторного аналізу, метод відсоткових чисел, диференціальний і логарифмічний методи, інтегральний метод, метод дисконтування, метод кореляційного і дисперсійного аналізу тощо.

Отже, організація фінансового аналізу — одна з важливих ланок фінансової роботи на підприємстві. Саме тому, його використовують для поточного управління підприємством, виявлення можливих резервів поліпшення фінансового стану підприємства, планування та прогнозування діяльності підприємства на майбутні періоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Подольська В.О., Ярїш О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник.- К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
2. Фінансовий аналіз / М. Д. Білик, О. В. Павловські, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невержицька.-Київ: КНЕУ.2005.-673с

УДК 336

Бабенко-Левада В.Г.¹, Шилова М.С.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

В наш час за умов ринкової економіки, що постійно розвивається і змінюється, дуже важливо забезпечити інвестиційну діяльність комерційних банків, так як інвестиції є необхідною умовою розвитку ринкової економіки.

Банківська інвестиційна діяльність — це діяльність, зосереджена на активному залученні інвестиційних ресурсів та ефективному вкладенні банком реальних та фінансових інвестицій, а також сприянні підприємствам у залученні інвестицій, з метою отримання прибутку та максимального задоволення потреб клієнтів у ресурсах, необхідних для реалізації інвестиційних проєктів. [1].

Головними формами участі банків в інвестиційних процесах є: вкладення власних коштів у інвестиційні проєкти; інвестування мобілізованих коштів у цінні папери; обслуговування коштів клієнтів, які призначені для інвестування; вкладення залучених коштів у розвиток економіки.

Основною формою банківських інвестицій є фінансові інвестиції, що регулюються чинним законодавством України і нормативними документами НБУ, за якими пряма чи опосередкована участь банку у статутному капіталі будь-якої юридичної особи не має перевищувати 15 відсотків статутного капіталу банку. Сукупні інвестиції банку не мають перевищувати 60 відсотків розміру статутного капіталу банку. За таких обмежень інвестиційна діяльність банків є недостатньо ефективною і не спроможна на реалізацію великих проєктів.

До основних причин низької ефективності інвестиційної діяльності банківської системи можна віднести:

– недостатність ресурсів для проведення інвестиційних операцій;

- бажання банків максимізувати віддачу підвищенням процентної ставки за кредитами;
- високі вимоги банків до забезпеченості інвестиційних кредитів;
- непрозорість ринку капіталу;
- недовіра до банків з боку клієнтів;
- недосконалість законодавства;
- низька ліквідність вторинного ринку цінних паперів;
- недостатня кількість платоспроможних позичальників [2].

Для подолання вище перерахованих проблем необхідно:

- підтримувати розвиток ринку банківських послуг, в т.ч. інвестиційних послуг, які зближують фінансовий і реальний сектори економіки, сприяють вступу вільних фінансових ресурсів до підприємств, а для банків розширюють джерела їх доходів;

- вивчати практику інвестиційних послуг на досвіді окремих банків і небанківських фінансових компаній в Україні; сприяти розвитку послуги інвестиційного менеджменту (довірного управління активами професійних учасників фінансового ринку і активами приватних осіб), який є могутнім інструментом залучення ресурсів. Можливості цього інструменту не лише можуть дорівнювати прибутковості від брокерських операцій, а і здатні оживити попит на інші фінансові послуги;

- активізувати і стимулювати державну підтримку створення інвестиційних банків та інвестиційно-банківських інститутів в Україні;

- об'єднання українських інвестиційних банків в консорціуми за участю зарубіжних банків, визнаних професіоналами у сфері інвестиційно-банківського бізнесу на міжнародному фінансовому ринку для успішнішого функціонування [3].

Інвестиції банків у цінні папери за значимістю і розмірами займають друге місце серед активних операцій банку. У міжнародній банківській діяльності на придбання цінних паперів банки спрямовують від 20 до 30% всіх грошових ресурсів. В Україні банківські вкладення в цінні папери у сукупних активах незначні. На відміну від реального інвестування, банківські інвестиції в цінні папери забезпечують диверсифікацію банківських вкладень, знижують ризики, стабілізують доходи банку.

Основними інвестиційними цілями банків України на ринку цінних паперів у сучасних умовах є забезпечення дохідності фінансових вкладень при мінімізації ризику, пошук високодохідних корпоративних цінних паперів з метою отримання контролю над окремими підприємствами, збільшення обсягів торговельних операцій з надійними фондовими цінностями.

Правильно сформульовані та ефективно систематизовані інвестиційні цілі банку на ринку цінних паперів є основою для розробки інвестиційної стратегії і запорукою успішного функціонування і розвитку банку в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кльоба Л.Г. Вдосконалення управління банківською інвестиційною діяльністю в Україні / Л. Кльоба // Вісник НБУ. – 2011. – № 5. – С. 51-53.

2. Кириченко О. Діяльність інвестиційних банків в Україні: проблеми та перспективи розвитку / О. Кириченко // Банківська справа. – 2008. – №2. – С. 57-72.

3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність / Т.В. Майорова [Навч. посіб.] – К.: ЦУЛ, 2003. С. 89.

УДК 336

Андросова О.Ф.¹, Григоренко Н.В.²

¹д.е.н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-116, НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ПАСИВНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

Операції з формування залученого капіталу називають пасивними депозитними операціями. Вони відображають процес залучення й обліку в банківському балансі тимчасово вільних коштів юридичних, фізичних осіб, банків, які зберігаються на різноманітних рахунках (строкових і на вимогу). Вкладниками можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, що постійно обслуговуються в конкретному банку (клієнти банку), так і юридичні та фізичні особи, що не належать до постійних клієнтів цього банку, а обслуговуються в інших банках.

Пасивні депозитні операції створюють можливість користування тимчасово вільними грошовими коштами інших банків, які зберігаються на кореспондентських рахунках (кошти на вимогу) та строкових депозитах (кошти на строк).

Пасивні депозитні операції класифікуються:

1) за категорією вкладника:

— операції зі залучення тимчасово вільних коштів юридичних осіб — на поточні, бюджетні, депозитні рахунки;

— операції зі залучення тимчасово вільних коштів фізичних осіб — на поточні, депозитні рахунки;

— операції зі залучення тимчасово вільних коштів банків-кореспондентів — на кореспондентські та депозитні рахунки;

2) за строком:

— операції зі залучення тимчасово вільних коштів на рахунки на вимогу (поточні, бюджетні, кореспондентські) з метою подальшого використання для поточних розрахунків;

— операції зі залучення тимчасово вільних коштів на строкові депозитні рахунки для зберігання протягом обумовленого договором періоду.

Пасивні операції включають: залучення коштів юридичних осіб та вкладів населення; отримання кредитів від комерційних банків та центрального банку; випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань.

Для прикладу було обрано банк АТ КБ «ПУМБ» та здійснено аналіз пасивних операцій (табл. 1).

Аналізуючи пасив, можна прослідкувати, як збільшення зобов'язань так і збільшення власного капіталу. Зобов'язання мали меші зміни, вони збільшилися в цілому лише на 4,5% в порівнянні з 2017 р.

Таблиця 1-Аналіз пасивних операцій АТ КБ «ПУМБ»

Назва	2017	2018	Відхилення	
			абсолютні	%
Заборгованість перед іншими банками	865004	697452	(167552)	(19,37)
Кошти клієнтів	37139478	39759308	2619830	7,05
Інші зобов'язання.	1887992	2303523	415531	22,01
Субординований борг	489656	488145	(1511)	(0,31)
Поточ. зобов. з подат. на приб.	12360	83199	70839	573,13
Всього зобов'язань.	42530991	44457793	1926802	4,53
Власний капітал				
Акціонер.капітал	3542211	3539953	(2258)	(0,06)
Резерв переоц. ЦП, наявних для продажу	128726	(41188)	(16254)	(2,50)
Резервний фонд	1480247	1479799	(448)	(0,03)
Непок. збиток	(806805)	987712	1794517	222,42
Всього вк	5096679	6702322	1605643	31,50
Всього зобов. та вк	47627670	51160115	3532445	7,42

Питоме значення мала така стаття, як поточне зобов'язання з податку на прибуток, яка збільшилася у 2018 р., в порівнянні з 2017 р. на

– 573,1%, що свідчить про дуже значне збільшення чистого прибутку, в порівнянні з минулими роками.

Позитивним є зменшення заборгованості перед іншими банками в порівнянні з 2017 р. на 22%. Що свідчить про те, що банк поступово розраховується з іншими банками.

Щодо власного капіталу банку, то велике значення на підсумковий показник має стаття непокритий збиток, в 2017р. дорівнював (806805) тис. грн., а в 2018 р. досяг позитивного результату і дорівнює 987712 тис. грн. Висока частка нерозподіленого прибутку характеризує високу ділову стійкість банку і його успішне функціонування.

Окрім цього відбулося зменшення резерву переоцінки цінних паперів, наявних для продажу. У 2018 р. показник став від'ємний і дорівнює (41188) тис. грн., що на (169914,00) тис. грн. менше ніж в 2017. Емісійний дохід банку не змінився.

Управління активами і пасивами банку – це цілеспрямований процес постійного регулювання структури та динаміки активів і пасивів банку, спрямований на забезпечення економічної ефективності банку з позицій оптимізації ризику та забезпечення достатнього рівня ліквідності.

В процесі управління активами і пасивами перед менеджментом банку ставляться конкретні цілі. При цьому визначаються довгострокові завдання, шляхи розвитку банку, а також комплекс заходів щодо їх реалізації. Цілі визначають вихідні підходи до розвитку банку. Банк має орієнтуватись на таку діяльність, яка приносить йому прибуток. Величина прибутку залежить від обсягу і структури активів і пасивів, обсягу прибутків і витрат, ефективності діяльності.

Можна виділити такі цілі управління активами і пасивами банку:

- управління процентним ГЕПом (процентний ризик);
- забезпечення достатнього рівня ліквідності;
- передбачення обсягу та напрямку зміни валютних курсів

(валютний ризик).

Таким чином, ключовими моментами, які вимагають прийняття рішень у процесі управління активами і пасивами є ліквідність, чутливість процентних ставок та ціноутворення для максимізації прибутку. Всі ці аспекти взаємопов'язані. Для досягнення банком встановлених цілей управління активами і пасивами його керівництво повинно, по можливості, максимально контролювати обсяг, структуру, доходи чи витрати як активів, так і пасивів. Контроль керівництва банку за активами має бути скоординований з контролем за пасивами таким чином, щоб процес управління активами і пасивами характеризувався внутрішньою

єдністю. Політика банку має розроблятися так, щоб максимізувати дохід і мінімізувати витрати як за активами, так і за пасивами. Досягнення зазначених цілей в процесі управління активами і пасивами сприятиме забезпеченню фінансової стійкості банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Офіційний сайт «ПУМБ» банку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://about.pumb.ua/>
2. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. [Підручник]. / А.М.Герасимович – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
3. Васюренко, О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків [Текст] : Навч.посібник / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К. : Знання, 2016. – 463с.
4. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренева. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2017. — С.155 — 175
5. Аналітичний огляд банківської системи України за 2018 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу :http://rurik.com.ua/research/bank_system

УДК 336.71

Андросова О.Ф.¹, Завальна Д.О.²

¹д. е. н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ АКТИВНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

В економічній системі України сьогоdnішній етап розвитку ринкових відносин характеризується підвищенням ролі банківської системи у стимулюванні економічного зростання. Стрімкий розвиток українських банків став основою для формування повноцінних ринкових інститутів, без яких неможливе функціонування ринкового господарства. Саме тому підвищення ефективності банківської діяльності має бути основою для подальшого економічного розвитку і суспільного прогресу взагалі.

Актуальність питанням аналізу активних операцій комерційного банку є надзвичайною. Цьому сприяють незначні об'єми послуг, які можуть запропонувати українські банківські установи. Банківська система України виглядає досить нерозвиненою в порівнянні з європейськими

країнами. Вітчизняні банки виконують в рази меншу кількість видів операцій, ніж економічно розвинуті держави.

Загалом, до активних операцій банків відносять:[2,с.600]

- операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій і безготівковій формі з метою підтримання ліквідності банку;
- розрахункові операції, пов'язані з платежами клієнтів;
- касові операції з приймання і видавання готівки;
- інвестиційні операції з вкладення банківських ресурсів у цінні папери;
- фондові операції з купівлі-продажу цінних паперів;
- валютні операції з купівлі-продажу іноземної валюти на внутрішньому і міжнародному валютних ринках;
- депозитні операції з розміщення тимчасово вільних ресурсів банку в депозити в НБУ та інших комерційних банках;
- операції з купівлі-продажу банківських коштовних металів на внутрішньому і міжнародному валютних ринках.

Для прикладу було обрано банк АТ КБ «ПУМБ», та здійснено аналіз його активних операцій.(табл. 1).

Таблиця 1 - Аналіз активних операцій АТ КБ «ПУМБ»(тис. грн.)

Назва	Період		Відхилення	
	2017	2018	абсолютні	%
Грошові кошти в касі	1499269	1943515	444246,00	29,63
Кошти на рахунках в НБУ	1178795	743346	(435449,00)	(36,94)
Заборгованість інших банків	5663885	5703839	39954,00	0,71
Цінні папери:	10594342	11853531	1259189	10,62
Кредити клієнтам	25480252	27378815	1898563,00	7,45
Поточний актив з податку на прибуток	2441	30	(2411,00)	(98,77)
Інші активи	1301412	1312859	11447,00	0,88
Основні засоби	1427837	1581588	153751,00	10,77
Інвестиційна власність	162800	71876	(90924,00)	(55,85)
Нематеріальні активи	304252	324234	19982,00	6,57
Право користування активами		246482	246482,00	
Відстрочений податковий актив	12385		(12385,00)	
Всього активів	47627670	51160115	3532445,00	7,42

У 2018 р. АТ «ПУМБ» позбувся таких статей, як цінні папери наявні для продажу та відстрочений податковий актив.

Кошти на рахунках в Національному банку України знизилися в порівнянні з 2017р. – на 36,9%, що свідчить про зменшення попиту на кредити НБУ. В порівнянні з минулими роками, заборгованість інших банків майже не змінилася.

Окрім цього відбулося зменшення таких статей, як поточний актив з податку на прибуток та інвестиційна властивість.

Підсумовуючи усе вище сказане, можна стверджувати про те, що не зважаючи на кризове становище в країні, банк все ж таки намагається здійснювати свою діяльність в повному обсязі. Але для більш стабільного стану, необхідно врівноважити всі показники.

Для більш кращої роботи АТ КБ «ПУМБ», необхідно здійснити реструктуризацію. Основними способами реструктуризації АТ «ПУМБ» є: пролонгація кредиту; кредитні канікули; зниження ставки; зміна валюти позички. Але для більш кращої роботи банку, та залучення якомога більшої кількості клієнтів необхідно більш детально розглянути існуючі способи реструктуризації, а також:

- розширити філіальну мережу, тому що станом на 01.01.2019 АТ«ПУМБ» мав 180 відділення. Протягом 2018 року відбулось зростання кількості відділень на 15 установ, а за 3 роки – на 23 відділення. В порівнянні станом на 01.01.2019 Ощадбанк мав 2630 відділення, що більше на 2450 банків;

- забезпечити вигоду та інтереси акціонерів і кредиторів банку, скоротити апарат управління та адміністративні витрати;

- забезпечити захист інтересів кредиторів та акціонерів;

- досягти зростання кількості клієнтів, відповідно зростання депозитів;

- створити більший банк, який в змозі надавати кредити реальному сектору економіки (що особливо важливо для регіонів), тобто збільшити грошові потоки;

- зберегти кваліфікованих фахівців банківської справи;

- поліпшити якість кредитного портфеля (шляхом інвентаризації та диверсифікації кредитного портфеля).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт «ПУМБ» банку [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://about.pumb.ua/>

2. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. [Підручник]. / А.М.Герасимович – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ КРИПТОВАЛЮТ НБУ З МЕТОЮ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТНОЇ ІНДУСТРІЇ

Однією з новацій останніх років у всьому світі стала поява особливого виду валют, яка отримала назву «Криптовалюта». Даний термін привертає до себе особливу увагу, при цьому більшість авторів в основному розглядають технічні аспекти обігу криптовалюти, тим часом, опис технічної моделі функціонування не дозволяє розкрити її сутність як економічної категорії, а також перешкоджає швидкому створенню інституційних та юридичних норм, що регламентують процедури її емісії та обігу, як наслідок виникає закономірний дисбаланс – коли економічні нововведення випереджають розвиток законодавства, які регулюють взаємовідносини суб'єктів у сфері розрахунків і платежів, що, в свою чергу, посилює можливі ризики на макро- і мікрорівнях.

Тому в Україні, як і в багатьох країнах, відсутній законодавчий статус криптовалюти, але попри те, що відсутнє правове визначення криптовалюти, вона почала набирати значну популярність саме як форма розрахунку. [1].

На мою думку, легалізація операцій з криптовалютами може принести додаткові можливості для розвитку української економіки. Водночас ризиків того, що криптовалюти використовуватимуть для відмивання коштів, менше. Вирішенням питання щодо легалізації є функціонування міжнародної платіжної системи «PayPal» в Україні, яка допоможе визначити правовий статус криптовалют. Таким чином, з моменту визначення правового статусу не буде питань з боку діяльності, тобто купівлі і продажу, а також їх добування, це виведе гравців ринку з «сірої» зони, що стане стимулом для додаткових надходжень до бюджету від сплати податків.

Отже, оскільки розмір оподаткування не визначений, тому, що методологічна та юридична база регулювання відсутні. Можливим варіантом оподаткування може бути:

5% - ставка податку на доходи фізичних осіб для інвестиційного прибутку від продажу криптоактивів терміном на 5 років;

Інвестиційний прибуток від операцій з криптоактивами розраховується як позитивна різниця між доходом, отриманим платником податку від продажу криптоактиву, і його вартістю, що визначається із

суми документально підтверджених витрат на придбання такого криптоактиву і / або на створення такого криптоактиву;

Операції з продажу криптоактивів не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість. [2].

Також слід коротко зупинитись на підході до статусу криптовалюти в провідній країні світу - Сполучених штатах Америки. Ця країна знаходиться на етапі, коли криптовалюта міцно увійшла до життя громадян, а все нові проекти прив'язуються до blockchain. Тут добре розвинена мережа криптовалютних банкоматів, а з 2017 року можна торгувати ф'ючерсами за криптовалюти. Законодавство США в цьому напрямку найкраще в світі. Служба внутрішніх доходів визначила біткоїн не як валюту, а як майно. Інвестори в криптовалюту, на думку регулятора, отримують прибуток від приросту капіталу. На цій основі і проводиться оподаткування. Служба по боротьбі з фінансовими злочинами та інші органи контролює, щоб всі операції, що проходять через блокчейн, були законні.

В висновок можна сказати те, що в результаті нестійкості системи грошового обігу, в даний час відбувається стагнація економіки, тому для запобігання даного економічного явища необхідно шукати шляхи активізації ринкових процесів. Одним з найбільш перспективних напрямків, в силу своєї ефективності, гнучкості та адаптивності, виступає розвиток віртуальної економіки та електронної комерції.

Проте, попри всі переваги та різноманітність поширення криптовалюти їх перспективи достатньо неоднозначні. Як бачимо, в основному це країни з розвинутою економічною і правовою системою, які намагаються знайти в нові віяння додаткові можливості, а хто не йде по шляху заборон. Враховуючи те, як стрімко зростають кількість криптовалют та їхня вартість, нескладно здогадатися, що в майбутньому ними володітиме ще більше людей, а отже, розшириться сфера їхнього застосування. Якщо Україна вчасно не встановить свої «правила гри», вона позбавить себе суттєвих сум, які могли б надійти до бюджету як податки, а також матиме вкрай обмежений набір інструментів для контролю за криптовалютним ринком. [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>

2. Легалізація криптовалют: законопроект [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uteka.ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-legalizaciya-kriptovalyut-zakonoproekt>

3. В яких країнах заборонено використовувати Биткоїни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://finswin.com/kripto/btc/gde-zapreshchen-bitkoin.html>

УДК 336

Бабенко-Левада В.Г.¹, Аш-Шегрі Л.А.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-117 НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА – КЛІЄНТА БАНКУ В УКРАЇНІ

Одним з етапів кредитного процесу та визначальною умовою кредитних відносин є визначення кредитоспроможності клієнтів. Помилки комерційного банку в оцінці кредитоспроможності позичальників можуть привести до погіршення якості кредитного портфеля. У кращому випадку це призводить до погіршення фінансового стану банку, у гіршому — до його банкрутства.

Між кредитоспроможністю і платоспроможністю існує суттєва відмінність. Справа в тому, що кредитні зобов'язання позичальника перед банком, на відміну від інших зобов'язань, мають бути погашені виключно грошовими коштами. Тому для банку, що надає кредит, недостатньо, щоб позичальник був платоспроможним, він повинен бути кредитоспроможним.

Критерії оцінки фінансового стану позичальника встановлюються кожним банком індивідуально на основі специфіки його кредитної діяльності. Методику АКБ «Аваль» розглянемо на прикладі кредитування позичальника ПАТ" Мотор Січ" на основі фінансової звітності за 2019 рік.

Коефіцієнт покриття характеризує, наскільки обсяг поточних зобов'язань може бути погашений за рахунок усіх мобілізованих оборотних активів, здатність позичальника взагалі розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Нормативним є значення 1-3. Чим вище – тим краще.

$$\text{Кп}_{2019} = \frac{20499074}{4703899} = 4,36$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує, наскільки короткострокові зобов'язання можуть бути негайно погашені швидко

ліквідними грошовими коштами та цінними паперами. Нормативним вважається значення від 0,1 до 0,2. Чим вищий показник - тим краще.

$$\text{Кал}2019 = \frac{1240379}{4703899} = 0,26$$

Коефіцієнт фінансової незалежності вказує частку власних коштів у загальній сумі заборгованості підприємства. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,4 - 0,6.

$$\text{Кфн}2019 = \frac{21090094}{28875033} = 0,73$$

Коефіцієнт маневреності характеризує ступінь мобільності використання власних коштів. Нормативним вважається значення вище 0,1

$$\text{Кмвк}2019 = \frac{21615165 + 2429355 - 9366084}{21615165} = 0,77$$

Коефіцієнт рентабельності активів показує суму чистого прибутку на кожен вкладений гривню активів.

$$\text{Кра}2019 = \frac{-525071}{(29255851 + 28875033)/2} = -0,018$$

Коефіцієнт рентабельності продаж вказує на обсяг чистого прибутку (виручки компанії, за вирахуванням операційних витрат, відсотків, податків і іншого), який генерує кожна гривня продажів.

$$\text{Крп}2019 = \frac{-525071}{6436902} = -0,081$$

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу вказує скільки прибутку було згенеровано на кожен гривню залучених власних коштів.

$$\text{Крвк}2019 = \frac{-525071}{(21615165 + 21090094)/2} = -0,012\%$$

Коефіцієнт зносу основних засобів показує ступінь зносу основних засобів.

$$\text{Кзн}2019 = \frac{5488146}{12812748} * 100\% = 42\%$$

Отже, на основі методики АКБ «Аваль» можна зробити такий висновок. ПАТ «Мотор Січ» має високі коефіцієнти ліквідності, що вказує на здатність відповідати за поточними зобов'язаннями за допомогою оборотних активів, може вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром.

Високий коефіцієнт фінансової незалежності і коефіцієнт маневреності вказує на те, що ПАТ «Мотор Січ» має велику долю власного капіталу і здатна профінансувати 73% своїх активів за рахунок власних фінансових ресурсів. Щодо показників рентабельності, то в 2019 році вони мають від'ємні показники, що свідчить про збиток. Проте, незважаючи на це, ПАТ «Мотор Січ» має гарну кредитоспроможність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Річний звіт 2019 рік «Мотор Січ» [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://www.motorsich.com/ukr/investors/othetnost/bux/2019_year/
- 2.Бугелець Ю.В. / Основні шляхи вдосконалення сучасних методів оцінки кредитоспроможності позичальника: Курс лекцій. – Київ, 2007. – 54с.
- 3.Савлук М.І. / Вступ до банківської справи. – К.: Лібра, 1998. – 344с.

УДК 338.658.152

Пахомова І.Г.¹, Семенова А.О.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ІНТЕГРАЦІЯ ДО СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Особливу роль у формуванні конкурентоспроможності української економіки і підвищенні українського виробництва відіграє спроможність ринку мобілізувати істотні обсяги вільного капіталу та оперувати ним. Йдеться про розмаїття механізмів фінансування та інвестування, а також надання фінансових послуг професійними учасниками ринку фінансових послуг.

Фінансова послуга -це соціально-економічна категорія, пов'язана з трансформацією коштів у грошовий капітал юридичних та фізичних осіб на банківському, страховому й інвестиційному ринках, а також інші послуги фінансового характеру.

Сутність ринку фінансових послуг полягає в тому, що він віддзеркалює конкретні форми організації руху фінансових ресурсів за допомогою фінансово-кредитного механізму між суб'єктами господарювання. Ринок фінансових послуг-це економічний механізм, що поєднує інтереси носіїв попиту (споживачів фінансових послуг) і пропозиції (фінансових і нефінансових організацій) та фінансові послуги.

На сучасному етапі інтенсивний розвиток вітчизняного ринку фінансових послуг є необхідною умовою сталого економічного розвитку держави. Ринок фінансових послуг є певним фінансовим барометром економіки, який ефективно працює при низьких темпах інфляції, стабільній законодавчій і нормативній базі, сприятливому політичному кліматі та певному балансі інтересів у суспільстві.

У стратегічній перспективі Україна має повністю інтегруватися до світової фінансової системи та стати її повноправним учасником, але це створює нові умови функціонування внутрішнього фінансового ринку, нові правила поведінки українського бізнесу, нові принципи державного управління тощо. У таких умовах необхідна розгорнута, цільова підготовка України, її фінансової системи, а також окремих учасників ринків фінансових послуг до міжнародних правил функціонування. Зауважимо, що це має відбуватися з урахуванням національних інтересів та інтересів українського бізнесу в цілому, без загрози економічній та фінансовій безпеці держави.

Для повноцінної участі в глобальному процесі формування світової фінансової системи на рівноправних умовах національному ринку фінансових послуг необхідно:

1. Удосконалити правову базу для усунення асиметричного розвитку серед представників фінансового посередництва (банківських і небанківських інституцій) з посиленням конкуренції, поміж яких створюватимуться передумови для подальшого розвитку ринку фінансових послуг.

2. Сприяти регіональній збалансованості ринку фінансових послуг.

3. Затвердити чітку концепцію інтеграції України у світовий економічний простір.

4. Посилити чинники стабілізації фінансової системи через усунення наслідків фінансово – економічної кризи в Україні, яка спричинила роздробленість посередників на ринку фінансових послуг і потребує, як наслідок, укрупнення капіталів фінансових інститутів.

5. Створити фінансово потужного та конкурентоспроможного банківського сектора.

6. Формувати державну підтримку для фінансових посередників та інститутів, оскільки з них й починається стабілізація фінансової системи. Тому слід переглянути особливості оподаткування фінансових ресурсів комерційних банків, страхових компаній, пенсійних фондів та інших установ, особливо, які надають довгострокове інвестиційне кредитування.

Проте, здійснюючи стимулювання вітчизняного ринку фінансових послуг та його інтеграцію у світовий економічний простір, варто турбуватись й про економічну безпеку держави. Тобто в сучасних умовах необхідно здійснювати збалансовану фінансову політику, що базуватиметься на визнанні первинності реального сектору економіки в суспільному розвитку.

Підводячи підсумок, слід зауважити, що Україна поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків і наслідки

глобалізаційних процесів стають дедалі відчутнішими для української фінансової системи. Позитивний чи негативний вектор змін від глобалізації залежить від рівня розвитку національної економічної та фінансової систем країни. Беручи до уваги той факт, що чим могутніша фінансова система країни, тим більше позитивних результатів вона може одержати від процесу глобалізації, в Україні слід виробити таку політику, що буде здатна протистояти викликам фінансової глобалізації, запобігати негативним наслідкам цього процесу.

УДК 336.76

Пахомова І.Г.¹, Григоренко Н.В.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

В умовах формування засад ринкової економіки в Україні все більшого значення набуває наявність ефективно організованого фінансового ринку, який є особливим і необхідним середовищем для успішного її функціонування, а також розвитку соціальної сфери. Фінансовий ринок виник у результаті появи потреби в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки держави, але крім того, він також є певним фінансовим барометром економіки, який ефективно працює при низьких темпах інфляції, стабільній законодавчій та нормативній базі, сприятливому політичному кліматі та певному балансі інтересів у суспільстві.

Враховуючи незначний період функціонування, фінансовий ринок України порівняно із ринками економічно розвинутих країн має певні недоліки, які слід усунути, але для цього необхідно ретельно дослідити тенденції, що склалися у межах вітчизняного і міжнародного фінансового ринку. Формування ефективного фінансового ринку вимагає цілісного підходу та погоджених рішень щодо стратегії його розвитку.

Фінансовий ринок включає в себе різноманітні сегменти (валютний ринок, ринок цінних паперів, кредитний ринок та ринок фінансових послуг), саме в розрізі цих сегментів варто здійснювати оцінку та аналіз всього стану фінансового ринку. Варто відзначити, що чільне місце в структурі всього фінансового ринку посідає саме фондовий ринок, а відтак його недостатня розвиненість не дає змогу розвиватись в повній мірі іншим складовим фінансового ринку і всьому фінансовому ринку загалом.

Історично у світовій фінансовій архітектурі виділяють наступні моделі функціонування фінансових ринків:

1. Банкоцентрична (континентальна), що характерна для країн континентальної Європи (фінансових ринків Німеччини та Японії).

2. Англо-американська - характерна для фінансових ринків США, Англії.

Банкоцентрична модель передбачає:

- банківські установи зберігають основну частину заощаджень, що створюються в економіці у формі депозитів юридичних і фізичних осіб;

- відсутнє пряме інвестування з боку юридичних та фізичних осіб (прийняття рішень про інвестування передоручають банківським установам);

- банки є основними покупцями акцій та облігацій підприємств (вони володіють акціями та контролюють торгівлю), а також домінують на ринку капіталу;

- для даної моделі характерна консервативна структура фінансових продуктів.

В Україні на сучасному етапі розвитку фінансового ринку країни маємо модель, наближену до банкоцентричної, оскільки банківська система виступає в ролі основного фінансового посередника. Основним джерелом для розширеного відтворення в реальному секторі економіки, крім власних коштів суб'єктів господарювання, виступають банківські кредити.

Англо-американська модель побудована на основі використання переваг ринку капіталу з «широкою участю» (broad based capital market):

- ринок акцій віддалений від банків. Доступ до фінансування визначається ринковими цінами на фінансові активи;

- власники заощаджень (фізичні та юридичні особи) здійснюють інвестування за допомогою фінансових посередників.

Дана модель створює умови конкуренції на фінансовому ринку, що відкриває доступ до нього як новоствореним компаніям, так і старим, тим, що вже тривалий час працюють на ринку; ринок з "широкою участю" передбачає залучення широкого кола інвесторів (різних за рівнем доходу, на довго - та короткостроковій основі).

Для даного типу ринку необхідний високий рівень законодавчого захисту інтересів інвесторів та наявність значної кількості висококваліфікованих фахівців у сфері проведення операцій з цінними паперами.

У будь-якому випадку основна роль фінансового ринку в економіці є незмінною. Наявність різних моделей функціонування фінансового

ринку обумовлюється перш за все тим, кому належить домінуюча роль в інвестуванні реального сектора економіки - банківській системі шляхом кредитування чи ринку капіталу через емісію та обіг цінних паперів.

На сьогоднішній день в фінансовий ринок України запроваджують нові IT-системи, та розробляють нові шляхи розвитку фінансового ринку.

Основними причинами нерозвиненості та занепаду фінансового ринку України:

- держава не приділяє достатньо уваги для цього сегменту економіки;

- відсутнє зручне і зрозуміле вітчизняному та закордонному інвесторові правове поле — це стосується законодавства, судів і податків;

- внутрішній інвестор відсутній, а іноземці бояться вкладати свої кошти в нашу країну;

- фінансовий ринок не цікавий українським громадянам. Він не може стати, наприклад, інструментом для збереження і примноження пенсійних накопичень, що є звичайною світовою практикою. Це вже прив'язане і до пенсійної реформи;

- у фінансових питаннях громадяни нашої країни відрізняються традиційним кричущим невіглаством, яке склалося після десятиліть ігнорування прав власника — основи західної цивілізації;

- в Україні не закінчена приватизація, яка здатна виступити драйвером для залучення іноземних, а потім і внутрішніх інвестицій;

- фантомність ринку.

В цілому, комплексна модернізація фінансових ринків повинна ґрунтуватися на вирішенні наступних завдань:

- забезпечення консолідованого догляду за фінансовими ринками та ринком капіталу шляхом об'єднання державних органів в єдиний мегарегулятор з метою уникнення дублювання функцій різних регуляторів, повноважень при прийнятті рішень, зменшення ризику втрати ефективності нагляду за фінансовою стабільністю;

- проведення інституційної реформи ринків капіталу, що передбачає утворення нових потужних спеціалізованих фінансових інституцій (інвестиційних банків; інституцій для фінансування інноваційного розвитку), підвищення ролі інститутів спільного інвестування, пенсійних фондів та страхових компаній для акумуляції інвестиційних ресурсів та їх спрямування в реальний сектор економіки;

- консолідація біржової системи України та створення високотехнологічної єдиної платформи для торгівлі цінними паперами, яка відповідає міжнародним вимогам, забезпечує тісний зв'язок між

організаторами торгівлі депозитарно-кліринговою системою з метою мінімізації ризиків;

- удосконалення системи захисту прав інвесторів, корпоративного законодавства, зокрема:

- прийняття закону «Про акціонерні товариства», в якому чітко визначаються права як мажоритарних, так і міноритарних акціонерів;

- запровадження в акціонерних товариствах, що знаходяться під контролем держави, загальновизнаних принципів корпоративного управління;

- розширення можливості участі представників інституційних інвесторів в органах управління товариств (наглядовій раді та ревізійній комісії), які знаходяться під контролем держави, як важливої умови підвищення рівня якості управління та посилення корпоративного контролю за діяльністю таких товариств;

- розширення кількості фінансових інструментів, доступних для інвесторів, повноцінне впровадження в обіг похідних цінних паперів;

- лібералізація валютного регулювання з метою спрощення процедури входження в Україну та виходу з неї іноземних портфельних інвестицій;

- запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з метою забезпечення прозорості фондового ринку та підвищення привабливості вітчизняних емітентів серед іноземних інвесторів.

Певне коло даних проблем в Україні вирішені, але основна маса проблемних моментів є досі актуальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Моделі фінансового ринку[Електронний ресурс] / Режим доступу:https://pidruchniki.com/1800070844221/finansni/modeli_finansovogo_rinku

2. Фінансовий ринок України — причини занепаду[Електронний ресурс] / Режим доступу:<https://racurs.ua/ua/1585-finansovi-perypetiyi-ukrayiny.html>

3. Проблеми розвитку фін. ринку України [Електронний ресурс] / Режим доступу:<https://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-411/financial-cash-flow-and-credit-411/11235-411-1065>.

УДК 330.341.1 (477.64)

Набатова Ю.О.¹, Величко В.М.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ВИОКРЕМЛЕННЯ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ, ЯКІ ВОЛОДІЮТЬ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

Однією їх ключових світових тенденцій є перехід від сировинної та індустріальної економіки, яка переважно базується на інтелектуальних та інформаційних ресурсах, високих і наукомістких технологіях.

Відсутність ефективних механізмів взаємодії держави, бізнесу і науки є одним з основних перешкод для формування в Україні та окремих її регіонів економіки інноваційного типу.

Оцінювання інноваційного потенціалу області необхідне для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на вибір та реалізацію стратегії області та поточне управління інноваційною діяльністю, визначення своєї конкурентної позиції.

За результатами дослідження «Smart specialisation in E&IA countries», проведеного групою експертів Joint Research Centre (JRC) Європейської комісії, Запорізька область має 19 видів економічної діяльності, які можуть бути визнані такими, що володіють інноваційним потенціалом, а саме:

- виробництво м'яса та м'ясних продуктів;
- перероблення та консервування риби, ракоподібних і моллюсків;
- виробництво олії та тваринних жирів;
- виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів;
- виробництво інших харчових продуктів (в т.ч. цукру, какао, шоколаду, кондитерських виробів тощо);
- текстильне виробництво;
- виробництво коксу та продуктів нафто перероблення;
- виробництво іншої хімічної продукції;
- виробництво вогнетривких виробів;
- виробництво чавуну, сталі та феросплавів;
- лиття металів;
- виробництво інших готових металевих виробів;
- виробництво електронних компонентів і плат;
- виробництво обладнання зв'язку;

- виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації;
- виробництво проводів, кабелів і електромонтажних пристроїв;
- виробництво машин і устаткування для с/г та лісового господарства;
- виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування;
- виробництво меблів.

Запорізька область хоч і має вихід до двох морів, але не має особливих успіхів в справі видобутку морепродуктів та риби. Навпаки загальний улов в останні роки скорочується. Відбувається це через втрату частини акваторії Чорного моря і виснаження ресурсів водойм. Необхідно створити спеціальні ферми, на яких і вирощувати корисних морських тварин. Перевага полягає в тому, що виробництво на фермах не залежить від примх природи, але велика частина грошей повинна піти на закупівлю і налагодження технології замкнутого водопостачання. Якщо в рік будуть реалізовуватися більше 5тис. тонн морепродуктів, то продажі за рік складатимуть 121,65 тис. євро без ПДВ. Чистий прибуток ферми з вирощування морепродуктів складе близько 32тис. євро в рік.

Також вигідним напрямком інноваційної діяльності області є будівництво сонячних та вітрових електростанцій. Переваги використання сонячної та вітряної енергетики давно оцінили у світі. Наприклад, в Німеччині вартість сонячної енергії досягла вже 7 центів за кіловат-час, в інших країнах, де більше сонячних днів – навіть менше 5 центів. Така діяльність матиме великі переваги для сектору відновлювальної енергетики області та сприятиме залученню додаткових іноземних інвестицій у регіон.

Запорізька область вирощує та продає велику кількість зернових культур. З цього погляду джерелом прибутку для регіону могло б стати створення індустріального парку з переробки зернових культур, що б допомогло збільшити вартість сільськогосподарської продукції на 30-35%, а також забезпечити населення додатковими робочими місцями.

Щодо ІТ-клімату в Запорізькому регіоні, то він є досить привабливим для інвесторів своїм достатком офісів, промислової складової, студентськими кадрами, які вимагають менше фінансових витрат на оплату праці, своєю платформою з уже діючих державних і недержавних університетів і шкіл ІТ-спрямованості.

Але на даному етапі держава повинна сприяти розвитку ІТ-потенціалу міста Запоріжжя, напрямками розвитку можуть бути: курси

з web-програмування, різноманітні воркшопи, розробка власного робочого сайту для кожного бажаючого, різноманітні форуми.

У висновку можна зазначити, що результативність інноваційної діяльності в Запорізькій області не відповідає вимогам забезпечення стабільного інноваційного розвитку. Масштабне зростання та посилення партнерства регіону і підприємницького сектора в реалізації програм, дасть змогу широко використовувати ринкові механізми фінансування і управління у галузі розроблення і впровадження інновацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України Про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р., №40–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

2. Інвестиційний портал Запорізької області URL: <https://investment.zoda.gov.ua/uk/catalog>

3. Інвестиційний паспорт Запорізької області URL: <https://www.zoda.gov.ua/article/2313/investitsiyniy-pasport-zaporizkoji-oblasti.html>

УДК 332.1:504 (262.54)

Набатова Ю.О.¹, Семенова А.О.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ФАКТОРИ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН АЗОВСЬКОГО МОРЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Азовське море є унікальним водним об'єктом і є мілководним водоймищем з максимальною глибиною до 13,5 м. Для Азовського моря характерний специфічний гідрологічний режим, що обумовлено його ізольованістю, мілководністю, великим припливом річкових вод, обміном води з Чорним морем, солоність води якого значно більше солоності води Азовського моря. При існуючій ситуації зберігається тенденція до негативних змін в біоценозах моря і подальшому розбалансуванні біологічної та гідрологічної систем. Стан Азовського моря критичний, і за висновками спеціалістів при серії маловодних, посушливих років, коли прісноводний стік впаде до 20 куб. км, його екосистема може трансформуватися безповоротно.

Основні техногенні проблеми, що мають найбільш негативний вплив на екологічну систему Азовського моря:

- сильне забруднення, що впадають у море, з якими в нього потрапляють відходи металургійних і хімічних підприємств, а також

комунальні / побутові неочищені стічні води. Основними джерелами забруднення Азовського моря є промислові підприємства і порти міста Маріуполя. Металургійними комбінатами «Азовсталь», імені Ілліча, концерном «Азовмаш» щорічно скидається понад 800 млн. м³ забруднених стічних вод.

- забруднення вод нафтою і нафтопродуктами внаслідок морських вантажоперевезень та діяльності портів

- надмірний, в т.ч. браконьєрський вилов риби.

- будівництво водосховищ на основних, що живлять море річках (Дон, Кубань), перетворення цих водоймищ у гігантські промислові відстійники;

- неконтрольоване, лавиноподібне збільшення зливу пестицидів в море з прилеглих сільськогосподарських масивів і переміщення їх річками

- інтенсивне, без дотримання екологічних та санітарних норм будівництво на узбережжі, на косах моря безлічі пансіонатів і баз відпочинку.

- дампінг (від англ. Damping) - поховання в море відходів, видалення відходів або інших предметів з штучних морських споруд, суден і літальних апаратів, умисне знищення морських платформ, літальних апаратів, суден.

Шляхи вирішення екологічних проблем:

- зміна пріоритетів розвитку регіону - мінімізація промислового виробництва (закриття або перенесення в інші області шкідливих підприємств), основними видами діяльності в приморських районах повинні стати рекреація та рибне господарство. Що стосується портово-транспортної інфраструктури, то необхідно посилити екологічний контроль за судноплавством та діяльністю портів, зменшити обсяг перевезення на судах небезпечних вантажів, добитися будівництва та модернізації очисних споруд у портах;

- скорочення безповоротного водоспоживання та збільшення річкового стоку, в тому числі за рахунок зниження водомісткості виробництв; істотне підвищення штрафів за скидання неочищених стоків промислових підприємств.

- корекція напрямків землеробства в прибережних регіонах, відмова від вирощування культур, які вимагають застосування хімічних добрив і пестицидів;

- значне розширення охоронюваних територій і акваторій для збереження гено- і екофону;

- жорсткість законодавства щодо управління та охорони берегової зони,

постійний моніторинг стану морського середовища прибережних районів і моря;

- оптимізація і збалансованість споживання вод Північно-Кримського каналу;

- широке застосування на територіях, що використовують для зрошення води річок, що впадають в басейн Азовського моря нової технології вирощування рису, що дозволяє знизити витрату води в десятки разів;

- припинення скидання в море, лимани і річки неочищених стічних вод, поділ побутових і промислових стоків, забезпечення останніх закритими циклами водообміну, каналізація зливових стоків і забезпечення їх очищення перед випуском у море, запобігання потрапляння в море і лимани неочищених дренажних вод.

Отже, для забезпечення нормального водообміну на Азовському морі необхідно оновити природні потоки, які постійно замулюються. Оскільки ситуація на Азовському морі стала критичною, з метою недопущення загибелі водних біоресурсів у морі, для вирішення проблемної ситуації потрібно надати днопоглиблювальну техніку та розпочати роботи з відновлення водного сполучення Азовського моря з іншими витоками . Крім того, потрібно розпочати встановлення захисної гідротехнічної споруди - геотуби а саме наповнення його піщаною сумішшю . Встановлення геотуби забезпечить захист від занесення з'єднувального каналу піском, яке відбувається в результаті східних вітрів та шторму.

УДК 332.1:314 (477.64)

Набатова Ю.О.¹, Рябченко І.А.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ: СКОРОЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА РИЗИКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ

Демографічний чинник є одним із визначальних для забезпечення стабільного й безпечного розвитку держави, а проблеми оптимального демографічного розвитку слід розглядати як першочергові інтереси, як фактор і водночас як результат функціонування держави. Від демографічних характеристик працездатного населення і показників

демографічного розвитку залежить розвиток трудового потенціалу і, як результат, величина сукупного національного доходу.

Україна впродовж останніх десятиліть справді пережила потужну хвилю еміграції із соціальних причин. Ідеться як про пошук кращої долі з постійним місцем проживання за кордоном, так і про роботу там. Але демографічна криза в українських реаліях — це виклик, який неправильно й неможливо пояснювати виключно соціально-економічними факторами або виправдовувати тим, що аналогічні проблеми є й в економічно розвинених країнах Заходу.

Як зазначає Державна служба статистики України, чисельність наявного населення в Україні, за оцінкою, на 1 січня 2019р. становила 42153,2 тис. осіб.

За нинішніх демографічних тенденцій звичайна зміна поколінь призведе до того, що в Україні залишиться не більше як 20 млн мешканців. Однак така велика й зручна для проживання територія в Європі не може мати таку низьку щільність населення. Тому зменшення чисельності українців призведе до заселення країни іншокультурними іммігрантами, що створить виклик державності та ідентичності принаймні не менший, ніж поглинання Росією чи перетворення на її культурного й політичного сателіта.

Притік до України іноземців переважно з азійських та африканських країн досі динамічно зростає. В умовах демографічного вибуху та обмеженості природних і насамперед продовольчих ресурсів у себе на Батьківщині вони дедалі активніше шукають місця для результативнішого докладання власної праці. Загалом же на початок 2019 року лише на офіційному обліку іммігрантів у Державній міграційній службі перебувало понад 276 тис. осіб.

Що стосується Запорізької області, за станом на 01.01.2019 р. в області проживало 1 705,8 тис. осіб (регіон характеризується високим рівнем урбанізації – 77,3 %). Протягом останніх 25 років в області спостерігається стійка тенденція скорочення чисельності населення. За даними Держстату чисельність населення області у період 2001-2018 років зменшилася на 225,4 тис. осіб, або на 11,6 % (в Україні – на 13,4 %), у тому числі міського населення – на 143,3 тис. осіб (9,7 %), сільського – на 82,1 тис. осіб (17,3 %). Останні 5 років темпи скорочення чисельності населення області коливаються у межах 0,5-0,9 % щорічно.

Головними індикаторами демографічної ситуації в регіоні є характер процесів природного та механічного руху населення. У регіоні низький сумарний коефіцієнт народжуваності – змінюючись у діапазоні 1,3-1,5 народжень в середньому на 1 жінку, у 2017 році він опустився до

1,25. Внаслідок цього Запорізькій області властиве істотне переважання чисельності померлих над чисельністю народжених. При цьому коефіцієнт народжуваності за останні 5 років зменшився з 10,2 ‰ до 8,2 ‰. Наявна вікова структура пояснює незначне зростання рівня смертності – від 14,9 ‰ у 2013 році до 16,0 ‰ у 2018 році. Відповідно коефіцієнт природного приросту за цей період в абсолютному відношенні зріс від -4,7 ‰ до -7,8 ‰.

Негативним є також міграційне сальдо (зокрема, на сьогодні в області існує проблема відтоку кваліфікованих робітників за кордон), однак роль міграції у скороченні чисельності населення області суттєво нижча.

Загалом для Запорізької області характерна сприятлива в економічному відношенні поточна вікова структура населення. Майже 2/3 населення області перебувають у працездатному віці (15-70 років), з них 66,9 % (702,7 тис. осіб) – зайняті в економіці області, 25,5 % (477,8 тис. осіб) – економічно неактивні.

Через військовий конфлікт на Сході на території області значно збільшилася кількість учасників бойових дій, а також з'явилися внутрішньо переміщені особи (ВПО), які потребують додаткового соціального захисту, психосоціальної реабілітації, підтримки у процесі інтеграції та ресоціалізації. На початок 2019 року в Запорізькій області в органах соціального захисту населення взято на облік понад 55,3 тис. внутрішньо переміщених осіб, що складало 3,3 % населення області.

Аналіз статистичних даних показує, що за будь-якого сценарію демографічного прогнозу в найближчій перспективі Запорізьку область очікує зменшення кількості жителів та погіршення вікової структури населення в напрямку збільшення кількості осіб післяпрацездатного віку, зменшення кількості дітей дошкільного та шкільного віку, що безумовно має відобразитись на пріоритетах розвитку соціальної інфраструктури області. Крім цього, для області характерні досить високі темпи зниження кількості осіб працездатного віку, що може нести певну загрозу для розвитку економіки регіону.

УДК 332.14:504(477.64)

Набатова Ю.О.¹, Завальна Д.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІДХОДІВ НА ЕКОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ З ЕКОНОМІЧНОГО БОКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

На сьогоднішній день сучасна людина споживає в рази більше, аніж раніше, наслідком чого, є зростання кількості відходів. Україна є одним з найбільших «торговців зброєю» в світі, виробляє трохи більше 448 мільйонів небезпечних відходів на рік. Жодна з країн не виробляє більше. Запорізька область відноситься до регіонів, де зосереджена значна кількість підприємств важкої промисловості: 45 % від загальної кількості виробленої продукції в області займає продукція металургії, 20% – виробництво та розподілення електроенергії, газу, тепла, води. Область замикає п'ятірку регіонів з найбільшим показником утворення відходів I–IV класів небезпеки (у 2018 році – 5294,4 тис. т, або 1,5 % від загальної кількості по Україні).

Найбільшу частку утворення відходів I–IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2018 році складали: осад промислових стоків – 403,6 тис. т; відходи чорних металів – 42,2 тис. т; відходи тваринного походження та змішані харчові відходи – 49,7 тис. т; відходи рослинного походження – 84,6 тис. т; тваринні екскременти, сеча та гній – 78,6 тис. т; побутові та побідні відходи – 294,6 тис. т; мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т.ч. змішані будівельні відходи – 276,3 тис. т; інші мінеральні відходи – 667,2 тис. т; відходи згорання – 3307,0 тис. т. та інші.

Розгалужена структура промислових виробництв, що потребує значних затрат енергії та природних ресурсів, в комплексі з застарілим обладнанням, яке в більшості випадків, не підлягає модернізації, є основною причиною значних обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря для Запорізької області.

Окрім цього, на сьогодні в області особливо гостро постає проблема поводження з твердими побутовими відходами, виникнення і ліквідації несанкціонованих звалищ відходів. Одна людина в середньому протягом дня виробляє кілограм відходів, відповідно, щодня Запоріжжя утворює близько 600 тонн побутових відходів. Вартість вивезення побутових відходів у 2019 р. – 45 млн грн (збільшилась на 22,9%).

Статистичні дані свідчать про те, що загальна маса утилізованих відходів від загального обсягу утворених все ж таки зростає. У 2015 році

цей показник склав 50%, у 2016р. – 58,86%, у 2017р. – 59,4%, а у 2018р. – 63,8%. Це обумовлено збільшенням відсотку відходів, які використовуються як вторинні матеріали. Так, у 2018 році в області утилізовано 3325,9 тис. т відходів та видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах – 1568,1 тис. т відходів. Але все ж таки цього замало.

Щодо утилізації побутових відходів, гарним прикладом є утилізація відпрацьованих акумуляторів. В Україні на даний час офіційних органів збору – немає. Основними збирачами використаних батарейок є волонтерські або приватні організації. У Запоріжжі налічується 23 пункти збору батарейок. А саме: «АТБ», «Watsons», «Беттериленд», сервісний центр «Panasonic», окремі заклади системи освіти, мережі АЗС та інші. Потім вони передаються для подальшої переробки.

В останні роки Україна прийшла до того, що необхідно утилізувати пластик, в той самий час Європа – вже робить з нього предмети побуту та одяг. Утилізація пластику в Запорізькій області почалася близько 2017р., та продуктом переробки є лише сировина.

Для покращення не тільки екологічного становища регіону, але й економічного, було б доречним створювати у Запорізькій області підприємства які б виготовляли з переробленого пластику вже готову продукцію.

Прикладами можуть слугувати: одяг – екологічне виробництво одягу стає справжньою конкурентною перевагою. Зокрема, спортивні речі. Багато команд сьогодні виходять на ігри в формі, виготовленої з перероблених пластикових пляшок. Меблі – столи, стільці, лавки та інші меблі з пластика виглядають не менш елегантно, ніж з дерева. До того ж такі меблі не боїться вогкості, грибків та комах. Велосипеди – у 2011 році уругвайський художник Хуан Роберто Муцці випустив перший в світі велосипед з рамою, зробленою повністю з переробленого пластику. Асфальт – у Голландії вигадали дорожнє покриття, зроблене з переробленого пластику. Воно збирається за типом дитячого конструктора.

Враховуючи наявність в області великих обсягів накопичених відходів, відсутність потужностей для їх знешкодження чи утилізації, а також місць для їх видалення, основними пріоритетами в сфері поводження з відходами в області є скорочення обсягів розміщених відходів, забезпечення екологічно безпечного поводження з ними та своєчасне виявлення негативних наслідків накопичення відходів.

Підсумовуючи все вище згадане, необхідно зазначити що перспективою розвитку є розроблена Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року, яка передбачає: по-перше,

забезпечення сталої інфраструктури управління відходами, шляхом реалізації Регіонального плану управління відходами Запорізької області до 2030 року; будівництва полігонів, які відповідають сучасним стандартам; забезпечення населених пунктів області обладнанням та технікою для санітарної очистки. По-друге, розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів впровадження новітніх технологій та обладнання зі збирання, сортування, транспортування, переробки і утилізації ТПВ; створення сприятливих умов для розвитку бізнесу у сфері поводження з побутовими відходами.

В розрізі відпрацьованих батарей, уряд України запропонував наступний план дій до 2030 року: зобов'язати виробників щодо забезпечення поводження з відпрацьованими батарейками, батареями та акумуляторами, які включають роздільне збирання відпрацьованих батарейок, батарей та акумуляторів; перероблення роздільно зібраних відпрацьованих батарейок, батарей та акумуляторів; екологічно безпечне видалення відходів, що утворилися у результаті перероблення відходів батарейок, батарей та акумуляторів, які не можуть бути перероблені та/або утилізовані; дотримання цільових показників збирання та переробки; дотримання вимог маркування; реєстрацію в державному реєстрі та надання звітної інформації; проведення інформаційних кампаній з метою підвищення поінформованості населення щодо збирання, обробки та переробки відходів портативних батарейок, батарей та акумуляторів.

Стосовно побутових відходів, держава має таку стратегію: створення до 2022 року в обласних центрах мережі пунктів збирання для повторного використання меблів, побутової техніки, одягу та інших товарів, які були у вжитку; забезпечення у 2030 році перероблення 50 відсотків побутових відходів загального обсягу їх утворення шляхом збільшення чисельності населення, яке здійснює роздільне збирання побутових відходів, до 48 відсотків та введення в експлуатацію додаткових сміттесортувальних ліній та сміттєпереробних заводів; розроблення плану заходів щодо зменшення обсягів захоронення побутових відходів, що біологічно розкладаються; будівництво мережі сміттєперевантажувальних станцій (200 одиниць) з метою зменшення загальних транспортних витрат;

Таким чином, очікувані результати:

— запобігання та мінімізація утворення відходів шляхом удосконалення діючих та впровадження сучасних технологій і обладнання;

- зменшення обсягів забруднення промисловими та твердими побутовими відходами;
- обмеження утворення відходів шляхом реструктуризації виробництва;
- покращення управління твердими побутовими відходами;
- розвиток та формування системи збирання, заготівлі та переробки відходів як вторинної сировини;
- впровадження сучасних екологічно чистих технологій переробки відходів, у тому числі переробки з отриманням енергії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року// Проект – 2019 –144с.

УДК 336.717

Шестопалова О.В.¹, Волобуєва І.О.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр.ФЕУ – 417 НУ «Запорізька політехніка»

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МОДЕЛІ ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Рейтинг кредитоспроможності визначається як оцінка ризику позичальника на основі чітких рейтингових критеріїв, на яких також ґрунтується оцінка ймовірності дефолту. Визначення рейтингу має включати опис ступеня ризику дефолту, що є типовим для позичальників цієї категорії, та критерії, які використовуються для цього рівня кредитного ризику.

Термін «рейтингова система» включає методи, процедури, системи контролю та збору даних, а також інформаційні системи, які сприяють здійсненню оцінки кредитного ризику, затвердженню внутрішніх рейтингів, визначенню якісних та кількісних оцінок ймовірності дефолту та збитків.

Очевидно, що необхідність змін усвідомлюють й органи банківського нагляду західних країн. На сучасному етапі кредитний рейтинг є основою системи управління кредитним ризиком. У рекомендаціях Базельського комітету з питань банківського нагляду щодо адекватності капіталу рівню ризику (Базель II) рейтингова система зайняла суттєву частину за підходом на основі внутрішніх рейтингів.

Основний принцип щодо підходу полягає в тому, що рейтингова система, механізми та процедури оцінки ризиків забезпечують якісну оцінку позичальника та операційних характеристик, диференціацію ризиків, точну та послідовну кількісну оцінку ризиків, що адаптовані до умов ринку банківських продуктів та практик окремих банків. Кожен орган банківського нагляду повинен розробити детальні процедури аналізу для отримання фактичних доказів того, що банківські системи управління та контролю є адекватною базою для застосування IRB-підходу - найдосконалішого та найскладнішого щодо оцінки адекватності рівня капіталу рівню ризику.

У теоретичному контексті необхідно розглядати і водночас розрізняти поняття рейтингу позичальника та рейтингу позики. Обидва цих поняття стосуються кредиту, однак якщо рейтинг позичальника цілком та повністю базується на його кредитоспроможності, то рейтинг позики враховує додаткові особливості конкретної кредитної угоди, такі як достатність та ліквідність застави, строк кредиту наявність гарантій та порук тощо. Кредитний рейтинг позичальника є більш загальним базовим показником порівняно з рейтингом позики. Так, провідні рейтингові агентства регулярно публікують не тільки кредитні рейтинги організацій, а й рейтинги їхніх зобов'язань з урахуванням індивідуальних умов цих зобов'язань.

Процес присвоєння кредитного рейтингу полягає в переході від декількох показників, властивих діяльності позичальника, до агрегованого значення одного показника, що характеризує клас кредитоспроможності. Поява рейтингу зумовлена необхідністю визначення єдиного показника, що має високий рівень інформативності при аналізі кредитоспроможності.

Кредитний рейтинг використовується банками для різних цілей, зокрема для:

- визначення вартості ресурсів (низький рівень кредитоспроможності збільшує надбавку за ризик, зменшуючи таким чином привабливість залучення коштів);
- формування резервів під можливі втрати за позиками;
- визначення лімітів кредитування;
- аналізу кредитного портфеля в розрізі класів кредитного рейтингу з метою оцінки кредитного ризику;
- винагороди кредитних працівників.

Основними документами банківського нагляду, що регламентують порядок розрахунку кредитного ризику в Україні, є нормативні документи Національного банку України, зокрема Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат

за кредитними операціями банків. Відповідно до положення, класифікація виданих позик та оцінка кредитного ризику здійснюються на комплексній основі: залежно від фінансового стану позичальника, оціненого із застосуванням підходів, що використовувалися у вітчизняній і міжнародній банківській практиці, спроможності позичальника погашати основну суму боргу і сплачувати банку відсотки та комісійні за договором.

Метою оцінки фінансового стану, згідно з положенням Національного банку України, є адекватне формування резерву під кредитні ризики - визнання витрат для відображення реального результату діяльності банку з урахуванням погіршення якості його активів або підвищення ризиковості кредитних операцій.

З метою розрахунку обсягу резерву під кредитні ризики та визначення чистого кредитного ризику аналітики банку мають проаналізувати стан кредитного портфеля.

Незважаючи на те, що перелік фінансових показників і порядок їх розрахунку банк визначає самостійно, можливий розподіл позичальників за їх фінансовим станом на три категорії: добрий, середній та поганий. Це значно підвищує достовірність визначення рівня кредитного ризику. Завдання ж банку - заздалегідь розрахувати та визначити, яка позика може в майбутньому стати проблемною. Слід також акцентувати увагу на суттєвій розбіжності визначення мети використання кредитного рейтингу в банківській практиці вітчизняних та іноземних банків.

Кредитний рейтинг, що розраховується західними банками, має інше змістовне значення, воно значно розширене та засноване на математично-статистичних розрахунках. Кінцевим результатом оцінки кредитоспроможності позичальника є не сам рейтинг, а показник вірогідності дефолту позичальника (probability of default, PD). Тому банки розвинутих країн застосовують побудову так званих матриць зміни кредитного рейтингу (transition matrix), за допомогою яких оцінюють вірогідність зміни класу кредитоспроможності з часом (інша назва - таблиця міграції рейтингу (rating migration)). Спочатку такі матриці набули широкого поширення в діяльності світових рейтингових агентств, а нині успішно використовуються й західними комерційними банками.

У вітчизняній банківській практиці склалася дещо інша ситуація. З одного боку, комерційні банки змушені розраховувати показники та нормативи кредитного ризику, відповідно до вимог НБУ. Ці показники не можуть бути дієвим інструментом управління кредитними ризиками, оскільки не лише не враховують відмінності, що об'єктивно виникають

під час діяльності позичальників, а й не спроможні визначити рівень ризику на найближчу перспективу. З іншого боку, необхідність щоденного моніторингу кредитного ризику змушує банки розробляти власні розрахункові методики. Це ускладнює роботу банку, збільшує документообіг та витрати праці. Зокрема, переважна більшість банків з іноземним капіталом вимушені розраховувати рейтинг двічі: відповідно до вимог НБУ та відповідно до внутрішніх банківських рейтингових систем.

Для забезпечення точності оцінок та належного рівня диференціації кредитних ризиків, доцільно запровадити дискримінантні моделі для позичальників різних видів діяльності у розрізі суб'єктів малого підприємництва, середніх (великих) підприємств. Для охоплення суб'єктів господарювання всіх видів економічної діяльності згідно з Класифікатором видів економічної діяльності (КВЕД) та забезпечення достатньої гомогенності груп позичальників виправдано була б розробка дискримінантних моделей для 8-10 груп видів економічної діяльності.

Для забезпечення повного та всебічного оцінювання кредитних ризиків необхідно враховувати результати інтегрального аналізу фінансового стану позичальників за методологією дискримінантного аналізу, їх спроможність обслуговувати зобов'язання, інформацію щодо якісних критеріїв кредитоспроможності (якість менеджменту, бізнес-плани, ситуація на ринках продукції тощо), стан обслуговування боргу та інші чинники, порядок визначення яких має наводитися у внутрішніх положеннях банків.

Від значення інтегрального показника фінансового стану, коефіцієнта покриття боргу та стану обслуговування боргу позичальнику присвоюється певна категорія якості за кредитом, якій відповідає діапазон показника ризику кредитної заборгованості. Певний рівень показника встановлюється банком самостійно за результатами додаткового аналізу якісних критеріїв відповідно до внутрішнього положення з оцінки кредитних ризиків. У цьому документі банки мають враховувати:

- якість менеджменту боржника;
- ринки збуту продукції та вплив факторів виробництва;
- додаткові галузеві ризики суб'єкта господарювання;
- якість систем контролінгу та корпоративного управління;
- висновки аудиторів щодо достовірності звітності боржника (за наявності);
- рейтинги боржника, встановлені міжнародними рейтинговими агентствами;

- динаміку інтегрального показника фінансового стану щонайменше за три останніх роки;
- показники консолідованої звітності;
- іншу об'єктивну інформацію щодо подій та обставин, які можуть вплинути на своєчасність і повноту погашення боргу.

У внутрішніх положеннях необхідно також визначити порядок переведення якісних показників у їх кількісні еквіваленти і кількісну диференціацію показника ризику кредиту у межах встановлених у таблиці діапазонів. Відповідальними за розробку та вдосконалення системи внутрішнього рейтингування у банках мають бути підрозділи «Контролю кредитних ризиків».

З метою вдосконалення системи внутрішнього рейтингування банк має документувати кількість проблемних кредитів (дефолтів) за окремими рейтинговими класами у розрізі окремих звітних періодів.

Реалізація окреслених пропозицій щодо вдосконалення оцінки кредитоспроможності юридичних осіб - позичальників уможливить присвоєння однакового класу позичальникам з однаковими показниками звітності незалежно від банку та регіону його розташування. Такий підхід дає змогу враховувати актуальні зміни й тенденції у параметрах фінансового стану позичальників, зокрема, через щорічну актуалізацію моделей інтегрального оцінювання.

УДК 334.722 (477.64)

Набатова Ю.О.¹, Топчій К.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розвиток підприємницького середовища в умовах децентралізації економіки повинен забезпечувати стабільний економічний інтерес до підприємств-виробників продукції, створювати необхідне підґрунтя для активізації їх господарської діяльності, підвищення ефективності кінцевих результатів їхнього функціонування на ринку. Це, в першу чергу, має забезпечуватись формуванням на рівні регіонів країни таких інфраструктурних утворень, діяльність яких спрямована на розвиток підприємництва.

Стабільний розвиток підприємництва є запорукою становлення конкурентоспроможної економіки регіону та держави загалом, що є основою успішного суспільства та вимагає сприятливого ділового

клімату. Однак, незважаючи на деяке покращення середовища ведення бізнесу в Україні, про що свідчить її підняття в рейтингу ведення бізнесу у 2019 році на 5 позицій, порівняно із 2018 роком, наша країна все ще значно відстає від передових країн світу. Особливо складними впродовж останніх років є вирішення проблем із неплатоспроможністю, підключення підприємств до електромереж, а також проблеми у сфері міжнародної торгівлі (за цими показниками Україна посіла у 2019 році відповідно 145, 135 та 78 місце серед 190 країн світу).

У регіональному рейтингу ведення бізнесу в 2018 році Запорізька область посіла 24 місце серед 25 регіонів України, опустившись на 2 позиції, порівняно із 2017 роком. Зокрема, низькими є позиції регіону за показниками «Сплата місцевих податків» – 22 місце; «Одержання дозволів на будівництво» – 23 місце; «Оформлення земельної ділянки» – 24 місце. Однак, за показником «Електронні сервіси» регіон піднявся на 7 позицію, що зумовлено, у тому числі впровадженням проєкту «Регіональний вебпортал адміністративних послуг Запорізької області».

Незважаючи на деяке полегшення процедур зі створення підприємництва у 2018 році, інституційне середовище ведення бізнесу в регіоні не сприяє процесам створення нових суб'єктів господарювання. Так, за останніми статистичними даними на початок 2018 року в області діяло 77621 суб'єкт господарювання; у середньому за 2014-2017 роки їх кількість зменшилася на 5 %.

Найбільша частка підприємств області у 2018 році (як і в попередні періоди) концентрувалася в обласному центрі – м. Запоріжжя (60,2 % у 2018 році та 60,3 % – у 2014 році).

Результати проведеного аналізу динаміки росту кількості малих середніх підприємств по Запорізькій області у розрізі міст/районів свідчать, що середній темп їх приросту у 2014-2018 роках складає 1 %. Зокрема, найбільший приріст спостерігається на територіях: міст Токмак (3,4 %), Мелітополь (2,4 %), Бердянськ (2 %), а також Запорізького (4,6 %), Бердянського (2,2 %), Розівського (2,2 %), Мелітопольського (2,1 %), Михайлівського (1,8 %) та Токмацького (1,8 %) районів.

Протягом досліджуваного періоду структура суб'єктів господарювання регіону змінилася в сторону зростання частки підприємств і, відповідно, зниження частки фізичних осіб-підприємців на 1,8 в.п. Таким чином, у 2017 році в загальній чисельності суб'єктів господарювання 18,8 % становили підприємства, а 81,2 % – фізичні особи-підприємці.

У структурі підприємств за видами економічної діяльності у 2018 році найвищу частку займали підприємства оптової та роздрібної

торгівлі (26,6 %), сільськогосподарські (19 %) та промислові (14 %) підприємства.

Розвиток бізнесу є чинником забезпечення продуктивної зайнятості населення, запобігання безробіттю та створення нових робочих місць. Так, кількість зайнятих працівників на підприємствах області у 2018 році становила 255,2 тис. осіб, з них на великих підприємствах – 86,4 тис. осіб, середніх – 101,9 тис. осіб та на малих – 66,9 тис. осіб. У 2018 році підприємствами області було реалізовано продукції (товарів, послуг) на загальну суму 321,1 млрд грн, що на 14,2 % більше, ніж у 2017 році (у 2,3 рази більше, ніж у 2014 році).

Формування сприятливої бізнес-екосистеми регіону є запорукою стабільного розвитку підприємництва та становлення конкурентоспроможної економіки регіону та держави загалом.

Для створення сприятливих умов (інституційної підтримки) ведення бізнесу в Запорізькій області передбачається: розширення інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу, системи інституцій залучення та супроводу інвесторів, в тому числі щодо інформаційного забезпечення інвестиційних процесів, міжнародної взаємодії; диверсифікація внутрішніх та зовнішніх джерел, форм інвестування в економіку регіону; розвиток організаційних (бізнес-організації, громадські об'єднання) та просторових форм інтеграції бізнесу (кластери, індустріальні, науково-технологічні парки, мережі, хаби); детінізація економіки та забезпечення доступу суб'єктів малого та середнього підприємництва до фінансових, трудових, земельних ресурсів; сприяння виходу суб'єктів бізнесу регіону на нові ринки.

УДК 332:1:316.3:61(477.64)

Набатова Ю.О.¹, Коваль Є.С.²

¹канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ.гр. ФЕУ-116 НУ «Запорізька політехніка»

СОЦІАЛЬНА СФЕРА ТА СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА: ОСВІТА ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Динамічний розвиток сучасного суспільства та інформаційно-комунікаційних технологій, світова глобалізація впливає на перерозподіл світового простору, потребує від системи освіти області постійного пошуку шляхів актуального, прогнозованого, випереджального реагування на виклики часу; відповідної програмно-цільової підтримки

для результативності та ефективності реалізації прийнятих рішень та завдань Програми.

Освітня інфраструктура Запорізької області сформована мережею: 512 од. закладів дошкільної освіти (в яких навчається 57,9 тис. дітей), 557 од. закладів загальної середньої освіти (166,2 тис. учнів), 38 од. закладів професійної (професійно-технічної) (13,2 тис. учнів) та 24 од. закладів вищої освіти (69,4 тис. студентів). У регіоні розвинена мережа об'єктів (понад 60) позашкільної освіти, що охоплює понад третину дітей в системі освіти.

До тенденцій функціонування сфери освіти слід віднести такі: спадна динаміка чисельності учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (на 30,5 % за 2010/11-2018/19 н.р.) та студентів у закладах вищої освіти (на 32,8 % за аналогічний період). Таким чином, при зростанні чисельності учнів шкіл характерною стала тенденція до зменшення кількості учнів професійних та вищих закладів освіти з причини як міжрегіональної, так і зовнішньої освітньої мобільності, трудової міграції, скорочення намірів здобувати спеціалізовану освіту.

Це підтверджується й питомими показниками: в розрахунку на 10 тис. населення кількість осіб, які навчалися у закладах загальної середньої освіти, зросла за 2010/11-2018/19 н.р. на 11,3 %; аналогічні показники для закладів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти скоротилися на 26,4 % та 29,0 % відповідно. Показники чисельності учнів та студентів в розрахунку на 10 тис. населення для Запорізької області нижчі, ніж в середньому по Україні. Така тенденція пов'язана з особливостями функціонування малокомплектних шкіл у невеличких населених пунктах, де фінансується радше заклад, а не освітня послуга.

Основні шляхи реалізації завдань Програми:

- реалізація заходів цієї Програми та відповідних сільських, селищних, районних і міських програм розвитку освіти, а також за потреби, розробка інших регіональних програм і проєктів задля забезпечення актуальності та якості усіх рівнів системи освіти Запорізької області;

- створення системи прозорого розподілу публічних коштів у новій українській школі (забезпечення оприлюднення закладами освіти даних про всі кошти, які надходять з бюджету та інших джерел);

- створення необхідних умов для навчання і виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку безпосередньо за місцем їх проживання, зокрема у сільській місцевості;

- запровадження принципу «гроші ходять за дитиною», зокрема для підтримки дітей з особливими освітніми потребами, які можуть разом

з іншими дітьми здобувати освіту у пристосованих для цього закладах освіти;

- запровадження рівного доступу до бюджетного фінансування закладів освіти незалежно від форми власності;

- подальший структурний і якісний розвиток мережі освітніх закладів усіх типів і форм власності з одночасним розвитком ресурсного забезпечення в них умов доступності здобуття якісної освіти, збагачення освітнього середовища за принципами універсального дизайну та/або розумного застосування;

- управлінське і науково-методичне забезпечення розбудови інноваційних моделей освіти на основі концепції STEM-освіти, відкритої освіти та компетентнісного підходу;

- пошук і реалізація сучасних ефективних моделей виховання, спрямованих на формування цінностей, необхідних для забезпечення взаємної поваги, відповідальності та толерантності; гордості за власну державу, її історію, мову, культуру, науку, спорт, за власну область, район, місто, село, громаду, заклад освіти; патріотизму і бажання власними силами змінити оточуючий світ на краще задля сталого розвитку України і її інтеграції в європейський простір.

Охорона здоров'я. У Запорізькій області медичну допомогу населенню надають 156 закладів охорони здоров'я, у т.ч. 69 – стаціонарну медичну допомогу, 68 амбулаторно-поліклінічну, функціонують: 19 центральних районних лікарень, 2 районні лікарні, 44 центри первинної медичної допомоги. У зв'язку із створенням в області п'яти госпітальних округів, у кожному з них визначені багатoproфільні лікарні інтенсивного лікування. Медична інфраструктура характеризується вищими за середньодержавні значення таких показників, як кількість лікарів усіх спеціальностей, кількість лікарняних ліжок в розрахунку на 10 тис. населення (на 20,1 %, на 14,2 % відповідно).

На кінець 2018 року в закладах охорони здоров'я Запорізької області зареєстровано 7857,75 штатних лікарських посад. Укомплектованість штатних лікарських посад лікарями в цілому по області є стабільно низькою: 2010 році – 71,1 %; 2018 році – 71,6 % (Україна 2018 рік – 81,7 %). Кількість вакантних посад лікарів у цілому по області становить 1060,00 од.

Для Запорізької області характерний високий рівень захворюваності населення за певними класами хвороб – зокрема, новоутвореннями та хворобами органів дихання, вродженими аномаліями, що підтверджує порівняння із загальноукраїнськими показниками. Зазначене потребує активізації профілактичних заходів саме за цими

напрямами.

В Запорізькій області створено 5 госпітальних округів: Запорізький, Бердянський, Мелітопольський, Пологівський та Василівський, які затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 березня 2017 року № 201-р «Про затвердження переліку та складу госпітальних округів Запорізької області», до них входять і об'єднані територіальні громади.

Загальною проблемою закладів охорони здоров'я регіону є низький рівень оснащення медичним обладнанням. Наявне обладнання в переважній більшості застаріле, що призводить до несвоєчасної діагностики та лікування мешканців регіону.

Розроблена Програма розвитку охорони здоров'я Запорізької області на 2018-2022 роки, затвердженої рішенням Запорізької обласної ради від 01.03.2018 № 65, яка передбачає:

- в області триває кампанія з підписання декларацій про вибір лікарів з надання первинної медичної допомоги «Лікар для кожної сім'ї». На цей час 72,6 % всього населення області, яке обслуговується, уклали декларації з лікарями первинної медичної допомоги, що є вище ніж в середньому по Україні – 66,04 %, та область знаходиться на п'ятнадцятому ранговому місці серед усіх регіонів України.

- проект HealthLink має прискорити втілення в Україні заходів, які до 2030 р. дозволять ліквідувати ВІЛ-інфекцію як загрозу для громадського здоров'я.

- **проект «Подолання мульти-резистентного туберкульозу в Україні» 1 січня 2015 року – 29 лютого 2020 року** мета: «Подолання мульти-резистентного туберкульозу в Україні» полягає у тому, щоб удосконалити виявлення та діагностику пацієнтів хворих на ТБ з множинною лікарською стійкістю (MDR-TB) та забезпечити успішність лікування – завдяки чому менше пацієнтів дочасно припиняють лікування, та знижується смертність від туберкульозу. У рамках проекту плануються адресні заходи, які сприятимуть забезпеченню виконання національної програми протидії ТБ, удосконалення систем протидії ТБ з використанням інноваційних підходів, які спрямовані на покращання надання послуг пацієнтам.

- проект «Зміцнення реабілітаційних послуг у системах охорони здоров'я» сприятиме підвищенню знань і вдосконаленню фахової практики фізіотерапевтів, розробці та впровадженню національних заходів державної політики, правил і протоколів у сфері реабілітації, а також зростанню попиту на реабілітаційні послуги на рівні громад і спільнот.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року// Проект – 2019 –54с.
2. Програма розвитку охорони здоров'я Запорізької області до 2022 року//2019 –86с.

УДК 141.3

Коваль О.А.

канд. екон. наук, доцент НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ФІНАНСИ – ФІЛОСОФІЯ ПОСТМОДЕРНУ

Ми живемо під час популяризації та естетизації будь-якої кризи. Фінансова криза стрімко переходить в глобальну світову депресію. Криза інститутів сучасного суспільства доповнюється кризою механізмів державного регулювання. Криза сім'ї, освіти і науки - улюблена тема усіх соціальних мислителів. Криза власності і влади зайнята політологами. Криза відтворювальної і технологічної структури економіки не дає спокою справжнім економістам, і т. д.

Проникливі кризи всього і вся подаються як норма життя, безвихідна умова сучасного буття. Світогляд перманентного кризового існування полягає у сучасному постмодерністському баченні світу, яке домінує через усі форми соціального пізнання, включаючи сучасну економічну науку.

Суспільство модерну бере початок приблизно 500 років тому, тоді епоха Ренесансу принесла в європейський світ нову ментальність, сприяла поширенню раціональності і змінила релігійну етику. Релігія і метафізика, в термінах О. Конта, поступалися місце позитивізму. Економіка з простого засобу до життя стає самим життям суспільства, відбувається геніальне перетворення – просте господарювання, звичайна функція життєдіяльності, стає окремим заняттям, яке круто перевертає життя окремих людей, класів і суспільства в цілому. Відбувається відділення аристотелівської хрематистики від економії. Перша остаточно підпорядковує собі другу, привласнюючи собі навіть її ім'я. Поступово етичні відносини людей в економічній сфері, раніше завжди володіли безумовним пріоритетом, були побудовані за схемою «свій-чужий», коли своїм завжди віддавалася перевага, і свої завжди були гарантовані від обману або несправедливості. З цього моменту етика потрапила в підпорядкування економіці. Наприклад, якщо раніше згідно з християнськими канонами відсоток був зовсім заборонений (тому-то

лихварями в середні віки ставали нехристияни), то тепер відсоток був не тільки дозволено, але навіть, за висловом Маркса К., став етичним критерієм оцінки людини – навряд чи людина, не віддав позичені гроші, буде вважатися порядним.

Перше головна зміна полягає в тому, що економіка втрачає свій статус домінуючої підсистеми суспільства, задає умови і правила функціонування всім іншим підсистемам. Більш того, виділяються дві інших, настільки ж значних і самостійних в новому суспільстві, підсистеми – телекомунікаційна система освіти (О. Тоффлер). Комунікаційні і інформаційні можливості всього суспільства тепер визначає телекомунікаційна система. Вона фундаментальним чином змінює і комунікаційні можливості людини - створює для нього можливість "безпосереднього членства" в суспільстві без посередництва будь-яких груп і символічних систем. Вона безпосередньо впливає на державно-політичну сферу, організацію і управління, сферу праці, культури і відпочинку.

Система освіти стає "майже домінуючою" підсистемою суспільства. Вона визначає сферу праці та економіки, є стратегічним ресурсом функціонування державних і політичних структур, стає домінуючим фактором створення груп та доменів, статусної приналежності, фундаментальною основою соціалізації.

На цій основі відбуваються суттєві зміни і в системі соціальної диференціації суспільства. Власність вже не є основним критерієм, а класи - основним елементом соціальної стратифікації. Соціальна структура стає більш фрагментованою і складною, характеризується наявністю безлічі підстав диференціації. Класова структура замінюється статусною ієрархією, яка формується вже не на основі професії, а на основі освіти, рівня культури і ціннісних орієнтацій. Саме культурна ідентичність стає основою системи соціальної ієрархії. Ось соціального конфлікту пролягає тепер не по лінії володіння чи неволодіння власністю, а по лінії володіння/неволодіння освітою і контролем над інформацією.

**ДМС В УМОВАХ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО КАРАНТИНУ ЯК
КВАЛІФІКОВАНА ТА СВОЄЧАСНА ДОПОМОГА ПРИ
«ЗУСТРІЧІ» З COVID-19**

З настанням весни 2020 все населення нашої держави опинилось в дуже незвичному для себе положенні, був ведений загальнонаціональний карантин, за умовами якого необхідно знаходитись на самоізоляції. На перший план винесено здоров'я нації. Введення загального карантину не могло не відбитися на діяльності страхових компаній. Страхові компанії намагаються звести ці зміни до мінімуму для того, щоб клієнти не відчували занепокоєння. Для того, щоб знизити ризики зараження вірусом COVID-19 страхові компанії перейшли переважно в дистанційний режим роботи. Для оформлення поліса або отримання виплат за страховими випадками немає необхідності відвідувати офіс СК – всі дії можна виконати онлайн або ж узгодити їх із співробітником центру обслуговування клієнтів. У деяких ситуаціях можливі очні зустрічі за попереднім погодженням (наприклад, при зборі документів і огляді транспортних засобів). Більшу кількість змін було внесено в роботу медичних центрів, які, в зв'язку з пандемією, працюють зараз в обмеженому режимі. Так, обмеження торкнулися ряду послуг, серед яких:

- стоматологічна допомога - в період карантину стоматологічні клініки не ведуть прийом пацієнтів, можливе отримання тільки екстреної допомоги;
- доставка медикаментів з аптек - послуга обмежена аптечними мережами;
- ряд державних, приватних, відомчих медичних установ припиняють планові прийоми, проведення планових операцій, оглядів, обмежують час прийому;
- деякі медичні установи, що знаходяться в різних формах власності, припинили надавати послуги клієнтам страхових компаній до закінчення карантину;
- медичні послуги хворим на ГРВІ надаються згідно спеціального алгоритму.

Дані зміни торкнулися всіх страхових компаній в країні, але не є критичними. Завдяки наявності можливості вибору медичних установ

і налагодженій дистанційній роботі, застраховані особи не залишаться без допомоги в цей складний період.

В сьогоднішніх умовах карантину однією з головних рекомендацій для населення є самоізоляція. Тобто, мінімізувати вихід за межі свого місця проживання.

Для максимальної зручності застрахованих по ДМС, наприклад, страхова компанія «Альфа Страхування», практично з першого дня карантину, надала своїм клієнтам доступ до послуги телемедицина. Послуга телемедицини передбачає надання повноцінних онлайн-консультацій кваліфікованими лікарями (терапевт/сімейний лікар, вузькопрофільні фахівці), без необхідності особистого візиту в клініку в умовах карантину. При цьому, застраховані по ДМС мають можливість скористатися цією послугою не тільки в частині первинної консультації з необхідним фахівцем, але і для повторного візиту (наприклад, для розшифровки аналізів, коригування призначень), що особливо актуально в світлі того, що деякі приватні лікувально-профілактичні заклади припинили прийом всіх клієнтів. В Альфа Страхування дана послуга організована на базі партнерського медичного закладу. Запис на консультацію проводиться операторами страхової компанії онлайн, через спеціальну платформу, що дозволяє вибрати максимально зручний для клієнта час.

Час карантину – не привід відмовлятися від покупки страхового поліса. Швидше, навпаки, в період, коли медичні послуги досить обмежені і «урізані» для громадян, варто задуматися про те, щоб забезпечити собі і рідним якісну, кваліфіковану, своєчасну допомогу.

Оплатити страховку можна також через Інтернет за допомогою банківської карти. Таким чином, ви мінімізуєте соціальні контакти і ризик передачі вірусу від людини людині.

Якщо вже є договір ДМС, то його необхідно зкорегувати до умов сьогодення

1. Для цього вам знадобиться ЕЦП – електронний цифровий підпис. Оформити його, не виходячи з дому, можна у Приватбанку.

2. Далі ви заповнюєте Заяву на внесення змін в електронному вигляді

3. Реєструєтесь на сайті СК та завантажуєте туди заяву.

4. Підписуєте Заяву на зміни, використовуючи ЕЦП, зберігаєте підписаний файл на своєму комп'ютері і надсилаєте в електронному вигляді на email СК.

5. Очікуєте на підтвердження отримання заяви і – готово!

В разі, якщо кількість діагностувань не перетне епідеміологічний поріг та офіційного оголошення епідемії в Україні не відбудеться, у випадку діагностування вірусу COVID – 19 у Застрахованій особі, цей діагноз буде визнано страховим випадком та буде здійсненна страхова виплата по всіх діючих Договорах страхування за всіма ризиками, що можуть бути викликані діагностикою COVID – 19, а саме:

- «Втрата життя Застрахованої особи під час дії Договору страхування»;
- «Критичні захворювання»;
- «Встановлення інвалідності Застрахованої особи під час дії Договору страхування»;
- «Швидка медична допомога з госпіталізацією»;
- «Госпіталізація»;
- «Хірургічне втручання»;
- «Реабілітація».

В разі офіційного оголошення епідемії, у випадку діагностування вірусу COVID – 19 у Застрахованій особі, діагноз буде визнано страховим випадком та буде здійсненна страхова виплата по всіх діючих Договорах страхування у повному обсязі по наступних ризиках:

- «Втрата життя Застрахованої особи під час дії Договору страхування»;
- «Критичні захворювання».
- По інших ризиках, а саме:
- «Встановлення інвалідності Застрахованої особи під час дії Договору страхування»;
- «Швидка медична допомога з госпіталізацією»;
- «Госпіталізація»;
- «Хірургічне втручання»;
- «Реабілітація».

по всіх діючих Договорах страхування, які укладені починаючи з 2013 року у випадку діагностування вірусу COVID – 19 у Застрахованій особі, діагноз не буде визнано страховим випадком, якщо умовами Договору страхування та Правил страхування, що діяли на момент укладення Договору, встановлено виключення із страхових випадків – «офіційні випадки епідемії».

Врегулювання страхових подій в разі діагностики вірусу COVID – 19 відбуватиметься відповідно до умов Договору та переліку ризиків, що входять до Договору страхування.

На сьогоднішній день страховий ринок України максимально швидкими темпами пристосовувався до умов, які виникли з коронавірусом та знаходиться в зацікавленості не втратити клієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Рекомендації застрахованим особам: як вести себе під час карантину. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://alfaic.ua/blog/rekomendacii-zastrahovannym-licam-kak-vesti-sebya-vo-vremya-karantina>

2. Як працюватиме компанія під час карантину [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://taslife.com.ua/blog/tas-quarantine>

3.Як отримати електронний цифровий підпис у ПриватБанку. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.prostobank.ua/plastikovye_karty/novosti/kak_poluchit_etsp_v_privatbanke

УДК 658.012

Шестопалова О.В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА, СТРАТЕГІЯ ТА ТАКТИКА

Після проведення аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища, ідентифікації можливостей і загроз на шляху досягнення цілей настає етап вибору стратегії. На даному етапі розробники шукають відповіді на питання про те, яким найбільш ефективним способом можна досягти поставленої мети та що для цього необхідно зробити.

Сучасне визначення стратегії важко сформулювати одним реченням. Багато авторитетних вчених пропонували власне бачення змісту стратегії, але їхні визначення мають різний зміст.

Різні підприємства і менеджери по-різному формують і виконують завдання, пов'язані з розробкою стратегії. Основними підходами до розробки стратегії є те, що вона:

- розробляється з урахуванням перспективи розвитку підприємства, регіону, галузі;
- обґрунтовується спеціальними численними дослідженнями і фактичними даними;
- додає підприємству визначеності, індивідуальності, що дозволяє їй залучати висококваліфікованих фахівців для участі в розробці стратегії;

- стратегія, представлена у формі стратегічного плану, повинна бути гнучкою, щоб можна було проводити необхідні коректування через зміни в зовнішньому середовищі;
- розробка стратегії закінчується встановленням загальних напрямків розвитку фірми;
- стратегія підлягає коректуванню або зовсім від неї відмовляються при досягненні поставлених цілей;
- здійснюється постійний контроль за виконанням розробленої стратегії.

Стратегій у підприємств може бути безліч, але всі вони базуються в основному на стратегічних альтернативах .

Для того, щоб правильно сформулювати стратегію через експліцитний процес або ідентифікувати приховану стратегію, необхідно знати, які ж види стратегій існують взагалі і які з них можуть бути вибрані для конкретного підприємства за тих чи інших обставин. Система класифікації стратегій підприємства включає низку ознак, за якими стратегії поділяються на окремі групи.

За ієрархією в системі управління виділяють чотири види стратегії, які відповідають різним організаційним рівням. Така класифікація в літературі отримала назву «стратегічної піраміди» А. А. Томпсона і А. Дж. Стрікланда .

Корпоративна стратегія є загальним планом управління компанією. Вона поширюється на всю компанію, охоплюючи всі напрямки діяльності, якими займається і складається з дій, які приймаються для закріплення своїх позицій у різноманітних галузях промисловості, і підходів, які використовують для управління справами компанії. Вибір загальної (корпоративної) стратегії залежить від характеристик галузі, загальної конкурентної позиції фірми та характеристики самого підприємства (зокрема, стадії життєвого циклу).

Для впровадження змін, необхідних для ефективної діяльності організаційна структура управління повинна бути децентралізована гнучка, з універсальними ланками. Тому необхідно здійснити реструктуризацію підприємства з метою впровадження «адаптивної» організаційної структури управління, а саме поєднання лінійно-функціональної та матричної структур. Обрана організаційна структура управління завдяки своїй динамічності і гнучкості дозволить досягти швидшого стратегічного реагування, оптимізації використання ресурсів та створення організаційних умов для більш швидкого досягнення мети.

Для підприємства маркетингова стратегія є найважливішою функціональною стратегією, оскільки вона забезпечує обґрунтування

ринкової спрямованості підприємства. Тому доцільним є включення (при відсутності на підприємстві) до штату спеціаліста-маркетолога для виконання наступних функцій:

- проведення досліджень ринкового середовища з метою своєчасного виявлення змін та ефективного реагування на них;
- впровадження рекламної стратегії підприємства.

Однією з найважливіших підсистем ділової стратегії є виробнича стратегія, що являє собою довгострокову програму конкретних дій зі створення і реалізації продукції підприємства

. Виробнича стратегія спрямована на використання і розвиток усіх виробничих потужностей для досягнення стратегічної конкурентної переваги. В основу формування виробничої стратегії, з огляду на незадовільний фінансовий стан, повинно бути покладено розширення існуючого виробничого потенціалу шляхом модернізації виробництва, ліквідації «вузьких» місць, впровадження нових технологій.

Безумовним фактором забезпечення функціонування підприємства є залучення персоналу з певними кількісними, структурними та якісними характеристиками.

Стратегія фінансування є основою для вибору альтернативи, яка зумовлює природу та напрями організації фінансових відносин як поза межами, так і всередині підприємства. З метою оптимізації фінансового стану підприємства необхідно розробити систему моніторингу поточної фінансової діяльності, основною метою якої є своєчасне визначення відхилень фактичних результатів діяльності від передбачених, що викликають погіршення фінансового стану підприємства; визначення причин цих відхилень та розробка заходів із коректування, нормалізації та підвищення ефективності фінансової діяльності. Розроблена система моніторингу поточної фінансової діяльності повинна коректуватися за зміни стратегічних цілей підприємства, видів його виробничої та фінансової діяльності та системи показників поточних та оперативних фінансових планів.

Цілком очевидним є те, що обрані стратегії повинні змінюватися і пристосовуватися до умов, які змінюються. Вони створюють основу для стратегічних планів, основне призначення яких полягає у виборі дій і засобів для досягнення цілей підприємства — як перспективних, так і поточних — з урахуванням можливих планів і ризиків.

УДК 336.76

Пахомова І.Г.

канд. екон. наук, доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА ДОХІДНІСТЬ ФОНДОВИХ ІНДЕКСІВ

Фондовий ринок відіграє вирішальну роль у залученні капіталу в країнах, що розвиваються, та в розвинених країнах, що веде до зростання промисловості та торгівлі. Зростання індексу фондового ринку є ознакою зростаючої економіки, і, якщо є спад або сильні коливання індексу, це може бути ознакою нестабільності економіки.

Є багато чинників, які можуть бути сигналом для учасників фондового ринку при очікуванні вищого або меншого прибутку при інвестуванні в акції. Деякі з цих чинників є макроекономічними змінними, які можуть суттєво вплинути на дохідність акцій. Існує ряд важливих досліджень, які вивчили взаємозв'язок між прибутковістю фондового ринку і низкою макроекономічних змінних на різних часових горизонтах. Для аналізу цього виду зв'язків запропоновано ряд моделей: модель виправлення помилок (VECM), модель GARCH, причинно-наслідковий Грейнджер-тест, тест Дікі-Фуллера (ADF), спільний інтеграційний тест.

Багато досліджень спрямовані на вивчення чинників, що впливають на дохідність акцій. Механізмами впливу на прибутковість фондових індексів різних країн, що найбільш часто використовуються, є грошова пропозиція, валовий внутрішній продукт, обмінний курс, процентна ставка, інфляція, ціна на нафту, облікова ставка, індекс S&P 500.

Щодо економетричних аспектів, то необхідно обрати змінні для створення моделей. Термінал Bloomberg використовується як джерело даних. Для кожної з країн, в меню країни був вибраний розділ "Economic statistics search" (Функція ECST), за яким слідує підрозділ ключових індикаторів (Key Indicators). Цей підрозділ висвітлює найбільш значущі макроекономічні показники для кожної країни. Загальна кількість індикаторів коливається від 60 до 250 на одну країну.

Найбільш доступні показники обираються з безлічі факторів. Перевага віддається індикаторами з частотою публікації в 1 місяць для формування вибірки достатньої кількості спостережень (не менше 100, бажано-близько 150-200).

В результаті відбору були виділені наступні показники для більшості країн:

- номінальний ВВП. Статистичні органи публікують цей показник щоквартально, тому ці дані згладжуються експоненціальною середньою.

Дані Bloomberg враховують затримку публікації, тому не потрібно додаткової корекції;

- обсяг грошової маси. Дані грошової пропозиції публікуються щомісяця в усіх країнах. Залежно від країни, це або грошовий агрегат M2, або агрегат M3;

- інфляція. Для більшості країн інфляція вимірюється як ІСЦ. Для цього показника використовується додаткова обробка;

- процентна ставка. Різні країни приймають різні показники за відсотками. Це може бути ставкою 10-річної урядової облигації, ставки зворотного РЕПО з Центральним банком, цільова ставка і т.і.;

- обмінний курс валют. Використовується оборотний валютний курс (тобто скільки одиниць національної валюти коштує 1 долар США). Для економетричних цілей використовується середньомісячний курс;

- ставка ФРС. Цільовий рівень ставки ФРС;

- індекс S&P 500. Динаміка ринків, що розвиваються, часто залежить від настроїв на американському ринку, що вимагає включення S&P в список чинників. Розрахунки використовували середнє значення індексу за місяць;

- ціна на нафту, ціни на золото і т. і. - фондові ринки країн чутливі до динаміки конкретних чинників, які повинні бути індивідуально розглянуті. Значення ціни вказуються в середньому за місяць.

Найбільш прийнятною моделлю для аналізу впливу макроекономічних чинників на динаміку фондового ринку є модель корекції помилок (Error correction model), яка є зручною для аналізу фондового ринку:

- дозволяє працювати з нестационарними часовими рядами;
- дозволяє виділити фундаментальні взаємозв'язки між факторами;
- розрізняє короткострокові і довгострокові ефекти та наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Martin Sirucek. Macroeconomic variables and stock market: US review// International Journal of Computer Science and Management Studies, August 2012 http://mpr.ub.uni-muenchen.de/39094/1/MPPA_paper_39094.pdf

2. Gregoriou, A., Kontonikas, A. The long-run relationship between stock prices and goods prices: new evidence from panel cointegration.//Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, №20(2), 2010, pp. 166-176.

3. John K. M. Kuwornu, Owusu-Nantwi, Victor, Macroeconomic Variables and Stock Market Returns: Full Information Maximum Likelihood Estimation// Research Journal of Finance and Accounting, №4 (2), 2011.

4. Miller, Ratti Crude oil and stock markets: Stability, instability, and bubbles// Energy Economics, №4(31), 2009.
5. Park, J. and R.A. Ratti Oil Price Shocks and Stock Markets in the U.S. and 13 European Countries// Energy Economics, №30, 2008.
6. Foley-Fisher, Nathan, and Bernardo Guimaraes U.S. Real Interest Rates and Default Risk in Emerging Economies, Journal of Money, Credit, and Banking, vol. 45, no. 5, 2013, pp. 967-975.
7. World DataBank <http://databank.worldbank.org/>

УДК 334.7:656

Фатюха Н.Г.

канд.ekon.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ СТАТИСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ ПРОТОКЛАСТЕРІВ

В Україні практика застосування кластерного підходу знаходиться на стадії зародження, хоча є всі передумови для створення і функціонування повноцінних транспортно-логістичних кластерів (ТЛП). Структура ТЛП концентрує в собі такі ринкові суб'єкти, як виробники (надавачі) послуг, споживачі, транспортні та експедиторські компанії, складські комплекси, розподільні центри, термінали, комерційні посередники, інституційні органи, фінансові організації, страхові компанії, дослідницькі організації, навчальні центри підготовки та перепідготовки персоналу, консалтингово-аналітичні організації, маркетингові організації та ін. Концентрація та існування зв'язків між цими суб'єктами господарювання сприяє підвищення транспортно-логістичного потенціалу території, а відповідно є передумовою формування ТЛК.

Комплексний підхід до вивчення транспортно-логістичних кластерів, а також їх ідентифікації (визначення протокластерів) дає змогу забезпечити отримання якісної інформації. Кластери є складними утвореннями, різноманітними за конструкціями та розмірами, тому проведення повноцінного статистичного моніторингу та аналізу вимагає певних напрацювань у цій сфері. Існують два основних підходи до визначення ТЛП, кожен з яких має свої переваги та недоліки.

Першим і найбільш популярним є тематичні дослідження, що забезпечують якісні вихідні дані, отримані на базі регіональних експертних груп. До якісних методів визначення кластера належать аналіз окремих випадків (різнобічне вивчення конкретних ТЛП), опитування

експертів і менеджерів, анкети. Прикладом опитування менеджерів можна вважати всебічне дослідження європейських кластерів командою Іннобарометра. За результатами дослідження 24% європейських компаній працюють у кластерному середовищі.

Аналогічно цьому дослідженню для визначення приналежності фірми до ТЛП доцільно використовувати п'ять запитань: про наявність сильних зв'язків з місцевими постачальниками; про взаємодію з іншими фірмами, університетами та державними органами у сфері транспорту для обговорення загальних проблем або можливостей; про концентрації в регіоні фірм транспортної галузі; про обізнаність менеджменту транспортних підприємств про кластерні ініціативи та кластерну політику; про існування (на думку менеджера) в регіоні ТЛП. При чотирьох позитивних відповідях з п'яти допускається приналежність фірми до кластера.

Другий підхід базується на кількісних методах, основою яких є більш складні методи економічного моделювання, що в основному базуються на статистичних методах та статистичній інформації. Ці два підходи не є єдиними або навіть основними, і дослідник відповідно до цілей своєї роботи, можливостей і специфіки досліджуваного регіону може розробити власний підхід або ж комбінувати вже існуючі. Основними чинниками, які безпосередньо впливають на ідентифікацію транспортно-логістичного протокластера, є: наявність статистичної інформації, або даних отриманих із аналогічних маркетингових досліджень; розмір досліджуваного транспортно-логістичного протокластера; неоднорідність ТЛП; мінливість економічної кон'юнктури (економічні цикли, наявність економічних криз за досліджуваний період); трансформація класифікаційних систем (КВЕД та ін.); наявність міжнародних транспортних коридорів.

Основні методи, за допомогою яких ідентифікується транспортно-логістичні протокластер, базуються на врахуванні ефектів концентрації зайнятості населення у транспортній галузі та ефекту агломерації суб'єктів господарювання, залучених у сфері транспортних послуг.

Таким чином, мета ідентифікації та формування ТЛП – активізація конкурентних переваг території за рахунок спільного використання ресурсів, спрощення доступу до інноваційних технологій, мобілізації матеріальних і нематеріальних активів, зниження трансакційних витрат взаємодії і збільшення довіри між учасниками кластера. Така структура концентрує в собі ринкові суб'єкти, що формують, перетворюють та поглинають потоки – це виробники, споживачі, транспортні та експедиторські компанії, складські комплекси, розподільні центри,

термінали, комерційні посередники, інституційні органи, фінансові організації, страхові компанії, дослідницькі організації, навчальні центри підготовки і перепідготовки персоналу, консалтингово-аналітичні організації, маркетингові організації та ін.

Кінцева організаційна структура ТЛК, як самостійна форма, утворюється з метою управління ланцюжками від постачальників сировини і виробничих компаній до споживачів, що взаємодіють один з одним у рамках єдиного ланцюжка створення вартості і підвищення логістичного потенціалу території, що сприяє її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Innobarometer on cluster's role in facilitating innovation in Europe. Analytical Report [Electronic resource] // Flash Eurobarometer 187 – The Gallup Organization. – 2006. – Access mode : http://cordis.europa.eu/innovation-policy/studies/pdf/innobarometer_2006_en

УДК 334.7:656

Шарова С.В.

канд.екоп.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РИНОК КОРПОРАТИВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ

На початку нинішнього століття основу економіки України складають нові господарські структури у виді великих інтегрованих об'єднань, корпорацій, ФПГ, компаній, холдингів і ін. організацій, що у своїх стратегічних намірах змогли об'єднати банківський і промисловий капітал і змогли скористатися сучасними фінансовими інструментами (поза банківською сферою) для створення ефективних видів виробництва. Надійними фінансовими інструментами, поза банківської сфери, для залучення фінансових ресурсів на тривалий термін, з метою проведення модернізації виробництва, нарощування потужностей і поповнення оборотних коштів, є випуск корпоративних облігацій і акцій підприємств. По обсязі приваблюваних коштів (крім кредитів і векселів) на розвинутих фінансових ринках компанії оформляють середньо- і довгострокові кредити у виді облігаційних позик приблизно в 50-80% випадків по обсязі приваблюваних коштів.

На сьогоднішній день основними інвесторами на ринку корпоративних цінних паперів виступають українські комерційні банки. За ними йдуть торговці цінними паперами, страхові компанії, нерезиденти, фізичні особи й ін. Структура торгів корпоративними

облігаціями по групах інвесторів серед комерційних банків і торговців цінними паперами за даними рейтингу ТОП – 100 “Фінанси. Кращі компанії фінансового сектора” у 2019 році була такою: 82.4% - комерційні банки; 17,6% - торговці цінними паперами. Але тільки з приходом на ринок корпоративних облігацій страхових компаній, інститутів спільного інвестування (відповідно до ЗУ “Про ІСІ”), із залученням фізичних осіб ринок корпоративних облігацій перейде на новий, більш якісний рівень і наблизиться до рівня розвитку аналогічних ринків у розвинутих країнах. Тому проблема подальшого розвитку ринку корпоративних цінних паперів як одного з ефективних інструментів залучення фінансових ресурсів на внутрішньому і міжнародному фінансових ринках є дуже актуальною.

На розвиток ринку корпоративних цінних паперів впливає ціла група факторів. Найбільше значення має розмір економіки країни і наявність великих компаній і корпорацій, що дає можливість сформувати внутрішній фінансовий ринок і виставити цінні папери національних корпорацій на закордонні ринки. Не менше значення має: макроекономічна стабільність; система мінімізації оподатковування і створення більш сприятливого режиму (у порівнянні з банківським кредитуванням) для випуску цінних паперів; державне регулювання розвитком ринку корпоративних цінних паперів; регламентація діяльності комерційних банків на ринку цінних паперів і рівень розвитку кредитних відносин; регламентація процесу емісії цінних паперів; рівень розвитку ринку державних цінних паперів і акцій і ін. фактори.

Основними проблемами українського ринку корпоративних облігацій є: власники, керівники підприємств і їхні менеджери здебільшого не знають і не розуміють можливостей ринку капіталу; кількість успішних розміщень корпоративних облігацій украї невелика через хитливий фінансовий стан великої кількості підприємств, що не дозволяє розглядати їх як надійних позичальників; більшість підприємств не відповідають вимогам “відкритості”, що також не дозволяє їм сформувати імідж потенційного позичальника; з десятків тисяч працюючих в Україні акціонерних товариств лише деякі мають міжнародний кредитний рейтинг; недостатньо використовують наші підприємства правила міжнародних стандартів для ведення фінансової звітності, що також утрудняє їм вихід на міжнародний ринок запозичень; практично не ведеться широка пропаганда інвестиційних механізмів ринку капіталу, прикладів успішного розміщення корпоративних облігацій і переваг даного способу залучення засобів; в Україні слабо

розвитий вторинний ринок корпоративних облігацій, що відбивається на їхній ліквідності і збільшує ризики вкладень та ін.

Незважаючи на те, що ми є свідками активного кількісного росту публічної пропозиції корпоративних облігацій, у цілому ринок корпоративних облігацій і акцій в Україні розвинутий слабо. Низьким є також обсяг ринку держоблігацій. Хоча випуск облігацій такими державними компаніями як Укрзалізниця, Енергоатом, Укртелеком і ін. може істотно вплинути найближчим часом на швидкий ріст ринку облігацій. Необхідно ще дуже багато зробити, щоб молодий ринок цінних паперів в Україні наблизився по своїх характеристиках до стандартів, що притаманні ринкам у розвинутих країнах.

Таким чином, для подальшого розвитку ринку корпоративних цінних паперів в Україні найближчим часом необхідно:

- 1) усунути пробіли в сфері законодавчого регулювання всіх елементів інфраструктури ринку корпоративних облігацій;

- 2) залучити і створити базу інституціональних інвесторів (пенсійних і взаємних інвестиційних фондів, страхових компаній);

- 3) відкрити міжнародні рейтингові агентства по наданню емітентам корпоративних облігацій кредитних рейтингів, а незалежні рейтингові оцінки повинні одержати набагато більше поширення;

- 4) створити ліквідний ринок державних облігацій з різними термінами погашення з метою підтримки ринку корпоративних боргових цінних паперів;

- 5) розробити і реалізувати програми підтримки місцевою владою і державними службами промислових компаній по виходу на ринок облігаційних позик;

- 6) збільшити кількість компаній по керуванню активами (вкладеннями накопичених фондів в облігації привабливих українських емітентів, що безумовно можуть збільшити стабільність і прибутковість портфеля даних фондів);

- 7) підвищити активність великих українських компаній і корпорацій по виходу на ринок цінних паперів як в Україні, так і на міжнародні ринки;

- 8) створити більш сприятливий податковий режим для фізичних осіб на ринку ЦП та ін.

УДК 336.64

Олійник Т.О.

канд.ekon.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Дослідження аналізу фінансового стану, його інформаційного та методичного забезпечення дає можливість стверджувати: розгляд аналітичної функції окремо від управлінського процесу порушує взаємозв'язок елементів системи управління підприємством; розкриття сутності аналітичних процедур часто здійснюється на основі теоретичних положень, без урахування особливостей практичної діяльності; прагнення до збільшення кількості аналітичних показників і коефіцієнтів не здійснює належного позитивного впливу на якість аналітичної роботи.

Фінансовий стан підприємства — це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1].

Фінансовий стан підприємства з однієї сторони розуміється як характеристика розміщення коштів підприємства та їх динаміки в процесі відтворення, що відображає також здатність підприємства до подальшого розвитку. А з другої точки зору, фінансовий стан розуміють як характеристику інвестиційної привабливості підприємства, його конкурентоспроможності на фінансовому ринку.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є аналіз фінансової спроможності підприємства, а також розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [2].

Під ліквідністю розуміють спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрат їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх строків та швидкість здійснення цього перетворення [3].

Таким чином, ліквідність можна розглядати як час, необхідний для продажу активу, і суму, одержану від продажу активу. Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства проводиться аналіз ліквідності балансу. Ліквідність балансу визначається як ступінь покриття

зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у гроші відповідає терміну погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу варто зіставити результати по кожній групі активів і пасивів

Основною інформаційною базою для дослідження фінансового становища підприємства є бухгалтерська звітність, оскільки кожне підприємство регулярно її складає за загальновідомими правилами. Фінансовій звітності притаманні наступні властивості:

- дані звітності підтверджуються первинними документами з кожної господарської операції;
- достовірність даних звітності підприємства завжди може бути перевірена незалежними експертами;
- звітність відноситься до документів, що підлягають довготривалому зберіганню.

Основні завдання, які вирішуються при проведенні фінансового аналізу:

- фіксація фінансового стану підприємства на момент дослідження;
- виявлення тенденцій і закономірностей у розвитку підприємства за досліджуваний період;
- визначення “вузьких” місць, що негативно впливають на фінансовий стан підприємства;
- виявлення резервів, які підприємство може використовувати для поліпшення фінансового стану.

Основна вимога до інформації, представленої у звітності полягає в тому, щоб вона була доступною для користувачів, тобто, щоб відомості, що містяться у фінансовій звітності, можна було використати для прийняття обґрунтованих рішень. Основні критерії, яким повинна відповідати інформація, це: доречність, порівнянність, вірогідність, зрозумілість, правдивість, нейтральність.

Оцінка фінансового стану має забезпечити: гнучкість й адаптивність управління, можливості швидкої перебудови та реагування на зміни зовнішнього середовища. З урахуванням цього необхідно формувати прийняття управлінських рішень з огляду на проблеми, що найчастіше зустрічаються у підприємства: неефективна діяльність; залежність від зовнішніх джерел фінансування; низька ділова активність і відсутність фінансової стійкості;

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Салига К.С. Методичні підходи діагностування фінансового стану підприємства /К.С. Салига // Держава та регіони. Економіка та підприємництво. №3. — 2011. — С. 204—210.

2.Козлянченко О.М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства при загрозі банкрутства / О.М. Козлянченко // Актуальні проблеми економіки. — №10(112). — 2011. — С. 182—187.

3.Кизим М. О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 144 с. 9

СЕКЦІЯ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

УДК 657.1

Візіренко С.В.¹, Ловчикова Т.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619 НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Організація обліку розрахунків за виплатами працівникам є однією з найважливіших ділянок облікової роботи. Чітко продумана та правильно організована система обліку розрахунків з оплати праці дає змогу отримувати достовірну, своєчасну інформацію, на основі якої здійснюється прийняття управлінських рішень.

Організація обліку праці та її оплати включає: організацію документування відпрацьованого робочого часу; організацію документування виробітку; організацію аналітичного і синтетичного обліку заробітної плати як у розрізі працівників, так і цілому по підприємству, організацію виплати заробітної плати, узагальнення інформації у формах фінансової та статистичної звітності, а також організацію роботи апарату бухгалтерії з обліку праці та її оплати [1].

Рациональність організації бухгалтерського обліку заробітної плати залежить від організації синтетичного обліку заробітної плати.

Планом рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам, які належать як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, з оплати праці (за всіма видами заробітної плати, премій, допомог тощо), за не одержані в установленний строк з каси підприємства суми з виплат працівникам, за іншими поточними виплатами передбачено рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам. Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» має такі субрахунки: 661 «Розрахунки за заробітною платою»; 662 «Розрахунки з депонентами»; 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

За кредитом рахунку 66 відображаються нарахована працівникам підприємства основна та додаткова заробітна плата, премії, допомога по тимчасовій непрацездатності, інші належні до нарахування працівникам виплати, за дебетом - виплата основної та додаткової заробітної плати, премій, допомоги по тимчасовій непрацездатності тощо; вартість одержаних матеріалів, продукції та товарів у рахунок заробітної плати; утримання податку з доходів фізичних осіб, відрахування на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування, платежів за виконавчими документами та інші утримання з виплат працівникам.

Заборгованість підприємства з виплат працівникам у разі одержання підприємством готівки для виплати через касу підприємства та неотримання її працівниками в установлений строк відображається за дебетом субрахунків 661 «Розрахунки за заробітною платою» і 663 «Розрахунки за іншими виплатами» та кредитом субрахунку 662 «Розрахунки з депонентами».

На субрахунку 663 «Розрахунки за іншими виплатами» ведеться облік розрахунків за виплатами, що не належать до фонду оплати праці, зокрема допомога по частковому безробіттю, допомога по тимчасовій непрацездатності. Аналітичний облік розрахунків ведеться за кожним працівником, видами виплат та утримань [2].

Пропонуємо деталізувати рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» аналітичними рахунками, які будуть актуальними при організації обліку розрахунків за виплатами працівникам.

661 «Розрахунки за заробітною платою»:

6611 «Розрахунки за основною заробітною платою»;

6612 «Розрахунки за додатковою заробітною платою»;

6613 «Розрахунки за преміями та винагородами»;

6614 «Розрахунки за іншими заохочувальними та компенсаційними виплатами»;

6615 «Розрахунки за виплатами відпускних»;

6616 «Розрахунки за виплатами при звільненні»;

662 «Розрахунки з депонентами»;

663 «Розрахунки за іншими виплатами»:

6631 «Допомоги та інші виплати, що здійснюються за рахунок коштів фондів державного соціального страхування»:

66311 «Допомога по тимчасовій непрацездатності»;

66312 «Допомога по вагітності та пологах»;

66313 «Допомога на поховання»;

6632 «Виплата лікарняних»;

6633 «Витрати на відрядження»;

6634 «Матеріальна допомога»;

6635 «Виплати на підготовку та перепідготовку кадрів».

Запропоновані аналітичні рахунки дадуть змогу диференціювати виплати працівникам за їх видами, що сприятиме формуванню належного обліково-інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо організації обліку розрахунків за виплатами працівникам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Остоверха Р.Е. Організація обліку : навч.посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 568 с.

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <http://buhgalter911.com/-normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/instrukciya-pro-zastosuvannya-1021038.html>

УДК 657.3

Зоря О.П.¹, Драгниш М.С.²

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ПРИМУСОВОГО СПИСАННЯ КОШТІВ З РАХУНКІВ, ЯКІ ВІДКРИТІ КЛІЄНТАМИ В БАНКАХ

Безготівкові розрахунки - перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [1].

Учасники безготівкових розрахунків - банки та їх філії, підприємства, фізичні особи та інші клієнти банку, з рахунків яких списуються або на рахунки яких зараховуються кошти.

Банки відкривають поточні рахунки згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України [2].

Відповідно до статті 1071 Цивільного кодексу України кошти можуть бути списані з рахунку клієнта без його доручення на підставі рішення суду, а також у випадках, установлених законом [3]. Примусове списання коштів банки виконують з рахунків, які відкриті клієнтами в банках відповідно до нормативно-правових актів НБУ з питань відкриття і закриття рахунків.

У разі надходження до банку платіжних вимог на примусове списання коштів з цих рахунків вони передаються для виконання відповідному органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, якщо це передбачено договором між банком та органом, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів. У разі відмови виконати платіжну вимогу, оформлену стягувачем, обтяжувачем або отримувачем (якщо договірне списання коштів), банк

у день її надходження має зробити на її зворотному боці напис про причину повернення документа без виконання (з обов'язковим посиланням на статтю закону України, відповідно до якої платіжна вимога не може бути виконана, та/або главу/пункт нормативно-правового акта НБУ, який порушено), зазначити дату повернення (це засвідчується підписами відповідального виконавця і працівника, на якого покладено функції контролера, та відбитком штампа банку) і не пізніше наступного робочого дня надіслати цю платіжну вимогу в орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів чи банк, від якого вона надійшла. Примусове списання коштів з рахунків платників ініціюють стягувачі (орган державної виконавчої служби (державні виконавці) та приватні виконавці) на підставі виконавчих документів, установлених законами України.

За необґрунтованість примусового списання коштів, недостовірність даних, зазначених у платіжній вимозі, стягувач несе відповідальність згідно із законодавством України. Банк, що обслуговує стягувача, приймає платіжні вимоги протягом 10 календарних днів з дати їх складання, а банк платника - протягом 30 календарних днів з дати їх складання.

Банк не пізніше ніж наступного робочого дня повідомляє платника про надходження платіжної вимоги на примусове списання коштів з його рахунку, якщо умова про таке повідомлення передбачена договором банківського рахунку цього платника. Стягувач може відкликати платіжну вимогу в будь-який час до списання коштів з рахунку платника шляхом подання листа про відкликання до банку, що обслуговує стягувача. Платіжна вимога відкликається лише в повній сумі. Банк стягувача не пізніше наступного робочого дня надсилає до банку платника лист про відкликання платіжної вимоги. Якщо стягувач самостійно доставив у банк платника лист про відкликання платіжної вимоги, на якому є підпис відповідального виконавця та відбиток штампа банку, що обслуговує стягувача, то банк платника приймає цей лист до виконання. Банк платника, отримавши лист про відкликання платіжної вимоги, не списує кошти з рахунку платника і через банк, що обслуговує стягувача, або безпосередньо стягувачу повертає платіжну вимогу.

Банк платника не має права на списання коштів з рахунку платника коштів за платіжною вимогою після отримання листа про її відкликання. Як-що всупереч отриманому листу про відкликання платіжної вимоги її суму списано з рахунку платника та перераховано стягувачу, то повернення цієї суми платник здійснює в судовому порядку. Банк, що не

виконав лист про відкликання або прострочив строк його передавання банку платника, несе відповідальність згідно із законодавством України..

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 21 січ. 2004 р. № 22 Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go> (да-та звернення 02.04.2020).

2. Про затвердження нормативно-правових актів Національного бан-ку України з бухгалтерського обліку : Постанова Правління Національного банку України від 11 вер. 2017 р. № 89. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17> (дата звернення 02.04.2020).

3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звер-нення 02.04.2020).

УДК 657.1:005

Лищенко О. Г.¹, Мишакова В.О.²

1 канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

2 студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

Розвиток сучасних економічних відносин вимагає ефективного контролю організації обліку на всіх етапах діяльності організації чи підприємства. У процесі здійснення обліку і контролю стає зрозумілим, наскільки узгодженими є всі функції управління, оскільки виявляються недоліки, допущені при їх виконанні. Тому від ефективності здійснення обліку і контролю в кінцевому підсумку залежить якість управлінських рішень, що приймаються на всіх рівнях управління.

Облік – сполучна ланка між господарською діяльністю та управлінським персоналом і він забезпечує:

- виявлення економічної сутності, вимірювання господарських операцій, їх реєстрацію в облікових регістрах з метою підготовки для подальшого використання;

- обробку облікових даних, забезпечення їх зберігання до визначеного моменту, а потім узагальнення в необхідну інформацію

- передачу цієї інформації у формі звітів для внутрішніх та зовнішніх користувачів. [1].

Тому при організації облікового процесу необхідно в обов'язковому порядку передбачити реалізацію функцій обліку й управління та способів їх взаємодії [2]. Також бухгалтерський облік характеризується принципами, складові яких поділяються в розрізі управлінських функцій.

Найбільш важливими для обліку є операції управління витратами, до-ходами та результатами через вплив як на витрати, так і на доходи. Причому управління результатами здійснюється через використання фінансових індикаторів (інформація, яка отримана в системі бухгалтерського обліку). Однак орієнтація на оцінку лише результативності діяльності підприємства є недостатньою, оскільки не дає можливості оцінити вплив на вартість нематеріальних активів (знань та досвіду ключових співробітників; відносин із клієнтами і партнерами; використання передових технологій тощо).

Внаслідок накопичення невідповідностей облік може у кінцевому підсумку показати фінансовий результат, далекий від реальності, у той час як власники та потенційні інвестори прагнуть отримувати інформацію про реальний стан справ на підприємстві з метою порівняння альтернативних варіантів капіталовкладень. Лише фінансові показники не дають повної та адекватної картини розвитку підприємства та висвітлюють стан підприємства, що склався на момент оцінки, коли реагувати вже пізно.

Недоліками базування управління на даних бухгалтерського обліку та винятково на фінансових показниках є такі:

1) бухгалтерський облік ведеться згідно із законодавчо встановленими вимогами, внаслідок чого не завжди відображає реальний стан справ підприємства (зокрема: вимоги щодо методів нарахування амортизації; методів розподілу накладних витрат тощо);

2) дані про прибуток, отримані зі звіту про прибутки та збитки, не є адекватними вимірниками прибутку, оскільки прибуток у системі бухгалтерського обліку залежить від того, коли були визнані доходи чи витрати;

3) бухгалтерський баланс не пристосований для відображення нематеріальних (інтелектуальних) активів, які є основним джерелом конкуренто-спроможності бізнесу;

4) фінансові показники характеризують підприємство з точки зору фінансового циклу, коли його діяльність розглядається у розрізі руху грошових коштів, а не створення вартості. При такому підході такі важливі напрямки, як взаємовідносини з клієнтами, маркетинг, удосконалення технологій, навчання та розвиток персоналу, розробка

нових продуктів і послуг, представлені як суто витратні, що суперечить їхній ролі в сучасних умовах.[3]

Внаслідок цього неможливо своєчасно створити чітку комплексну кар-тину економічного стану підприємства, його динаміки порівняно з конкурентами, іншими суб'єктами ринку, спроможності до ефективного господарювання, що зумовлює прийняття помилкових, неповноцінних рішень і призводить до суттєвих економічних втрат суб'єктів господарювання.

Вагомим рішенням є побудова управлінського обліку. На відміну від бухгалтерського обліку в управлінському обліку вдаються до додаткової документації, наприклад такої, як фінансові звіти, включаючи звіти про рух грошових коштів, та різних фінансових відомостей. Таким чином, даний обліковий метод використовується на практиці для здійснення підприємством функцій планування, контролю, аналізу та прийняття рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1 Осмятченко В. О. Функції бухгалтерського обліку в умовах застосування інформаційних технологій / В. О. Осмятченко. - Вісник ЖДТУ - 2010. - № 2. - С. 163-166. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : eztuir.ztu.ua/

2. Глушаченко А. І. Організація обліку в системі управління підприємств [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.rusnauka.com/12>

3. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : [навч. посіб.] / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с

УДК 657

Лищенко О.Г.¹, Удовиченко Г.І.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ З РОЗРАХУНКІВ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ З ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність розгляду цього питання зумовлено певною зміною нормативної й документальної бази оплати праці на підприємствах і підприємницьких структурах. Формування системи обліку щодо розрахунків з оплати праці не тільки дозволить підвищити ефективність системи обліку, але і дозволить оптимізувати витрати на оплату праці на підприємстві.

Робітники кожного підприємства повинні з максимальною точністю знати розміри своїх витрат на робочу силу, які включають як витрати на оплату праці працівників так і суми обов'язкових відрахувань на соціальні заходи. Відповідно до П(С)БО 16, до "Витрат на оплату праці" включається заробітна плата за окладами і тарифами, премії та заохочення, компенсаційні виплати, оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу, інші витрати на оплати.

Облік витрат на оплату праці ведеться з метою надання інформації керівництву підприємства про розрахунки з персоналом, який належить як до облікового, так і до необлікового складу підприємства, зокрема, про розмір нарахованої та виплаченої заробітної плати, динаміку її зміни, а також про розрахунки за неодержану у встановлений термін суму з оплати праці (розрахунки з депонентами).

Формування управлінської інформації з питань праці та її оплати на належному рівні з дотриманням вимог, які до неї висуваються дасть змогу її користувачам визначати, прогнозувати і планувати розміри коштів на покриття витрат на робочу силу, а працівникам підприємства - оцінити свої перспективи наданому підприємстві.

Облік оплати праці в Україні здійснюється згідно з чинними нормативно-правовими актами; генеральною угодою на державному рівні; колективними договорами; трудовими договорами; іншими внутрішніми нормативними документами підприємств [1, 2].

Згідно зі ст.15 Закону України «Про оплату праці», підприємства виробничої сфери самостійно обирають форми, системи й розміри оплати праці, що затверджується в колективних договорах з дотриманням норм і гарантій, передбачених чинним законодавством [3].

За облік особового складу, якому підлягають усі працівники підрозділів, незалежно від робіт, які вони виконують, та посад, що обіймають, відповідає відділ кадрів. Облік особового складу має відображення в первинних документах. До них відносяться Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу (П-1), на підставі якого відділ кадрів заповнює особову картку працівника (П-2) та робить відповідні записи у трудову книжку, а бухгалтерія відкриває особовий рахунок; наказ (розпорядження) для надання відпустки (П-3), що є підставою для здійснення відмітки відділом кадрів в особовій картці працівника та складання бухгалтерією розрахунку заробітної плати, що належить за відпустку; наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту) (П-4), за яким бухгалтерія робить розрахунок із працівником [4].

Для підвищення ефективності обліку розрахунків з працівниками по оплаті праці, а також для прозорості при формуванні фонду оплати праці і віднесенні нарахованих сум, пропонуємо субрахунки рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», а саме: рахунки 661 «Розрахунки по заробітній платі», 662 «Розрахунки з депонентами», 663 «Розрахунки за оплатою відпусток», 664 «Розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок підприємств», 665 «Розрахунки за виплатою допомоги по тимчасовій непрацездатності за рахунок Фонду соціального страхування», 666 «Премії та заохочення», 667 «Компенсаційні виплати», 668 «Інші виплати».

Отже, в Україні практично створено законодавчу базу регулювання оплати праці відповідно до міжнародних трудових норм, що діють у ринковій економіці, але цей механізм у повному обсязі не спрацьовує, особливо в договірному регулюванні рівня оплати праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горицька Н. Виплата заробітної плати: строки і відповідальність / Н.Горицька // Заробітна плата. – 2006. - №3- С.18-24
2. Пантелійчук Л. Про особливості відображення на рахунках бухгалтерського обліку рахунків за виплатами працівникам / Л.
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995р. №108/95-ВР.
4. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : навч. посібн. / А. А. Пилипенко, В. І. Отенко. – Х. : ХНЕУ, 2002. – 288 с

УДК 657.6(477)

Максименко І.Я.¹, Мишакова В.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

В умовах поступової інтеграції України в європейський простір, час коли дуже швидко змінюється законодавство, ускладняється діяльність економічних суб'єктів все актуальніше звучить питання підвищення ефективності використання державних фінансів як важливого чинника економічного зростання держави. Для вирішення цієї задачі проводиться внутрішній аудит у державному секторі.

В Україні внутрішній аудит регулюється Методологічними вказівками з внутрішнього аудиту в державному секторі України, постановою Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001 «Деякі

питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту», Наказом Міністерства фінансів України від 04.10.2011 № 1247 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту» та іншими нормативно-законодавчими актами.

Відповідно до статті 26 Бюджетного кодексу України внутрішнім аудитом є діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій. Для здійснення внутрішнього аудиту розпорядник бюджетних коштів в особі керівника утворює самостійний структурний підрозділ внутрішнього аудиту, що є підпорядкованим і підзвітним безпосередньо такому керівнику [1].

Водночас згідно з визначенням Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів, внутрішній аудит – це незалежна, об’єктивна діяльність з надання впевненості та консультаційних послуг, що має приносити користь організації та покращувати її діяльність. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого під-ходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління.

В Стандарті 5 розділу III Національних стандартів внутрішнього аудиту, яким визначено сутність діяльності з внутрішнього аудиту:

Діяльність підрозділу внутрішнього аудиту має здійснюватись із застосуванням систематичного, послідовного та ризик-орієнтованого підходів до оцінки об’єкта внутрішнього аудиту та сприяти удосконаленню системи управління, внутрішнього контролю та управління ризиками через надання незалежних й об’єктивних висновків та рекомендацій.

Під час проведення внутрішнього аудиту здійснюються дослідження та оцінка системи управління та внутрішнього контролю, у тому числі управління ризиками (з питань та в обсязі, що відповідають об’єкту, темі та цілям внутрішнього аудиту).

Оцінка та надання відповідних рекомендацій щодо системи управління мають враховувати питання ефективності управління діяльністю, ступеня виконання і досягнення визначених цілей, якості виконання відповідних завдань та функцій, що стосуються об’єкта внутрішнього аудиту.

Оцінка та надання відповідних рекомендацій щодо системи внутрішнього контролю мають враховувати питання досягнення визначених мети (місії), стратегічних та інших цілей, ефективності управління бюджетними коштами, використання і збереження активів, ефективності та надійності інформаційних систем і технологій, достовірності і повноти фінансової та операційної інформації, дотримання законодавства та внутрішніх вимог щодо діяльності, яка є об'єктом внутрішнього аудиту.

Таким чином внутрішній аудит – це незалежна та об'єктивна оцінка, метою якої є допомога керівнику установи в досягненні поставлених цілей за допомогою системного підходу до проведення внутрішніх аудитів, а також надання належних рекомендацій щодо:

- удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, у тому числі процесів управління ризиками;
- поліпшення політик і процедур, які забезпечують запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності установи;
- посилення підзвітності та підвищення ефективності діяльності установи тощо [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 3 Number 5. Riga: Publish-ing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268—275.
2. Максименко І.Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. Сталій розвиток економіки. 2013. № 1. С. 294—296.

УДК 657

Максименко І.Я.¹, Крутько К.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 26 Бюджетного кодексу України внутрішнім аудитом є діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного

та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій. Для здійснення внутрішнього аудиту розпорядник бюджетних коштів в особі керівника утворює самостійний структурний підрозділ внутрішнього аудиту, що є підпорядкованим і підзвітним безпосередньо такому керівнику.

З огляду на визначення внутрішнього аудиту, об'єктом внутрішнього аудиту у відповідності до пункту 2 Порядку № 1001 є діяльність державного органу, його територіальних органів, підприємств (у тому числі суб'єктів господарювання, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність таких суб'єктів господарювання), установ та організацій, що належать до сфери його управління, в повному обсязі або з окремих питань (на окремих етапах), та заходи, що здійснюються керівниками таких органів, підприємств, установ та організацій для забезпечення ефективного функціонування системи внутрішнього контролю (дотримання принципів законності та ефективного використання бюджетних коштів та інших активів, досягнення результатів відповідно до встановленої мети, виконання завдань, планів і вимог щодо їх діяльності).

Сфера застосування внутрішнього аудиту охоплює такі напрями діяльності:

- оцінка діяльності установи щодо ефективності функціонування системи внутрішнього контролю, ступеня виконання і досягнення цілей, визначених у стратегічних та річних планах, ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання, якості надання адміністративних послуг та виконання контрольно-наглядових функцій, завдань, визначених актами законодавства, а також ризиків, які негативно впливають на виконання функцій і завдань установи (аудит ефективності);

- оцінка діяльності установи щодо законності та достовірності фінансової і бюджетної звітності, правильності ведення бухгалтерського обліку (фінансовий аудит); оцінка діяльності установи щодо дотримання актів законодавства, планів, процедур, контрактів з питань стану збереження активів, інформації та управління державним майном (аудит відповідності).

У разі негативного висновку за результатами фінансового аудиту чи аудиту відповідності за рішенням керівника установи може бути призначено проведення аудиту ефективності.

Виходячи із визначення аудиту ефективності, цей напрям проведення внутрішнього аудиту включає найбільш широкий спектр об'єктів внутрішньо-го аудиту та проблемних сфер, що вимагає від внутрішнього аудитора належного рівня знань та навичок щодо аудиторських методів та методичних прийомів, а також досвіду у різних сферах діяльності. Своєю чергою, фінансовий аудит фокусується виключно на фінансових процесах (зосереджуючись на механізмах контролю в них), фінансових операціях, бухгалтерському обліку та звітності.

Методи його проведення та підготовки звіту (аудиторських висновків) в цілому стандартизовані, а необхідні для його проведення знання обмежуються сферами бюджетного процесу, бухгалтерського обліку, здійснення державних закупівель та права. Сутність аудиту відповідності фактично зведено до контролю за процедурами і транзакціями, що здійснюються в установі, на предмет їх відповідності правилам, законодавству та стандартам. При цьому в ході проведення такого виду внутрішнього аудиту не досліджуються питання ефективності та якості, достовірність фінансової звітності.

На практиці фінансові аудити можуть не виділятися в окремий напрям, а можуть бути інтегрованими в інші напрями внутрішнього аудиту: в аудити відповідності чи аудити ефективності, або застосовуватись одночасно усі три види аудиту в одному. Внутрішній аудит, що поєднує різні сфери напрямів, називають комплексним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 3 Number 5. Riga: Publish-ing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268—275.
2. Максименко І. Я., Сопілко О. А. Державний фінансовий контроль як важливий фактор дієвості ведення обліку та аналізу діяльності бюджетних установ . *Агросвіт*. 2016. № 15-16. С. 36–40.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Внутрішній державний фінансовий контроль є важливим інструментом державного управління, що дає змогу досягти виконання поставлених завдань та зменшити кількість проблемних питань і порушень, пов'язаних із діяльністю органів державного сектора України.

Державний внутрішній фінансовий контроль повинен забезпечити належне (законне, економічне, ефективне, результативне та прозоре) управління державними фінансами і розглядається як сукупність трьох складових: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та їх гармонізації.

Базовим принципом державного внутрішнього фінансового контролю є чітке розмежування внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит повинен визначати, яким чином здійснюється внутрішній контроль, включаючи способи попереднього контролю.

Основою внутрішнього контролю є відповідальність керівника за управління та розвиток органу в цілому. Керівник відповідає за всі дії і процеси в органі, в тому числі за внутрішній контроль, який не обмежується лише фінансовими аспектами діяльності органу.

Внутрішній контроль – інструмент управління, що дає змогу керівництву органів державного сектору перевірити стан виконання завдань органу. Метою цього процесу є забезпечення достатньої впевненості керівництва зазначених органів у досягненні належного рівня економії, ефективності і результативності відповідно до завдань органів; достовірності фінансової, статистичної і управлінської звітності; у виконанні встановлених законодавством та керівництвом норм і правил. Отже, внутрішній контроль – це управлінський контроль, який допомагає керівництву в управлінні і виконанні завдань на постійній основі.

Структура внутрішнього контролю складається з таких елементів:

- середовище контролю. Керівництво, яке несе відповідальність за стан внутрішнього контролю, та працівники повинні створити таке середовище в органах державного і комунального сектору, яке забезпечує позитивне та сприятливе ставлення до внутрішнього контролю;

-оцінка ризиків. Для здійснення внутрішнього контролю повинна проводитися ідентифікація (визначення) і оцінка ризиків, з якими стикаються органи державного і комунального сектору і які мають як зовнішній, так і внутрішній характер;

- контролююча діяльність. Для здійснення належного управлінського процесу слід визначати правила, процедури, технічні прийоми та механізм виконання вказівок і доручень керівництва, а також забезпечити їх практичне застосування;

- інформація та інформаційний обмін. Інформація повинна реєструватися і надаватися керівництву та іншим користувачам органів державного і комунального сектору в такій формі і в такий час, щоб вона могла служити основою для належного виконання функцій внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та інших шляхом створення адекватної сучасним умовам інформаційно-комунікаційної інфраструктури в системі органів державного і комунального сектору;

- моніторинг. Повинна враховуватися потреба у постійному моніторингу діяльності для оцінки її результатів та вжиття відповідних заходів.

Навіть досконала організація внутрішнього контролю не може забезпечити абсолютну впевненість (надати стовідсоткову гарантію) у досягненні мети органами державного і комунального сектору. Завжди існує імовірність виникнення та впливу факторів, які не підлягають контролю керівництва органів державного і комунального сектору.

Внутрішній контроль забезпечує лише достатню гарантію (впевненість в межах розумного), оптимальне співвідношення витрат із здійснення внутрішнього контролю з вигодою, що він приносить, запобігає дублюванню або змішуванню функцій і не перешкоджає управлінню.

Отже, внутрішній контроль – це управлінський контроль, метою якого є допомогти керівництву в управлінні і виконанні завдань на постійній основі. Тобто це не одноразова дія, а ряд дій та видів діяльності, що провадиться зазначеними органами на постійній основі, тому внутрішній контроль не повинен розглядатися як окрема система в рамках органу державного сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268—275.

2. Максименко І.Я. Внутрішній аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. Сталій розвиток економіки. 2013. № 1. С. 294—296.

УДК 657

Максименко І.Я.¹, Драгниш М.С.²

1 канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

2 студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

ВИДИ І ФУНКЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Порядок проведення органом державного фінансового контролю державного фінансового аудиту, інспектування та перевірок державних закупівель установлюється Кабінетом Міністрів України.

Інструменти, за допомогою яких здійснюється державний фінансовий контроль наведені на рисунку 1.

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті.

Інспектування здійснюється органом державного фінансового контролю у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб.

Перевірка державних закупівель полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання підконтрольними установами законодавства про державні закупівлі та проводиться органом державного фінансового контролю на всіх стадіях державних закупівель.

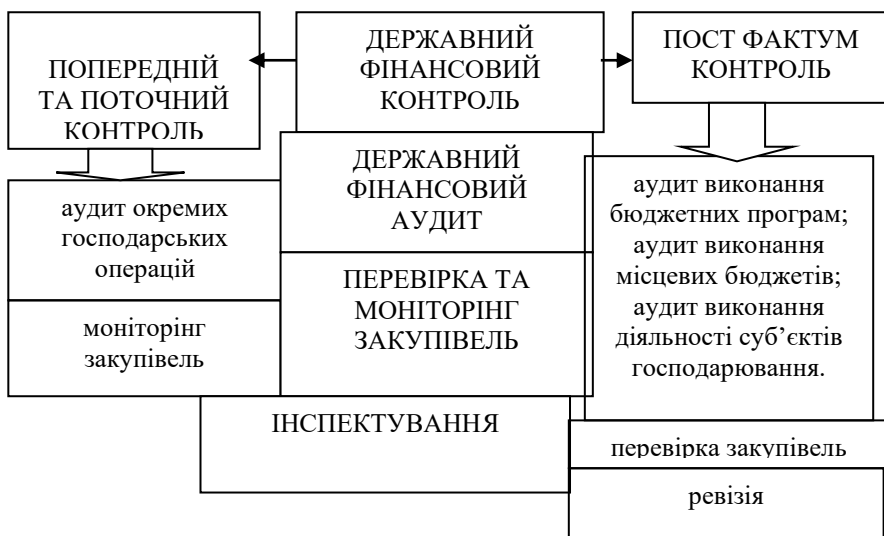

Рисунок 1 - Інструменти державного фінансового контролю

З метою підвищення дієвості державного фінансового контролю пропонується класифікувати методи й форми контролю за принципом їх відповідності тому чи тому виду контролю: аудит як метод контрольної діяльності відповідає попередній формі контролю, а за видом – внутрішньому контролю (підґрунтям такого твердження є характеристика контрольного заходу, де предметом контролю є дії, що мають відбутися; у цьому випадку внутрішній контроль виступає у якості превентивного заходу); інспектування як метод контролю (йому притаманна поточна форма контролю, а за видом – це зовнішній контроль, оскільки контрольний захід здійснюється щодо дій, які відбуваються у теперішньому часі); ревізія як метод контролю (її за формою контролю цілком відповідає наступ-на форма, а за видом – це вищий рівень контролю; підставою для цього твердження є характеристика контрольного заходу, де предметом контролю є дії, що відбулися).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268—275.

2. Максименко І. Я., Сопілко О. А. Державний фінансовий контроль як важливий фактор дієвості ведення обліку та аналізу діяльності бюджетних установ . Агросвіт. 2016. № 15-16. С. 36–40.

УДК 657

Максименко І.Я.¹, Удовиченко Г.І.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-619м НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Державний фінансовий контроль є однією із найважливіших функцій державного управління, значення якої дедалі зростає. Тільки належне використання контролю в управлінні державними фінансовими ресурсами дасть можливість створити необхідні передумови для здійснення в державі ефективної економічної політики. Тому розбудова цілісної системи фінансового контролю є важливим кроком у забезпеченні функціонування системи державної влади й викликає особливе зацікавлення як у теоретичному, так і в практичному плані.

Важливим інструментом забезпечення найбільш повного надходження коштів до державного бюджету та їх раціонального використання, управління державним майном та боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин виступає державний фінансовий контроль, який в провідних країнах світу є пріоритетною сферою розвитку фінансово-бюджетних відносин. Від ефективності його функціонування значною мірою залежить стан фінансової системи держави в цілому.

Невід’ємне місце у реалізації фінансово-бюджетної політики держави, а також забезпеченні її фінансової стабільності належить державному фінансовому контролю, який являє собою систему здійснення контрольних заходів, організації внутрішнього аудиту, інспектування з метою забезпечення оптимального управління бюджетними ресурсами та державним майном на основі принципів законності, ефективності, економічності, результативності та прозорості.

Державний фінансовий контроль – комплекс цілеспрямованих заходів органів, їх підрозділів чи службових осіб, які здійснюють державний фінансовий контроль у межах повноважень, встановлених законодавством України, з метою упередження, виявлення та припинення фінансових правопорушень на підконтрольному об’єкті щодо його фінансово-господарської діяльності, а також забезпечення законності,

фінансової дисципліни та ефективності формування і витрачання коштів, у тому числі бюджетних, та інших активів у процесі володіння, розпорядження, використання і відчуження державного майна, відшкодування збитків та встановлення міри відповідальності у разі порушення фінансового, у тому числі бюджетного законодавства.

Головними завданнями органу державного фінансового контролю є:

- дійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів;

- правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань;

- ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують державне чи комунальне майно, за дотриманням бюджетного законодавства, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні.

Таким чином, основною метою державного фінансового контролю є викриття на підконтрольних об'єктах порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економії при формуванні та використанні державних фінансових та матеріальних ресурсів, відхилень від прийнятих норм, стандартів на найбільш ранній стадії, попередження фінансових правопорушень, притягнення винних до відповідальності, забезпечення відшкодування заподіяних збитків, вжиття заходів щодо запобігання таким порушенням у майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Maksymenko I., Melikhova T. Accounting and analytical procurement of state financial control and directions of its implementation in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, Volume 3 Number 5. Riga: Publishing House "Baltija Publishing. 2017. P. 268—275.

2. Максименко І. Я., Сопілко О. А. Державний фінансовий контроль як важливий фактор дієвості ведення обліку та аналізу діяльності бюджетних установ. *Агросвіт*. 2016. № 15-16. С. 36–40

УДК 657

Максименко І.Я.¹, Коваленко Є.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-217 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності пов'язані з надходженням іноземної валюти, податків та зборів до бюджету України. Тому організація відповідного обліку цих операцій є актуальним для кожного суб'єкта ЗЕД. Всі операції, в тому числі в іноземній валюті, в бухгалтерському обліку відображаються у гривнях. Деякі підприємства намагаються застрахуватися від можливих втрат, пов'язаних із коливанням курсу валюти, чи принаймні їх мінімізувати, задля чого ціну в договорах купівлі-продажу товарів часто встановлюють в еквіваленті іноземної валюти, навіть якщо йдеться про договори, які не є зовнішньоекономічними.

Однак, під час визнання операцій в іноземній валюті, суми в інвалюті слід перераховувати у гривні із застосуванням курсу НБУ. У певних випадках після первісного визнання таких операцій в обліку, компанія має визначити курсові різниці.

Курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах НБУ.

Відповідно до п. 4 П(С)БО 21, курсові різниці розраховуються лише за монетарними статтями:

- валюта на рахунках;
- валютні зобов'язання за оприбутковані товари, отримані роботи й послуги;
- валютна заборгованість за відвантажені товари, надані послуги й роботи;
- заборгованість за валютним кредитом;
- заборгованість за поворотною фінансовою допомогою у валюті;
- непогашена заборгованість перед підзвітною особою за затвердженими витратами у закордонному відрядженні тощо.

До немонетарних статей належать будь-які аванси у валюті – отримані чи перераховані. Така заборгованість в момент погашення обліковується за курсом НБУ на момент отримання (надання) авансу.

Згідно з п. 5 П(С)БО 21, операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати здійснення операції (дати визнання активів,

зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). Підприємство може операції з безготівкових розрахунків в іноземній валюті відображати у валюті звітності у сумі, визначеній у документах банку, з урахуванням особливостей застосування банком валютного курсу на дату здійснення операції, у разі якщо це не суперечить вимогам податкового і митного законодавства в частині застосування валютного курсу.

Визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею (відповідно до облікової політики). Для визначення курсових різниць на дату балансу застосовується валютний курс на кінець дня дати балансу. При визначенні курсових різниць на дату здійснення господарської операції застосовується валютний курс на початок дня дати здійснення операції. Підприємство може здійснити перерахунок залишків на кінець дня за монетарними статтями в іноземній валюті, за якими протягом дня здійснювались господарські операції із застосуванням валютного курсу, встановленого на кінець цього дня.

Курсові різниці розраховуються на дату балансу та на дату здійснення господарської операції. Курсові різниці від перерахунку монетарних статей відображаються у складі інших операційних доходів або витрат.

З кредиторською заборгованістю навпаки – курсова різниця включається до витрат, якщо курс гривні зменшився. Якщо офіційний курс до відповідної іноземної валюти зріс, то курсова різниця включається до доходів.

Таким чином, інформація про доходи узагальнюється на субрахунку 714 «Дохід від операційної курсової різниці», інформація про витрати на субрахунку 945 «Втрати від операційної курсової різниці».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вплив змін валютних курсів: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21, затверджений наказом МФУ від 10.08.2000 № 193 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

УДК 657.1

Очеретко Л.М.¹, Татюк О.Г.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ В БАНКУ

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами та обмеженими ресурсами, і успіх діяльності підприємства багато в чому визначається здатністю їх раціонально розподіляти і використовувати, саме тому організація їх обліку є досить важливим питанням під час контролю операцій із ними. Важливе значення достовірної інформації про стан руху грошових коштів на поточних рахунках у банках зумовлюється необхідністю надання користувачам повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності для прийняття управлінських рішень.

Актуальність цього дослідження зумовлена визначальною роллю грошових коштів у діяльності підприємств. Дослідженню питань обліку грошових коштів присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема М. Т. Білухи, І. О. Бланка, Є. В. Мниха, Л. В. Нападовської, Ю. І. Осадчого, П. Г. ,М. Г. Чумаченка та ін.

Для забезпечення достовірної і точної інформації про рух коштів необхідно забезпечити їх чіткий, своєчасний та повний облік, тому основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів на рахунках у банку є:

- правильна організація, своєчасне й законне проведення безготівкових розрахункових операцій;
- своєчасне та правильне документування операцій із руху грошових коштів і розрахунків;
- контроль над витрачанням грошових коштів;
- своєчасне та точне ведення розрахунків із дебіторами та стягнення заборгованості;
- періодичне проведення інвентаризацій грошових коштів і дебіторської заборгованості;
- забезпечення схоронності коштів у місцях їх зберігання і контроль над їх цільовим використанням;
- своєчасне і повне відображення в документах і реєстрах бухгалтерського обліку руху коштів у касі підприємства і на рахунках у банку;
- забезпечення своєчасності взаєморозрахунків із метою запобігання штрафним санкціям.

Проблеми обліку грошових коштів є досить важливим питанням, тому що від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансова діяльність та звітність підприємства. До наявних облікових проблем стосовно руху та наявності грошових коштів слід віднести:

- 1) визнання та класифікацію грошових коштів;
- 2) правильне їх відображення у фінансовій звітності;
- 3) організацію контролю над процесом збереження та використання грошових коштів;
- 4) повноту та своєчасність відображення в системі обліку рух грошових коштів.

Обробка облікової інформації за допомогою сучасних комп'ютерних програм передбачає використання одних і тих же команд при виконанні ідентичних операцій при веденні обліку касових та банківських операцій, що практично виключає появу випадкових помилок, які звичайно притаманні веденню бухгалтерського обліку шляхом ручного заповнення.

Отже, можна сформулювати такі висновки:

Діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, оскільки основу діяльності підприємства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Проблеми обліку грошових коштів та їх вирішення є актуальними і важливими для всіх підприємств, адже від достовірності та оперативності обліку залежить уся фінансова діяльність підприємства.

Нині важливою є необхідність повної автоматизації обліку грошових коштів, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом грошових коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сук Л. Організація обліку операцій на рахунках у банках / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2009. – № 8. – С. 36–44.
2. Коблянська Г. Ю. Облік і контроль грошових коштів у комп'ютерному середовищі / Г. Ю. Коблянська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – Київ, 2014. - № 1. - С. 228–232.
3. Степова Т. Г. Облік грошових коштів: навчальний посібник / Т. Г. Степова, Г. О. Татарінова, Р. І. Гріщук. - Одеса: ОНЕУ, ротапринт, 2013. - 120 с.
4. Гордополова Н. В. Методика аудиту звіту про рух грошових коштів / Н. В. Гордополова, В. В. Ясишена // 36. наук. праць Черкаського держ. технол. ун-ту. — 2009. — С. 111–116.

УДК 657.1

Очеретко Л.М.¹, Мозолевська В.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Для здійснення господарської діяльності підприємство повинно мати необхідні засоби. У бухгалтерському обліку засоби праці виділено в окремий об'єкт обліку, який називається основними засобами підприємства. Від того, наскільки ефективно використовуються основні засоби підприємством, залежать результати його діяльності. В свою чергу, ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної та повної облікової інформації, адже на її основі підприємці приймають свої рішення щодо управління своїм майном.

У першу чергу, потребує вдосконалення документальне оформлення операцій з руху об'єктів основних засобів. Зокрема, переміщення об'єкта від одного суб'єкта господарювання до іншого наразі потребує складання форми № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів». Оскільки більшість реквізитів форми не заповнюється, вважаю недоцільним її застосування у вказаних операціях. Натомість пропонується до застосування форма Акту приймання-передачі основних засобів, яка надає можливість відображення декількох об'єктів, їх вартості, стану, характеристик, інвентарних номерів, супроводжуючих документів.

Ефективна організація обліку ґрунтується на нормативно-правових актах держави та вміло сформованій обліковій політиці, яка затверджується Наказом по підприємству. Облікова політика розробляється індивідуально кожним підприємством і повинна забезпечувати надійність та достовірність їх фінансової інформаційної системи. На сьогодні існує проблема того, що на підприємствах або зовсім не формується облікова політика, або має суттєві недоліки, такі як:

- 1) наказ про облікову політику складається формально, тобто елементи наказу не обговорюються і нічим не обґрунтовані;
- 2) більшість підприємств встановили свою облікову політику ще з набранням чинності закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні;
- 3) накази не мають визначеної структури;
- 4) деякі питання висвітлені або не в повному обсязі або зовсім не наводяться;

Наразі в документальних формах з обліку основних засобів значна частина реквізитів повторюються. Тобто відбувається дублювання інформації, що призводить до зайвої облікової роботи та зниження ефективності контролю за об'єктами. Важливим напрямом в удосконаленні первинних документів, на думку Т.А. Бутинець, є скорочення їх кількості до рівня, який найбільш повно задовольняє потреби управління виробництвом і вимоги простоти та здешевлення обліку. Одним із шляхів такого скорочення, вченим визначено поєднання первинного документу з обліковим регістром [1]. Таку ж позицію щодо зменшення кількості форм обліку основних засобів висловлюють М. Остапюк, О. Десятнюк, О.П. Гаценко, В.Б. Моссаковський, які пропонують не застосовувати окремі форми ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3, ОЗ-4, а відображати вказані операції в інвентарній картці-акті обліку руху основних засобів [2; 4], або акті оприбуткування-інвентарній картці обліку необоротних активів [3].

Відсутність достовірної облікової інформації може призвести до формування даних, що в спотвореному вигляді відображають фінансово-майновий стан підприємства. Таким чином, ефективна організація бухгалтерського обліку основних засобів має забезпечити досягнення цілей обліку, а саме: своєчасне відображення на рахунках бухгалтерського обліку повної інформації про оцінку, надходження, внутрішнє переміщення і вибуття основних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисюк О. Бухгалтерський облік основних засобів в умовах реформування податкового законодавства/ О. Борисюк //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — 2011. — № 130. — С. 47-50.
2. Гуренко Т.О. Інвентаризація на підприємстві // Бухгалтерія в сільському господарстві. — 2013. — травень. — С. 21.
3. Іванова Н.А. Актуальні питання обліку і аудиту основних засобів / Н. А. Іванова., А. А. Славгородська, Л. В. Білявська // Зб. наук. Праць Подільського ДАТУ затверд. постановами президії ВАК України – 2012. — С. 546-549
4. Податковий Кодекс України зі змінами, внесеними згідно із Законами № 3292- VI (3292-17) від 21.04.2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T113292.html.

УДК 657.1

Очеретко Л.М.¹, Федюк Д.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ НАРАХУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах проблема заробітної плати є дуже актуальною. Заробітна плата - це винагорода за працю, основний дохід працівників, саме тому облік розрахунків з оплати праці – найскладніша ділянка роботи бухгалтера.

Розрахунок заробітної плати є дуже відповідальною роботою, яку треба виконати за короткий термін між наданням інформації та виплатою працівнику. Тож, заздалегідь підготовлений облік допоможе зекономити час. Організація та облік розрахунків з оплати праці впливає на ефективність діяльності підприємства, а найважливішу роль відіграє мотиваційний фактор. Збалансування результатів праці і є результатом ефективної організації оплати праці. Облік оплати праці працівників потребує удосконалення. Існує необхідність у створення ефективної системи розрахунків.

Теоретичним і практичним питанням обліку розрахунків з оплати праці та напрямів їх удосконалення присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких: А.І. Радчук, А.О. Гордеюк, В.С. Василенко, О.С. Ветлужська, П.М. Матюшко, С.В. Цимбалюк, Т.В. Сизикова, Ю.М. Іванечко та ін. Незважаючи на численну кількість наукових праць, існують проблеми в обліку оплати праці, що потребують вирішення у вітчизняній обліковій системі. Облік витрат підприємства постійно розвивається й поліпшується у зв'язку з удосконаленням комп'ютерної техніки і комунікаційного середовища, методології й організації бухгалтерського обліку як основного інформаційного джерела про витрати підприємства. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених, слід зазначити, що питання обліку розрахунків із працівниками з оплати праці потребують подальшого наукового дослідження. Багато питань сьогодні залишаються невирішеними і дискусійними.

Шляхом удосконалення обліку оплати праці є вдосконалення саме діючого аналітичного обліку, так як дані аналітичного обліку відіграють вирішальну роль в зборі інформації про відпрацьований та невідпрацьований час, виконання норми працівником, склад працівників, структуру фонду оплати праці. Дану інформацію щодо витрат на оплату

праці необхідно відображати за такими статтями калькуляції: основна заробітна плата, додаткова оплата праці, інші нарахування та виплати працівникам.

Напрями удосконалення системи ведення обліку:

- ввести в систему виплати індивідуальної заробітної плати, так званий «гнучкий тариф», що діє на підставі оцінки конкретних трудових досягнень працівника, що сприятиме підвищенню мотивації працівників та поліпшенню діяльності підприємства;

- для виробничого персоналу запровадити відрядну форму оплати праці;

- спростити документообіг на підприємстві шляхом виокремлення в наказі про облікову політику форм оплати праці та складників графіку документообігу щодо первинного відображення відпрацьованого часу та виконаних робіт працівниками підприємства.

Отже, організація бухгалтерського обліку та розрахунків із заробітною платою – це комплекс заходів власника підприємства, направлених на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, узагальнення їх з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень. Здійснюючи удосконалення організації розрахунків з оплати праці, керівники підприємства повинні пам'ятати, що заробітна плата повинна виплачуватися в першочерговому порядку і не допускати її затримки чи виникнення заборгованості по ній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Науковий блог. URL: <https://naub.ua/2018/вдосконалення-обліку-заробітної-плати/>
2. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 № 108/95–ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>
3. Кулик Ю.М. Шляхи вдосконалення обліку оплати праці. К.: КНУТД, 2016. С. 63.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЛАНУ РАХУНКІВ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Активізація малого підприємництва є одним із стратегічних завдань соціально-економічного розвитку України, адже саме малі підприємства здатні наповнити ринок вітчизняними товарами та необхідними послугами, забезпечити збільшення кількості робочих місць та податкових надходжень до бюджетів різних рівнів; саме власники малих підприємств є основою формування в країні середнього класу. Виконання завдання інформаційного забезпечення управління покладене на облікову систему малого підприємства, від якості якої багато в чому залежить ефективність прийнятих управлінських рішень та перспективи діяльності підприємства. Таким чином, дослідження особливостей формування облікової системи Плану рахунків малого підприємства є важливим завданням як для сучасної економічної науки, так і для облікової практики.

Можливою принциповою особливістю облікової системи малого підприємства може бути застосування в організації обліку спеціального Спрощеного плану рахунків [1]. Спрощений план рахунків не є обов'язковим до застосування, а є лише можливою для малих підприємств альтернативою до так званого загального плану рахунків [2]. Різниця між цими альтернативними для малих підприємств планами рахунків полягає у рівні деталізації облікової інформації, що систематизується.

На перший погляд застосування спрощеного плану рахунків може здаватися привабливим: за логікою – все просте, зручне, але на практиці, навпаки, більшість малих підприємств застосовує для організації обліку так званий загальний план рахунків, ігноруючи можливість застосовувати спрощений план рахунків. Основною причиною такої практики є методична проблема застосування на практиці спрощеного плану рахунків, яка саме і полягає у відсутності об'єктивно необхідної деталізації. Так, приміром, спрощений план рахунків пропонує застосування рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами», на якому передбачено здійснювати облік узагальнення інформації про розрахунки за податками, обов'язковими платежами, про податкові зобов'язання, податковий кредит, розрахунки за пенсійним забезпеченням, соціальним страхуванням, страхуванням на випадок безробіття,

індивідуальним страхуванням та страхуванням майна. Водночас на практиці облік роз-рахунків за податками має бути організований окремо від обліку розрахунків з ЄСВ – цього вимагають об’єктивні відмінності у документообороті, розрізі аналітичного обліку, принципах контролю розрахунків та вимог до інформації для прийняття управлінських рішень. Відповідно за умови застосування спрощеного плану рахунків практично неможливо якісно організувати облік за 64 рахунком без належної деталізації, яка на практиці приведе до застосування субрахунків. На практиці фахівці надають перевагу загальному плану рахунків.

Окрім розглянутої методичної причини, перевага на користь застосування на малих підприємствах загального плану рахунків може бути також пояснена низкою організаційних причин. Так, по-перше, більшість програм-них продуктів, що використовуються для автоматизації обліку, в тому числі на малих підприємствах, передбачає використання загального плану рахунків, по-друге, фахівці з обліку зазвичай надають перевагу загальному плану рахунків, чому сприяє навчання і досвід роботи на великих і середніх підприємствах, по-третє, використання спрощеного плану рахунків на багатьох малих підприємствах здатне спричинити проблеми у разі, якщо масштаби бізнесу збільшаться і підприємство втратить статус малого підприємства і, відповідно, право застосовувати такий спрощений план рахунків.

Отже, застосування спеціального спрощеного плану рахунків для суб’єктів малого підприємництва не набуло практичного поширення – біль-шість малих підприємств застосовує загальний план рахунків. Це пояснюється як методичними, так і організаційними причинами. Спрощений план рахунків не є зручним для організації облікових записів внаслідок відсутності об’єктивно необхідного рівня деталізації. Окрім того, на боці загального плану рахунків «грають» традиції навчання облікових фахівців, їх досвід, а також традиції автоматизації бухгалтерського обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001. № 186. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01>.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань та господарських операцій та Інструкція щодо його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

УДК 336.226.331

Помулєва.В.М.¹, Федюк Д.О.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ

Акцизний податок – це непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари, що включається до ціни цих товарів і сплачується в кінцевому підсумку покупцем.

Обчислення сум податку з тютюнових виробів здійснюється одночасно за адвалерними та специфічними ставками.

При визначенні податкового зобов'язання на сигарети одного найменування сума акцизного податку, обчислена одночасно за встановленими адвалерною та специфічною ставками, не повинна бути меншою встановленого мінімального акцизного податкового зобов'язання.

Специфічна ставка встановлена у гривнях за 1000 шт. сигарет, адвалерна - у відсотках від вартості. Ставка мінімального податкового зобов'язання за своєю природою також є специфічною.

Наявність мінімального податкового зобов'язання означає, що платник податку має розрахувати своє податкове зобов'язання шляхом додавання сум, обчислених окремо за кожною ставкою: суми податку на основі специфічної ставки (907,20 грн./1000 шт. у 2020 р.) та адвалерної (12% від задекларованої максимальної роздрібної ціни).

Якщо отримана сума податку є нижчою за мінімальне податкове зобов'язання (1213,61 грн./1000 шт. у 2020 р.), тоді сплачується сума мінімального податкового зобов'язання, якщо ж розрахована сума податку вища за мінімальний рівень, то сплачується податок, розрахований платником.

Таким чином, для держави застосування механізму мінімального податкового зобов'язання є своєрідною гарантією отримання стабільних надходжень від акцизного податку.

Базою оподаткування у разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з вироблених на митній території України або ввезених на митну територію України підакцизних тютюнових виробів є їх величина, визначена в одиницях виміру кількості товару.

У разі обчислення податку із застосуванням адвалерних ставок базою оподаткування є вартість імпортованих/реалізованих тютюнових виробів, вироблених на митній території України, за встановленими

імпортером/виробником максимальними роздрібними цінами з урахуванням податку на додану вартість та акцизного податку.

Отже, база оподаткування акцизом включає собівартість, специфічну та адвалерну компоненти акцизного податку, а також ПДВ.

На все це нараховується ще й роздрібний акцизний податок.

Адже з 1 січня 2015 року відповідно до Закону України від 28 грудня 2014 року №71 VIII “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи” запроваджено акцизний податок з роздрібною продажу підакцизних товарів, який за змістом є додатковим адвалором, оскільки сплачується як відсоток від кінцевої вартості тютюнових виробів (з урахуванням ПДВ).

Базою оподаткування акцизного податку з роздрібною торгівлі тютюнових виробів є їхня вартість (з ПДВ), реалізованих через роздрібну торговельну мережу (п.п. 214.1.4 ст. 214 ПКУ). В даному випадку прослідковується навіть не подвійне, а потрійне оподаткування.

Між тим, Україна в рамках Угоди про Асоціацію з країнами ЄС взяла на себе зобов'язання наблизити ставки акцизного податку до рівня ЄС, та згідно з Директивою 2011/64/ЄС мінімальний рівень акцизного податку до 2025 року має збільшити до 90 євро за 1 тис. сигарет.

Акцизний податок - це чи не єдиний податок, у якому розширення бази оподаткування, механічне підвищення ставок відразу ж призводить до збільшення податкових надходжень без соціально-економічних спротивів, оскільки специфічний акциз класично призначається на споживання високорентабельних, монопольних товарів і товарів, які шкодять життю та здоров'ю громадян, до яких належать і тютюнові вироби.

Таким чином, в Україні в оподаткуванні тютюнових виробів акцизним податком використовується досить складна система ставок, яка не дозволяє однозначно оцінювати вплив законодавчих змін на обсяги бюджетних надходжень, а також обґрунтовано прогнозувати такі надходження. Адже чітко відокремити специфічну та адвалерну компоненту практично неможливо.

Уряду необхідно вдосконалювати як механізм нарахування акцизного податку, так і шукати можливість скасування акцизу з роздрібною продажу з одночасним підвищенням розміру мінімального акцизного зобов'язання з тютюнових виробів або перекладення зобов'язання сплати 5% акцизу з роздрібною на оптового торговця. Це дозволить забезпечити викорінення можливості ухилятися від сплати податків та ліквідувати практику подвійного оподаткування.

УДК 657:336.233.2

Помулєва.В.М.¹, Татюк О.Г.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ- 617 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ЄСВ ФІЗИЧНИМИ-ОСОБАМИ ПІДПРИЄМЦЯМИ

Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ) - це консолідований страховий внесок в Україні, збір якого здійснюється в системі загальнообов'язкового державного страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі.

Базою нарахування ЄСВ для фізичних осіб – підприємців (далі – ФОП) на загальній системі оподаткування за звітний квартал є сума доходу (прибутку), отриманого від їх діяльності, що підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб. При цьому сума ЄСВ не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску.

Для підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування базою нарахування ЄСВ є сума, визначена такими платниками самостійно, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску. При цьому сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску.

З 01 січня 2020 року розмір мінімальної заробітної плати збільшено до суми 4723 гривень на місяць і в 2020 році не змінюватиметься.

Мінімальний розмір ЄСВ на місяць становить 1039,06 грн. (22% від мінімальної зарплати), відповідно квартальна сума складає 3117,18 гривень.

Максимальна база нарахування ЄСВ з 2018 року дорівнює 15 розмірам мінімальної зарплати. З 01.01.2020 р. – це 70845 грн.

Отже, максимальний страховий внесок у 2020 році становить 15585,90 грн (4723 x 15 x 22%).

Таку суму єдиного внеску сплачують підприємці у разі, коли сума отриманого ним доходу (чистого доходу) у розрахунку за місяць складе 70845 грн. і більше.

Від сплати ЄСВ звільняються фізичні особи-підприємці (незалежно від обраної системи оподаткування) і члени фермерського господарства, які є пенсіонерами за віком чи особами з інвалідністю та отримують пенсію або соціальну допомогу. Зазначене звільнення не поширюється на осіб, які провадять незалежну професійну діяльність (адвокатів, нотаріусів, приватних виконавців, оцінювачів, аудиторів тощо).

Законом України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів" запроваджено окремі зміни щодо нарахування та сплати ЄСВ, які набрали чинності 1 січня 2019 року. Відтепер ЄСВ для фізичних осіб-підприємців, у тому числі тих, які обрали спрощену систему оподаткування, у яких працюють особи з інвалідністю, встановлюється у розмірі 8,41 % бази нарахування ЄСВ для працюючих осіб з інвалідністю. Тобто, з 2019 року не лише юридичні особи, а й фізичні особи-підприємці, у яких працюють особи з інвалідністю, зможуть нараховувати ЄСВ за пільговою ставкою (8,41 %). Раніше фізичні особи-підприємці, у яких працюють особи з інвалідністю, застосовували основну ставку ЄСВ у розмірі 22 %.

ЄСВ нараховується щомісяця, але сплачувати можна раз на квартал. Так, ФОП (у тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування) зобов'язані сплачувати нарахований ЄСВ щоквартально до 20 числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачується ЄСВ (абзац 3 ч. 8 ст. 9 Закону про ЄСВ) або щомісячно авансовим внеском — до 20 числа кожного місяця поточного кварталу (п.п. 2 п. 6 розділу IV Інструкції про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженої наказом МФУ від 20.04.2015 р. № 449).

Слід зазначити, що обов'язок сплачувати ЄСВ виникає у ФОП (у тому числі платників єдиного податку) з дня їх державної реєстрації та підлягає сплаті незалежно від фінансового стану.

Граничні терміни сплати ЄСВ для всіх ФОП – незалежно від системи оподаткування (включаючи загальну систему): за 1-й квартал - 19 квітня 2020 року; за 2-й квартал - 19 липня 2020 року; за 3-й квартал 19 жовтня 2020 року; за 4-й квартал - 19 січня 2021 року.

Останній день сплати ЄСВ переноситься, якщо припадає на вихідний день. Підприємці, які зареєстровані в кінці чи в середині місяця, сплачують ЄСВ за весь місяць.

Порядок та строки подання звіту по сумах ЄСВ визначені в Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 435 від 04.04.2015 р. Звіт з ЄСВ подається за формою Д5 раз на рік, до 10 лютого.

Сплата ЄСВ дає право ФОП розраховувати на отримання лікарняних і декретних виплат, соціальної допомоги, а в майбутньому, можливо, і пенсії від держави.

УДК 657.2:336.226.212.1

Помуєва.В.М.¹, Мозолєвська В.О.²

¹старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ- 617 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ТА НЕДОЛІКИ ОПОДАТКУВАННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА

Податки на нерухоме майно існують практично в усіх країнах, в тому числі і в Україні – у формі податків на нерухоме майно (ст. 266 ПКУ), комерційну нерухомість (ст. 266 ПКУ) та плати за землю (ст. 270 ПКУ) і аналогічного їй за змістом єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників (4 група спрощеної системи оподаткування). Але на сьогоднішній день застосовані у нас способи обрахунку податкових зобов'язань та адміністрування цих податків є недосконалими і не забезпечують ані справедливості, ані захисту від корупційних та інших зловживань, ані суттєвих надходжень (останні складають менше 1% ВВП). Відтак, податки на майно в Україні потребують удосконалення.

Податки на нерухоме майно мають вагомі переваги над іншими податками, особливо в умовах України. Зокрема вони стимулюють власників майна до підвищення ефективності його використання, що є актуальним для України, зважаючи на необхідність прискореної структурної перебудови економіки.

Оподаткуванню нерухомого майна в Україні властиві як переваги, так і недоліки. Серед переваг можна виділити наступні.

Податок на нерухоме майно відіграє визначальну роль у наповненні місцевих бюджетів і сприяє задоволенню потреб місцевих органів влади з кількох причин: по-перше, ухилитись від сплати податку важко, навіть за умови різних ставок податку на нерухоме майно в різних місцях; по-друге він дає змогу значно розширити дохідну базу місцевих бюджетів; по-третє, податок є стабільним джерелом надходжень.

Оподаткування нерухомого майна покликане створювати стимули для звільнення від надлишкового майна, що не використовується в процесі господарської діяльності чи для нагромадження власності одноосібно, що, своєю чергою, зумовлює іммобілізацію обігового капіталу.

Але, із запровадженням майнового оподаткування можливі і негативні наслідки. Чинний в Україні порядок справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельних ділянок, має суттєві недоліки,

зумовлені надмірними фіскальними та недостатніми регулювальними властивостями податкової форми.

Наразі, базою оподаткування податком на нерухоме майно в Україні є загальна площа житлової/нежитлової нерухомості, яка за різних умов має різну вартість.

Світовий досвід оподаткування нерухомого майна свідчить про різний підхід до механізму системи оподаткування нерухомого майна:

- на основі вартості нерухомості (США, Канада, Японія, Німеччина, Швеція, інші);

- на основі площі об'єкта нерухомості (Вірменія, Молдова, Росія).

Історичний досвід оподаткування нерухомості свідчить про найбільш доцільний метод оподаткування нерухомості на основі визначення вартості об'єкту нерухомості як найбільш справедливого для всіх прошарків населення, але із застосуванням коригуючих коефіцієнтів, які дадуть змогу захистити більшу частину соціально незахищеного населення (пенсіонерів, багатодітних сімей, інвалідів). Але за відсутності достовірної бази обліку об'єктів нерухомості такий механізм залишається в Україні в перспективі.

Оцінюючи механізм визначення податку на нерухомість, окремі автори відзначають його неадекватність, внаслідок відсутності прив'язки саме до ринкової вартості об'єкту нерухомості, що суттєво знижує фіскальну віддачу і суперечить світовій практиці.

Установлені чинним законодавством, методи та підходи до оцінювання нерухомості, зокрема земель, мають суттєві недоліки, бо не забезпечують адекватне ринковим умовам оцінювання вартості.

Враховуючи досвід зарубіжних країн, на нашу думку, необхідна зміна бази оподаткування податку на нерухоме майно для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості.

Необхідно розробити систему, за якою базою оподаткування буде вартість об'єкта нерухомого майна, а ставки податку диференційовані в залежності від вартості. Так, власники, які володіють об'єктами більшої вартості, будуть сплачувати більший податок, ніж ті власники, які володіють дешеві-ми об'єктами нерухомості.

Для того, щоб достовірно оцінити вартість нерухомого майна уряд по-винен створити єдиний державний орган, який буде керуватися універсальними принципами і процедурами оцінки нерухомого майна. Це призведе до збільшення достовірності обліку й ефективності сплати даного податку. Наразі Україна на сьогодні вдосконалює базу, що є в розпорядженні Фонду держмайна, яка може оцінювати вартість об'єктів нерухомого майна. Якщо її вдасться вдосконалити настільки, щоб ця

вартість була справедливою та вірною, то, безумовно, буде можливість використовувати цю базу для визначення об'єкту оподаткування нерухомості.

УДК 657.37:334.012.64

Помулева.В.М.¹, Шабля А.В.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ- 617 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основними пріоритетами розвитку на шляху євроінтеграції нашої країни є здійснення державного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, розробка стратегії розвитку національної системи бухгалтерського обліку. Головною метою подальшого реформування бухгалтерського обліку є забезпечення якості фінансової інформації, її прозорості і, як наслідок, підвищення рівня довіри до фінансової звітності вітчизняних підприємств.

Зважаючи на сучасний статус України як асоційованого члена ЄС, на сьогодні триває вирішення питання узгодження національного законодавства у сфері обліку з вимогами ЄС, зокрема, приведення його у відповідність до Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту.

Так, з 01.01.2018 р. набрали чинності зміни до Закону України від 16.09.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» (далі - Закон № 996), спрямовані на гармонізацію національного законодавства згідно із законодавством ЄС та МСФЗ.

Головною новацією є запровадження нової класифікації підприємств. З 01.01.2018 р. особливості фінансової звітності залежать від того, чи належать вони до мікро- або малих підприємств. Раніше, щоб з'ясувати цей факт, суб'єкти зверталися до ч. 3 ст. 55 ГКУ.

Відповідно до змін, внесених до Закону 996, належність підприємства до мікро-, малих, середніх або великих визначається на дату складання річної фінансової звітності за рік на підставі хоча б двох із трьох таких критеріїв: балансова вартість активів, чистий дохід від реалізації і середня кількість працівників. Класифікація підприємств за цими критеріями наведена в ст. 3 Директиви № 2013/34 і практично в незмінному вигляді пере-несена до Закону № 996.

Основна мета – надати інвесторам та іншим користувачам фінансової звітності можливість порівняти показники діяльності різних

підприємств. Наприклад, такі поняття, як мале, середнє, велике підприємство, повинні однаково трактуватися в різних країнах – членах Євросоюзу.

Основним документом щодо порядку складання фінансової звітності малих підприємств є НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», який передбачає два види скороченої за показниками фінансової звітності, регламентує зміст, форму та порядок заповнення:

- фінансової звітності малого підприємства у складі добре Балансу ф. № 1-м та Звіту про фінансові результати ф. № 2-м, наведених у додатку 1 до НП(С)БО 25;

- фінансової звітності мікропідприємства, яка включає Баланс ф. № 1-мс та Звіт про фінансові результати ф. № 2-мс, наведені в додатку 2 до НП(С)БО 25.

Подання фінансової звітності малого підприємства передбачено:

- для малих підприємств, що визнані такими відповідно до Закону 996 (крім тих, яким податковим законодавством надано дозвіл на ведення спрощеного обліку доходів та витрат, тобто юридичних осіб - платників єдиного податку групи 3 (абзац 3 п. 44.2, пп. 3 п. 291.4, пп. 296.1.3. ПКУ);

- для представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Фінансову звітність мікропідприємств складають:

- мікропідприємства, які визнані такими відповідно до Закону 996;

- підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів і витрат згідно з податковим законодавством, тобто юридичні особи - платники єдиного податку групи 3;

- непідприємницькі товариства.

Отже, не всі підприємства, у тому числі і платники єдиного податку, мають право застосовувати НП(С)БО 25, а тільки ті з них, які відповідають критеріям мікро- або малого підприємства. Утім, малі підприємства, які зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ, не можуть застосовувати норми НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та подавати відповідну скорочену за показниками звітність. Такі підприємства мають подавати повну фінансову звітність, передбачену НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Так, з 01.01.2018 р. уперше мають застосовувати МСФЗ підприємства, які видобувають корисні копалини загальнодержавного значення. Інші малі підприємства самостійно визначають доцільність застосування МСФЗ для складання фінансової звітності, тобто можуть обирати між скороченою та повною фінансовою звітністю. Що стосується періодичності подання, то мікропідприємства і платники єдиного податку подають річну фінансову звітність. Інші малі підприємства (крім

вищеназваних) позбавлені права подавати фінансову звітність раз на рік, і зобов'язані подавати проміжну (квартальну) звітність.

Отже, Україна досить активно рухається в напрямку імплементації європейського законодавства у вітчизняну практику, зокрема щодо уніфікації підходів до складання фінансової звітності, закріплення права вибору.

УДК 657.222:339.564

Помулева.В.М.¹, Багрій Т.О.²

¹старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-616 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

В основі обліку експортних угод без участі посередника є договір постачання. Реалізація товарів на експорт відображається за контрактною вартістю відповідно до базисних умов постачання. Одночасно з реалізацією в бухгалтерському обліку відображається списання первісної вартості реалізованих експортних товарів (собівартості) і накладних витрат, пов'язаних з цією операцією (мити, плата за митне оформлення, транспортні витрати тощо). Підставою для обліку експортних товарів і їх руху є оформлені відповідним чином товаросупровідні, транспортні, експедиторські, страхові, складські, розрахункові, митні, претензійно-арбітражні й банківські документи. Підтвердженням завершення експортної операції є печатка митниці країни-одержувача на товаросупровідних документах і довідки банку про надходження грошових коштів на рахунок підприємства.

Порядок відображення доходу за експортними операціями в бухгалтерському обліку регулюють П(С)БО 15 «Дохід» (далі П(С)БО 15) і П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» (далі – П(С)БО 21).

Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу.

Згідно з п. 8 П(С)БО 15 дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається при виконанні наступних умов:

- покупцю передані всі ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на товари;
- підприємство не здійснює в подальшому управління і контроль за реалізованими товарами;
- сума доходу може бути достовірно визначена;

- існує впевненість у збільшенні економічних вигід підприємства від операції, та витрати можуть бути достовірно визначені.

Дотримання першої умови напряму залежить від умов постачання продукції на експорт, обумовлених у зовнішньоекономічному договорі. Так, залежно від умов постачання, дохід від здійснення експортної операції може визнаватися: в момент відвантаження зі складу продавця; при передачі продукції (товарів, інших активів) транспортній організації для доставки покупцю; при передачі продукції (товарів, інших активів) покупцю за межами митної території України.

Не визнається доходом сума попередньої оплати (авансу).

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції (п. 10 П(С)БО 15).

При відображенні експортних операцій, виражених в іноземній валюті, в бухгалтерії підприємства має керуватися нормами П(С)БО 21.

Згідно з п. 5 П(С) БО 21 операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня дати здійснення операції (дати визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат).

У разі здійснення експорту у зв'язку зі змінами валютного курсу ви-никатимуть курсові різниці. Визначення курсових різниць від перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, заборгованості та іноземної ва-люти здійснюється відповідно до П(С)БО 21.

Однак, курсові різниці визначають тільки за монетарними статтями балансу. Монетарні – це статті балансу про грошові кошти, про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані/ сплачені у фіксованій/визначеній сумі грошей або їх еквівалентів (п. 4 П(С)БО 21). Відповідно всі інші - немонетарні, по таких статтях курсові різниці не визначаються.

Порядок відображення в обліку експортних операцій залежить від того, яка з подій відбулась першою – відвантаження товарів чи отримання попередньої оплати.

Якщо першою подією є відвантаження товару, дохід за такою операцією відображається у розмірі вартості проданого товару за офіційним курсом НБУ гривні до іноземної валюти на дату нарахування доходу (тобто, на дату відвантаження). Дебіторська заборгованість, що виникла є монетарною, тому по ній розраховуються курсові різниці на дату балансу та/або на момент її погашення нерезидентом із застосуванням валютного курсу на ці дати.

Якщо першою подією є отримання попередньої оплати, дохід за такою операцією відображається на дату відвантаження, але за курсом НБУ на дату отримання оплати (авансу). Кредиторська заборгованість перед контрагентом-нерезидентом є немонетарною, а отже перерахунку на дату балансу не підлягає.

Отже, порядок відображення в обліку експортних операцій залежить від умов їх оплати. На одному і тому ж субрахунку може відображатися як монетарна, так і немонетарна заборгованість. Тому підприємствам у бухгалтерському обліку для розмежування таких заборгованостей доцільно ввести від-повідні субрахунки іншого порядку.

УДК 336.22:657:504

Помулева.В.М.¹, Ярмусь Д.В.²

¹старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-616 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК: РОЗРАХУНОК, ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ

Екологічний податок – обов’язковий платіж, що сплачується з фактичних обсягів різних викидів, скидів, розміщення відходів у довкіллі. Базовим звітним періодом з екологічного податку (далі – екоподаток) є календарний квартал. Податкова декларація складається без наростаючого підсумку, отже суми податку обчислюються за звітний квартал.

Сума екологічного податку визначається як добуток обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами в тонах на ставку податку.

Розглянемо порядок розрахунку та відображення податку у податковій декларації підприємства (на прикладі окремих викидів). Так, досліджуваним підприємством здійснювалися тільки викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, інших забруднень (скидів у водні об’єкти тощо) не було. Об’єкт та база оподаткування екологічним податком включає обсяги та види забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Обсяг викидів підприємства за звітний квартал 2019 року, зокрема оксидів азоту склав 0,137647 т, водню хлористого - 0,43675 т.

Підприємство самостійно обчислює суму податку і протягом 40 календарних днів після закінчення звітного кварталу подається податково-му органу за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення.

Ставки екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами встановлені п. 243.1 ст. 243 розділу VIII Податкового кодексу України у гривнях за 1 тону. Так, на 2019 р. розмір ставки встановлено 2451,84 грн. за 1 тону оксидів азоту, 92,37 грн. за 1 тону водню хлористого.

За кожним видом забруднення (викиди, скиди, розміщення тощо) складається окремий додаток до податкової декларації, дані з якого переносяться до основної декларації. Розрахунок екоподатку за викиди проводиться у додатку 1.

Отже, сума податкового зобов'язання з екологічного податку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (Пев) за звітний квартал 2019 р. склала:

- Пев = 0,137647 т X 2451,84 грн/т = 337,49 грн. (за оксиди азоту);

- Пев = 0,43675 т X 92,37 грн/т = 40,34 грн. (за водень хлористий).

Усього податкове зобов'язання з екологічного податку за викиди забруднюючих речовин за квартал дорівнює 337,49 грн.

Фрагмент Розрахунку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (Додаток 1 до податкової декларації екоподатку) наведено в таблиці 1.

Таблиця 1– Фрагмент Розрахунку за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря підприємства за звітний квартал 2019 р.

№ з/п	код забруднюючої речовини	фактичний обсяг викидів, тонн	ставка податку	величина (к. 3 × к. 4)
1	2	3	4	5
4	податкове зобов'язання за звітний період (р. 4.1 + р. 4.2 +...)			377,83
4.1	243.1.001	0,137647	2451,84	337,49
4.2	243.1.008	0,43675	92,37	40,34

Код забруднюючої речовини зазначається відповідно до додатка 7 до Податкової декларації екологічного податку: 243.1.001 - оксиди азоту, 243.1.008 - водень хлористий.

Дані із рядка 4 Додатка 1 переносяться до рядка 4.1 декларації, фрагмент якої наведено в таблиці 2.

В обліку підприємство проводить нарахування екоподатку (щоквартально) бухгалтерською проводкою Дт 92 Кт 6416 – 377,83 грн. Сплата податку відображається записом: Дт 6416 Кт 311 – 377,83грн. і перераховується до бюджету протягом 10 календарних днів за останнім

днем граничного строку подання податкової декларації за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення.

Таблиця 2– Фрагмент Податкової декларації екологічного податку підприємства за звітний квартал 2019 р.

№ з/п	показник	величина
1	2	3
4	податкове зобов'язання з екологічного податку за:	×
4.1	викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (сума рядків 4 додатків 1)	377,83

Невід'ємною частиною декларації є до-датки (розрахунки). Підприємствам слід слідкувати за змінами ставок податку. При наявності викидів двоокису вуглецю подавати окремий Додаток 1 (такі зміни внесені з 2019 р.).

УДК 657:336.2

Помулева.В.М.¹, Філь Р.Є.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-616 НУ «Запорізька політехніка»

СКЛАДАННЯ ДЕКЛАРАЦІЇ ІЗ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ ТА УТОЧНЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В УМОВАХ КАРАНТИНУ

Плата за землю – це місцевий податок у складі земельного податку і орендної плати за землі державної і комунальної власності, що справляється з юридичних і фізичних осіб за використання земельних ділянок. Плата за землю входить до складу податку на майно. Вона є обов'язковою до запровадження сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад і в повному обсязі зараховується до відповідних місцевих бюджетів.

Платниками земельного податку є власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) і землекористувачі.

Податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік. Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

Розрахунок земельного податку проводиться платником самостійно щороку станом на 1 січня у податковій декларації з плати за землю (земельний податок та/або орендна плата за земельні ділянки державної або комунальної власності) на поточний рік. Податкову декларацію не

пізніше 20 лютого поточного року подають відповідному контролюючому органу за місцезнаходженням земельної ділянки, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями (у розділі III декларації). Подання такої декларації звільняє від обов'язку подання щомісячних декларацій. Тобто є два варіанти складання і подання декларації: річний і місячний.

Базою оподаткування є нормативна грошова оцінка (далі – НГО) земельних ділянок з урахуванням коефіцієнта індексації, площа земельних ділянок, нормативну грошову оцінку яких не проведено. Цей коефіцієнт застосовується кумулятивно залежно від дати проведення нормативної грошової оцінки земель.

Сума земельного податку розраховується у I-му розділі декларації як добуток бази оподаткування (площа земельної ділянки (га/кв. м), помножена на НГО одиниці площі земельної ділянки (грн.)) і ставки податку. Земельний податок є місцевим, а отже ставки податку встановлюються рішенням органів місцевого самоврядування.

Податкове зобов'язання, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки щомісяця протягом 30 к.д., що настають за останнім календарним днем податкового (звітного) місяця.

З 18.03.2020 р. набув чинності Закон України від 17.03.2020 р. № 533-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)», яким, зокрема, внесені зміни до порядку нарахування та сплати плати за землю. Підрозділ 10 розділу XX ПКУ доповнено пунктом 524, згідно з яким за період з 1 березня року по 30 квітня 2020 року не нараховується та не сплачується плата за землю за земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, та використовуються ними в господарській діяльності. П.524 надає право подати уточнюючу декларацію, і в ній відобразити зміну податкових зобов'язань із плати за землю за березень і квітень 2020 року.

Зазначена норма не стосується платників єдиного податку, які й так звільнені від земельного податку згідно з п.п. 4 п. 297.1 ПКУ.

Відповідно, якщо платник обрав річний варіант, то він вже по-дав декларацію на 2020 рік. Тож, щоб скористатися таким звільненням, слід подати декларацію на 2020 рік з відміткою «Уточнююча» та заповнити в ній поле «з урахуванням уточнень» не пізніше граничного строку сплати податкового зобов'язання з плати за землю за березень, тобто не пізніше 30 квітня, причому без штрафів та/або пені.

Але 02.04.2020 р. набрав чинності Закон України. № 540 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», яким звільнення від плати за землю передбачається лише за березень. Тобто, плату за землю за квітень 2020 року фактично виключено із пільгового періоду.

Оскільки звільнення від сплати за квітень 2020 року скасовано, то деяким платникам, які вже встигли подати уточнюючу декларацію, доведеться знову уточнювати податкові зобов'язання, тепер вже додавши нарахування за квітень цього року. За квітень вони сплачуватимуть свої зобов'язання у загальному порядку. Строки уточнення за ПКУ також залишаються без змін.

Отже, як видно із досліджень, звільнення від податку тільки на один місяць, спричинило подання до звітної ще двох уточнюючих декларацій. В умовах карантину, коли бізнес об'єктивно змушений згорнути чи принаймні уповільнити свою діяльність, таке несуттєве звільнення тільки до-дало клопоту бухгалтерам.

УДК 657.2:336.226.212.1

Помулева В.М.¹, Підставка В.О.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-616 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ, ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО

Податок на нерухомість є одним з важливих податків, його надходження становлять більшу частину доходів бюджетів органів місцевого самоврядування. В Україні його сплачують фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, що є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, які знаходяться на території України.

Об'єкт оподаткування – об'єкт житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі його частка, база оподаткування – їх загальна площа. Ставки податку на нерухомість установлюються рішенням місцевої ради залежно від місця розташування та типів об'єктів нерухомості (п. 266.5.1 ПКУ), та не може перевищувати 1,5 % розміру мінімальної заробітної плати на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 кв. м бази оподаткування.

Відповідно до ст. 8 Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" розмір мінімальної зарплати на 1 січня 2020 році складає 4723 грн. Отже, в абсолютному вираженні максимальний розмір

ставки на сьогодні складає 70,85 грн. ($4723 \text{ грн.} \times 1,5 : 100$). При цьому про свої ставки місцевих податків слід дізнатися з рішень органів місцевого самоуправління.

Розглянемо порядок розрахунку та відображення податку у податковій декларації ТОВ. Так, підприємство станом на 1 січня 2020 р. має у власності будівлю офісну, загальною площею 480,80 кв. м. ТОВ самостійно обчислює суму податку станом на 1 січня звітного року і до 20 лютого цього ж року подається податковому органу за місцезнаходженням об'єкта/об'єктів оподаткування.

Базою оподаткування є загальна площа об'єкта житлової та/або нежитлової нерухомості (будівлі офісної). Оскільки податок є місцевим, ставки податку встановлюються рішенням місцевих органів влади. Так, на 2020 р. розмір ставки встановлено 1% від мінімальної зарплати на 1 січня, тобто 47,23 грн.

Базовим податковим періодом з податку на нерухомість є календарний рік, а отже у податковій декларації з податку на нерухоме майно у графі 6 розраховується річна сума податку, як добуток бази оподаткування та ставки податку. Пільг з податку на нерухомість для юридичних осіб ПКУ не передбачено. Отже, сума податку на нерухоме майно на 2020 р. склала: $\text{Пн} = 480,80 \text{ кв. м} \times 47,23 \text{ грн.} = 22\,708,18 \text{ грн.}$

Сплата податку на нерухоме майно здійснюється авансовими внесками щоквартально (рівними частинами від річної суми) до 30 числа місяця, наступного за кварталом за місцем розташування об'єкта/об'єктів оподаткування і повністю зараховується до відповідного місцевого бюджету. Тому у формі декларації передбачена розбивка річної суми податку на чотири квартали (графи 7 – 10). Отже, щоквартальна сума податку ТОВ на 2020 р. склала: $22\,708,18 \text{ грн.} : 4 = 5\,677,05 \text{ грн.}$

За IV квартал потрібно знайти різницю між річною сумою податку до сплати і сумою квартального податку до сплати за I — III квартали:

$$22\,708,18 \text{ грн.} - (5\,677,05 \text{ грн.} \times 3) = 5\,677,03 \text{ грн.}$$

Фрагмент податкової декларації з податку на нерухоме майно наведено в таблиці 1. Сума нарахованого податку на нерухомість включається до витрат залежно від того, для яких цілей використовують об'єкт (Дт 23, 91, 92, 93, 949 — Кт 641/податок на нерухомість). ТОВ відображає нарахований податок до складу адміністративних витрат підприємства як податки, збори: Дт 92 Кт 6414.

Сплата податку відображається проведенням: Дт 6414 К 311. Базою оподаткування справедливо було б визначити вартість об'єкта нерухомого майна, та диференціювати ставки податку в залежності від вартості.

Таблиця 1 – Фрагмент податкової декларації з податку на нерухоме майно ТОВ на 2020 р.

Тип об'єкта нерухомості (зазначається код*)	Загальна площа об'єкта нерухомості, кв.м	Ставки податку, грн.	Річна сума податку, яка підлягає сплаті	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал
1	2	3	6	7	8	9	10
5	480,80	37,23	22708,18	5677,05	5677,05	5677,05	5677,03
Нараховано на 2020 рік, усього			22708,18	5677,05	5677,05	5677,05	5677,03
* 5 – будівля офісна							

У такому разі власники, які володіють об'єктами більшої вартості, сплачуватимуть більший податок, у порівнянні з власниками дешевих об'єктів нерухомості.

УДК 657.1

Помулева.В.М.¹, Курусь І.І.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-616 НУ «Запорізька політехніка»

ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ ЗА ЩОДЕННИМИ ПІДСУМКАМИ ТА ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Відповідно до п. 201.1 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) на дату виникнення податкових зобов'язань платник податку зобов'язаний скласти податкову накладну в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису уповноваженої платником особи та зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних. Платникам ПДВ, які реалізують товари/послуги за готівку кінцевим споживачам (які не є платником ПДВ), проблематично складати податкову накладну (далі - ПН) на кожне постачання товарів (послуг). ПКУ дозволяє їм виписувати ПН за підсумками роботи за день. Перелік підстав для складання ПН за щоденними підсумками наведено в абз. 7–10 п. 201.4 ПКУ.

Так, п. 201.4 ст. 201 ПКУ передбачено, що ПН може бути складена за щоденними підсумками операцій (якщо податкова накладна не була складена на ці операції) у разі:

- здійснення постачання товарів/послуг за готівку кінцевому споживачеві (який не є платником податку), розрахунки за які проводяться через касу, РРО або через банківську установу чи платіжний пристрій (безпосередньо на поточний рахунок постачальника);

- виписки транспортних квитків, готельних рахунків або рахунків, які виставляються платнику податку за послуги зв'язку, інші послуги, вартість яких визначається за показниками приладів обліку, що містять загальну суму платежу, суму податку та податковий номер продавця, крім тих, форма яких встановлена міжнародними стандартами;

- надання платнику податку касових чеків, що містять суму поставлених товарів/послуг, загальну суму нарахованого податку (з визначенням фіскального та податкового номерів постачальника).

У вищевказаних випадках ПН складають наприкінці дня. Якщо впродовж дня на будь-які з таких операцій було складено звичайні податкові накладні, то їх дані не потрапляють до підсумкової податкової накладної. Порядок заповнення ПН затверджений наказом МФУ від 31.12.2015 р. № 1307 (далі – Порядок 1307). Податкові накладні за щоденними підсумками в обов'язковому порядку реєструються в Єдиному реєстрі податкових накладних і не видаються покупцю. У відповідному полі графі "Не підлягає наданню отримувачу (покупцю) з причини" робиться помітка "X" та зазначається тип причини «11 – складена за щоденними підсумками операцій. У графі "Отримувач (покупець)" зазначається "Неплатник", а у рядку "Індивідуальний податковий номер отримувача (покупця)" проставляється умовний ППН "1000000000000".

Згідно з п. 17 Порядку 1307 для операцій, що оподатковуються або звільнені від оподаткування, складаються окремі ПН. У ПН на постачання звільнених від оподаткування ПДВ товарів/послуг, у графі «Складена на операції, звільнені від оподаткування» верхньої лівої частини робиться помітка «Без ПДВ».

У ПН за щоденними підсумками (з датою складання починаючи з 01.01.2020 р.), показники табличної частини розділу Б повинні заповнюватися за загальними правилами, встановленими Порядком 1307 (відповідно до змін, внесених наказом МФУ від 17.09.2018 р. N 763). Зокрема, графу 2 «Опис (номенклатура) товарів/послуг продавця» табличної частини розділу Б такої ПН слід заповнювати у розрізі номенклатури постачання товарів/послуг.

Отже, платнику з 2020 р. необхідно заповнювати усі графи табличної частини податкової накладної, у тому числі графи: 4, 5 (одиниця виміру), 6 (кількість (об'єм, обсяг) постачання) та 7 (ціна

постачання одиниці товару/послуги без урахування ПДВ). Слід зазначити, що до внесення змін у таких ПН дозволялося групувати товари/послуги за кодами УКТ ЗЕД/ДКПП. Між тим, законодавством передбачено у окремих випадках складання зведеної ПН за підсумками місяця (не пізніше останнього дня місяця): за ритмічними постачаннями згідно з п. 201.4 ПКУ, при нарахуванні податкових зобов'язань за п. 198.5 та 199.1 ПКУ. Зведена ПН, як і за щоденними підсумками не видається покупцеві та відтак не впливає на його податковий кредит.

З огляду на те, що постачання товарів фізичним особам – неплатникам податку не впливає на податковий кредит покупця, доцільно внести зміни до ПКУ, нормативних актів щодо права складання зведених ПН при постачанні товарів/послуг неплатникам податку, зокрема і без відображення всієї номенклатури. Це дало б змогу вивільнити час бухгалтерів на складання ПН, та оборотні кошти платників, зважаючи на те, що при реєстрації ПН не потрібно було б поповнювати електронний рахунок.

УДК 657.336.71

Зоря О.П.

канд. соц. наук, доцент НУ «Запорізька політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ КОШТІВ У РОЗРАХУНКАХ КЛІЄНТІВ БАНКУ

Банківські рахунки - рахунки, на яких обліковуються власні кошти, вимоги, зобов'язання банку стосовно його клієнтів і контрагентів та які дають можливість здійснювати переказ коштів за допомогою банківських платіжних інструментів [1].

Клієнт - особа, яка має рахунок у банку або користується його послугами [2].

З метою вдосконалення нормативно-правових актів, які встановлюють порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку банків України, Правління Національного банку України встановлює банкам України перехідний період для перенесення залишків коштів у розрахунках на нові балансові рахунки.

Банки України мають право до 31.05.20 р. (включно) здійснювати перенесення залишків коштів у розрахунках на відповідні балансові рахунки Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України (табл.1).

Призначення рахунку 2932 П Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання: облік коштів суб'єктів господарювання в розрахунках

(кошти до настання дати валютування, акредитиви, розрахункові чеки, розрахунки за разовими заліками, кошти, отримані як грошове покриття).

Таблиця 1. Перенесення залишків коштів у розрахунках

№ з/п	Балансові рахунки, з яких переносяться залишки коштів у розрахунках		Балансові рахунки, на які переносяться залишки коштів у розрахунках	
	номер рахунку	назва рахунку	номер рахунку	назва рахунку
1	2	3	4	5
2	Клас 2 Операції з клієнтами		Клас 2 Операції з клієнтами	
3	Розділ 26 Кошти клієнтів банку		Розділ 29 Кредиторська заборгованість і транзитні рахунки за операціями з клієнтами банків	
4	Група 260 Кошти на вимогу суб'єктів господарювання		Група 293 Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання	
5	2602 П	Кошти суб'єктів господарювання за рахунками умовного зберігання (ескроу)	2932 П	Кошти в розрахунках суб'єктів господарювання
6	Група 262 Кошти на вимогу фізичних осіб		Група 294 Кошти в розрахунках фізичних осіб	
7	2622 П	Кошти фізичних осіб за рахунками умовного зберігання (ескроу)	2942 П	Кошти в розрахунках фізичних осіб

В аналітичному обліку відкриваються окремі особові рахунки за кожним видом розрахунків. Режим роботи рахунків за акредитивами, розрахунковими чеками та разовими заліками визначається нормативно-правовими актами Національного банку України, які регулюють порядок здійснення безготівкових розрахунків. За кредитом рахунку проводиться надходження коштів, призначених для забезпечення розрахунків. За дебетом рахунку проводяться суми перерахування коштів за призначенням.

Призначення рахунку 2942 П Кошти в розрахунках фізичних осіб: облік коштів фізичних осіб у розрахунках (кошти до настання дати валютування, акредитиви, грошове покриття, облік грошових сум, прийнятих у депозит нотаріуса). В аналітичному обліку відкриваються окремі особові рахунки за кожним видом розрахунків. Режим роботи

рахунків визначається законодавством України та нормативно-правовими актами Національного банку України, які регулюють порядок здійснення безготівкових розрахунків. За кредитом рахунку проводиться надходження коштів, призначених для забезпечення розрахунків. За дебетом рахунку проводяться суми перерахування коштів за призначенням [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121 – III. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 02.04.2020).
2. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 21 січ. 2004 р. № 22 Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go> (дата звернення 02.04.2020).
3. Про затвердження нормативно-правових актів Національного банку України з бухгалтерського обліку : Постанова Правління Національного банку України від 11 вер. 2017 р. № 89. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17> (дата звернення 02.04.2020).

УДК 657.47

Лищенко О.Г.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТА АНАЛІЗ БРАКУ У ПРОДУКЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ СИСТЕМИ ЯКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Система якості на підприємстві це сукупність взаємопов'язаних елементів завдяки яким здійснюється та керується діяльність організації щодо якості випускаємої продукції. Управлінський облік та аналіз браку продукції, тобто його питомої ваги, величини браку, втрат від браку відіграє велику роль в системі обліково-інформаційного забезпечення системи якості продукції на підприємстві.

Облік та аналіз величини економічних втрат від браку, його причин має істотне значення для розробки заходів щодо підвищення якості продукції. Величину браку і його питомої ваги характеризують показники розміру браку й показники втрат від браку в абсолютних величинах. Вони можуть бути виражені кількістю забракованих одиниць продукції, сумою вартості цієї продукції або сумою часу, витраченого на виготовлення

збракованої продукції. Відносні величини браку вимірюють у показниках до минулого періоду або до планового браку.

На підприємствах виробництва аналіз браку проводиться шляхом порівняння фактичних даних зі звітними за попередній рік. Порівняння здійснюється як в абсолютних показниках так і у відносних величинах - у відсотках до придатної продукції. Аналізується загальна кількість браку, причин, що його обумовили. Виявляються відхилення від попереднього року, з'ясовуються причини, що викликали збільшення браку, і відзначаються заходи щодо усунення цих причин.

Необхідно контролювати також структуру втрат від браку що дозволяє встановити ефективність прийнятих підприємством заходів для їхнього зменшення.

У процесі аналізу оцінюють зміну структури витрат виробничого браку в порівнянні з попереднім звітним періодом, для чого обчислюють питому вагу окремих видів витрат від браку у їхній загальній сумі.

Втрати від браку повинні бути відшкодовані для цього контролюють причину браку і встановлюють винуватців. Джерелами такого контролю є дані оперативного обліку. Необхідно розробляти класифікацію причин браку, виходячи з галузевих особливостей виробництва та визначати величину цих втрат. Контролюючи причини виникнення браку у виробництві, розглядають суми втрат від браку через освоєння нових видів процесів і виробів, перевіряючи правильність віднесення витрат на дану статтю. Втрати від браку досліджуються звичайно в процесі аналізу собівартості продукції. Брак у виробництві може характеризувати якість продукції лише умовно. Тому про якість продукції на підприємствах звичайно судять також по рекламациях замовник-споживачів. Рекламация характеризує у відомій мірі претензії до якості постачаної продукції. При аналізі рекламаций про неякісну продукцію виявляють причини браку, суми претензій, які можуть бути прийняті, і винуватців, що допустили неякісне виготовлення продукції. У процесі аналізу узагальнюються пред'явлені підприємству претензії, встановлюються, як часто повторюються в них ті або інші дефекти, і чи не носять вони сталий характер.

Для удосконалення організаційної системи контролю якістю необхідно проводити моніторинг щодо якості випускаємої продукції.

У виробництві можна зазначити основні напрямки з управлінського обліку та аналізу браку продукції на підприємстві: облік, аналіз і контроль за якістю продукції в процесі виготовлення й дотримання технологічних режимів на окремих стадіях виробництва; точний і своєчасний управлінський облік й аналіз виниклого браку на всіх ділянках, з'ясування

в кожному окремому випадку причин і конкретних винуватців браку; визначення повної суми втрат від браку; дотримання встановленого порядку обліку втрат від браку й відповідної звітності.

Доцільно на підприємстві організувати відділ управління якістю, який буде окремою структурою яка не підпорядкована керівництву підприємства.

Управлінський облік та аналіз якості продукції підприємства пропонуємо проводити за такими етапами:

1) виконання заходів по якості за звітний та попередній роки: заплановано, виконано, анульовано, перенесено, не виконано.

2) відсоток першого пред'явлення продукції відділу технічного контролю за підрозділами за звітний та попередній роки

3) повернення продукції з випробувань за підрозділами за звітний та попередній роки

4) міжцехові претензії за підрозділами за звітний та попередній роки

5) облік втрат від браку за підрозділами за звітний та попередній роки

6) оформлення карт завдань на відхилення від технологічної документації, заміни комплектуючих та матеріалів за підрозділами за звітний та попередній роки

7) культура виробництва за підрозділами за звітний та попередній роки.

Доцільно складати класифікатор причин втрат від браку – найменування причини та код причини.

УДК 657. (332)

Панченко О.М.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ОЦІНЦІ ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Поняття «розвиток» знаходиться в синонімічному ряді: розвій, ріст, процес росту, розмах, розквіт, процвітання, рух, хід, поступ. [1].

Сталий розвиток («sustainable development») підприємства характеризується взаємопов'язаною сукупністю змін в економічній, екологічній, соціальній та інших підсистемах підприємства, обумовлених впливом різних факторів середовища, пов'язаний із зростанням міри ефективності, покращенням бізнес-процесів чи управління ними, в

результаті чого досягнутий кількісний чи якісний приріст корисного результату порівняно з попереднім рівнем.

Це бізнес-стратегія, при якій обсяги використання ресурсів підприємства, напрямки інвестиційних вкладень, спрямування інноваційно-технічного розвитку та інституційні зміни узгоджуються між собою та потребами, що прогнозуються на майбутнє. На підприємстві інноваційна діяльність є одним з головних триггерів процесу сталого розвитку

Аналіз інноваційної діяльності в оцінці сталого розвитку - це система спеціальних методів економічного аналізу, що забезпечує процес планування та контроль діяльності підприємства в інноваційній сфері за допомогою обліково-аналітичної інформації. З використанням аналітичних методів надають характеристику стану інноваційної діяльності як об'єкта управління. Отже, аналіз використовують на всіх етапах проходження підприємством інноваційного циклу. Результати аналізу інноваційної діяльності слугують завданням управління як ефективний інструмент обґрунтування управлінських рішень в інноваційній сфері і, одночасно, як засіб контролю за їх виконанням.

Методологічні основи аналізу інноваційної діяльності полягають в організації обліково-інформаційної системи, яка включає необхідний аналітичний інструментарій, методи та прийоми для проведення аналізу поточного стану, оцінки прогнозів та обґрунтування інноваційних проектів з метою прийняття дієвих управлінських рішень щодо їх реалізації.

Необхідність проведення оцінки ефективності інноваційної діяльності визначається багатогранністю і взаємозалежністю сучасної бізнес-діяльності. Адже на сьогоднішній день методологія аналізу інноваційної діяльності підприємства в оцінці його сталого розвитку практично відсутня. Під такою оцінкою доцільно розуміти окрему функцію управління, спрямовану на вивчення стану, тенденцій розвитку, об'єктивну оцінку результатів інноваційної діяльності на підприємстві та розробку на основі цього рекомендацій щодо подальшого підвищення рівня її ефективності.

Об'єктивною необхідністю такої оцінки є: розробка збалансованої системи показників ефективності інноваційної діяльності (ЗСП_{ІД}) для аналізу її впливу на найважливіші показники забезпечення сталого розвитку підприємства; можливість та доцільність використання різних методів аналізу для вивчення різноманітних аспектів інноваційної діяльності; визначення оптимальних варіантів реалізації нововведень;

оперативне корегування параметрів інноваційних проектів та підтримка стратегічних інноваційних рішень.

Ефективний спосіб організації, збору та систематизації обліково-аналітичної інформації для оцінки ефективності інноваційної діяльності забезпечується застосуванням на підприємстві спеціальних реєстрів поточних та підсумкових реєстрів управлінського обліку доходів та витрат інноваційної діяльності. Також корисно мати додаткові реєстри на кшталт: картки та журнали обліку раціоналізаторських пропозицій персоналу підприємства; листа опитування і журналу реєстрації результатів експертних оцінок з питань наявності вузьких місць у процесі організації діяльності підприємства тощо.

Аналіз інновацій можна проводити за різними напрямками, оцінюючи як використання окремих видів економічних ресурсів, так і результати інноваційної діяльності в цілому. Вказані напрямки утворюють систему комплексного економічного аналізу інновацій, включаючи до себе:

- аналіз ефективності використання окремих видів ресурсів (трудові, матеріальні, ресурси устаткування та ін.);
- аналіз витрат на здійснення інноваційної діяльності;
- аналіз джерел фінансування нововведень;
- аналіз та оцінка можливих напрямків розвитку, маркетинговий аналіз;
- загальна оцінка ефективності інноваційних проектів та інноваційних сегментів;
- аналіз ефективності інноваційної діяльності господарюючого суб'єкта загалом, оцінка перспектив подальшого розвитку.

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності, планування, побудови систем мотивації і контролю сталого розвитку розробляють та використовують спеціальні показники управлінського аналізу інноваційної діяльності. При цьому здійснюється комплексний аналіз показників впливу інноваційного чинника на сталий розвиток підприємства, наприклад: оцінюється приріст доходу та прибутку за рахунок впровадження інновацій, величина економії витрат за рахунок інновацій тощо

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1.Караванський С. Практичний словник синонімів української мови – К., 1993. URL: http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_karavanskogo.

УДК 657.1

Помулева В.М.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ ПЛАТНИКОМ ПДВ СУБ'ЄКТІВ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

Спрощена система має низку переваг перед загальною системою оподаткування. Обираючи її, суб'єкти господарювання приймають рішення що-до вибору групи єдиного податку, при цьому не менш важливим є питання можливості зареєструватися платником ПДВ.

Норми Податкового кодексу України (далі - ПКУ) містять вимоги до процедури, а також термінів подання особою заяви в податкові органи для реєстрації його платником ПДВ в залежності від статусу платника податків і особливостей системи його оподаткування.

Деякі суб'єкти господарювання вважають, що у разі реєстрації платником єдиного податку, вони не є платником ПДВ. Проте, платником ПДВ можуть бути і підприємства, і фізичні особи – підприємці (далі – ФОП), як на загальній системі оподаткування, так і на спрощеній. Тобто, і ФОП, і юридична особа можуть бути платником ПДВ на третій групі спрощеної системи.

Згідно з правилами діючого податкового законодавства, особи, які перебувають на спрощеній системі оподаткування (платники єдиного податку) можуть обрати для себе групу і, відповідно, ставку єдиного податку, при якій буде додатково сплачуватися ПДВ або ж податкову ставку, при якій ПДВ вже включено до складу єдиного податку.

Для цілей оподаткування податком на додану вартість відповідно до п. 180.1 ст. 180 ПКУ платником податку, зокрема, є будь – яка особа, що зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку.

У разі якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, що підлягають оподаткуванню ПДВ, нарахована (сплачена) такій особі протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1000000 гривень (без урахування ПДВ), така особа зобов'язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням (місцем проживання), крім особи, яка є платником єдиного податку першої - третьої групи (ст. 181 ПКУ).

Застосування спрощеної системи оподаткування регламентовані главою 1 розд. XIV ПКУ. Згідно з п.п. 3 п. 297.1 ПКУ платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на додану вартість за операціями постачання, місце постачання яких розташоване на митній території

України, крім податку на дода-ну вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які обрали ставку єдиного податку, визначену п.п. 1 п. 293.3 ст. 293 ПКУ (тобто 3% доходу), а також що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи.

Між тим, якщо особа, яка відповідно до п. 181.1 ст. 181 ПКУ не є платником податку у зв'язку з тим, що обсяги оподатковуваних операцій відсутні або є меншими від встановленої суми (1 млн. грн.), вважає за доцільне добро-вільно зареєструватися як платник податку, така реєстрація здійснюється за її заявою (п. 182.1 ПКУ).

Проаналізувавши норми ПКУ, узагальнимо терміни подання заяви щодо реєстрації платником ПДВ до контролюючого органу. Так реєстрацій-на заява подається:

- не пізніше 10 числа календарного місяця, що настає за місяцем, в якому вперше досягнуто встановлене перевищення обсягу оподатковуваних операцій в 1 млн. грн. – за обов'язкової реєстрації (п. 183.2);

- не пізніше ніж за 20 календарних днів до початку податкового періоду, з якого такі особи вважатимуться платниками ПДВ та матимуть право на податковий кредит і складання податкових накладних – за добровільної реєстрації, та при добровільному переході зі спрощеної системи на сплату інших податків (п. 183.3, 182.1, 183.4);

- не пізніше 10 числа першого календарного місяця, в якому здійснено перехід на сплату інших податків і зборів - при обов'язковому переході зі спрощеної системи на сплату інших податків (183.4);

- не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку календарного кварталу, в якому буде застосовуватися ставка єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість, тобто 3% доходу (п. 183.4)
- у разі добровільної зміни ставки єдиного податку відповідно до п.п. "б" п.п. 4 п. 293.8 ст. 293 ПКУ (платником єдиного податку третьої групи, який раніше обрав ставку єдиного податку в розмірі 5%). Простіше кажучи, при зміні ставки єдиного податку 5% на ставку 3%.

Таким чином, правила обов'язкової реєстрації платника ПДВ на платників єдиного податку першої - третьої групи не поширюються.

Втім, норми Податкового кодексу надають гнучкості підприємцям що-до змоги реєстрації платниками ПДВ - така реєстрація є добровільною і зумовлена лише обранням ставки ЄП 3 %.

Зареєструватися платником ПДВ можуть платники єдиного податку за ставкою 3% (як юридичні особи, так і фізичні особи – підприємці), а також платники єдиного податку четвертої групи.

Платники єдиного податку першої та другої груп (фізичні особи – підприємці), а також платники єдиного податку третьої групи, які сплачують єдиний податок за ставкою 5 %, не можуть бути платниками ПДВ.

Між тим, правила реєстрації в частині термінів подання заяви, на наш погляд, потребують уніфікації, що сприятиме зрозумілості законодавства.

СЕКЦІЯ «МЕНЕДЖМЕНТ»

УДК 658.589

Пуліна Т.В.

д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ПРОГНОЗУВАННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ МЕТОДОМ КОГНІТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Значну роль під час прогнозування стану розвитку регіону відіграє врахування і аналіз великої кількості факторів, які впливають на процеси функціонування і реалізації стратегії його розвитку.

Для розроблення прогнозу розвитку Запорізького регіону запропоновано метод когнітивного моделювання. Когнітивне моделювання складних систем уможливорює взаємозв'язки між багатьма елементами регіональної системи, дає можливість показати всю картину в цілому, не втрачаючи деталі. Когнітивне моделювання ґрунтується на моделюванні, представленого у вигляді знакового орграфа (когнітивної карти), де вершини - безліч факторів, а ребра орграфа - причинно наслідкові зв'язки між ними. Основними операціями когнітивного моделювання є: розроблення когнітивної карти досліджуваної системи, аналіз її структурних властивостей, властивостей тривкості, зв'язаності, складності, чутливості рішень та сценарний аналіз, який виконують імпульсним моделювання на когнітивній карті.

Розроблення когнітивної моделі для прогнозування стану розвитку регіону складається з етапів:

- визначення та корекції факторів;
- визначення їх взаємного впливу, напрямків і діапазонів зміни значень;
- складання когнітивної карти ситуації;
- визначенні кількісних оцінок сили взаємного впливу факторів і в окремих випадках розв'язання прямих і зворотних завдань.

Для побудови когнітивної моделі розвитку Запорізького регіону необхідно проаналізувати фактори впливу з боку зовнішнього середовища на функціонування регіону та внутрішні фактори, які утворюються внаслідок дій суб'єктів управління. Ефективність функціонування регіону залежить від кожного елементу регіонального середовища, на які впливає безліч факторів. Зокрема, функціонування металургійної, машинобудівної та інших галузей промисловості, фінансової системи, політики уряду, демографічної ситуації.

Головною метою успішного функціонування регіону є зростання валового регіонального продукту, що забезпечує довгострокове стійке зростання добробуту населення.

Запропоновано дослідити такі фактори впливу на розвиток Запорізького регіону (табл. 1).

Таблиця 1- Фактори впливу на розвиток Запорізького регіону

Фактори негативного впливу	Фактори позитивного впливу
Високі банківські ставки за кредитами. Відсутність технологій V і VI укладу. Значне зношення основних фондів, застарілі технології. Неефективне загальне адміністрування, корупція. Недостатня конкуренція між регіональними підприємствами. Складна демографічна ситуація, від'ємні показники природного приросту населення тощо. Продовження зростання цін на енергоносії.	Розвиток металургійного комплексу. Розвиток галузей машинобудування. Наявність розвиненої інфраструктури транспорту. Сприятливе економіко-географічне розташування. Розвинений науково-технічний потенціал. Наявність широкої мережі ВНЗ і наукових установ. Зростання фінансового сектору економіки.
Фактори ризику	Фактори стратегічного розвитку
Зростання безробіття. Недостатня інвестиційна активність підприємств. Поширення тіньового сектора в економіці. Спад виробництва. Слабкий розвиток малого і середнього бізнесу. Переважаюча орієнтація економіки на експорт. Вступ до ЕС, внаслідок якого продукція підприємств Запорізької області може виявитися неконкурентоспроможною.	Зростання обсягів іноземних інвестицій. Розвиток інноваційного потенціалу. Державний протекціонізм щодо розвитку окремих галузей. Зміна рівня добробуту населення. Розвиток взаємовигідних контактів із зарубіжними партнерами. Створення нових різноманітних науково-виробничих об'єднань. Зростання валового регіонального продукту.

Когнітивна модель розвитку соціально-економічної системи Запорізького регіону, вирішує наступні завдання:

– виокремлення і обґрунтування факторів впливу на розвиток Запорізького регіону;

– встановлення та обґрунтування взаємозв'язків між факторам впливу на розвиток Запорізького регіону.

Під час розгляду різних ситуацій імовірнісної поведінки факторів, які впливають на процес, визначено активний вплив металургійної та машинобудівних галузей на розвиток Запорізького регіону. Саме ці галузі визначають подальший розвиток регіону;

Низький технологічний рівень виробництва і високе зношування основних фондів найбільше «гальмує» розвиток економіки і соціальної сфери Запорізького регіону. Це, в свою чергу, стримує розвиток інноваційного потенціалу регіону і зростання рівня інвестиційної привабливості.

УДК 33.120

Гудзь П.В.

д-р екон. наук., проф. НУ «Запорізька політехніка»

РЕГІОНАЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ТЕОРІЇ УПРАВЛІННЯ

Теорія регіонального менеджменту є новим міждисциплінарним науковим напрямом, що виник на перетині теорій регіоналістики та менеджменту.

Актуальність дослідження призначення регіонального менеджменту в теорії управління зумовлена тим, що система територіального управління в цілому в сучасній Україні перебуває на стадії становлення: категорійний апарат ще не до кінця сформований, законодавча база є недосконалою, а механізми реалізації – невідпрацьованими. Особливо гострою є проблема кадрового забезпечення регіонального менеджменту, підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно управляти розвитком регіону, створювати умови для життя регіональної спільноти на високому рівні, залучати до цієї роботи суб'єктів господарювання різних форм власності та організаційно-правових форм, громадські організації, широкі кола населення.

Розвиток сучасної економіки пов'язаний з необхідністю забезпечення ефективного управління на регіональному рівні. Предметом дослідження є економіка регіону й всі процеси, які з цим пов'язані, а об'єктом – регіон [1, с.75]. Були застосовані теоретичні методи дослідження, а саме: систематизація, порівняння, класифікація, типологія.

Регіон – це територіально спеціалізована й адміністративно визначена частина території країни, що характеризується цілісністю відтворювального процесу і єдиною системою управління.

Під терміном регіональне управління розуміють управління будь-якою територією незалежно від існуючих політичних та адміністративно-територіальних кордонів. Регіональне управління має справу з відтворювальними процесами, локалізованими на конкретній території [2, с.6]. Метою регіонального менеджменту є підвищення якості життя населення і забезпечення відтворення природної системи на базі ефективного комплексного економічного і соціального розвитку регіону, що досягається шляхом раціональної організації територіального господарства.

Регіональний рівень управління має свої особливості. Його відмінною рисою є політична мотивація як складова управлінських рішень, які стосуються стратегічного плану економічного розвитку. Регіональний менеджмент – це сукупність принципів, методів управління ресурсами з метою досягнення максимальної ефективності і прибутковості, який включає [4, с. 28]:

- генеральний менеджмент (всіх учасників і організаторів процесу управління, котрі розробляють стратегічний план);
- менеджмент виробничо-господарської діяльності;
- менеджмент управлінського персоналу;
- «м'який менеджмент» політичних партій і організацій.

До основних методів регіонального управління відносяться:

– економіко-правові методи регіонального управління, що полягають у створенні сприятливих правових умов для забезпечення сталого економічного зростання в регіоні;

– організаційно-адміністративні методи регіонального управління, які полягають у використанні сукупності методів проектування і вдосконалення раціональних організаційних структур регіонального управління, функціонування яких забезпечує досягнення поставлених цілей регіонального розвитку;

– морально-психологічні методи регіонального управління, які полягають у формуванні позитивного іміджу представників регіональної влади, заснованого на сумлінному виконанні своїх посадових обов'язків, що виражається в досягненні реального зростання економічних показників у регіоні і на цій основі підвищення рівня життя населення.

До інструментів регіонального менеджменту відносяться:

- регіональна політика: економічна, соціальна, демографічна;
- концепція економічного і соціального розвитку регіону;

- стратегія економічного і соціального розвитку регіону;
- програми економічного і соціального розвитку регіону, а також інші програми, які класифікуються за змістовною ознакою (наприклад, програми інвестиційного розвитку міста);
- баланси: трудових ресурсів регіону; фінансових ресурсів регіону; регіональний баланс виробництва і розподілу продукції; зовнішньоторговельний баланс регіону, а також інші змістовні баланси (наприклад, баланс виробництва і споживання електроенергії в регіоні і т.д.);
- місцеві бюджети.

Основними чинниками в регіональній системі управління є такі [3, с. 20]:

- співвідношення плану і товарно-грошових, ринкових відносин у розвитку і функціонуванні підприємств народного господарства країни;
- співвідношення економічних і організаційних методів у механізмі управління;
- співвідношення централізованих і децентралізованих управлінських рішень у регіональному відтворювальному процесі.

Залежно від того, яка складова в кожному з трьох положень концепції стає переважною, визначаються характер і функціональна спрямованість господарського механізму, за допомогою якого виконуються управлінські функції.

Методологічною основою розробки моделі економічного механізму для всіх рівнів управління господарським комплексом країни є офіційно визнана в державі концепція ринкового господарювання [3, с. 21], що застосовується на рівні регіонального управління.

Таким чином, регіональний менеджмент як один з видів спеціального менеджменту являє собою сукупність принципів, методів, форм і засобів впливу на господарську діяльність регіону. У процесі дослідження на основі опрацьованих джерел автором визначено, що регіональний менеджмент – це сукупність принципів, методів управління ресурсами з метою досягнення максимальної ефективності і прибутковості, однак з певною особливістю – політичної мотивацією. Крім того, були визначені основні методи та інструменти регіонального менеджменту.

Подальша теоретична розробка має бути спрямована на визначення практичних особливостей застосування методів та інструментів регіонального менеджменту в українській практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Новікова М.М. Регіональний менеджмент/ М.М. Новікова. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 94 с.
2. Регіональний менеджмент: конспект лекцій / укладачі: А.Ю. Жулавський, О.О. Павленко, Ю.А. Опанасюк, І.О. Тимченко. – Суми: Сумський державний університет, 2013. – 114 с.
3. Регіонально-адміністративний менеджмент: Навчальний посібник / під ред. В.Г. Воронкової. – К.: Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
4. Жаворонкова Г.В. Стратегічне управління розвитком регіону / Г.В. Жаворонкова, В.О. Жаворонков // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – 2011. – № 2(4). – С. 26-31.

УДК 351: 323.1 (061.1ЄС)

Нечаєва І.А

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ФОРМУВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси ставлять перед державами та національними суспільствами серйозні виклики, зокрема, необхідність збереження культурних традицій, національного менталітету, національно-культурної цілісності, підсиленні консолідації суспільства та збереження його національно-культурної самобутності [1].

Соціологічні дослідження свідчать про підтримку вступу України до Європейського Союзу 69% українців, основними очікуваннями яких щодо інтеграції є розширення простору власних можливостей, краща освіта, працевлаштування, краща медицина, гарантії безпеки [2].

Для України євроінтеграція – це можливість модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності українського товаровиробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС; це шлях до активізації взаємообміну між українською та західноєвропейською гуманістичними культурами, одночасне становлення України як інтегрованої частини глобального суспільства, так і національної держави [3].

Однак, на шляху до євроінтеграції існують певні перепони та проблеми.

Основними перешкодами визначені:

- внутрішні: високий рівень корупції, проблеми на Донбасі та неефективність системи державного управління;
- зовнішні: можливе розчарування європейських партнерів в євроінтеграційних можливостях самої України, зміну і розподіл балансу сил у світі, відсутність дієвих міжнародних гарантій для України.

Особливого значення, як така, що має свою специфіку, набула проблема збереження національної ідентичності українського суспільства. Після здобуття Україною незалежності відпала наднаціональна або радянська ідентифікація і залишилась nereформована національна українська ідентичність. В роботі [4, с. 31-49] автор стверджує, що процес творення української нації не закінчився й досі, оскільки три елементи, визнанні за конститутивні для національної ідентичності – спільна мова, спільна історична пам'ять та віросповідання не об'єднують українську націю. Формування сталих національних ідентифікаційних чинників українського суспільства ускладнилось тим, що Україна впродовж довгого періоду не мала власної держави.

Україна продовжує шлях до остаточного самоствердження, зміцнення української нації, відтворення своєї ідентичності. Будь-яке намагання проскочити, зім'яти етап реалізації місії остаточного самоутвердження як суверенної держави рівнозначне збідненню, насильницькому порушенню «органічності» історії. Для українців ще не відбулося освоєння поняття «національного буття» як основи виокремлення й «внесення» у контекст світової цивілізації [5].

Інтеграція без збереження національної ідентичності Україні не підходить, перспектива наддержавності Євросоюзу не може бути для нас однозначно привабливою. А отже, Україна має зберегти свою індивідуальність і виявити принциповість у відстоюванні власних національних інтересів, сформувати та зберегти свою національну ідентичність.

Національна ідентичність – це почуття спільності минулого та сучасного у громадянському суспільстві кожної конкретної держави [6]. Національна ідентичність виступає як визнання народом самого себе, знання і повага історії, національної культури, території, усвідомлення народом своїх особливих рис, розуміння членами національної групи своїх інтересів, прагнень, цілей, ідеалів, потреб [7].

Принципи формування національної ідентичності представлені на рис. 1 [8, с. 304].

Найголовнішими рисами формування національної ідентичності є: історична територія, або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять;

спільна масова, громадська культура; єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; суспільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території [9, с. 12-13].

Рисунок 1 – Принципи формування національної ідентичності.

Одночасно, збереженню національної ідентичності сприяють наступні фактори: родина; церква; освіта; громадські організації; країна проживання; країна походження [10].

Для кожної конкретної держави набір цих факторів є специфічним, головний фактор є індивідуальним.

Процес формування національної ідентичності має буди двостороннім, європеїзація України має відбуватися одночасно із українізацією Європи. Треба досягнути «європейськості» української ідеї та рухатися до привнесення «українськості» в ідею європейську. Україна, український народ повинен виразно задекларувати свій внесок у розвиток загальної європейської ідеї, однак для цього маємо органічно відчувати її своєю [11, с. 357-358].

Інакше ЄС із мрії про єдиний дім для багатьох країн перетворився на загрозу власному, традиційному, національному [12].

Отже, дві надзвичайно важливі для майбутнього України сфери, що мають лежати в основі критичного підходу українців до умов інтеграції з ЄС це - збереження національної ідентичності та досягнення економічного успіху. У свою чергу, надважливим чинником формування

ідентичності в Україні є належне пошанування й осмислення власної філософської та політичної думки, як і самої вітчизняної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марчук Наталія. Українська ідентичність і проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://nato.pu.if.ua/old/journal/2008/2008-20.pdf> (дата звернення: 13.03.2020).

2. Ставлення і поінформованість громадськості стосовно вступу України до ЄС та НАТО. Презентація результатів досліджень. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2732221-stavlenna-i-poinformovanist-gromadskosti-stosovno-vstupu-ukraini-do-es-ta-nato-prezentacia-rezultativ-doslidzen.html> (дата звернення: 13.03.2020).

3. Дацків І., Ляшенко О. Актуальні питання протиріч інтеграції України до Європейського союзу: історичний аспект. Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2016. Вип. 17. С. 58-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2016_17_7.

4. Черкес Б. С. Національна ідентичність в архітектурі міста: монографія. Львів: Вид-во Національного ун-ту „Львівська політехніка”, 2008. 268 с.

5. Козловець М. А. Європейська інтеграція і національна ідентичність: український контекст. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. Вип. 35. С. 148-160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2008_35_16 (дата звернення: 14.03.2020).

6. Україна: етнонаціональна палітра сучасного розвитку. Словник-довідник / Відп. ред. Ю.І. Римаренко. Київ: Вид-во УАДУ, 1997. 89 с.

7. Мовчан П.П., Зміст поняття «національна ідентичність»: теоретико- методологічний аспект. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 17. С. 103-107 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2015/21.pdf (дата звернення: 18.03.2020).

8. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2012-09/Ident-62307.pdf> (дата звернення: 18.03.2020).

9. Сміт Е. Д. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. 296 с.

10. Ключовська І. Фактори збереження національної ідентичності українців Франції. URL: <http://miok.lviv.ua/?p=375> (дата звернення: 23.03.2020).

11. Андрійчук О. Україна – Європа: тести на сумісність. Київ: Смолоскип, 2007. 378 с.

12. Крамар О. Український маніфест. URL: <https://tyzhden.ua/World/226041> (дата звернення: 23.03.2020).

УДК 331.2

Кутідзе Л.С.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для сучасного етапу розвитку економіки України характерним є динамічний розвиток торгівлі, зростає внесок сфери торгівлі у валовий національний та регіональний продукти, розширюється асортимент пропонуванних товарів, активно упроваджуються різноманітні формати торгівлі.

Людський фактор стає стратегічним фактором ефективного функціонування підприємства в сучасних нестабільних умовах ринку, а управління персоналом - важливою сферою управління.

У функціональному відношенні під управлінням персоналом у торговельних мережах розуміється виконання таких найважливіших елементів: визначення загальної стратегії; планування потреби організації у персоналі з урахуванням діючого кадрового складу; залучення, відбір та оцінка персоналу; підвищення кваліфікації персоналу та його перепідготовка; система просування по службі (управління кар'єрою); звільнення персоналу; побудова та організація робіт, у тому числі визначення робочих місць, функціональних і технологічних зв'язків між ними, змісту та послідовності виконання робіт, умов праці; політика заробітної плати та соціальних послуг; управління витратами на персонал.

Складовою загальної стратегії підприємства є кадрова політика. Саме кадрова політика визначає організацію процесу управління персоналом.

Зазвичай виділяють пасивну, реактивну, превентивну й активну кадрову політику. За ступенем відкритості її поділяють на закриту та відкриту.

В умовах інтенсивного розвитку ринку роздрібної торгівлі відкрита кадрова політика є перевагою, що сприяє розвитку роздрібної мережі. Вона актуальна для підприємств, стратегія яких спрямована на стрімкий розвиток та завоювання стійких регіональних галузевих ринків. Така

політика характеризується тим, що всі вакансії в організації відкриті як для робітників будь-якого рівня, так і для потенційних кандидатів ринку праці, і торговельна мережа може прийняти на посаду спеціаліста будь-якого рівня, який задовольняє кваліфікаційним потребам. У випадку відкритої кадрової політики всі кадрові рішення обґрунтовані, зрозумілі співробітникам і доводяться до відома персоналу.

Варто відзначити, що в торговельних мережах закрита кадрова політика в чистому вигляді трапляється рідко внаслідок неможливості використовувати лише внутрішній кадровий ресурс для забезпечення поточної і перспективної потреби в персоналі в умовах зростання.

Найчастіше відкрита або закрита кадрові політики застосовуються в частині певних рівнів посадової ієрархії в організації. Великі торговельні мережі дотримуються відкритої кадрової політики, проте активно формують (готують) кадровий резерв.

Кадрова політика залежить як від профілю діяльності підприємства, так і від етапу його розвитку та поточного положення в конкурентному середовищі. На етапах становлення, зростання, реорганізації, ліквідації змінюються вимоги до персоналу організації, порядок підбору, навчання, розвитку і т. д.

У торговельних мережах є свої особливості кадрової політики, які багато в чому пояснюються специфікою діяльності.

На сьогодні загальними тенденціями для всіх торговельних мереж є:

- збільшення попиту на персонал у зв'язку з інтенсивним зростанням роздрібних мереж;
- високий рівень плинності кадрів;
- дефіцит виробничого персоналу на ринку праці;
- відсутність ефективних технологій найму персоналу;
- висока конкуренція при підборі персоналу серед ритейлерів;
- низька престижність вакансій;
- відмінність технологічних особливостей роботи торговельних мереж;
- територіальна віддаленість підрозділів один від одного;
- нерівномірне і високе навантаження на персонал;
- поєднання фізичної та розумової праці персоналу виробничих підрозділів.

Для досягнення успіху на ринку торговельні підприємства повинні мати в своєму розпорядженні стабільний персонал. Для торговельних мереж в процесі управління персоналом дуже важливо використовувати системний підхід, тому для ефективності моделі управління персоналом потрібно, щоб сам процес управління персоналом: орієнтувався на мету

торговельної мережі; відповідав зовнішньому середовищу; був сумісним з організаційною структурою.

Таким чином, добре продумана кадрова політика забезпечує ефективну стратегію управління персоналом, адже є основою в ході її розробки. Разом із цим, у формуванні та реалізації кадрової політики торговельних підприємств простежуються проблеми, що стосуються складностей у підборі та навчанні кадрів, їх плинності та недостатньо продуктивному використанні

УДК 338.2

Соріна О.О.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИБІР МОДЕЛІ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОЕКТУ

Відповідно до стандарту РМВoK, життєвий цикл проекту - набір фаз, через які проходить проект з моменту його ініціації до моменту закриття [1, с. 38]. Як правило, ці фази є послідовними, а їх кількість визначається рядом параметрів, таких як тип проекту і його цілі, наявність і характер проміжних результатів, потреба в управлінні і контролі, економічна доцільність тощо.

З практичної точки зору життєвий цикл проекту можна розглядати як своєрідну «дорожню карту» для учасників проекту, яка дозволяє структурувати роботу і зрозуміти, чи не виходять виконавці за рамки встановлених завдань.

Усвідомлений вибір виду життєвого циклу на початковому етапі роботи над проектом значно підвищує ефективність його реалізації, спрощує управління, мінімізує ризик отримання непотрібного результату. Крім того, використовувана модель життєвого циклу визначає також подальший вибір підходів, методів та інструментарію управління проектом, порядок отримання результатів та основний пріоритет при виконанні проектних робіт (див. табл. 1).

Крім перерахованих вище видів існують також гібридні життєві цикли - підходи, які мають на увазі комбінацію предиктивного, ітеративного, інкрементального і / або гнучкого підходів.

У практиці проектного управління не існує універсального підходу щодо вибору виду або моделі життєвого циклу проекту. Однак в деяких галузях (наприклад, таких як будівництво, розробка програмного забезпечення і т. ін.) на основі накопиченого досвіду реалізації проектів існують рекомендації для такого вибору.

Таблиця 1 - Порівняльний аналіз видів життєвого циклу проекту

	Вид життєвого циклу			
	Предиктивний	Ітеративний	Інкrementальний	Адаптивний (гнучкий)
Мета	управління вартістю	пошук вірного рішення	швидкість виконання роботи	- підтримка зворотнього зв'язку зі споживачем; - обговорення змін та надання проміжних результатів
Вимоги	фіксовані	динамічні	динамічні	динамічні
Виконання дій	виконуються один раз за весь проект	повторюються, поки не буде отримано правильний результат	виконуються однократно для конкретного інкременту	повторюються, поки не буде отримано правильний результат
Отримання результату	одноразово	одноразово	часті невеликі проміжні результати	часті невеликі проміжні результати
Умови використання	великі проекти за участю декількох команд розробників	- потреба в зниженні складності проекту; - потреба в управлінні змінами; - потреба в зниженні ризиків за рахунок накопиченого досвіду	- потреба в управлінні змінами; - важливість поетапного засвоєння досвіду; - швидке створення цінності для споживача	- мінімале середовище; - складність попереднього визначення вимог; - можливе визначення проміжних результатів

Крім того, так звані «компанії-чемпіони» (компанії, найбільш успішні в реалізації проектів і отриманні вигод від них) комбінують підходи до управління проектом під потреби кожного конкретного проекту. Так, за даними 2018 року, у 44% випадків компанії використовували предиктивні підходи, у 30% - адаптивні, у 23% - гібридні та у 4% - інші підходи [2].

Отже, кожен з видів життєвого циклу проектів має властиві йому переваги і недоліки, що визначають його застосування для певних типів проектів в певних умовах. Модель, обрана для конкретного проекту, повинна забезпечувати потреби організації, відповідати цілям та типу виконуваних робіт, а також навичкам спеціалістів, що працюють над цим проектом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Руководство к Своду знаний по управлению проектами (Руководство PMBOK®) — Пятое издание – 2013. – Project Management Institute, Inc., 14 Campus Boulevard, Newtown Square, Pennsylvania 19073-3299 USA

2. Жизненный цикл проекта: выбрать и не пожалеть. URL: <https://www.wrike.com/ru/blog/jiznenniy-tsikl-proyecta-vibrat-i-ne-pojalet/> (дата звернення 19.04.20)

УДК 331.1:658.3

Тесленок І.М.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПІДПРИЄМСТВА

В останні роки корпоративну культуру вважають одним із критеріїв ефективного управління на підприємстві. Ефективно побудована корпоративна культура виступає необхідною умовою й інноваційного розвитку організації. Творчий потенціал працівників зумовлює креативну цінність інтелектуального капіталу підприємства, який містить у собі пов'язані з роботою знання і вміння, рівень освіти, професійну кваліфікацію, лояльність, творчі здібності, ціннісні настанови персоналу. Тому тема дослідження моделей розвитку корпоративної культури підприємства є досить актуальною.

Об'єкт дослідження: процес управління корпоративною культурою підприємства.

Предмет дослідження: моделі розвитку корпоративної культури підприємства.

Базисна складова будь-якої реальної цільової моделі корпоративної культури підприємства містить ті чи інші риси притаманні концептуальним моделям: ціннісна модель; модель формування іміджу керівника; модель розвитку комунікацій; модель впливу корпоративної

культури на організаційне життя; модель організації «Z» типу. Розглянемо кожну з моделей більш детально.

Ціннісна модель. Ціннісна модель корпоративної культури характеризує духовну сторону цього феномена. В контексті даної моделі явище корпоративної культури в силу своєї специфіки має описуватися в термінах цінностей, оскільки той чи інший компонент корпоративної культури неодмінно є їх проявом.

Модель формування іміджу керівника. Значимість моделі формування іміджу керівника полягає в тому, що керівники будь-якої організації виступають в якості показників і носіїв корпоративної культури. Така культура дозволяє керівникам найбільш ефективно виконувати свої обов'язки, будувати оптимальні взаємини з персоналом, колегами, постачальниками, клієнтами організації та іншими людьми, які так чи інакше пов'язані з організацією.

Модель розвитку комунікацій. Її цінність для оцінки поведінки і роботи співробітників визначається тим, що спілкування являє собою ядро роботи, незалежно від місця, займаного в ієрархії співробітника. При здійсненні комунікацій між менеджерами і партнерами організації головна мета полягає в інформуванні уявлення про неї як про загальноприйнятну і таку що викликає довіру в інституті суспільства. Саме при зовнішніх комунікаціях відбувається «винесення» керівниками організації за її рамки внутрішньої корпоративної культури. Тут успіх залежить від ступеня розвитку корпоративної культури, з яких складається норм і цінностей і їх прийнятності для партнерів.

Модель впливу корпоративної культури на організаційне життя. Особливість моделі впливу корпоративної культури на організаційне життя (модель В. Сате) полягає в тому, що в цю модель автор включає сім процесів через які корпоративна культура впливає на організаційну діяльність: кооперація між індивідами і частинами організації; прийняття рішень; контроль; комунікації; прояв лояльності; сприйняття організаційного середовища; виправдання співробітником своєї поведінки [2, с. 234]. При цьому перші три процеси співвідносяться з першим, поверхневим рівнем корпоративної культури або зразками корпоративної поведінки, а наступні чотири з другим, внутрішнім рівнем, що має «ціннісну» основу. Від того, як проходять ці процеси, залежить ефективність функціонування організації.

Модель організації «Z» типу. Автором широко відомої моделі організації «Z» типу є У. Оучі [1, с. 318]. Модель побудована на основі поєднання переваг японської та американської культур. Такий синтез, дає

можливість створення нового недефективного варіанта корпоративної культури.

Різноманіття існуючих в науковій літературі моделей оцінки впливу корпоративної культури (ціннісна модель, модель формування іміджу керівника, модель розвитку комунікацій, модель впливу на організаційне життя, модель організації типу «Z») на діяльність підприємства свідчить про ступінь розробленості інструментарію такої оцінки.

На підставі розглянутих моделей можна зробити висновок про те, що дослідження впливу культури на організаційну ефективність пов'язано з вибором підходу і змінних властивостей, за допомогою яких простежується вплив культури на організацію, тому в наш час розроблено маса інноваційних моделей розвитку корпоративної культури які в більшості своїй вони носять симбіотичних характер і створені шляхом запозичення або змішування тих чи інших рис притаманних концептуальним моделям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушків Б. М., Черничинець С. П. Корпоративне управління: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. 528 с.
2. Ігнат'єва І. А., Гарафонов О. І. Корпоративне управління: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 600 с.

УДК 331.2

Панкова А.Ю.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМИ І МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ СТРУКТУРНИХ ЗМІН

До інструментів розвитку міста відносять проектування, інвестування, будівництво. Проектування потребує прийняття рішень в умовах неповної забезпеченості ресурсами, концентрацію зусиль на найголовніших напрямках, узгодження досягнення стратегічних цілей із задоволенням першочергових потреб. Це потребує врахування факторів невизначеності й ризику при пошуку рішень. Інструментом розвитку міста є інвестиційна й будівельна діяльність. Це практична (фінансова, організаційна, виробнича, економічна та інші) діяльність держави, юридичних і фізичних осіб, яка дозволяє акумулювати фінансові ресурси у вигляді інвестицій з метою використання в процесі виробництва основних фондів виробничого і невиробничого призначення.

Ринкова економіка створює об'єктивні умови для того, щоб процеси накопичення фінансових ресурсів та їх матеріалізації у вигляді основних фондів були максимально взаємопов'язані і взаємозалежні. Якщо забезпеченість і ефективність будівництва об'єктів виробництва визначається балансом і можливостями підприємства, то об'єкти не виробничої сфери загального користування, які не можуть бути комерціалізовані (наприклад, дороги, мости) можуть бути побудовані тільки за рахунок бюджетних інвестицій за визначеними програмами.

Для впровадження структурних змін можуть бути застосовані організаційно-правові форми і методи регулювання. Ці методи передбачають використання двох різних складових: нормативно-правової і організаційної. Крім того, можуть використовуватися адміністративно-нормативні, бюджетно-податкові регулятори. Головним нормативним документом є генеральний план розвитку міста. Безпосередньо розвиток міста узгоджується з територіальною громадою міста в міській раді. Розвиток міста відбувається також відповідно до програм стратегічного розвитку. Управління розвитку міста умовно можна поділити на два типи. Впливи першого типу безпосередньо направлені на міжелементні взаємодії на стохастичні процеси мікрорівня. Другий тип управління – макроуправління, які впливають на характеристики міжелементних взаємозв'язків макrorівня системи. Всі ці особливості побудови структур міста показують, що оцінка їх якості має багатокомпонентний склад і відбувається в умовах невизначеності як у складі показників, так і в їх кількості, одиницях виміру. Завдання, що виникають при проектуванні нових структур за рівнем повноти інформації і формалізації процесів можна поділити на структуровані, оптимізаційні завдання та частково структуровані завдання, що мають невизначеність можливих ситуацій, або ситуації мають імовірнісний характер.

УДК 005.21:338.48

Тесленок І.М.¹, Трибой І.А.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУз-519м НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА У СФЕРІ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

Сьогодні, в умовах ринкової економіки, державним підприємствам, які працюють у сфері оздоровлення та відпочинку дуже важко конкурувати з приватними підприємствам даної сфери. Адже, більшість з

них досі працює за «радянськими стандартами». Тому, тема визначення проблем розробки стратегії розвитку підприємств з якими зіштовхуються державні пансіонати є актуальною.

Об'єктом дослідження є процес розробки стратегії розвитку підприємства.

Предметом дослідження є механізми, методи, підходи та принципи розробки стратегії розвитку підприємства у сфері оздоровлення та відпочинку.

Метою роботи є визначення основних проблем у розробці стратегії розвитку пансіонату.

На сьогоднішній день в Україні більшість підприємств, які працюють у галузі відпочинку та оздоровлення лише почали освоювати технологію стратегічного розвитку. Проте проблеми виникають не лише на стадії реалізації стратегії, а й у самому процесі її розробки.

Було проаналізовано працю відомих зарубіжних та вітчизняних авторів. На думку Гладинець Н.І. підприємствам туристичної галузі для формування та здійснення планів діяльності на перспективу необхідно застосовувати стратегічне управління, яке охоплює певну програму дій щодо визначення конкретних цілей і засобів реалізації обраного шляху розвитку [1].

Проаналізувавши працю Іванової З.О. було визначено, що процес розробки стратегії підприємства складається з таких етапів:

- визначення місії підприємства;
- визначення поточної системи цілей;
- оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища;
- вибір пріоритетних напрямків розвитку підприємства;
- вибір стратегії підприємства.

Отже, основними етапами розробки стратегії на підприємстві є: детальний аналіз діяльності підприємства та встановлення місії, яку бажає досягти керівництво. Після чого формуються стратегічні цілі за рівнем управління [2]. Саме на етапах формування стратегічних цілей і виникають основні проблеми розробки стратегії розвитку підприємства.

Державний пансіонат «Мрія» працює з 1973 року. Займає досить велику територію на прибережній лінії. На території знаходяться: три корпуси з кімнатами для відпочинку, дитячі та ігрові майданчики, столова, автостоянка та бібліотека. Пансіонат має великий потенціал, проте для його розвитку необхідно розробити чітку стратегію та реалізувати її.

Під час проведення дослідження було визначено такі проблеми на етапі розробки стратегії пансіонату:

- неточність даних, які використовувались при аналізі конкурентного середовища;
- неможливість в прогнозуванні кількості відпочивальників;
- політична нестабільність;
- розповсюдження пандемії COVID-19.

Перша проблема виникла на етапі аналізу зовнішнього середовища. Єдиним джерелом інформації про діяльність конкурентів є відгуки відпочивальників, проте це лише суб'єктивна думка і точних даних вона в собі не несе. До другої проблеми відноситься те, що робота пансіонату носить сезонний характер, тому визначити примірну кількість відпочивальників неможливо, на це можуть впливати багато зовнішніх чинників, таких як погодні умови чи вдала реклама пансіонату. До третьої проблеми відноситься політична нестабільність в Україні, через що на пансіонат виділяється малий обсяг держзамовлення. До четвертої проблеми наразі відноситься спалах коронавірусу COVID-19, через що в Україні по всій території введені були карантинні заходи. І на даний час подальший розвиток цієї ситуації залишається невідомим.

Для вирішення цих проблем пансіонату «Мрія» необхідно залучитися додатковими інвестиціями та підтримкою держави.

Таким чином, розробка стратегії є важливим елементом процесу управління, планування та прогнозування економічного розвитку підприємства.

Отже, проведенні дослідження дозволили виявити основні етапи розробки стратегії пансіонату та головні проблеми, які виникають у процесі розробки стратегії підприємства у сфері оздоровлення та відпочинку. Врахувавши ці проблеми та розробивши шляхи їх подолання пансіонат може надалі успішно розвиватися у своїй сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гладинець Н. І. Стратегічне управління ресурсами туристичного підприємства на базі інноваційних підходів // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент. 2018. № 14. С. 102 – 110.
2. Іванова З. О. Стратегічне управління підприємствами туристичної галузі // ВІСНИК КНУТД. 2015. №6. С. 65 – 68.

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ ЯК ФАКТОР ІМІДЖУ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ ВЛАДИ

В наш час від рівня етичності державних службовців залежить рівень демократичності взаємодії особи та держави в аспекті надання та отримання адміністративних послуг. У разі порушення державним службовцем етичних правил, які втілені у правових нормах, відразу викликає реакцію громадськості, яка формує імідж державного органу влади. Актуальність дослідження полягає в тому, що від моральних відносин держави і громадянина, соціальної справедливості, нетерпимості до моральних відхилень особи і державних інституцій залежить ступень довіри до державного органу.

Об'єктом дослідження є процес формування позитивного іміджу за рахунок дотримання правил етичної поведінки державного службовця.

Предметом дослідження є правила поведінки державного службовця.

Метою роботи є вивчення принципів правил етичної поведінки державного службовця.

Етика державного службовця – це система норм поведінки, порядок дій і правил, взаємин і принципів у державно-службових відносинах, що являють собою сукупність найбільш придатних, глибоко усвідомлених і конкретизованих, які належать даному суспільству і є нормами загальнолюдської моралі [1].

Так як питання етики в державних органах влади носить регулюючий характер в сучасному українському суспільстві, то в Україні затверджено законодавчо-нормативними актами загальні правила етичної поведінки для державних службовців на всіх рівнях.

Також для кожної галузі державної служби існує свій кодекс етики, який відповідає специфіці роботи державного службовця. Норми професійної службової поведінки для працівників Державної податкової служби України закріплена Наказом ДПС України «Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби» [2]. Основне положення, що сприяє формуванню позитивного іміджу звучить як: «працівники мають дбати про авторитет державної служби, а також про позитивну репутацію ДПС, що включає дотримання правил етикету,

належного зовнішнього вигляду, забезпечення високої якості роботи, встановленого внутрішнього службового розпорядку»[2].

Згідно з Постановою КМУ «Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців» [3] державні службовці у своїй професійній діяльності керуються принципами етики державної служби, що ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу та запобігання корупції, а саме:

- служіння державі і суспільству;
- гідної поведінки;
- доброчесності;
- лояльності;
- політичної нейтральності;
- прозорості і підзвітності;
- сумлінності [3].

Про формування позитивного іміджу держави, а отже і загального іміджу державного органу влади та самого державного службовця головним чином розкривається в принципі служіння державі і суспільству.

Під час прийняття на державну службу громадянин України дає присягу державного службовця, яким присягається дотримуватись всіх обов'язків, які на нього покладаються, тобто і виконувати правила етичної поведінки та піклуватись про імідж державного органу влади.

За порушення правил етичної поведінки державні службовці несуть дисциплінарне покарання, що зобов'язує до неухильного дотримання їх.

Отже, етика державно-службових відносин у широкому значенні є практично виховною і регульованою чинністю. При цьому етичний кодекс, яким державні службовці мають керуватися, не просто спирається на загальноприйнятую мораль, але й конкретизує її вимоги відповідно специфіки службової діяльності, неординарних обов'язків і повноважень, що покладаються на них. Дотримання принципів етики державної служби формує позитивний імідж державного службовця та державного органу влади, який в свою чергу є основою довіри громадян України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Етика в державному управлінні: методичні рекомендації / А. О. Кузнецов, Н. В. Левченко, С. В. Прживара. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. – 60 с.

2. Наказ ДПС України «Про затвердження Правил етичної поведінки в органах Державної податкової служби» №52 від 02.09.2019р. Режим доступу: <https://www.tax.gov.ua/diyalnist/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/73616.html>

3. Постанова Кабінетів Міністрів України «Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців» № 65 від 11 лютого 2016 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65-2016-%D0%BF#n9>

УДК 338.49

Тесленок І.М.¹, Коваль В.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-519м НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Зараз в Україні є проблема забезпеченості регіонів сучасними інфраструктурними об'єктами, ефективне функціонування яких визнано в якості одного з факторів конкурентоспроможності, які є справжньою перешкодою для подальшого економічного зростання, наполегливо вимагаючи пильної уваги з боку органів державної влади. Тому, актуальною наразі є тема вивчення виробничої інфраструктури регіону, так як вона виконує важливу функцію формування і забезпечення стійких зв'язків між господарюючими суб'єктами, що підкреслює особливе значення її розвитку, розширення та оновлення як необхідну умову подальшого підвищення ефективності.

Об'єктом дослідження є процес вивчення виробничої інфраструктури регіону.

Предметом дослідження є підходи до вивчення виробничої інфраструктури регіону.

Мета цієї роботи полягає у визначенні сутності поняття «виробнича інфраструктура регіону».

Незважаючи на достатній обсяг літератури, присвяченої проблематиці інфраструктурного розвитку, термін «інфраструктура» залишається недостатньо чітким поняттям, що тягне за собою неоднозначність терміна «виробнича інфраструктура регіону».

Причиною виокремлення інфраструктури як самостійної сфери економіки є суспільний поділ праці в результаті якого виділяються дві під системи – основне виробництво та допоміжне виробництво (інфраструктура).

Термін інфраструктура (від лат infra – під, нижче та structure – будівля, розміщення) вперше було використано в працях західних економістів в 40-х роках XX ст.. За твердженням П. Самуельсона

першість впровадження в економічну науку терміну «інфраструктура» належить П. Розенштейн-Розану, який використав його у роботі «Місце та роль інфраструктури в розвиненому та суспільстві, що розвивається» [3, с.154]. Ним було дано пояснення необхідності виникнення інфраструктури як потреби у формуванні ефективного середовища взаємодії ринкових суб'єктів, що необхідно було для того аби приватна промислова база була здатною зробити перший ривок. В ті часи до інфраструктури включалися такі галузі як енергетика, транспорт та зв'язок, розвиток яких є передумовою більш швидкому відтворенню інвестицій.

Пол Самуельсон відзначав, що держава свідомо йде на інвестиції в інфраструктуру оскільки «збільшення суспільного капіталу створює переваги, від яких неможливо очікувати грошових прибутків для приватних інвесторів» оскільки масштаби деяких з них будуть надзвичайно великими для ринків приватного капіталу, а інші будуть окупатися протягом надзвичайно тривалого часу щоб зацікавити приватних інвесторів.

Інфраструктура через свою діяльність скорочує для учасників ринку час здійснення операцій та витрати, що пов'язані з цим (витрати обігу). Ця теза надалі визначила напрямок дослідження інфраструктури західними теоретиками як концепцію витрат, що пов'язані з проведенням трансакцій в загальних рамках розвитку суспільного виробництва, що створюють умови для розвитку приватного капіталу [2, с.30].

Інфраструктуру регіону прийнято розділяти на виробничу, що забезпечує процес виробництва, і соціальну, що забезпечує нормальний процес життєдіяльності людей. При цьому до соціальної інфраструктури належать об'єкти охорони здоров'я, освіти, культури і т.д. До виробничої інфраструктури – автомобільні дороги, залізниці, авто-, авіа-, залізничний та водний транспорт, електро-, водо-, газопостачання, зв'язок, інформаційні послуги.

З урахуванням різноманітності елементів, що утворюють інфраструктурний комплекс, представляється доцільним виділення додаткових видів інфраструктури: виробничої, ринкової, інституційної та інноваційної.

Виробнича інфраструктура в загальних умовах регіонального розвитку виконує важливі економічні завдання, виступаючи «фундаментом» функціонування підприємств. Вона безпосередньо обслуговує процес виробництва, забезпечуючи його необхідними допоміжними послугами. В цьому і полягає головне функціональне

призначення виробничої інфраструктури регіону – забезпечення умов безперервного відтворювального процесу.

Виробнича інфраструктура регіону має ряд властивостей і ознак, що дозволяє визначити її склад найбільш точно, що вкрай необхідно для подальшого аналізу і дослідження:

1) забезпечує та підтримує допоміжний характер по відношенню до основного виробництва, в якому проявляється, як було сказано раніше, цільове призначення інфраструктури. Так, В.П. Красовський зазначає: «Інфраструктура не виробляє продукт у матеріально-речовій формі, а лише створює умови для його виробництва» [1, с. 45];

2) наявність значного позитивного «зовнішнього ефекту», який проявляється в прискоренні оборотності оборотних коштів, товарообміну між виробниками, постачальниками і споживачами, в зниженні витрат на транспортування і доставку товарів, матеріальних цінностей;

3) висока фондомісткість і капіталоемність об'єктів інфраструктури, тривалий термін створення і окупності вкладень;

4) територіальний характер. Виробнича інфраструктура регіону «прив'язана» до конкретної території, обслуговує підприємства і забезпечує комунікації всередині даного регіону;

5) споживання послуг інфраструктури носить характер одночасності з боку декількох користувачів і ідентичності з боку декількох галузей господарювання.

Сформулювати визначення виробничої інфраструктури можна наступним чином: виробнича інфраструктура регіону – це комплекс взаємопов'язаних елементів народного господарства, що забезпечують зовнішні умови протікання виробничого процесу.

Темпи розвитку інфраструктури не повинні відставати від темпів розвитку виробничого комплексу та економіки в цілому, в іншому випадку, регіон відчуває «інфраструктурну недостатність», яка стає перешкодою для подальшого розвитку.

Проведені дослідження дозволили визначити сутність поняття «виробнича інфраструктура регіону». Тому в сучасних умовах вкрай важливо приділяти належну увагу підтримці існуючих і створення нових об'єктів виробничої інфраструктури регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Красовский В.П. Инфраструктура та інтенсифікація економіки. Л.: Наука, 2008.192 с.

2. Кулик Н.Н. Удосконалення інфраструктури фондового ринку України в умовах стабілізації економічного зростання. Х.: Регіон, 2016. 30 с.

3. Самуельсон П. Економіка: в 2т. – М.: НПО "АЛГОН" ВНИИСИ, 1992. 333 с.

УДК 338.242.2:658.1

Тесленок І.М.¹, Бузовєрова Є.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУЗ-519м НУ «Запорізька політехніка»

ВИБІР КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА ПІД ЧАС КРИЗИ

На сьогоднішній день однією з важливих рушійних сил розвитку ринку є конкуренція, яка означає боротьбу між товаровиробниками за найвигідніші умови виробництва і збуту товарів та послуг, за привласнення найбільших прибутків. Тема вибору конкурентної стратегії під час кризи наразі є актуальною, це пов'язано з великими негативними економічними наслідками через поширення пандемії COVID-19 в усьому світі.

Об'єктом дослідження є процес вибору конкурентної стратегії підприємства під час кризи.

Предметом дослідження є оптимальні підходи до вибору конкурентної стратегії підприємства під час кризи.

Метою роботи є вибір оптимальної конкурентної стратегії, яка буде найбільш ефективною для підприємства під час кризи.

Конкурентна стратегія – спосіб довгострокових дій фірми в боротьбі з конкурентами, який ґрунтується на підвищенні якості товарів, зниженні витрат, диференціюванні продукту, проникненні на нові ринки з метою отримання конкурентних переваг [1].

Портер М. до конкурентних стратегій відносить стратегії в яких є універсальна можливість застосування, виведена з основних положень теорій конкурентних переваг:

- стратегія зниження собівартості;
- стратегія фокусування;
- стратегія розширення ринку;
- стратегія диференціації;
- стратегія розроблення нової продукції.

Стратегія зниження собівартості – орієнтована на масовий випуск стандартної продукції, що є ефективнішим і потребує менших питомих витрат, ніж виготовлення невеликих партій різномірної продукції.

Стратегія фокусування ґрунтується на отриманні конкурентних переваг і закріпленні ринкової позиції на досить вузькому сегменті ринку. Ця стратегія є актуальною, тоді коли фірма не має достатніх виробничих потужностей і конкурентної позиції на великому сегменті ринку.

Основний принцип стратегії розширення ринку – вибір і реалізація проєктів, найбільш рентабельних за існуючих ринкових умов.

Суть стратегії диференціації полягає в наданні продукту чи послугам унікальних особливостей і проявляється в розвитку брендів зі специфічними характеристиками, широкому асортименті, особливому дизайні, унікальності продукції за складом.

При виборі стратегії розроблення нової продукції підприємства не зв'язують себе необхідністю знижувати собівартість продукції, що виробляється, диференціювати її тощо. Головна мета – випередити конкурентів та одноособово зайняти ринкову нішу, де конкуренція відсутня або дуже мала [1].

У зв'язку з тим які зараз склались умови у світі, головним завданням підприємств є те, що потрібно визначитись яка з п'яти стратегій підходить більше.

Кожна стратегія – це абсолютно новий спосіб створення конкурентної переваги. Підприємству необхідно зробити вибір між стратегією зниження собівартості та стратегії диференціації, тому що в результаті можна не реалізувати жодної та залишитися без узгодженої стратегії.

Мета стратегії зменшення собівартості являє собою спробу отримати конкурентні переваги за рахунок досягнення найменшої вартості.

Підприємство, що вирішило слідувати цій стратегії, має на меті реалізувати свою пропозицію з мінімальними витратами.

Підприємства які сліднують стратегії диференціації прагнуть створювати і продавати унікальні продукти для різних груп клієнтів. Основними умовами успішної реалізації даної стратегії в умовах кризи є: перевага в плані фінансових та технологічних ресурсів, нові та сучасні системи управління та новаторські методи виробництва.

Можемо дійти висновку, що конкурентоспроможність підприємства є здатністю використовувати свої сильні сторони і концентрувати свої зусилля в тій області виробництва товарів і послуг, де воно може зайняти лідируючі позиції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Тому можемо зробити висновок, що найбільш вигідна стратегія для підприємства під час кризи є стратегія диференціації. Ця стратегія створює у свідомості клієнтів сприйнятті того, що їхні продукти або

послуги мають чудові характеристики, які є унікальні порівняно з їхніми конкурентами з точки зору образу, репутації, надійності та якості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кошелупов І.Ф. Система конкурентних стратегій підприємства.
І.Ф. Кошелупов. Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. 2009. № 36. URL: http://vsed.oneu.edu.ua/files/full/2009/vsed_36-2009.pdf

УДК 331.101.3

Селіверстова А. В.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МОТИВАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ З ОБЛІКУ

Мотивація - це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людини до діяльності, задають її межі і форми і надають цій діяльності спрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей. Вплив мотивації на поведінку людини залежить від безлічі факторів, багато в чому індивідуально і може змінюватися під впливом зворотного зв'язку з боку діяльності людини [1, с. 133].

Поведінка людини звичайно визначається не одним мотивом, а їх сукупністю, у якій мотиви можуть знаходитися в певному відношенні один до одного за ступенем їх впливу на поведінку людини. Тому мотиваційна структура людини може розглядатися як основа здійснення ним певних дій. Мотиваційна структура людини володіє певною стабільністю. Однак вона може змінюватися, зокрема, свідомо в процесі виховання людини, його освіти [1, с. 134].

Немає єдиного правила або способу мотивації персоналу, але існують принципи розробки власного ефективного методу[2]:

1. Дієвою буде мотивація, що дозволяє службовцю відчутти себе важливим і потрібним. Таке заохочення викликає повагу і добру заздрість серед колег. Однак у всьому слід знати міру, в іншому випадку втрата нагород призведе до моральної дискваліфікації працівника.

2. Чим ближче стимул до інтересів співробітника, тим сильніше його ефект. Закордонне відрядження мотивує краще, ніж поїздка в сусіднє місто.

3. Стимулювання, засноване тільки на відчуттях керівника, не працює. Навряд чи абонементи на йогу підвищать інтерес працівників-любителів боксу.

4. Необхідно вводити нові способи мотивації кожні півроку: спрацює ефект новизни.

Виділяють два види стимулювання: матеріальне та нематеріальне. До матеріального відносять заробітна плата, бонуси, доплати робітникам відділу продаж, виплати за стаж тощо. До нематеріальних відносять все, що допоможе працівнику отримувати задоволення від самої праці. Тобто умови праці, відрядження для обміну досвідом з іншими компаніями, конкурси та соціальні програми.

Низька мотивація співробітників може привести до негативних наслідків в компанії [4]: падіння продуктивності праці; погіршення соціально-психологічного клімату в колективі; зниження якості праці.

Багато компаній не замислюються про необхідність преміювання та мотивації співробітників бухгалтерії. Документи якось здаються, звіти якось робляться. Чи варто говорити, що такий підхід в корені невірний? Від того, як швидко спрацює фахівець, наскільки оперативно він проведе договір може залежати вся угода.

Відразу варто визначити систему заохочень і оцінки роботи співробітників. За якими критеріями ви будете нараховувати премії, за що співробітник може отримати бонус?

Ретельне дотримання нормативів. Немає зауважень і штрафів - відмінно, бухгалтера варто преміювати. Відразу подумайте і про санкції. Допущено багато помилок? Співробітник повинен знати, що може бути за них оштрафований. Внутрішня робота бухгалтерів. Залежно від потреб тут можуть бути різні показники. Наприклад, підвищення швидкості проведення внутрішніх документів. Спеціаліст проводить договір до оплати за 3 дні замість 5? Це варто заохотити.

Розбивка фінансових завдань. Сучасні компанії можуть використовувати величезний арсенал нематеріальної мотивації, яка серйозно зацікавить співробітників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Менеджмент: підручник / Виханський О.С., Наумов А. І. — М.: Економіст, 2003, 528 с

2. Методы мотивации персонала [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://searchinform.ru/kontrol-sotrudnikov/motivatsiya-personala/metody-motivatsii-personala/> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

3. Мотивация персонала: основные виды и методы. Система мотивации персонала [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://blog.iteam.ru/motivatsiya-personala-osnovnye-vidy-i-metody-sistema-motivatsii-personala/> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

4. Какой может и должна быть мотивация работников? [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.kapr.ru/articles/2003/8/516.html> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

УДК 658.7

Атрощенко В.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-527 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Існує багато видів ресурсів, які можна використовувати для її розвитку: грошові, матеріальні, кадрові, адміністративні, інтелектуальні, технологічні. Є і кілька методів їх залучення. В даний час на перший план виходить підвищення ефективності використання вже наявних у розпорядженні компанії грошових і матеріальних ресурсів, адже від цього залежить рентабельність і ліквідність підприємства.

Матеріальні ресурси-сукупність різних предметів праці, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, палива, запасних частин, спеціальних рідин, паливно-мастильних матеріалів; а також їх запаси, необхідні для функціонування і розвитку підприємства [1]. Товарно-матеріальний запас - це запас будь-якого ресурсу або предметів, використовуваних в організації. Система управління товарно-матеріальними запасами - це сукупність правил і способів регулювання, за допомогою яких можна контролювати рівні запасів і визначати, які рівні слід підтримувати, який запас слід поповнювати і яким повинен бути обсяг замовлення.

Актуальність проблеми оптимізації матеріальних запасів підприємства та ефективного їх використання обумовлена тим, що стан запасів надає визначальний вплив на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і фінансові результати. Забезпечити високий рівень якості продукції і надійність її поставок споживачам неможливо без створення оптимальної величини запасу готової продукції, а також запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, продукції незавершеного виробництва та інших ресурсів, необхідних для

безперервного і ритмічного функціонування виробничого процесу [2]. Занижені запаси матеріальних ресурсів можуть призвести до збитків, пов'язаних з простоями, з незадоволеним попитом і, отже, до втрати прибутку, а також втрати потенційних покупців продукції. З іншого боку, накопичення зайвих запасів пов'язує оборотний капітал підприємства, зменшуючи можливість його вигідного альтернативного використання і сповільнюючи його оборот, що відбивається на величині загальних витрат виробництва і фінансових результатах діяльності підприємства. Економічних збитків завдає як значна наявність запасів, так і недостатня кількість.

Збут продукції є, перш за все, обіг матеріальних ресурсів. Однак він охоплює не всю фазу обігу, а її початкову стадію, пов'язану з продажем і перепродажем товарів. Збут продукції безпосередньо пов'язаний з виробництвом і розповсюдженням товарів. Збутова діяльність промислового підприємства природним чином пов'язана з готовою продукцією. Готовою вважається така продукція, яка пройшла технічний контроль, має відповідне маркування, задовольняє вимогам, встановленим в державних стандартах, технічних умовах, договорах, і підготовлена до постачання [3].

У ряді допоміжних служб підприємства (матеріально-технічне постачання, внутрішньозаводський транспорт, зв'язок і т.д.) енергетичні ресурси займає провідне місце. Енергетика безпосередньо бере участь в процесі виробництва продукції і тим самим робить істотний вплив на функціонування основної виробничої системи. Порушення роботи окремих ланок енергетичного ресурсу означає погіршення або навіть повне припинення діяльності основного виробництва і відрізняється високою капітальністю, що вимагає всебічного техніко-економічного аналізу, пов'язаних з виробництвом енергії і використанням енергетичних ресурсів. Тому обґрунтування шляхів розвитку і способів управління енергетичним ресурсом безпосередньо позначається на ефективності всієї виробничої системи.

Підвищенню актуальності раціонального використання сировини також сприяють випуск продукції на ринок і дефіцит фінансових ресурсів[4].

Зростання потреби підприємства в матеріальних ресурсах може бути задоволене екстенсивним шляхом (придбанням або виготовленням більшої кількості матеріалів і енергії) або інтенсивним (більш економним використанням наявних запасів у процесі виробництва продукції). Перший шлях веде до зростання питомих матеріальних витрат на одиницю продукції, хоча собівартість її може при цьому і знизитися за

рахунок збільшення обсягу виробництва і зменшення частки постійних витрат. Другий шлях забезпечує скорочення питомих матеріальних витрат і зниження собівартості одиниці продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабкін, В. П. Економіка: об'єктивні можливості / В. П. Бабкін, В. А. Каменецький, В. П. Патрікеєва - М.: Економіка, 2011. - 221 с.
2. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства / Г.В. Савицька // Нове знання, 2008 - с. 601 - 605.
3. Соломатін, А. Н. Економіка, аналіз і планування на підприємстві / А. Н. Соломатін.- М.: Питер, 2009.- 560 с.
4. Економічний аналіз: Навч. посібник / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк; За ред. акад.. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. - К.: КНЕУ, 2001. - 540 с.

УДК 658.5

Бірківський Ю.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУз-519 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Багато підприємств у процесі формування запасів стикаються з такою проблемою, як вибір найбільш ефективної, доцільної системи управління запасами. Дана система не повинна діяти відокремлено, а повинна враховувати стратегію підприємства, цілі, мету та засоби, за допомогою яких вона буде реалізовуватися.

Не має однозначної думки щодо того, який обсяг запасів повинен бути сформований на підприємстві. Це залежить від того, яким видом діяльності займається підприємство, який обсяг вільних грошових коштів є в нього в наявності, чи має воно відповідні складські приміщення для зберігання запасів та багатьох інших факторів, які впливають на це рішення. Під час управління запасами дотримуються переважно одного з трьох підходів щодо визначення їх обсягу, а саме: максимізації, мінімізації чи оптимізації.

В сучасних умовах доцільно формувати оптимальний обсяг запасів, який би забезпечував би необхідний їх розмір та структуру, зниження витрат на їх обслуговування, послаблення залежності між виробничими підрозділами підприємства, створення системи ефективного контролю за їх рухом. Тому доцільно буде відобразити послідовність дій, які повинні

виконувати фахівці підприємств, для того, щоб організувати та впровадити ефективну систему управління запасами на підприємстві.

Питанню управління виробничими запасами приділяється досить багато уваги як вітчизняними, так і закордонними дослідниками. Проте більшість із них вивчають лише загальні аспекти управління запасами, при цьому не враховуючи особливостей діяльності підприємств. А це викликає необхідність розробки відповідних рекомендацій з управління запасами для полегшення роботи фахівців [1].

Чітко налагоджена система управління запасами повинна забезпечувати безперервне порівняння нормативних показників із фактичними, тобто вона повинна відслідковувати відхилення показників від норм та виявляти причину їх прояву. Можливість виявлення обсягу, часу та періодичності поповнення запасів сприяє проведенню процесу оптимізації запасів на підприємстві та, як наслідок, — мінімізації витрат, які пов'язані з формуванням запасів. Розрахунок нормативів запасів спростить процедуру формування бюджетів закупівель і зберігання запасів і допоможе здійснити оптимізацію витрат, які пов'язані з формуванням і підтриманням необхідного їх рівня.

Для спрощення процедури регулювання параметрів замовлення необхідно розробити та запровадити правила визначення періоду та обсягу замовлення на підприємстві. Діюча система управління запасами на підприємстві повинна супроводжуватися постійним контролем за ходом виконання замовлення, забезпечувати зворотній зв'язок для прийняття персоналом підприємства ефективних рішень щодо закупівлі запасів.

Ще одним позитивним наслідком застосування систем управління запаси є доведення рівня запасів до реально необхідного, який забезпечить вивільнення оборотних засобів, грошових коштів, залучення додаткових сировинно-матеріальних ресурсів у виробництво та сприятиме випуску додаткової кількості продукції [2].

Враховуючи значний вплив, який чинить утримання запасів матеріальних ресурсів на фінансове становище і конкурентоспроможність підприємства, представляється важливим визначити фактори, що впливають на розмір сукупних запасів. До таких факторів слід віднести: структуру сукупного запасу матеріальних ресурсів; величину потреби в різних різновидах матеріальних запасів; обсяг поставок різних видів матеріальних ресурсів; рівномірність витрачання запасів; періодичність виготовлення продукції підприємствами-постачальниками; співвідношення транзитної та складської форм постачання; розміри

транзитних норм відвантаження; види і способи транспортування; віддаленість комерційних партнерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Методика вдосконалення системи управління виробничими запасами підприємства [Електронний ресурс] : Режим доступу: <https://www.kazedu.kz/referat/174164/7> (дата звернення: 10.04.2020)

2. Оптимізація матеріальних запасів на сучасному підприємстві: економічний аспект [Електронний ресурс] : Крючкова І. В. // Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1279> (дата звернення: 06.04.2020)

УДК 331.101.3

Мельник О.М.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПОСАДИ ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА

Управління персоналом – це діяльність організації, спрямована на ефективне використання людей (персоналу) для досягнення цілей, як організації, так і індивідуальних (особистих) [1, с.10].

Власне забезпечення максимальної відповідності інтересів підприємства та працівників, пов'язаних із професійною діяльністю, і є ціллю управління персоналом.

Для досягнення цієї цілі необхідно, по-перше, задовольнити потреби підприємства у кваліфікованих кадрах; по-друге, ефективно їх використовувати [3, с.15]. Це обумовлює необхідність виконання наступних завдань управління персоналом: підбір та наймання персоналу; оцінювання персоналу; організація навчання та підвищення кваліфікації персоналу; атестація і ротація кадрів; управління оплатою праці. Мотивація персоналу; облік співробітників підприємства; організація трудових відносин на підприємстві; створення необхідних умов праці; соціальний розвиток та соціальне партнерство; кадрова безпека. Правове та інформаційне забезпечення управління [4].

На прикладі посади головного бухгалтера бачимо, що у разі правильного підбору працівника, а також періодичної його кваліфікації, керівник отримує спеціаліста, що зробить вклад в успіх компанії та не нашкодить її репутації.

У свою чергу мотивація з боку керівництва, створення комфортних умов праці допоможуть працівнику налаштуватися на ефективну діяльність.

Підприємствам для того, щоб вижити в сучасних умовах, необхідно правильно визначати свою стратегію та тактику поведінки і систематично проводити управління трудовим колективом.

Всі функції управління персоналом (організаційна, соціально-економічна та відтворювальна) на підприємстві повинні бути тісно взаємопов'язані і в сукупності становити єдиний процес управління трудовими ресурсами, метою якого ефективна трудова діяльність персоналу.

Першим кроком до успіху в мережі є те, що кожна людина в компанії має свою посадову інструкцію, з якою вони знайомляться при підписанні трудової угоди. Таким чином, співробітник із самого початку знає свої права та обов'язки і вже націлений на гарний результат.

Для компанії характерний демократичний стиль керівництва.

Відповідальність не концентрується, а розподіляється з переданими повноваженнями.

Важливо підкреслити, що в закладі панує така атмосфера, при якій виконання службових обов'язків стає привабливою справою, а досягнення при цьому успіху слугує винагородою.

Інструкції даються дружнім тоном, похвала і осуд тільки після загальної думки колективу.

В компанії немає відносин керівник-підлеглий. Позиція керівника знаходиться всередині групи, тобто керівник поводить себе як один із членів групи. Кожен співробітник може при ньому вільно виражати свою думку. Така атмосфера створює умови для самовираження підлеглих, в них розвивається самостійність, що сприяє сприйняттю досягнення цілей організації як особистих.

Наведене ефективне управління персоналом сприяє злагодженій роботі, завдяки якій компанія досягає високих успіхів.

Отже, ефективне управління персоналом підприємства приводить компанію до злагодженої роботи в команді та до успіху на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Виноградський М.Д. Управління персоналом. 2-ге видання /Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 502 с.

2. Денисенко М. П. Управління персоналу на підприємстві [Електронний ресурс] / М. П. Денисенко, Л. В. Терещук. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/ipd_2017_7_12.pdf.

3. Криворучко О. М. Управління персоналом підприємства: навч. посібник / Криворучко О.М., Водолажська Т.О. – Х. : ХНАДУ, 2016. – 200 с.

4. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / За ред. О.А. Кириченка. — К., 2008. — 518 с.

УДК 621.31:62.192:338.246.7

Пилипенко В.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

КОНТРОЛЬ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ

Контроль не є однозначним поняттям. Так деякі вчені [1] визначають контроль «як процес спостереження і перевірки виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємств, здійснюваний відповідними суб'єктами управління з метою виявлення відхилень від встановлених параметрів цієї діяльності, усунення та попередження негативних явищ і тенденцій». Інші розглядають його як «управлінську діяльність, завданням якої є кількісна та якісна оцінка та облік результатів роботи організації»; або «є заключним етапом управлінського циклу і початком нового циклу, здійснює порівняння кінцевих результатів і всього процесу функціонування і керуючої системи з наперед заданими параметрами, цілями і обмеженнями»[2]. На нашу думку, функція контролю є дуже важливою для процесу управління. Існуюча система контролю в даний час, у зв'язку з розширенням завдань управління, виявляється недостатньою з точки зору потреб комплексного, всебічного визначення ефективності виробництва і управління. Деякі вчені вважають контроль допоміжною формою головних функцій управління, тому що він тісно пов'язаний з іншими явищами.

Будучи функціями управління, бухгалтерський облік і контроль тісно взаємодіють. Їх взаємозв'язок дозволяє спростити бухгалтерський облік. Контроль супроводжує бухгалтерський облік на всіх стадіях обліку.

Система обліку і контролю - це складна система контролюючих органів, що виконують обліково-контрольні функції і взаємопов'язаних як базисними економічними, так і управлінськими відносинами з приводу суспільного відтворення. Єдність функцій обліку та контролю дає можливість вирішити основну задачу підприємства як системи.

Розглядаючи функції обліково-контрольної системи, відзначає, що традиційною функцією є своєчасне забезпечення управлінського органу достовірною інформацією про об'єкт управління. Сьогодні ця функція дає можливість отримувати інформацію не тільки менеджерам підприємства, а ще всьому суспільству. Ця функція, зазвичай, називається обліковою, але не менше правомірно називати її інформаційною.

Інформаційна функція полягає в зборі, за певними правилами і програмами обліково-контрольної системи, необхідних даних; їх фіксування в документах і машинних носіях; у передачі цих документів з того місця, де вони виникли, в місце їх переробки.

Наступною функцією підприємства як системи є контрольна функція. За її допомогою менеджери перевіряють відхилення, знаходять причини відхилень, а потім відповідне рішення щодо повернення відхилення в нормальний стан.

Потім йде аналітична функція, суть якої полягає в тому, що мета даної системи не може бути досягнута тільки в результаті виконання інформаційної та контрольної функції. Необхідно не просто обробляти облікові дані і відхилення від планованого стану, а й обґрунтовувати причинно-наслідкові зв'язки в економічних явищах. Задача цієї функції є важливою та спрямована на підвищення ефективності виробництва, і як наслідок усунення факторів, що стримують розвиток.

Під час виконання функції обліку та контролю проявляється наступна функція - регулятивна. Дана функція виражається в безпосередньому впливі обліково-контрольної системи на виробництво, тобто в його регулюванні. Попередні ж функції є ніби сполучною ланкою між об'єктом і суб'єктом управління. Існування даної функції обговорюється рядом фахівців.

Наявність регулятивної функції, по суті, підтверджується і в деяких роботах вчених-правознавців. У ряді контрольних органів є повноваження давати підконтрольним органам вказівки для усунення недоліків, а також безпосередньо застосовувати заходи державного примусу. З цих причин дану функцію правильніше віднести до іншої групи функцій системи обліку та контролю - спеціальної. Особливістю функцій є те, що їх діяльність не впливає прямо на кінцевий результат, а впливає на ефективність.

Спеціальною функцією слід вважати, також, стимулюючу функцію. Сутність цієї функції полягає в тому, що добре налагоджені облік і контроль не тільки фіксують ступінь раціональності використання матеріальних чи інших ресурсів, а й спонукають до економного і дбайливого їх використання.

Таким чином, функція обліку є дуже важливою. Вона включає відображення контрольованих операцій за допомогою натуральних показників або їх грошового еквіваленту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бочаров С.А. Основы бизнеса / Бочаров С.А., Иванов А.А., Олейников С.Я. – М.: Изд. центр ЕАОИ, 2008. – 447 с.
2. Хедоурі Ф., Мескон М.Х. Основы менеджменту. - М.: ИНФРА-М, 1992. - 869 с.

УДК 351.83

Бень В.В.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Ефективність використання робочої сили залежить від багатьох факторів: організаційних (досконалість організації виробництва та праці), соціально-економічних (умови праці, матеріальне та моральне стимулювання), матеріально-технічних (прогресивність техніки і технологій, що застосовуються) тощо. Разом з тим забезпечення ефективності праці багато в чому залежить від досконалості застосування системи мотивації трудової діяльності працівників. Не є виключенням і державна служба [4].

У зазначеній багатогранній системі мотивації матеріальне стимулювання посідає найвагоміше місце. Підтвердженням цього є те, що фонд оплати праці у структурі ВВП у розвинених країнах становить від 60 (країни ЄС) до 75% (США). За даними Держкомстату, у 2018 р. в Україні цей показник становив 41,5% [2].

Очевидно, що рівень оплати праці в Україні істотно відстає від загальносвітових норм. Як економічна категорія заробітна плата не повною мірою виконує свої функції - розподільчу, відтворення робочої сили, стимулювання праці. Нині вона фактично перетворилася на один із варіантів соціальної допомоги, який мало залежить від результатів праці. Особливо гострою ця проблема є для такого сегмента ринку праці, як державна служба, де майже відсутній зв'язок рівня оплати праці з її результатами.

У Законі України «Про державну службу» зазначено: оплата праці державних службовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови

для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню органів державної влади компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю [1].

Рівень оплати праці є однією з проблем формування ефективної кадрової політики, яку слід розглядати з урахуванням: результативності діяльності чиновників; мотивації до поліпшення професійної діяльності; підтримки стабільності кадрового складу системи державної служби.

Статтею 50 Закону України «Про державну службу» встановлено, що заробітна плата державного службовця складається з [1]: посадового окладу; надбавки за вислугу років; надбавки за ранг державного службовця; виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків тимчасово відсутнього державного службовця у розмірі 50 відсотків посадового окладу тимчасово відсутнього державного службовця; виплати за додаткове навантаження у зв'язку з виконанням обов'язків за вакантною посадою державної служби за рахунок економії фонду посадового окладу за відповідною посадою; премії (у разі встановлення).

Удосконалення системи оплати праці державних службовців можна здійснити шляхом: істотного збільшення частки посадового окладу в сукупній заробітній платі; підвищення ролі рангу державного службовця в матеріальному стимулюванні; посилення посадової диференціації платні з урахуванням рівня відповідальності; пов'язання розмірів преміювання з чіткими методами оцінки ефективності роботи підрозділів та рейтингом працівників, а також співвідношення із профіцитом бюджету та економією фонду оплати праці; забезпечення швидкого зростання оплати праці на початку кар'єри, також зменшення міжвідомчих і місцевих розбіжностей в оплаті праці; розроблення і запровадження дієвого механізму соціально-правового захисту державного службовця у випадках припинення державної служби з незалежних від працівника причин (відставка, звільнення, відсторонення, утримання в резерві поза службою тощо); створення належних умов організаційного та матеріально-технічного забезпечення державного службовця.

Таким чином, ефективність державної влади в Україні залежить від роботи системи державної служби, високу якість якої неможливо досягти без ефективних і кваліфікованих службовців. А оплата праці є основою матеріальної мотивації. Тобто необхідною умовою ефективного розвитку державної служби в Україні є запровадження низки зазначених заходів з удосконалення системи оплати праці державних службовців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р., № 889
2. Офіційний сайт державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/)
3. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навчальний посібник / Т.П.Збрицька, М.С.Татаревська, О.В. Сорока. За заг. ред. М.С. Татаревської. – Одеса: ОДЕУ, 2010 р. – 478 с.
4. Павловська Н. Роль науки у реформуванні оплати праці та деякі дискусійні питання щодо її вдосконалення // Україна: аспекти праці. - 2014 - № 7 - С. 39-41.

УДК 658.5:621

Яворська В.О.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПІДГОТОВКА ВИРОБНИЦТВА ТА ОСВОЄННЯ НОВОГО ПРОДУКТУ

Організаційна підготовка виробництва -- це сукупність взаємопов'язаних організаційно-економічних та соціально-психологічних процесів на всіх стадіях та етапах комплексної підготовки виробництва, що забезпечують готовність підприємства до створення та освоєння необхідного обсягу продукції заданого рівня якості в установлені терміни з найменшими витратами.

Стадія освоєння виробництва є початковим етапом виробництва нової продукції. У процесі освоєння досягаються заплановані обсяги виробництва, намічені економічні показники і проектні техніко-економічні параметри продукції, що випускається. Період освоєння нової продукції починається з виготовлення дослідного зразка і завершується серійним виробництвом продукції [1, с. 200]

Слід зазначити, що діяльність із організації створення нового продукту має комплексний та багаторівневий характер. Саме в здійсненні цієї роботи особливо помітна роль маркетингового опосередкування, забезпечення та підтримки стратегічного розвитку підприємства.

На підприємствах у конструкціях різних виробів і технологічних процесів використовуються як винаходи, так і раціоналізаторські пропозиції, які також є результатом творчого підходу до вирішення певного виробничо-технічного завдання, але на відміну від винаходу це рішення не вносить принципової новизни, не повторює раніше освоєних

на даному підприємстві пропозицій, а його впровадження дає позитивний ефект. На підприємствах роботою з винахідництва і раціоналізації керує спеціальне бюро [2 с.197]

Етапи організаційної підготовки виробництва: передвиробничі планові розрахунки: створення нормативної бази (нормативів затрат часу, вартості, тривалості циклу робіт, етапів, стадій); удосконалення виробничої структури: визначення рівня спеціалізації і кооперування цехів і виробничих дільниць; вибір найраціональніших форм та методів організації виробництва нових виробів; реорганізація системи управління: перегляд функцій посадових позицій, підрозділів, уточнення завдань та встановлення їх відповідальності за процеси і результати комплексної підготовки виробництва нового виробу; забезпечення технічної готовності підприємства до випуску нових виробів: визначення потреби в додатковому устаткуванні, матеріальних і енергетичних ресурсах; організації переходу на випуск нового виробу: вибір методу й організаційної форми переходу; виготовлення виробничо-пробної партії; згортання випуску старої продукції; розгортання випуску нового виробу [3 с. 24]

Організаційна підготовка потребує збільшення витрат на матеріальне забезпечення нового виробництва, пов'язане з закупівлею спеціального устаткування, створенням запасу, переплануванням цехів, створенням транспортних систем і т. д.

Отже, на основі проведеної роботи можемо підвести підсумок та зробити такі висновки щодо організаційної підготовки виробництва та освоєння нового продукту:

Створення і освоєння виробництва нових виробів залежить від наявності ґрунтовної орієнтації розробників нового продукту уже на стадії технічної підготовки виробництва, яка повинна бути обґрунтована у спеціальній концепції нового виробу, де в систематизованій формі викладені потреби споживачів та досягнення конкурентів, показані переваги нових виробів порівняно з наявними аналогами, визначені основні аспекти раціонального організування їх виробництва і збуту;

Особливо важливе значення у прискоренні освоєння виробництва нових виробів має формування пропорцій між структурою нових виробів і структурою системи їх розробки та її випуску;

Витрати на підготовку та освоєння виробництва нової продукції? це одночасні комплексні витрати, понесені в процесі організування і здійснення сукупності взаємопов'язаних робіт зі створення виробництва нової чи значного вдосконалення існуючої продукції;

Номенклатура витрат на підготовку та освоєння виробництва нової продукції часто залежить від галузевої належності суб'єкта господарювання, особливостей його інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Васильков В.Г. Організація виробництва: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2003. - 524 с.

2. Організація виробництва: Конспект лекцій (для студентів 4 курсу денної і заочної форм навчання за напрямом підготовки 0501 - «Економіка і підприємництво», спеціальності 6.050100 - «Економіка підприємства») / Укл. Грецька Г.М. - Харків: ХНАМГ, 2009. - 197 с.

3. Петрович Й.М. Інноваційне наповнення продуктів та їх адаптація до умов виробництва // Вісн. Хмельницьк. нац. ун-ту. - 2006. - №6, ч. 2.46

УДК 334.746.4

Ткаченко А.В.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВИВЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

Для визначення стратегії поведінки підприємства на ринку та цілей планування необхідно проаналізувати зовнішнє і внутрішнє середовище підприємства. Аналіз зовнішнього середовища передбачає глибоке вивчення постачальників ресурсів, покупців продукції, наявності ринків збуту, конкурентів, законодавства. Аналіз внутрішнього середовища передбачає корпоративний аналіз самого підприємства, тобто його забезпечення ресурсами, конкурентоспроможності продукції, технологій, що застосовуються для виробництва продукції, забезпечення кваліфікованим персоналом.

Іноді такий комплексний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства називається СВOT-аналізом (SWOT: S — strengths — сильні сторони, W — weaknesses — слабкі сторони, O — opportunities — можливості, T — threats — загрози). Кваліфіковане застосування СВOT-аналізу дозволяє правильно зорієнтувати підприємство та його діяльність, обрати відповідні тактику і стратегію. Ця методика широко використовується в умовах ринкової економіки.

Одним з найбільших національних виробників кондитерської продукції є компанія «ABK». Закрите акціонерне товариство «ABK» займається виробництвом какао, шоколаду, сухарів, печива, пирогів

і тістечок з тривалим терміном зберігання, а також оптовою торгівлею шоколадних та кондитерських виробів.

Вивчення демографічної компоненти дає змогу оцінити вплив чисельності населення, яка впливає на діяльність ПАТ «АВК». Не кожна людина споживає солодощі. Тому збільшення чисельності підвищує можливість споживання продукції саме даного підприємства.

Вивчення економічної компоненти макрооточення дозволяє зрозуміти, як формуються і розподіляються ресурси. На підприємство впливають такі фактори як купівельна спроможність населення, фінансово-кредитна політика в країні та еластичність попиту. Вплив цих факторів зумовлений в основному рівнем цін на продукцію, обсягом продажу та розширенням виробництва. При оцінці купівельної спроможності слід враховувати той факт, що ПАТ «АВК» експортує свою продукцію в 20 країн близького та дальнього зарубіжжя, що закріплює позиціонування компанії, як сильного національного виробника. Однак основним споживачем продукції є населення України, а тому вплив визначається, виходячи із їх купівельної спроможності. Так як споживання на душу населення має великий потенціал до зростання (за умови подальшого зростання добробуту населення), то є перспективи для збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції ПАТ «АВК».

Особливу увагу слід приділяти технологічній компоненті. Такі фактори як темпи технологічних змін та інноваційний потенціал галузі значно впливають на діяльність ПАТ «АВК», оскільки товариство використовує новітні технології та часто випускає нові види продукції, що вимагає використання технологій, які раніше не використовувались.

Отже, для аналізу макрооточення ПАТ «АВК» використовуються такі компоненти: демографічна, економічна, технологічна. При оцінці впливу такої компоненти як покупці доцільно врахувати такі фактори: географічне розміщення покупців та ставлення покупця до продавця. Кондитерські вироби «АВК» користуються величезним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках. Тобто, географічне розміщення покупців позитивно впливає на діяльність товариства. ПАТ «АВК» користується довірою споживачів, що в свою чергу забезпечує компанію постійними покупцями. Це досягається за рахунок якісної продукції. Така компонента як постачальники впливає на діяльність ПАТ «АВК» позитивно, оскільки товариство вже довгий час співпрацює зі своїми постачальниками, а тому налагоджена система постачання дозволяє уникнути простоїв.

Стабільність української кондитерської галузі сьогодні забезпечують дев'ять підприємств, які виробляють понад дві третини всієї

продукції. І хоча ПАТ «АВК» є одним з лідером категорії шоколадних виробів, все ж не слід забувати про галузевих конкурентів, які виготовляють аналогічну продукцію. Вплив цього фактора є досить значним, а подальше зростання конкуренції призводить до зниження попиту на продукцію обраного товариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осовська Г. В. Зовнішнє середовище організації [Електронний ресурс] / Г. В. Осовська, О. А. Осовський // Кондор. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://mmlib.net/knigi/menedzhment/kniga-17/3648/>.

2. Осовська Г. В. Внутрішнє середовище організації [Електронний ресурс] / Г. В. Осовська, О. А. Осовський // Кондор. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://mmlib.net/knigi/menedzhment/kniga-17/3647/> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

3. Кабушкін Н.І., «Основи менеджменту», навчальний посібник, Мінськ, видавництво «Нове знання», 2003

УДК 351:342.5

Тиха А. Д.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНЕ ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Для забезпечення рентабельності та конкурентоспроможності підприємства, воно має швидко адаптуватися до змін, що відбуваються на ринку та в економіці. Гарним підґрунтям в даному випадку стає стратегічний менеджмент, який допомагає досягти всіх поставлених цілей в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Проте не можна забувати і про бухгалтерський облік, що є основою роботи будь-якого підприємства, адже облікова система може забезпечувати потреби стратегічного менеджменту різними шляхами, зокрема: використовувати дані обліку для аналізу ринків, на яких діятиме компанія; надавати ключову інформацію з урахуванням вибраної стратегії; забезпечувати зворотній зв'язок беручи до уваги узгодження досягнутих результатів стратегічних цілей; надавати інформацію щодо довгострокових наслідків різних напрямів діяльності та ін. [1, ст. 3].

Ефективність застосування стратегічного планування буде доведено на прикладі підприємства ТОВ «Імпульс», що є популярним українським виробником широкого спектру лакофарбових матеріалів.

Воно має своїх постійних клієнтів та постачальників, перевірених часом. Також дане підприємство має вихід на ринки збуту не тільки в Україні, але й за кордоном. Вся продукція сертифікована, проте має деякий негативний вплив на екологію. Що означає, що треба робити акцент на досвід, якість та ціну, поширювати не тільки канали збуту, але й базу споживачів.

Після аналізу роботи ТОВ «Імпульс» за всіма показниками, було також визначено функціональні стратегії, які треба взяти до уваги, за М. Портером, матрицею БКГ та маркетинговою конкурентною стратегією:

- стратегія контролю за витратами, що дозволить збільшити обсяги виробництва, зменшити накладні витрати, використовувати більш дешеву сировину.

- стратегія інтенсифікації зусиль для лаків, фарби та емалей; підтримання конкурентних переваг для ґрунтівок, однак необхідно враховувати середні значення оціночних факторів.

- маркетингова стратегія нішерів, а саме стратегію виходу за межі ніші. Для цього треба проаналізувати діяльність конкурентів та власні можливості фірми щодо формування конкурентної переваги, цільового ринку та відношення споживачів [2, ст. 2].

Однак при всіх своїх перевагах, стратегічний менеджмент все-таки має деякі недоліки:

- стратегія не дає точного й детального передбачення майбутнього, а формує тільки якісні побажання того, в якому стані має перебувати організація, тобто намагається прогнозувати можливості її виживання в конкурентній боротьбі.

- відсутня уніфікована процедура, яка б передбачала, що і як робити при вирішенні проблем у конкретній ситуації. Хоча, звичайно, існують певні рекомендації, правила та логічні схеми аналізу проблем і вибору стратегії, а також її реалізації.

- методологія планування використовує багато вузькопрофесійних термінів, що ускладнює порозуміння з неспеціалістами.

- розроблення стратегії пов'язане з великими зусиллями, а також витратами часу та ресурсів під час формування прогнозу і його реалізації. В умовах високої нестабільності зовнішнього середовища помилки у стратегічному виборі можуть бути зумовлені відсутністю повної

інформації про тенденції ринку, наміри конкурентів, появу технологічних новацій тощо.

- наявність сформованої стратегії може сприяти бюрократизації управління, окреслюючи межі діяльності посадових осіб, тоді як середовище часто вимагає термінових заходів [3, ст. 52].

Отже, можна зробити висновок, що в умовах сучасної конкурентної ринкової економіки стратегічний менеджмент поступово починає витискати тактичний, що викликано потребою в плануванні отримання прибутку не тільки в даний момент, а й в перспективі. Бухгалтерський облік один з найефективніших шляхів отримання достовірної інформації для встановлення та досягнення цілей стратегічного менеджменту, що покликані вивести підприємство на новий рівень розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Веретенев В. Аутсорсинг. Стратегический управленческий учет в сфере софтверного аутсорсинга [Електронний ресурс] / В. Веретенев – Режим доступу до ресурсу: [https:// www. klubok. net/ article1198.html](https://www.klubok.net/article1198.html).
2. Стратегічне планування діяльності промислових підприємств на прикладі ТОВ «Імпульс». // «Ефективна економіка». – 2014. – №6. – С. 2.
3. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — К.: Знання, 2010. — 406 с.

УДК 331.005.95

Семеніхін М.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУз-519 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЇ В ПРАКТИЦІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Систему управління персоналом більшість сучасних дослідників розглядають як комплекс взаємопов'язаних заходів щодо створення умов нормального функціонування, розвитку і ефективного використання кадрового потенціалу підприємства. Це сукупність окремих підсистем, серед яких пошук та адаптація персоналу, його навчання, розвиток, мотивація, оцінка, стратегічна робота з персоналом. В зв'язку з цим методологія дослідження проблеми управління персоналом має ґрунтуватися на системному підході з використанням методів спостереження й узагальнення на базі дослідження прогресивного закордонного досвіду та його адаптації до реалій України [1].

Сучасний підхід, який використовується в найбільш ефективних американських корпораціях, відрізняється значним розширенням змісту, форм і методів роботи з персоналом фірми; зростанням професійного рівня фахівців служб управління людськими ресурсами; підвищенням частки коштів, що витрачаються цими службами, в загальних витратах виробництва; застосуванням новітньої інформаційної технології. Ці зміни в управлінні трудовими ресурсами поширюються в США на роботу з керівниками і спеціалістами (щодо рядових виконавців функції служб управління людськими ресурсами змінилися в більшості корпорацій досить незначно). Практично всі головні нововведення в цій функціональній сфері управлінської діяльності призначалися для роботи з високооплачуваними категоріями персоналу і або зовсім не поширювалися на інші категорії персоналу, або що робилося пізніше і в більш обмеженому обсязі [1]. Найбільш комплексний і різноманітний характер мають системи роботи з управлінським персоналом вищого рівня організаційної ієрархії, а також середнього рівня. Так в «Дженерал електрик» з 1974 року існує підрозділ, що введений з підпорядкування віце-президента по кадрам і підзвітна безпосередньо голові ради директорів, яке про-водить роботу тільки з вищими керівниками (500-600 чоловік; загальне число керуючих і фахівців компанії перевищує 100 тис. чоло-вік). З цією категорією персоналу, а також з представниками групи претендентів з нижчестоящого ешелону управління здійснюється саме ретельне опрацювання схем заміщення, індивідуальних планів розвитку кар'єри, підбір і контроль за реалізацією про-грам підготовки та навчання. Щорічно схеми заміщення докладно розглядаються трьома вищими керівниками фірми – головою ради директорів, віце-головою і віце-президентом по кадрам. Провідні корпорації краще і ефективніше використовують психологію

Проте значна кількість питань удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності окремих підприємств, особливо машинобудівних, які мають широкі виробничо-транспортні й постачально-збутові зв'язки залежно від їх виробничого профілю та спеціалізації, й досі залишаються не висвітленими і потребують теоретичного, методичного та практичного вирішення.

Керівництво розуміє, що успіх значною мірою залежить від кваліфікації співробітників. Внутрішньо-фірмове навчання не завжди дозволяє розв'язати проблему, особливо якщо фахівці потрібні «тут і зараз», тим паче завод наразі розширюється. Реальний вихід з ситуації, що склалася, забезпечує використання такої технології підбору персоналу, як хедхантинг.

Хедхантинг - мало поширений і, разом із тим, дуже перспективний спосіб підбору особливо цінних, «штучних» фахівців. Це - «якісний пошук», що враховує особливості бізнесу замовника, робочого середовища, ділових і особистісних якостей кандидата, організовуваний прямим шляхом, його треба розглядати як складний бізнес-процес. Практична реалізація хедхантингу має низку позитивних і негативних моментів: гарантія високої вірогідності підбору потрібного фахівця, пов'язана з великими фінансовими, часовими і трудовими витратами; відсутність професійної підготовки та єдиних критеріїв оцінки хедхантерів; інколи «переманюють» не одного фахівця, а цілі команди, завдаючи величезних збитків підприємству [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вдосконалення системи управління персоналом промислового підприємств [Електронний ресурс] : Пуртов В.Ф., Перепичай К.С., Онищенко К.И. // Економіка та управління підприємствами – 2018. – № 16. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/16_ukr/70.pdf (дата звернення: 06.04.2020)

2. Інновації в практиці управління персоналом на підприємстві [Електронний ресурс] : Сич Т., Баб'як Г. П. // Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20923/1/110-111.pdf> - (дата звернення: 06.04.2020)

УДК 658.5.012.7

Гайворонська Д.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В сучасних умовах невизначеності ринкової економіки проблема формування і функціонування системи менеджменту окремого підприємства набуває першочергового значення. Виникнення кризового стану підприємства є свідченням поступового розбалансування та повної втрати дієздатності внутрішнього механізму саморегуляції господарської системи. Виробничі підприємства реального сектору економіки складно адаптуються до жорстких умов ринку, наслідком чого є різний рівень бізнес-безпеки. Розвиток та адаптація стратегічного управлінського

обліку промислових підприємств багато в чому залежить від використання методів і інструментів реалізації без пекових важелів. Традиційні інструменти і методи управління є недосконалими, оскільки не дозволяють своєчасно ідентифікувати і прогнозувати можливі ризики кризових явищ зниження бізнес-безпеки підприємства [1]. Головною умовою забезпечення конкурентоспроможності виробничого підприємства є здатність своєчасного передбачення і реагування на перші ознаки виникнення кризового стану. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків виникнення кризи дозволить реалізувати механізм прийняття управлінських рішень щодо здійснення заходів бізнес-безпечового менеджменту в умовах обмеженості ресурсів. Виникає негайна потреба в адаптації виробничих підприємств до умов економічних трансформацій на основі використання ефективних методів безпечового управління і стратегії. Вибір стратегії безпечового управління на сьогодні є невідкладним завданням для виробничих підприємств. Тому впровадження ефективних методів стратегічного безпечового управління підприємством на підставі комплексної оцінки потенціалу стратегічної стійкості є актуальним.

Стратегічний менеджмент слід розглядати як особливий вид управління, метою якого є створення умов стійкого функціонування виробничого підприємства на основі ефективної безпечової бізнес-політики, що дозволяє своєчасно реагувати на перші ознаки появи умов невизначеності [2].

Методологія стратегічного менеджменту охоплює сукупність принципів, методів, які забезпечують процес розробки і реалізації комплексу ефективних управлінських рішень. Розробка будь-яких стратегічних, тактичних і оперативних рішень нерозривно пов'язана з без пековою бізнес-стратегією, оскільки в системі ринкових відносин будь-яка економічна дія неможлива без управлінської складової [3].

Система стратегічного управлінського обліку є підсистемою в загальній системі менеджменту підприємства з відповідною місією, баченням і стратегічною концепцією. Звідси, її структура має бути інтегрована в загальну організаційну структуру управління, що дозволить понизити загальний рівень витрат і забезпечити координацію і регулювання дій системи стратегічного управлінського обліку з іншими підсистемами управління підприємством. Особливу увагу в питаннях теорії і методології стратегічного управління слід приділити механізму, під яким слід розуміти сукупність основних елементів зовнішнього і внутрішнього регулювання господарської діяльності підприємства,

також форм і методів дії на суб'єкти і об'єкти бізнес-безпекового управління для досягнення поставлених стратегічних завдань.

Розв'язання накопичених суперечностей можливе лише на підґрунті кардинального перегляду усіх фундаментальних засад ведення бізнесу, координації стратегічного бачення місії та змісту діяльності підприємства, що зумовить перехід системи до нового стану рівноваги, яка є необхідною передумовою для її подальшого розвитку [4].

Відставання реформування системи менеджменту у практичній діяльності значною мірою пояснюється недооцінкою перетворюючої суті управління, ігноруванням методологічних принципів відсутністю методик створення бізнес-безпекових механізмів управління і реінжинірингу, які засновані на досягненні синергічного ефекту дії керуючих чинників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Друрі К. Управлінський і виробничий облік: Пер. з англ.; Підручник. – М.: ЮНІТДАНА, 2002.
2. Іннес Дж. Стратегічний менеджмент, облік, в тонах. Посібник з управлінського обліку., 1998. - 968 с.
3. Бромвіч М. Випадок стратегічного управлінського обліку: роль облікової інформації для стратегії на конкурентних ринках // Бухгалтерський облік. Організація та суспільство. - 1990. - № 1. С. 27-46.
4. Лорд Б.Р. Стратегічний облік управління: новий одяг імператора? // Дослідження управлінського обліку. - 1996. - № 7 (3). - С. 347-366.

УДК 005.591.43

Запорожська Д.С.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ВИДИ АУТСОРСИНГУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Одним із сучасних інструментів управління, який дає підприємству можливості посилити свої конкурентні переваги на ринку на основі підвищення ефективності бізнес-процесів та якості продуктів і послуг, є ефективнішим аутсорсинг [1].

Аутсорсинг (від. англ. outsourcing — зовнішнє джерело) — це передавання частини функцій з обслуговування діяльності підприємства стороннім підрядникам чи постачальникам за умови гарантування ними відповідного рівня якості та ефективності їх виконання на основі

трансформації чи оновлення бізнес-процесів і технологій та з можливістю переходу частини персоналу підприємства до постачальника (аутсорсера).

На відміну від сервісних послуг щодо підтримки підприємницької діяльності, які мають разовий, епізодичний і випадковий характер й обмежені строками їх надання, на аутсорсинг передають функції з професійної підтримки неперервного функціонування окремих систем та інфраструктури підприємства, укладаючи довготривалі (не менше одного року) контракти (договори, угоди). Особливістю аутсорсингу, яка вирізняє його з-поміж інших форм надання послуг і абонентського обслуговування, є наявність бізнес-процесів, виконання яких передають сторонній організації — аутсорсеру [2].

Можна назвати такі основні види аутсорсингу: ІТ-аутсорсинг, що охоплює розробку та тестування програмних продуктів, сервісне обслуговування, локалізацію програмного забезпечення, мережеві послуги, ІТ-консалтинг; виробничий аутсорсинг, у складі якого виділяють основний та допоміжний аутсорсинг; аутсорсинг бізнес-процесів таких як, управління інтелектуальними ресурсами, надання гарантійних, фінансових і бухгалтерських послуг, створення call-центрів або центрів прийому і обслуговування дзвінків, управління персоналом, здійснення лізингових і логістичних операцій, проведення рекламних заходів; аутсорсинг персоналу (аутстафінг) [3].

Переваги аутсорсингу. Зростання рентабельності бізнесу. Аутсорсинг дозволяє скоротити витрати на обслуговування бізнес-процесів; концентрація всіх зусиль на основному бізнесі. Передача супутніх бізнес-процесів на аутсорсинг дозволить спрямовувати зусилля на основну справу компанії; залучення чужого досвіду. Аутсорсингова компанія спеціалізується на визначеному виді діяльності й обслуговує велику кількість фірм, що дозволяє їй досконало розбиратися у всіх поточних питаннях і використовувати напрацьований досвід; надійність та стабільність. Аутсорсингова компанія несе відповідальність за роботу, яку виконує згідно з договором на обслуговування та поточним законодавством; гнучкість масштабів бізнесу [4].

Недоліки аутсорсингу. Загроза невиконання конфіденційності. Аутсорсингова фірма гарантує, що витік інформації про замовника неможливий, але виконання цього пункту не може гарантуватися стовідсотково. В аутсорсинговій фірмі діє положення про комерційну таємницю клієнта, порушення якої несе збитки, перш за все, безпосередньо самій аутсорсинговій компанії. Передача інформації про діяльність клієнта виконується тільки згідно з поточним законодавством, людський чинник. Інженери інформаційної сфери або іншої сфери, які

є співробітниками компанії, що надає послуги аутсорсингу, змінюються, що призводить до відсутності повної картини стану інфраструктури клієнта [5].

Отже, можна зробити висновок, що аутсорсинг є одним із ефективних і водночас радикальних інструментів вдосконалення діяльності, зважаючи на ті переваги, які отримує підприємство-замовник при його використанні. Така форма ведення бізнесу сприяє впровадженню інновацій і покращенню інтеграційних зв'язків вітчизняних підприємств як в межах країни, так і поза нею, без чого не можлива ефективна господарська діяльність в сучасних умовах функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Загородній А.Г., Партин Г.О. Аутсорсинг та його вплив на витрати підприємства // *Фінанси України*. – 2009. – №9(166). – с. 87- 97;
2. Куцин Є.М. Теоретичні та прикладні аспекти аутсорсингу // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2011. – №1. – с. 213-217;
3. Микало О.І. Аналіз та класифікація форм аутсорсингу // *Економічний простір*. – 2010. - № 37. – с. 216-222.
4. Александрова С. А. Аутсорсинг перспективи застосування на підприємствах туристської індустрії / С. А. Александрова // *Комунальне господарство міст: наук.-техн. зб.* – 2011. – № 98. – С. 408–413.
5. Аникин Б. А. Аутсорсинг и аутстаффинг высокие технологии менеджмента: учеб. пособ. / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 320 с. – (Высшее образование).

УДК 005.591.61:005.322.4

Козирева Є.О.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕНЕДЖМЕНТ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Активний процес реформування освітнього процесу тісно пов'язано з інноваційною діяльністю. Нагальна потреба у розробці інноваційного освітнього середовища вимагає розробки моделі менеджменту ефективності інноваційних проектів. Успішне функціонування та розвиток навчального закладу можливі тільки завдяки новаціям, які вдосконалюють діяльність колективу, відкривають нові можливості для кожного учасника навчального процесу, дають змогу

працювати творчо, збагачують духовно, задовольняють освітні потреби оцінювання та підвищення рівня інноваційного потенціалу навчального закладу є необхідною складовою управління розвитком. Високий інноваційний потенціал свідчить про спроможність закладу вести інноваційний пошук, здійснювати зміни, реалізовувати інноваційну стратегію. Низький інноваційний потенціал не забезпечує можливостей розвитку навчального закладу [1].

Передумовою проектування моделі менеджменту ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах стали протиріччя, що виявлені в інноваційній педагогічній практиці освітніх закладів. До таких протиріч, зокрема, віднесені протиріччя між: стихійністю інноваційних процесів у практиці шкільної освіти й необхідністю узгодження нових ідей із соціальними потребами та нормативними вимогами; відсутністю відповідних інфраструктур, які здійснюють регулювання інноваційними процесами на основі науково-методичних підходів, координації та оцінювання; відсутністю належного інформаційного забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності [2].

Основними структурними складовими моделі менеджменту ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах: умови, функції, види, форми, методи організації та управління. Під умовами розглядають сукупність об'єктів, процесів, відносин, що необхідні для формування, існування та зміни визначеного об'єкта. Умови проектування моделі менеджменту ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних складаються з нормативно-правового, соціально-педагогічного, психолого-педагогічного та організаційно-управлінського забезпечення впровадження нововведень. У разі відсутності умов інноваційні процеси реалізуються в деформованому вигляді або не реалізуються взагалі. Важливою складовою ефективною моделі є громадські інституції: батьківські та учнівські ради самоврядування, піклувальні ради, фонди розвитку освіти, професійні асоціації тощо [3].

Модель менеджменту ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних передбачає також оновлення функцій управлінської діяльності, визначення форм організації інноваційного пошуку, серед яких експеримент, застосування якого дозволяє відтворити нову ідею на практиці та довести її життєздатність. Експеримент передбачає фіксування особливостей протікання процесу реформування освітньої сфери та вивчення результатів змін на базі декількох різних одиниць.

Розширення інноваційних можливостей і зміцнення конкурентоспроможності навчального закладу свідчить про ефективність проведеного інноваційного менеджменту у ньому. Такий заклад приваблює творчих особистостей; де позитивно сприймаються креативні ідеї, нагромаджується інноваційний потенціал та розвивається інноваційна культура; формується імідж організації, яка постійно впроваджує інновації, підтримує дух новаторства. Учні таких освітніх закладів стануть рушійною силою кожної компанії, вони спрямовуються на розвиток та ефективне модернізування [4].

Отже, проектування моделі менеджменту ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних є розвиток готовності педагогів до професійної діяльності в умовах змін, рівень якої, у свою чергу, впливає на ефективність нововведень і формування інноваційного середовища. Впровадження змін в освітню сферу неможливе без змін технології та змісту післядипломної педагогічної освіти, підготовки як учнів, так і їх батьків, а також ґрунтовному моніторингу потреб і особливостей кожного регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Даниленко Л.І. Менеджмент інновацій в освіті / Л.І. Даниленко. – К. : Шк. світ, 2007. – 120 с.
2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.
3. Скрипник С. В. Менеджмент ефективності інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах / С. В. Скрипник // Педагогічний дискурс. - 2011. - Вип. 9. - С. 321-326.
4. Стадник В.В. Інноваційний менеджмент / В.В. Стадник, М.А. Йохна. – К. : Академвидав, 2006. – 464 с.

УДК 005.53:165.412

Кравченко К.Г.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИ І МОДЕЛІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ОПЕРАЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

Управлінське рішення – це результат вибору суб'єктом управління найкращої альтернативи, спрямованої на розв'язання певної управлінської проблеми. Основна мета управлінського рішення – забезпечити

координуючий вплив на об'єкт управління для досягнення цілей організації.

Для реалізації функцій і прийнятих рішень виробничі та операційні менеджери широко використовують різні методи. Сукупність цих методів і прийомів, специфічних для різних функцій управління, складає методологію і методичний апарат операційного менеджменту. Методи операційного менеджменту вносять певну упорядкованість, обґрунтованість і ефективну організацію побудови системи управління на виробництві або в операційній системі. Операційний менеджмент використовує як загальні методи так і спеціальні, які відображають специфіку діяльності підприємства.

Розроблені чотири групи методів управління операційними системами:

1. Організаційні.
2. Адміністративні.
3. Економічні.
4. Соціально-психологічні.

Управління виробничою системою за критерієм продуктивності - це процес, який передбачає стратегічне, тактичне й оперативне планування і постійний контроль за реалізацією прийнятих оптимальних рішень відповідно до конкретної ситуації. Для досягнення стабільної високої продуктивності менеджери повинні діяти не спонтанно, реагувати на будь-які проблеми не імпульсивно, а ретельно розробляти і впроваджувати в дію плани її підвищення. Не маючи конкретних цілей щодо продуктивності, неможливо визначити, чи досягнута продуктивність є високою або низькою.

Сам процес управління продуктивністю видається доволі простим, хоч і потребує ретельного обмірковування і аналізу. Це передовсім розроблення моделі процесу управління продуктивністю для конкретної виробничої системи.

Моделювання процесу управління продуктивністю передбачає такі етапи:

1. Виберіть операційну систему; чітко визначте її межі.
2. Визначте зовнішнє середовище - постачальників і споживачів даної виробничої системи.
3. З'ясуйте основну мету операційної системи, яка впливає із процесу стратегічного планування, якщо воно ведеться.
4. Визначте за кожною групою ресурсів (енергія, капітал, праця, матеріали, інформація) основні їх підгрупи.

5. Виявіть основні види перетворень, які відбуваються в операційній системі.

6. Визначте основні види продукту операційної системи.

7. Сформулюйте бажані результати, які мають бути отримані від реалізації продукту операційної системи.

8. Визначте показники або вимірювачі результативності системи та їх пріоритети

9. Встановіть види і пріоритети коефіцієнтів або індексів продуктивності.

10. Охарактеризуйте процес оцінювання, регулювання, зворотного зв'язку і планування поліпшення функціонування системи для підвищення її продуктивності та результативності.

Отже, можна зробити висновок, що необхідність прийняття рішень пояснюється свідомим і цілеспрямованим характером людської діяльності, виникає на всіх етапах процесу керування і складає частину будь-якої функції менеджменту. Існує багато методів обробки та реалізації управлінських рішень, деякі з них були представлені у даній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Підготовка і прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс] // Національна академія державного управління при президенті України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/52a015a3-5ad9-4fd6-8bf0-036e5711013d.pdf.

2. Ткачова С. С. Операційний менеджмент [Електронний ресурс] / С. С. Ткачова, Т. П. Іванова // Харківський державний університет харчування та торгівлі. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/1354/1/Операційний%20менеджмент%20%281%29.pdf>

3. Принципи і методи операційного менеджменту. [Електронний ресурс] // <https://studfile.net/ugufmt/>. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/5392782/page:21/>.

ВИБІР МІСЦЯ РОЗТАШУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА: СУТНІСТЬ, НЕОБХІДНІСТЬ І ЗАВДАННЯ

Рішення про розміщення підприємств приймається на основі обліку цілого ряду факторів, які необхідно враховувати як на макро так і мікро рівнях. Ключовим питанням створення того чи іншого підприємства, природно, є попит, тобто об'єктивна потреба в цьому.

Розташування поблизу ринку збуту товару чи послуги сприяє швидкому і своєчасному обслуговуванню. Це особливо важливо в бізнесі, пов'язаному з транспортуванням чи розподілом, тобто галузях, у яких доставка ресурсу замовнику є основним видом діяльності фірми. В інших сферах близькість до ринку може бути і не важлива. Там, де обслуговування вимагає участі клієнта (в охороні здоров'я, сфері відпочинку, розваг), розумна близькість необхідна. З іншого боку, банківські і фінансові послуги можна з успіхом робити по телефону чи через представників [1].

Основна мета вибору місця розташування підприємства - встановити, в якому місці підприємець може отримати максимум **прибутку** за інших рівних умов. Цей головний економічний критерій залежно від обставин може бути доповнений низкою інших супідрядних економічних критеріїв. Крім того, можуть бути і **неекономічні критерії**: політичний вплив, стабільне зростання і надійність підприємства, науково-технічна політика, соціальна стабільність, престиж, економічна стабільність, збереження самостійності підприємства, зниження перевантаження менеджменту та ін [2]. Вибір дислокації підприємства здійснюється на основі державних розробок територіального аспекту індикативних (рекомендаційних) планів-прогнозів. Найважливішим передпроектним документом є техніко-економічне обґрунтування доцільності і господарської необхідності проєктування і будівництва підприємств.

Вибір місця розташування підприємства може бути обмеженим або вільним. Обмежений вибір характерний для вугільних копалин, гідроелектростанцій тощо, тобто таких підприємств, які «прив'язані» до джерел сировини або енергії. Всі інші підприємства мають вільний вибір місця розташування, тобто можуть знайти собі таке місце, яке буде здаватися їм найкращим.

Аналізуючи зазначені фактори, потрібно враховувати, що всі вони мають різний вплив для підприємств різних видів діяльності. Так, для підприємств, які надають послуги, важливо, щоб клієнтура мала вільний та зручний доступ до них. Для промислових підприємств потрібно, щоб витрати на доставку матеріалів, сировини, робочої сили, комунальні послуги, витрати на транспортування готової продукції до споживачів були мінімальними [4]. Для підприємств торгівлі потрібно, щоб до них могли потрапити якомога більше покупців, щоб ці покупці мали високу купівельну спроможність, щоб витрати на оренду приміщень, транспортування товарів до торгових точок, витрати на рекламу цих товарів тощо були найнижчі. Потрібно також враховувати наявність поблизу підприємства конкурентів, які можуть відтягувати на себе певну кількість потенційних покупців тощо. Основна проблема вибору місця розташування підприємства полягає в тому, що ні результати діяльності цього підприємства, ні відповідні витрати не можна визначити точно. Всі вони будуть мати певну невизначеність, тому вибране місце розташування підприємства може виявитись неоптимальним. Із цього витікає, що вибір місця розташування підприємства - це проблема прийняття рішень в умовах невизначеності, яку слід вирішувати шляхом зіставлення альтернативний розрахунків, на основі яких вибирається найкращий варіант.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вибір місця розташування підприємства [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: <https://www.virtual.ks.ua/students/3369-select-business-location.html> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

2. Критерії і фактори вибору місця розташування підприємства [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: https://stud.com.ua/16822/ekonomika/kriteriyi_faktori_viboru_mistsya_roztashuvannya_pidpriyemstva (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

3. Вибір місця розташування підприємств [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: <https://zdamsam.ru/a26428.html> (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

4. Критерії та методи розташування виробничих об'єктів [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1886030953515/menedzhment/kriteriyi_metodi_roztashuvannya_virobnichih_obyektiv (дата звернення 10.04.2020) – Назва с екрана.

УДК 658 (075.8)

Єфанов А.М.¹, Риженко О.М.²

¹ студ. гр. ФЕУ-517 НУ «Запорізька політехніка»

² канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

Організацію виробництва можна охарактеризувати як, просторово-часову структуру підприємства, її робочої сили, підрозділів, засобів виробництва, матеріалів, їх взаємодії для досягнення високих кількісних та якісних результатів за певний період за умов ефективного використання ресурсів [1].

Перехід на ринкові відносини суттєво змінює погляд на організацію виробництва, яка створює умови для найефективнішого використання техніки, предметів праці та людей у процесі виробництва чим сприяє підвищенню його результативності. Під організацією виробництва можемо розуміти координацію та оптимізацію в часі та просторі всіх елементів виробництва з метою випуску необхідної споживачам продукції з найменшими витратами й отримання достатнього прибутку від її реалізації для подальшої продуктивної діяльності [2].

Організація виробництва з іншої сторони є запорукою ефективної роботи підприємства, так як вона створює можливості для високої продуктивності трудових колективів, випуску якісного продукту, оптимального використання ресурсів підприємства, а також розвитку організаційної культури і особистості в процесі роботи. Здійснюється на всіх рівнях ієрархії управління підприємством.

Рационально організація виробничого процесу залежить від низки певних принципів: спеціалізована пропорційність, паралельність, прямо точність, безперервність, ритмічність автоматичність та гнучкість, які створюють єдину концепцію розвитку підприємства.

Методологія організації виробництва виражається сукупністю засобів та прийомів реалізації виробничого процесу, які тісно пов'язані з основними характеристиками виробничого процесу: ступенем безперервності виробничого процесу та взаємозв'язками послідовності виконання операцій технологічного процесу з порядком розміщення обладнання. Враховуючи вище сказане виникають три основні методи організації виробництва: не потоковий, поточковий, автоматизований. Не потоковий метод базується на групуванні виробничого обладнання за ознаками роботи, що виконується, використанні універсального обладнання, логічного розміщення складів та відділів контролю виробництва та зазнає труднощів, що до переміщення полу фабрикатів

між виробничими етапами. Потоковий метод розділяє на окремі операції виробничий процес, спеціалізація на виконанні кожної окремої операції з узгодженням та ритмічним виконанням, суворе дотримання послдовності технологічного процесу, переміщення предметів праці з мінімальним використанням матеріальних та часових ресурсів [3].

Виробничий процес є сукупністю взаємозв'язаних дій людей, засобів праці та природи, потрібних для цілеспрямованого, постійного перетворення матеріалів та сировини у готову продукцію, яка призначена як для споживання, так і для подальшої переробки. Виробничі процеси на підприємстві залежно від їх ролі у виготовленні продукції поділяються на три види. Основні, що безпосередньо пов'язані з перетворенням предметів праці у готову продукцію. Результати основних виробничих процесів випускається продукція, яка передбачена планом підприємства. Допоміжні-процеси, які лише сприяють безперебійній роботі підприємства, але безпосередньої у часті у виготовленні продукції не беруть. Обслуговуючі, що створюють умови для здійснення основних та допоміжних процесів (транспорті та складські процеси.).

Отже, організація виробництва на підприємстві це дуже складний та багатогранний процес, який ґрунтується на певних базових принципах та методах, та полягає у досягненні максимальної гармонійної та економічної взаємодії матеріальних, інформаційних та людських ресурсів для досягнення певних цілей підприємства в зазначених термінах з використанням різноманітних технологій, підходів в залежності від спеціалізації виробництва та є основою усієї діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Організація виробництва : навч. посібник / В. В. Прохорова, О. Ю. Давидова. – Х. : Вид-во Іванченка І.С., 2018. – 275 с. ISBN
2. Організація виробництва: Конспект лекцій. Горелов Д.О. — Х.: ХНАДУ, 2012. — 544 с.
3. Організація виробництва: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / О. В. Посилкіна, Р. В. Сагайдак, К. Ю. Зверева. — Х.: Видво НФаУ: Золоті сторінки, 2006. — 152 с.

УДК 330.322.01

Нечаєва І.А.¹, Лавріненко В.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

ІНВЕСТИВАННЯ: СУТНІСТЬ, ЦІЛІ, ВИДИ, НАПРЯМКИ

В науковій літературі існує безліч визначень поняття «інвестиція», але не дивлячись на свою розповсюдженість, науковці досі трактують це поняття неоднозначно. Нижче наведені приклади визначення поняття «інвестиції», які дають економісти:

- інвестиції – це «... приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності даного періоду, ... та частина доходу за даний період, яка не була використана для споживання»; «... покупка окремою особою або корпорацією будь-якого майна, старого або нового, будинків або машин, цінних паперів на фондовій біржі і т.д.». (Дж. Кейнс.) [1, с. 60];

- інвестиції – вкладення капіталу в грошовій, матеріальній і нематеріальній формах в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді. (І. Бланк.) [2, с. 17-18];

- інвестиції – це вкладення капіталу з метою його подальшого збільшення. Приріст капіталу в результаті його інвестування є компенсацією за ризик втрат від інфляції та неодержання процентів від банківських вкладень капіталу. (В. Федоренко) [3, с. 6];

- «це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, щокладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект» [4].

Всі вищенаведені трактування визначають окремі підходи до визначення поняття «інвестиції», мають певні розбіжності, але всі вони в повній мірі відображають суть терміну. Інвестиції – це вкладення капіталу, якому властиве наявність ризику, і завжди переслідує мету отримання прибутку чи іншого позитивного ефекту.

Поняття «інвестиції» нерозривно пов'язане з поняттями «інвестування» та «інвестиційна діяльність». Під інвестуванням розуміють процес вкладання власного або позикового капіталу від його поточного споживання з метою його майбутнього можливого повернення в обсязі, що перевищує початковий, або у вигляді іншого корисного ефекту. Отже, інвестиції – це предмет вкладення, а інвестування – це

процес вкладення цих інвестицій. При взаємодії ці дві категорії утворюють тільки разовий акт вкладення.

Інвестиційна діяльність проводиться на основі інвестування, надає йому системності та цілеспрямованості. В Законі України «Про інвестиційну діяльність» зазначається: «інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [4].

Головна мета інвестиційного менеджменту - забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [2, с. 50].

Окрім того, цілями інвестиційної діяльності можуть бути: досягнення високих темпів економічного розвитку підприємства, регіону, галузі або країни; максимізація прибутку чи досягнення соціального ефекту; мінімізація інвестиційних ризиків; підвищення конкурентоспроможності; досягнення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства; пошук ефективних шляхів прискорення реалізації діючої інвестиційної програми підприємства та інвестиційних проєктів.

Цілі інвестування залежать від різних факторів, наприклад, хто виступає інвестором, схильність до ризику, податкова політика, законодавчі обмеження, тощо. Слід також зазначити, що інвестиційна діяльність завжди тісно пов'язана з ризиком: чим вище бажаний прибуток, тим більше ризики. В залежності від цілі інвестування, важливим є вибір виду інвестування. В сучасному світі існують два основні види інвестування, а саме портфельне та реальне.

Окрім того, в останній час набувають швидкої популярності наступні види інвестування, які розрізняються за дохідністю, величиною ризику, тяжкістю виконання, ліквідністю, терміном інвестування:

- венчурне інвестування – інвестування у новий бізнес, проєкт або стартап;

- інвестування у криптовалюту – інвестування у цифрові активи, наприклад такі як Bitcoin, Ripple, Litecoin та інші.

- довірче управління в ПАММ рахунки - передача на певний термін коштів інвестора (приватної особи) в управління трейдеру або керуючій компанії з метою отримання прибутку на ринку валют Форекс.

- імпакт-інвестування - це інвестиції в компанії, організації та фонди з наміром створити вимірюваний соціальний та/або екологічний вплив разом із фінансовою віддачою [5].

- інвестування в антикваріат, предмети мистецтва, розкоші та історичні споруди.

Напрямки інвестування залежать від встановлених цілей, виду інвестування, конкретної галузі, специфіки діяльності суб'єкта підприємництва, терміну інвестування, особистості інвестора та інше.

Отже, інвестування є рушійною силою ринкової економіки та розвитку нашої країни. Саме залучення вітчизняних й іноземних інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату сприяють стійкому зростанню української економіки в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кейнс Дж. М. The General Theory of Employment, Interest & Money. Общая теория занятости, процента и денег: учеб. пособ. Москва : Издательство Юрайт, 2018. 342 с.

2. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс. Киев : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. 448 с.

3. Федоренко В. Г., Захожай В. Б. Страховий та інвестиційний менеджмент: підручник. Київ, 2002. 344 с.

4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. №1560-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 30.03.2020).

5. Імпакт-інвестування – новітня фінансова стратегія. Промприлад.Реновація: веб-сайт. URL: <https://promprylad.ua/ua/impact-investing-undp> (дата звернення: 30.03.2020).

УДК 334.7

Нечаєва І.А.¹, Рощина Д.С.²

¹ канд.ekon. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-519м НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ РИСИ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Задля ефективного функціонування, більшість українських підприємств не мають можливості залучати кошти та реалізовувати свої інвестиційні проекти. Як показує досвід, в даній ситуації дієвим способом є використання механізму державно-приватного партнерства, яке дозволяє успішно реалізовувати спільні проекти, а також розподіляти ризики між партнерами.

На сьогоднішній день серед науковців не існує єдиного загальноприйнятого визначення «державно-приватне партнерство». У перекладі з англійської (public-private partnership) та німецької (offentlich-private partnerschaft) мов цей термін визначається як «публічно-

приватне партнерство» або «суспільно-приватне партнерство» для пояснення співпраці державної влади з бізнесом [1, 2].

Державно-приватне партнерство - це «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору та відповідає ознакам державно-приватного партнерства» [3].

В роботі [4, с. 96] наводиться наступне визначення: «державно-приватне партнерство - це відносини, за допомогою яких приватний сектор забезпечує суспільство інфраструктурними активами та інфраструктурними послугами, що традиційно надаються державою».

В дослідженні [5] поняття державно-приватного партнерства трактується як рівноправне та взаємовигідне співробітництво між державою, територіальними громадами (в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування) та приватними інвесторами у межах реалізації проектів, спрямованих на вирішення важливих для території соціально-економічних проблем.

Вищенаведені визначення мають як схожі, так і відмінні аспекти, але всі вони відбивають основні риси державно-приватного партнерства: а саме:

- партнерський (рівноправний) характер відносин;
- співпраця різних секторів економіки (державного та приватного);
- наявність середньострокових або довгострокових формалізованих відносин;
- наявність фінансових відносин;
- розподіл ризиків, відповідальності та винагород;
- результат співпраці державно-приватного партнерства - створення товарів або послуг суспільного характеру.

Окрім того, в Україні на законодавчому рівні закріплені основні принципи здійснення державно-приватного партнерства, до яких відносять: рівність партнерів перед законом; заборона будь-якої дискримінації прав партнерів; узгодження інтересів партнерів з метою отримання взаємної вигоди; забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового

призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру; визнання партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства; справедливий розподіл ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства; визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом [3].

Не існує єдиної форми державно-приватного партнерства. Вибір форми співпраці держави та бізнесу залежить від регіону, галузі, специфіки діяльності підприємства та інших чинників. У світі розрізняють форми державно-приватного партнерства на контрактній, орендній та концесійних основах, а також угоди та договори про спільну діяльність. Згідно українського законодавства реалізація проектів державно-приватного партнерства може бути здійснена у формах концесійного договору; договору управління майном; договору про спільну діяльність; інші договори.

Проекти державно-приватного партнерства, незалежно від їх форми, носять стратегічний характер для економіки країни, є ризиковими, та мають відбивати спільні інтереси держави та бізнесу.

Отже, публічно-приватне партнерство - один із сучасних ефективних механізмів співпраці держави з приватним сектором. Рациональне використання цього механізму дозволяє вирішувати проблеми нестачі ресурсів підприємства, знизити навантаження на державний та місцеві бюджети. Шляхом реалізації проектів державно-приватного партнерства можна досягти покращення інвестиційного клімату України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Definition of «Public-Private Partnerships». Investopedia: веб-сайт. URL: <https://www.investopedia.com/terms/p/public-private-partnerships.asp> (дата звернення: 29.03.2020).
2. Definition von «Offentlich-private partnerschaft». Duden: веб-сайт. URL: https://www.duden.de/rechtschreibung/Public_private_Partnership (дата звернення: 29.03.2020).
3. Закон України «Про державно_приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404_VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17> (дата звернення: 29.03.2020).
4. Карпа М. І. Місце та роль державно-приватного партнерства у виконанні функцій публічної служби. Вісник НАДУ при Президентові України. Серія «Державне управління». 2017. № 2. С. 95–103.

5. Аналітична записка «особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики». Національний інститут стратегічних досліджень: веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1239> (дата звернення: 29.03.2020).

УДК 303.01

Нечаєва І.А.¹, Оболадзе А.Н.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-519м НУ «Запорізька політехніка»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ», «РЕПУТАЦІЯ» ТА «ІМІДЖ»

Сьогодні терміни «інвестиційна привабливість», «репутація» та «імідж» набули великого поширення в сучасній економічній та управлінській літературі. Деякі джерела трактують поняття як тотожні, інші ж тлумачать їх сенс по-різному.

Проведений в роботі аналіз [1, с. 420; 2, с. 60; 3, с.42] дозволяє зробити висновок, що інвестиційна привабливість – це комплексний показник, що характеризує доцільність інвестування в окремий об'єкт з позиції інвестора. Фактором, що може стати вирішальним для інвесторів та кредиторів в процесі визначення інвестиційної привабливості об'єкта інвестування є репутація. Аналіз наукових джерел [2, с. 317; 4; 5, с.27-28] дозволив виокремити наступне визначення репутації:

– це ціннісні характеристики і думки, що визначаються корпоративним іміджем і комплексом доступних до спостереження дій і рішень компанії; є одним з найцінніших та унікальним активом підприємства. Підприємство може втратити сприятливу можливість, якщо не буде постійно здійснювати інвестиції, зміцнення іміджу та репутації.

Репутацію компанії, яка сьогодні широко використовується в якості одного з показників інвестиційної привабливості та служить орієнтиром при прийнятті інвестиційних рішень, можна визначити як різницю між ринковою та балансовою вартістю підприємства.

Що стосується терміну «імідж», то в українському законодавстві відсутнє формулювання даного поняття, проте у спеціальній літературі [6, с. 211; 7, с. 169; 8, с. 14-15], що дозволяє їх узагальнити: імідж – штучно створений портрет певного об'єкта, що існує в масовій свідомості та формує емоційне ставлення до нього.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що розглянуті терміни не є синонімічними. Кожне поняття є окремою

економічною категорією, що має індивідуальне значення, характеристики, особливості та змістові структури (табл.1).

Таблиця 1 – Порівняння понять «інвестиційна привабливість», «репутація» та «імідж»

	Інвестиційна привабливість	Репутація	Імідж
Міра об'єктивності	об'єктивне поняття	об'єктивне поняття	суб'єктивне поняття
Категорія поняття	раціональна категорія, яка формується на основі аналізу системи показників	раціональна категорія, яка формується на основі реального досвіду взаємодії з організацією, а також на доказах, аргументах	емоційна категорія, яка базується на враженні та не потребує зважених оцінок і висновків
Ціль і завдання	визначення доцільності інвестування	оцінка діяльності суб'єкта	виокремлення суб'єкта з-поміж інших та привернення уваги
Фактори впливу на значення показника	- зовнішні: політичні, економічні, соціальні, ситуацію в країні, регіоні, галузі; законодавчі; рівень корупції тощо; -внутрішні: фінансово-економічні, технологічні, виробничі, технічні, правові, трудові, соціальні, екологічні	- корпоративний імідж і комплекс доступних до спостереження дій і рішень компанії відносно колег, підлеглих, суспільства, навколишнього середовища: - товари і послуги; - привабливість робочого місця, - співробітники; - соціальна відповідальність	- історії та легенди організації; - розвиток стосунків з громадськістю; - діяльність ЗМІ
Взаємозв'язок	залежить від репутації, іміджу	є одним з факторів інвестиційної привабливості; залежить від іміджу	є фактором репутації;
Сприйняття цільовою аудиторією	визначається окремими суб'єктами	визначається усіма цільовими аудиторіями	прийнятний лише у певному сегменті серед певної аудиторії

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Київ : Книга, 2001. 448 с. Режим доступу : http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1592_62002987.pdf (дата звернення: 01.04.2020).
2. Костюкевич Р. М. Інвестиційний менеджмент: навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2011. 270 с. Режим доступу : <http://ep3.nuwm.edu.ua/2367/1/719158%20zah.pdf> (дата звернення: 06.04.2020).
3. Гуторов О. І. Інвестиційний менеджмент: курс лекцій / О.І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. – Харків. – 2014. – 203 с.
4. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» : за станом на 19 січ. 2020 р. / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 1, ст. 1
5. Даулінг Грэм. Репутация фирмы: создание, управления и оценка эффективности / Грэм Даулінг. - Пер. с англ. М.: Консалтинговая группа «ИМИДЖ-Контакт: ИНФРА-М., 2003. - 367 с.
6. Хортюк О. В. Співвідношення понять «ділова репутація», «гудвіл», «імідж», «престиж», «реноме» / О.В. Хортюк // Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. – 2010 – № 4. – С.211–214
7. Падафет Ю. Г. Механізм формування іміджу державної установи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 [Електронний ресурс] / Ю.Г. Падафет; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х., 2005. – 16 с
8. Барна Н. В. Іміджологія: навч. посіб. для дистанційного навчання / За наук. ред. В. М. Бебика. – К. : Університет «Україна», 2008. – 217 с.

УДК 658: 336.2

Нечаєва І.А.¹, Гордієнко І.А.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУЗ-519м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ

Кризові ситуації повинні розглядатися насамперед як можливості, а не як загрози та бути відправною точкою в розвитку організації, а не реакцією на негативні явища та результати [1, с.158].

Під розвитком організації (РО) розуміють структурований процес зміцнення сталості організаційних структур в урядовому, неурядовому та бізнес-секторах, а також їхньої готовності протистояти викликам. [2, с.11].

Розвиток організації – це комплексне застосування та використання знань із поведінкових наук з метою забезпечення запланованого розвитку, покращення та посилення стратегій, керівництв, структур і процесів, які впливають на ефективність роботи організації [3].

В літературі виділяють декілька базових підходів до першопричин розвитку організації: розвиток особистості (модель Ліппіта та Шмідта); еволюційні та революційні етапи розвитку підприємства (модель Грейнера); особисті характеристики засновника підприємства (модель Кімберлі); зростання та старіння - біологічні фази життя (модель Адізеса); організаційна структура (модель Міллера та Фрізена, модель Каца й Канна); відповідність розміру підприємства його операційній системі (модель Фламхольца) [4]

Основою розвитку будь-якої організації є три основні принципи:

- принцип селекції. Кожна організація має широку палітру взаємозв'язків у суспільному житті, але для її життєдіяльності необхідні передусім ті, які найбільш відповідають її структурі, менталітету;

- принцип компенсації. По-перше, це передбачення можливих зривів у процесі селекційної роботи. По-друге, це стабілізація роботи організації на засаді планування, організації, мотивації і контролю;

- принцип змін. Почуття впевненості багатократно збільшується, коли організація налаштована на постійні зміни діяльності як всередині її, так і поза нею. Організація, яка ігнорує принцип кількісних і якісних змін в своїй діяльності, приречена на невдачу, банкрутство [5].

Будь-яка система, у т. ч. організація, розвивається циклічно. Дослідники виділяють від трьох до десяти стадій життєвого циклу організації. Найбільш популярними є:

- схема життєвого циклу організації за моделлю Л. Грейнера, відповідно до якої, передумовою для переходу організації в нову фазу (стадію) розвитку (або її ліквідації) є кризова ситуація;

- концепція життєвого циклу організації І. Адізеса. В основі виокремлення фаз циклу покладено співвідношення двох параметрів: гнучкість та контрольованість.

Як б модель не використовувалися для опису життєвого циклу організації закономірним є те, що всі переходи з однієї стадії розвитку на іншу будуть супроводжуватися системними кризами в організації.

Криза в розвитку організації – річ закономірна і прогнозована. Криза може бути неявною, довготривалою, такою, що відволікає на себе

великі ресурси. А може бути «гострою», проходити вкрай швидко, особливо, якщо власники компанії та менеджмент оцінили наявні ресурси і визначили, що з ресурсів (фінансових, людських, виробничих, збутових тощо) необхідно змінити або додати для успішного подолання кризи.

Процес управління розвитком організації має відбуватися на постійній основі та з урахування стадії життєвого циклу організації (рис.1).

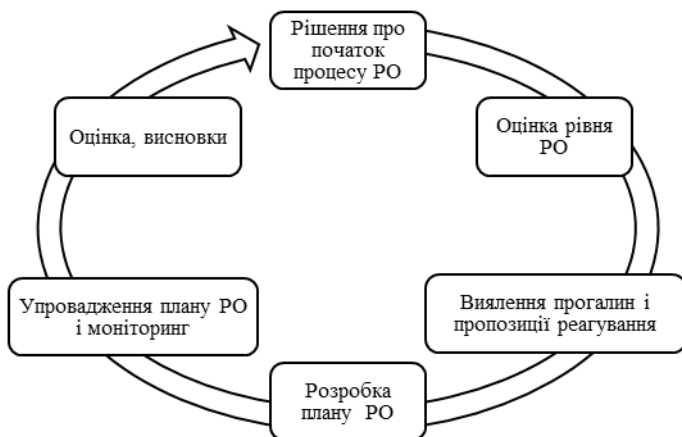

Рисунок 1 – Процес управління розвитком організації.

Незалежно від ідеології розвитку, парадигми управління організацією, доміняти її функціонування рано або пізно виникає необхідність змін в організації, що викликані кризовими явищами. Криза не тільки є невід’ємною стадією розвитку організації, а й може виникати на кожній його фазі, а отже, потребує постійного реагування та управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нечаєва І. А. Особливості прийняття управлінських рішень, їх оцінка та оцінювання в умовах кризи. Економічний аналіз. Тернопіль. 2019. Том 29. № 1. С. 156-163.
2. Про організаційний розвиток простою мовою: Посібник для практиків. – Київ, 2017. – 84 с.
3. Thomas G. Cummings, Christopher G. Worley. (2009) Organization Development and Change <http://www.mcs.gov.kh/wp-content/uploads/2017/07/Organization-Development-and-Change.pdf>.

4. Матюшенко О. І. Життєвий цикл підприємства: сутність, моделі, оцінка. Проблеми економіки. 2010. № 4. С. 86-91 URL : https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2010-4_0-pages-82_91.pdf.

5. Герасимчук А.А., Палеха Ю.І., Шиян О.М. Соціологія: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європейського університету, 2004. 246 с.

УДК 339.137.22

Нечаєва І.А.¹, Подакова Г.Ю.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ- 519м НУ «Запорізька політехніка»

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЗИЦІЇ ЗВО

Необхідною умовою конкурентного аналізу організації є визначення її конкурентної позиції. Конкурентна позиція являє собою порівняльну характеристику положення, яке займає організація відносно конкурентів. Виділяють кілька видів конкурентної позиції (рис.1, с. 48) [1].

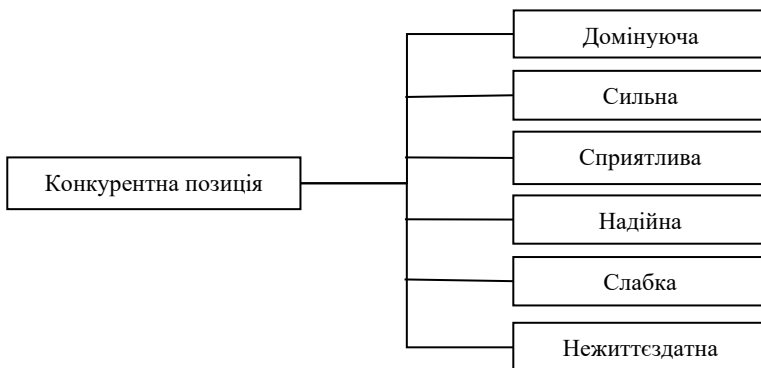

Рисунок 1 – Види конкурентної позиції.

Для визначення виду конкурентної позиції необхідно обрати фактори її формування, які мають відповідати галузі та сфері діяльності організації. Фактори формування конкурентної позиції - це сукупність чинників ринкової та ресурсної орієнтації, які можуть вплинути на довгострокову конкурентоспроможність організації і, відповідно, на її стратегічний успіх.

Специфічними будуть фактори формування конкурентної позиції для закладів вищої освіти (рис. 2) [2, с. 6].

Рисунок 2 – Фактори формування конкурентної позиції ЗВО.

Середній бал ЗНО є одним з найбільш поширених та доступних показників для складання рейтингу ЗВО, який свідчить про рівень вимог університету до абітурієнтів.

Незважаючи на складність в розрахунку та суб'єктивний характер, показник «Затребуваність випускників університету на ринку праці» відображає рівень обізнаності роботодавців та їх прихильність до певного ЗВО, свідчить про його репутацію та престижність на ринку праці.

Третій фактор – це якість навчання. Відповідно до головної мети ЗВО – надання необхідних знань та навичок для майбутнього працевлаштування здобувачів вищої освіти, даний показник може охарактеризувати рівень успішності роботи ЗВО, кваліфікацію викладацького складу та якість навчання у цілому.

Одним з аспектів роботи ЗВО є наукова діяльність, як науково-педагогічного персоналу, так і здобувачів вищої освіти. Показник рівня науково-практичного інтересу характеризує всебічність розвитку закладу та, певною мірою, його інноваційність.

В умовах нестабільної економіки, безперечно, вартість навчання для багатьох споживачів освітніх послуг стає чи не основним фактором, за яким обирається ЗВО.

Фактор, що вказує на масштабність роботи ЗВО, рівень визнання серед абітурієнтів та тенденцію до розширення, можливість вступити на обрану спеціальність – кількість поданих абітурієнтами заяв на навчання.

Слід зазначити, що наведені фактори не є вичерпаними, тому для проведення більш детального дослідження перелік слід розширювати і додати, наприклад, наступні показники: рівень кваліфікації викладацького складу, міжнародна діяльність, інноваційність, фінансова забезпеченість університету та пріоритетність ЗВО на думку абітурієнтів.

Отже, фактори формування конкурентної позиції є основою для конкурентного аналізу, дозволяють виявити слабкі та сильні сторони, побудувати конкурентну стратегію та визначити подальші шляхи розвитку ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лозовий К. К. Формування стійкої конкурентної позиції підприємства / К. К. Лозовий, І. О. Кузнецова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Маркетинговий інструментарій управління попитом на товари і послуги“, 8-10 жовтня 2015 року — Т. : ТНТУ, 2015 — С. 47-49.

2. Бондаренко В. А., Димитриади Н. А., Карасев Д. Н., Пушкарь О. М. Ключевые факторы успеха в совершенствовании стратегии продвижения образовательных услуг вуза // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 31. – С. 286–290.

3. Подакова Г.Ю. Особливості оцінки конкурентної позиції закладів вищої освіти [Текст] / Ганна Подакова / Інноваційні пріоритети у розвитку науки, XXVII Міжнародна науковопрактична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 18 лютого 2019 року. – Ч.1. – с. 39 – 42.

УДК 331.107

Панкова А.Ю.¹, Костецька А.І.²

¹ д.е.н., доцент. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

КЛЮЧОВІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМАНДИ ЗА МОДЕЛЛЮ ТАКМАНА

Ефективність роботи підприємства пов'язана з командним підходом до управління як одним із факторів її організаційного розвитку та вискоелективного менеджменту. Основним завданням успішного менеджера є формування ефективної команди, яка працює плідно та злагоджено. Ми вважаємо, що під час формування управлінської команди потрібно дотримуватись певних положень. Зокрема, доцільним буде використання динамічної моделі розвитку команди за Такманом.

Командне управління є ключовим чинником досягнення організаційного успіху за рахунок використання певних етапів формування команди. У зв'язку з цим актуальним буде виявити ключові етапи формування ефективної команди. У сучасних умовах нестабільного зовнішнього середовища функціонування організації, надзвичайно важливого значення набуває проблема створення конкурентоздатної управлінської команди. Тому важливим є саме чітка структура етапів її формування. За думкою Такмана, команда проходить чотири етапи формування: формування, конфронтація, нормування, виконання. Так було з самого початку. Трохи пізніше Брюс Такман додав також стадію «Розставання».

Стадія перша-формування. На цьому етапі у команди висока залежність від лідера. Команді потрібно керівництво і напрямок від того, хто володіє компетенціями або авторитетом. Згода на цілі від інших членів команди, тобто крім отриманих від лідера, тут дуже низька. Індивідуальні ролі і обов'язки неясні. Лідер повинен бути готовий відповісти на безліч питань про цілі і завдання команди, оскільки саме від нього очікують ці відповіді: команда не готова самостійно формувати своє цілепокладання і брати відповідальність за свої рішення. Особливо варто відзначити, що на цьому етапі члени команди можуть активно «тестувати» толерантність системи і лідера. Наприклад, це можуть бути частково усвідомлені помилки, зроблені з метою перевірити, як відреагує на цю помилку лідер - чи буде вона прийнята, або відкинута і покарана. Лідер направляє команду, даючи чіткі вказівки та інструкції, що робити.

Стадія друга-конфронтація. На цій стадії деякі рішення вже приходять в групі без керівництва, але через труднощі. Члени команди борються за свої позиції, оскільки вони намагаються утвердитися в відношенні інших членів команди і лідера. Ключова мотивація тут - це авторитет і соціальне схвалення. Ясність мети зростає в порівнянні з попереднім етапом, але все ще зберігається безліч невизначеностей. Нормальним явищем для цієї стадії є виникнення «угруповань», і може йти боротьба за владу. Команда повинна бути зосереджена на своїх цілях, щоб не відволікатися на відносини і емоційні проблеми. Для досягнення прогресу можуть знадобитися компроміси. Лідер тут виступає як тренер - навчає команду того, що знає, при цьому вже менше приймає рішення.

Стадія третя-нормування. Згода і консенсус в значній мірі формуються серед команди, яка добре реагує на сприяння з боку лідера. Важливу роль тут відіграє довіра до лідера і його авторитет. На третьому етапі в моделі Такман ролі і обов'язки стають зрозумілими і прийняті членами команди. Важливі рішення приймаються груповим угодою.

Невеликі рішення можуть бути передані окремим особам або невеликим групам всередині групи. Прихильність і єдність сильні. Команда може брати участь у веселих і громадських заходах, вже немає конфліктів або вони незначні і швидко вирішуються. Команда обговорює і розробляє свої процеси і стиль роботи. Лідер полегшує і підтримує роботу команди, може фасилітувати процеси, вже не настільки сильно беручи участь в утриманні роботи і прийнятті рішення. Команда готова працювати самостійно, і лідер потрібен скоріше для поліпшення процесів, а не для їх визначення.

Стадія четверта- функціонування. Команда більш стратегічно обізнана і ясно знає, чому вона робить те, що робить, має спільне бачення і може стояти на ногах без втручання або участі лідера. Особлива увага приділяється досягненню поставлених цілей, і команда приймає більшість рішень відповідно до критеріїв, узгодженими з лідером. Команда має високий ступінь автономії. Розбіжності також виникають, але тепер вони вирішуються всередині команди позитивно, і команда вносить необхідні зміни в процеси і структуру. Команда не потребує інструктажі або допомоги. Члени команди можуть попросити допомоги у лідера в особистісному та міжособистісному розвитку, але це скоріше питання про досвід більш до досвідченого колеги, ніж до запит до наставника. Лідер делегує і спостерігає - більше нічого не потрібно, команда готова до вільного плавання.

Стадія п'ята-розставання. Ця стадія називається «деформування і траур». Розставання, можливо, є скоріше доповненням до первісної чотирьохетапну моделі, а не розширенням - воно розглядає групу з точки зору, що виходить за рамки цілей перших чотирьох етапів. Ця стадія не для вирішення основного завдання управління і розвитку команди, яка явно є центральною для початкових чотирьох стадій. Проте вона важлива в тому сенсі, що вона зачіпає групові процеси і може істотно вплинути на емоційний стан членів команди. Цю стадію також можна мати на увазі, якщо ви тільки почали збирати свою команду - адже у кожного члена команди буде свій унікальний бекграунд і досвід. Якщо недавно було розставання з попередньою командою, ви можете краще розуміти людини і те, чому його робота зараз не на найкращому рівні. П'ята стадія в моделі Такман - розпад групи.

Таким чином, основна мета менеджера-керівника - допомогти співробітникам досягати поставлених цілей якомога швидше. Для цього потрібно змінити свій підхід на кожному етапі, але якщо команда і так ефективна, то підтримати її успішність надалі. Важливо пройти кожен

з наведених етапів та створити команду, яка буде працювати ефективно та злагоджено.

УДК 338.26

Панкова А.Ю.¹, Заїка В.В.²

¹ канд.екон.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»

Для досягнення кінцевих економічних результатів підприємства пріоритет належить оперативному управлінню, при якому в ряді випадків, доводиться швидко, часто миттєво реагувати на обстановку, що складатиметься. Безпосередній вплив на хід виробництва, його локальні процеси, відхилення і збурювання, здатність до превентивного регулювання — обумовлює виняткове значення оперативного управління в справі формування кінцевого економічного результату. Мета оперативного управління полягає в постійній підтримці стійкості функціонування виробничої системи для ефективного досягнення запланованих результатів.

У наш час підприємства чорної металургії України приділяють велику увагу автоматизації оперативних управлінських процесів. ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» є в цьому відношенні підприємством-лідером.

В основі оперативного управління виробництвом лежать об'єктивні співвідношення, властиві виробничому процесу і визначаються його структурою. В ході оперативного управління здійснюється повсякденне керівництво процесом виробництва і отримують розробку питання оптимального використання виробничих ресурсів підприємства.

Для забезпечення раціональної організації оперативно-виробничої діяльності ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» система оперативного управління виробництвом повинна відповідати наступним вимогам:

- система оперативного управління виробництвом повинна бути гнучкою і швидко реагувати на відхилення від запланованого ходу виробництва;

- оперативні плани, які розробляються в рамках цієї системи, повинні бути науково обґрунтовані, при цьому в основі техніко-економічних розрахунків повинні лежати обґрунтовані норми витрачання виробничих ресурсів;

- в основу забезпечення раціональної організації оперативно-виробничої діяльності повинен бути покладений принцип повної наступності розроблюваних календарних планів;

- оперативність прийнятих рішень. Безпосередньо управління виробництвом здійснюється на основі планування, організації робіт, координації, контролю за виконанням рішень і регулювання ходу виробництва.

Процес розробки і впровадження моделі цілеорієнтованого управління складається з наступних етапів: створення організаційних умов для впровадження; проведення стратегічного аналізу; побудова системи цілей і показників; проектування автоматизованої інформаційної системи підтримки прийняття управлінських рішень; впровадження моделі управління в діяльність підприємства; розвиток і розширення моделі управління.

Отже, оперативне управління виробництвом ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» - основний елемент раціональної організації управління всією діяльністю підприємства. Воно об'єднує і охоплює всі сторони організації виробництва, будучи засобом координації, забезпечує раціональне управління. Без нього діяльність підприємства не може бути достатньо ефективною.

УДК 332.36

Панкова А.Ю¹; Луценко А.М.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² ст. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОЛОГІЧНО СВІДОМИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВНА СТРАТЕГІЯ І КОНЦЕПЦІЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зростаюча стурбованість щодо якості довкілля загостила увагу підприємств до можливих екологічних наслідків діяльності. Підприємства повинні виявляти ці наслідки, знижувати, а по можливості повністю усувати їх негативний результат.

Для чого необхідно, з одного боку, створити на підприємстві відповідну базу для обґрунтування і розробки екологічної стратегії, а з іншого - забезпечити зацікавленість персоналу підприємства в успішній реалізації даної стратегії.

Загальновідомо, що екологічні проблеми виникли як результат життєдіяльності земної цивілізації. Людство, яке ніколи не задовольнялося «милостями природи» і експлуатувало її самим нещадним

чином, в ХХІ ст. опинилося на межі самознищення. Поряд з досягненнями науково-технічного прогресу (НТП) ми, на жаль, залишаємо майбутнім поколінням забруднену і виснажену планету.

Зарубіжний досвід свідчить, що з кінця 80-х років значно зріс інтерес до дослідження екологічних проблем. У зв'язку з цим різко збільшився обсяг досліджень, присвячених питанням інтеграції екології в економіку і організацію виробництва. Результатом цих досліджень слід вважати спроби запропонувати підходи до формування концепції «екологічно усвідомленого» управління підприємствами. К.Маркс писав: «Ми знаємо тільки одну єдину науку, науку історії. Історію можна розглядати з двох сторін, її можна розділити на історію природи і історію людей. Однак обидві ці сторони нерозривно пов'язані; до тих пір, поки діють люди, історія природи і історія людей взаємно обумовлюють один одного»[1].

Метою статті є обґрунтування доцільності та необхідності орієнтування сучасних підприємств на збереження навколишнього середовища і розвитку підприємств з урахуванням екологічного фактора.

На сучасному етапі в теорії організації з'явилися нові теоретичні течії, які повністю відображають вимоги практики господарювання організаційних систем. Однією з них є концепція «екологічно усвідомленого керівництва».

Основою даної концепції є розгляд підприємства як екологічної субсистеми. Це означає, що підприємство - це частина природного кругообігу. В такому розумінні в центрі уваги опиняються екологічні процеси.

В рамках даної концепції найважливішими цілями підприємства як екологічної субсистеми вважаються:

1. Захист ресурсів: отримання на вході в субсистему екологічно перевірених ресурсів і їх економне витрачання.
2. Обмеження викидів: запобігання або зменшення витоку шкідливих речовин в навколишнє середовище на виході з субсистеми.
3. Скорочення відходів: зниження їх кількості, переробка і повторне використання.

4. Обмеження ризиків: зменшення потенційних небезпек на виході з субсистеми, запобігання аваріям або зниження тяжкості їх наслідків.

5. Виробництво нешкідливих продуктів: тобто таких продуктів, які на протязі їх життєвого циклу є ресурсозберігаючими, не завдають шкоди навколишньому середовищу, мають низькою часткою ризику[2].

У свою чергу, для успішної реалізації екологічної стратегії підприємству необхідно розробити спеціальний інструментарій, що включає в себе нормативні, стратегічні та оперативні елементи.

Нормативний рівень повинен передбачати розробку правил екологічної поведінки підприємства, які визначають загальні обов'язки підприємств щодо дотримання екологічних вимог.

Стратегічний рівень передбачає інтеграцію нових екологічних цілей в уже застосовуються на практиці системи стратегічного планування, управління і контролінгу[3].

На оперативному рівні може використовуватися цілий ряд інструментів, найважливішими з яких можуть бути розрахунок потоків матеріалів і енергетичних потоків, бухгалтерський облік відходів, а також екологічні індикатори, за допомогою яких визначається і контролюється екологічна ефективність діяльності підприємства

По суті справи, мова йде про розробку і використання концептуальних основ нового напрямку в менеджменті - екологічно усвідомленого менеджменту, а саме[4]:

1. Розгляд підприємства як складового елементу екологічної системи (екосистеми), тобто розгляд його не в якості ланки економічного кругообігу, а в якості складової частини природного кругообігу, коли увага зосереджується не так на власне процесах створення вартості, а на викликаних ними процесах нанесення шкоди навколишньому природному середовищу, що порушує рівновагу в екологічній системі в цілому.

2. Розуміння і пояснення «рамок» екологічних проблем, тобто в рамках «суспільства», «політики і права» і «ринкового середовища».

3. Екологічні сфери діяльності підприємства, тобто «виробництво» (управління енергетикою, регулювання відходів, закупівля сировини, матеріалів і напівфабрикатів), «продукт» (екологічний життєвий цикл продукту), «персонал» (прищеплення відповідальності працівників, які здійснюють екологічну діяльність, їх мотивація і відповідна підготовка), «комунікації» (налагодження внутрішніх і зовнішніх зв'язків в інтересах вирішення природоохоронних проблем).

4. Екологічно орієнтоване управління на оперативному, стратегічному та оперативному рівнях.

5. Екологічні системи керівництва, інтегровані в існуючі на підприємстві системи організації, планування та контролінгу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркс К., Енгельс Ф. Соч. Т. 3. С. 16.
2. Теорія організації. Відповіді на екзаменаційні квитки (С. В. Загородников, 2009) – Режим доступу: https://kartaslov.ru/книги/Загородников_С_В_Теория_организации_Ответы_на_экзаменационные_билеты/28

3. Екологічна стратегія – Режим доступу:
<http://menedzhmenti.ru/page266/page350/index.html>

4. Кармишев Ю.А. ЕКОЛОГІЧНО СВІДОМИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА мезо- та мікрорівнях: ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ / Вісник ТГУ, т.16, вип.2, 2011

УДК 005.93

Панкова А.Ю.¹, Дончик Д.І.²

¹ к.е.н., доцент. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЕКТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах, що склалися, пов'язаних із сучасною світовою ситуацією, інноваційний розвиток економічної діяльності України є основоположним завданням в досягненні її високого соціального і економічного розвитку. Зараз стає очевидно, що розвиток інноваційної діяльності підприємств не може бути реалізований без грамотного впровадження і управління інноваційними проектами.

Сутність стратегічного управління визначається, як орієнтація на реалізацію поставлених цілей. Виходячи з цього дуже важливо, щоб менеджери могли визначити цілі, до яких має прагнути підприємство. Величезну роль відіграють наявні ресурси, організаційна структура підприємства, система управління, виробничий і допоміжний персонал, від якого залежить успіх стратегії.

Сутність стратегічного управління відображає такі характеристики, як інноваційна природа, орієнтація на довгострокові цілі, наявність різноманітних альтернатив, суб'єктивність, незворотність і довготривалі наслідки.

Стратегічне управління інноваційними проектами являє собою сукупність заходів з розробки і реалізації стратегій в даний період і вирішує наступні завдання:

- подолання кризового стану підприємства, викликаного розбіжністю її можливостей і вимог середовища;
- заняття лідируючого положення на ринку (в галузі) в перспективі;
- забезпечення життєздатності в будь-який самій несподіваній ситуації;
- створення умов довгострокового розвитку з урахуванням зовнішніх і внутрішніх можливостей.

Стратегічне управління інноваціями або інноваційними проектами процес складний і багатостадійний. Сучасні автори виділяють основні етапи стратегічного управління інноваційними проектами:

- аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища;
- визначення цілей інноваційного проекту;
- вибір стратегії;
- реалізація стратегії;
- контроль виконання стратегії.

Розробляти стратегію управління інноваційними проектами потрібно виходячи з таких завдань:

- оцінка ресурсів і можливостей підприємства або організації для якісної реалізації проекту;
- розробка стратегічних цілей інноваційного проекту;
- провести аналіз орієнтирів в науковій, технічній та маркетинговій сферах;
- оцінити існуючі на підприємстві інноваційні стратегії, вибрати альтернативи;
- провести детальну підготовку планів, проектів, програм і бюджетів;
- зробити оцінку підприємства з урахуванням встановлених планів і цілей.

Стратегічне управління інноваціями вирішує завдання планування і реалізації інноваційних проектів. За своєю суттю різні стратегічні рішення, реалізовані на підприємствах, пов'язані з інноваціями, тому що вони будуються на нововведення в його економічному, організаційному, виробничому або логістичному потенціалах. Стратегічне управління інноваціями передбачає вибір певних об'єктів досліджень, на основі яких підприємство реалізує постійний пошук нових технологічних можливостей.

Стратегічне управління інноваціями зачіпає як підприємницькі, так і організаційні аспекти розвитку підприємства і, отже, реалізує свою функцію через підсистеми загального і функціонального управління.

Таким чином, можна зробити висновок, що стратегічне управління інноваційними проектами це сукупність принципів, етапів та завдань при реалізації інноваційних проектів, які враховують особливості його внутрішньої і зовнішнього середовища.

УДК 334.021

Панкова А.Ю.¹, Фисина Д.В.²

¹ доцент, к.е.н. НУ «Запорізька політехніка»,

² студ. гр. ФЕУ-516, НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Сучасний стан економіки, якому притаманна жорстка конкуренція та постійні зміни, потребує менеджерів, які б виконували завдання, спрямовані на вирішення складних проблем, пов'язаних з нестачею тих чи інших економічних ресурсів. Одне з основних завдань менеджера — створити спонукальні стимули для людини, при яких у неї виникає бажання працювати так, щоб сприяти досягненню цілей організації. Звідси впливає ще один принцип менеджера: управляти — значить вести до успіхів інших. Центальною фігурою в системі менеджменту будь-якої організації є менеджер-керівник, який керує власне організацією (підприємством), якимсь конкретним видом діяльності, функцією, підрозділом, службою, групою людей тощо.

Саме тому тема наукової роботи є досить актуальною.

Об'єктом роботи є формування професійних компетенцій сучасного менеджера.

Предметом дослідження виступають форми і способи формування професійних компетенцій сучасного менеджера-управління.

Метою даної наукової роботи є формування ефективної моделі сучасного менеджера підприємства в сучасних економічних умовах в Україні.

Відповідно до особистісної теорії лідерства, найкращі керівники мають певний набір особистісних якостей загальних для всіх:

а) психологічні – прагнення до лідерства, здатність керівництва; сильні вольові якості; готовність до розумного ризику; прагнення до успіху, честюлюбство; здатність до домінування в екстремальних умовах; комбінаторно-прогностичний тип мислення; стійкість проти стресу; швидко пристосованість до нових умов;

б) інтелектуальні – прагнення до постійного самовдосконалення; схильність до сприйняття нових ідей і досягнень, здатність відрізнити їх від ілюзорних; широта мислення; мистецтво швидко опрацьовувати інформацію і приймати рішення;

в) професійні – вміння ефективно використовувати досягнення прогресу; глибоке знання особливостей функціонування ринкової

економіки; здатність віднаходити резерви людського чинника на підприємстві тощо;

г) соціальні – вміння враховувати наслідки рішень; мистецтво попереджати і розв'язувати конфлікти; вміння підтримувати стосунки з людьми; тактовність і ввічливість, переважання демократичності в стосунках з людьми; вміння брати на себе відповідальність [1].

Важливим для професійної діяльності менеджера є бажання і уміння не тільки нести особисту відповідальність за результати діяльності, але й розподіляти відповідальність за всіма рівнями управлінської ієрархії [2].

Досить результативними були також дослідження У. Беніса, який вивчав життя і діяльність 90 успішних лідерів і виявив такі, на його думку визначальні, групи лідерських якостей:

- управління увагою, тобто здатність так уявити результат чи наслідки, цілі чи напрямку руху, щоб це було привабливим для послідовників;

- управління значенням, тобто здатність так передати значення створеного образу, ідеї чи бачення, щоб їх зрозуміли і прийняли послідовники;

- управління довірою, тобто здатність діяти з такою постійністю і послідовністю, щоб отримати повну довіру підлеглих;

- управління собою, тобто здатність настільки добре знати і своєчасно визнавати свої сильні і слабкі сторони, щоб для підсилення своїх слабких сторін сміливо залучати інші ресурси, включаючи ресурси інших людей [3].

Отже, задля досягнення успіху компанії на українському ринку її менеджери повинні знати і вміти практично виконувати всі відповідні функції менеджменту. Головний акцент при цьому варто було б зробити на вмінні оцінювати реальний економічний стан підприємства, здатності адекватно оцінювати зовнішні ризики, умінні управляти людьми, управляти фінансами, управляти ресурсами, засобами виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шупік І. М. Лідерські якості керівника загальноосвітнього навчального закладу 1 ступеня // Вісник Чернігівського національного університету ім. Т. Шевченка: Наукова періодика. – 2011. – Вип. 84. – С. 25.

2. Іванова І. В. Поєднання посадової і особистісної відповідальності менеджерів в умовах соціалізації економіки // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – №14(168). – С. 40.

3. Волкова О.О. Лідерство як основний інструмент управління підприємством // Державна освітня установа вищої професійної освіти Ульяновський державний технічний університет. – 2008. – С. 17.

УДК 338.242.2

Панкова А.Ю.¹, Стуконог К.В.²

¹к.е.н., доцент. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУ-516, НУ «Запорізька політехніка»

МЕНЕДЖМЕНТ КОНКУРЕНТНИХ ДІЙ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ

Кожний вид діяльності має свій об'єкт. Таким для менеджменту є конкуренції з боку учасників ринку. Менеджмент конкурентних дій є одним з напрямків менеджменту, бізнес-комунікацій, за допомогою яких ведеться бізнес.

Іноді під бізнес-комунікаціями використовують зв'язок і взаємодії між економічними суб'єктами, що мають виключно партнерський характер, або які об'єднують учасників ринку в єдине ціле. Однак, на ринку немає «чистої співпраці», позбавленої ознак суперництва сторін, і «чистого суперництва», позбавленої ознак співробітництва сторін [2];

В конкуренції ми знаходимо чимало рис співробітницьких сторін, а також передумов його виникнення на взаємовигідній основі. До того ж конкуренти є обов'язковими сторонами ринкових відносин і постійно стикаються один з одним. Тому конкурентні дії правомірно розглядати як різновид бізнес-комунікацій – тобто конкурентні бізнес-комунікації.

Для власників бізнесу менеджмент конкурентних дій виступає як невід'ємна частина управління власним бізнесом серед конкурентів. Він органічно поєднується з менеджментом персоналу, менеджментом інновацій, менеджментом якості та багато іншим напрямом менеджменту.[3, с. 120];

За допомогою менеджменту конкурентних дій учасники ринку контролюють і реагують процес участі в конкуренції, а також ведуть управління конкурентними перевагами, конкурентними ресурсами конкурентними результатами, конкурентними позиціями.[4].

Так, оскільки конкурентні позиції є одним з основних результатів діяльності конкуренції учасників ринку, вони становляться одним з основних об'єктів управління. Управління учасниками ринку конкурентними позиціями – це свого роду управління своїми конкурентними результатами, конкурентними відзнаками.

Ключова риса менеджменту конкурентних дій як складової частини управління бізнесом полягає в тому, що учасники ринку не тільки надають пряме вплив на ведення власного бізнесу, на досягнення або не досягнення шуканих результатів в бізнесі, але і надають непрямий вплив на діяльність конкурентів, на їх успіхи, досягнення, провали, «невдачі».

Наприклад, кожен учасник ринку захоче керувати:

- прямо – власними конкурентними позиціями по відношенню до інших: процесом їх заняття, відстоювання, зміцнення, і при необхідності - демонстрації їх оточенню наочності;

- побічно – конкурентними позиціями оточення по відношенню до себе, в тому числі конкурентними позиціями своїх суперників [4].

Так управління своїми конкурентними діями, учасники ринку неодмінно впливають на діяльність суперників і іншого оточення. [5, с. 110].

Яросна необхідність управління чужими конкурентними позиціями обумовлена тим, що від цього залежать власні успіхи учасників ринку конкуренції. Управління ними може здійснюватися тільки побічно, за допомогою постійного та послідовного впливу як на суперників, так і на інше оточення.

Коли починають займатися підприємництвом та виходять на ринок, обов'язково у всіх виникає питання: «як бути і що робити стосовно оточення? що робити з конкурентами?». Ці питання і відповіді на них мають вирішальне значення для всіх підприємців, у яких є вже свій стартап. Учасники ринку намагаються впливати на позиції держави, працівників, партнерів, постачальників по відношенню до себе і змусити діяти тільки так, як хочуть того учасники

Прагнення впливати на державу штовхає їх на застосування різних інструментів лобізму, GR-активності, формування так званих адміністративних ресурсів. Багато суб'єктів підприємництва рвуться в політичну діяльність м до самостійного заняття адміністративних посад в органах государстваенного і муніципального управління.

Загальною платформою управління діями конкурентів є знаменитий постулат Макіавеллі «Суперники повинні бути використані або нейтралізовані»(також відомий принцип Макіавеллі).

Учасники ринку обмежені у виборі. Якщо вони не будуть далі планувати свої конкурентні дії, щоб вибрати їх характер,види, методи, напрями, адресатів, форми, а також втрачають контроль над ними, керувати їх конкурентними діями негайно почнуть їх суперники, хоча учасники про це можуть не здогадуватися. Замість того, щоб застосувати в міру вплив на конкурентів і учасники ринку виявляться в положенні

об'єктів зовнішнього управління і, швидше за все, жертв зовнішнього управління і, швидше за все, жертв несприятливих зовнішніх обставин.

На всіх рівнях участі в конкурентних діях, вчинені та підведені підсумки учасників ринку, будуть стимулювати себе до досягнення високих результатів в конкуренції, своїх співробітників – до зміцнення особистої конкуретоспособности. Вони тако обов'язково залучать працівників в управлінні собою в частині виявлення ними власних конкурентних якостей, якостей і нахилів, розвитку конкурентних здібностей та компетентності, зміцнення особистої конкуретоспроможності.

Отже, кожен співробітник повинен бути професійно компетентний у тій мірі, в якій йому доводиться професійно готувати і здійснювати конкурентні дії. Тому підтримання високого рівня конкурентної компетентності є однією з найважливіших завдань селф-менеджменту співробітників. Конкурентні дії та конкуренція в цілому є рушійною силою ринкової економіки та основним фундаментом для того, щоб наша країна була лідером на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Логвинова І. Л. Суб'єкти конкуренції на страховому ринку // Сучасна конкуренція, 2010. 49-61 с.
2. Рубін Ю. Б. Конкуренція: впорядковане взаємодія в професійному бізнесі, 2010. - 464 с.
3. А.В.Бабошін Конкурентні позиції суб'єктів підприємництва в сучасній теорії конкуренції // Сучасна конкуренція, 2009. 115-128 с.
4. Портер М Конкурентна перевага. Як досягти високого результату і забезпечити його стійкість. М: Альпіна Бізнес Букс, 2005
5. Коваленко А. І.О конкуренції теорій конкуренції // Сучасна конкуренція, 2010.107-116 с.

УДК 005.3:339.5

Панкова А.Ю.¹, Чернецова К.О.²

¹ к.е.н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

² ст гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗЕД ПРИ ВИХОДІ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

В економічній літературі під управлінським рішенням частіше за все розуміється розумовий, емоційний і правовий акт щодо вибору однієї

з безлічі альтернатив, що чиниться керівником в межах своїх повноважень.

Сутністю прийняття рішень, як процесу, є внутрішня відносно стійка основа управлінського рішення, яка визначає його зміст, роль і місце у функціонуванні і розвитку організації [1].

У свою чергу, зовнішньоекономічна діяльність — це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на відносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [2]. А міжнародний менеджмент — процес застосування управлінських концепцій та інструментів у багатокультурному середовищі та отриманні завдяки цьому найкращих результатів у досягненні своєї мети, додаткових переваг і заощадження часу [2].

При виході на міжнародний ринок компанія стикається з незнайомою ситуацією, змінюється в залежності від особливостей даної країни зовнішнім середовищем. Це призводить до наступних наслідків:

- підвищується ступінь невизначеності в діяльності компанії;
- зростає загальна ступінь ризику, і виникають додаткові види ризиків в діяльності компанії;
- різко зростає потреба в інформаційному забезпеченні підприємства;
- зростають вимоги до координації різних областей діяльності компанії [2].

Таким чином, інтернаціоналізація діяльності компанії обумовлює зміну та ускладнення завдань менеджменту. Наприклад:

- незнання мови і культури, обмежений доступ до засобів масової інформації, неправильний переклад, незнання соціальних табу, а також основних цінностей і поглядів цільових аудиторій в конкретній країні можуть значно знизити ефективність рекламних заходів;
- кліматичні особливості, різниця в поведінці покупців, законодавче регулювання щодо якості товарів, захисту навколишнього середовища, обмежень ввезення товарів і т. і. в різних країнах можуть викликати необхідність відповідного пристосування характеристик товару.

Поняття міжнародного ринку того чи іншого товару (послуги) надзвичайно важливе для фірми, що збирається вийти на нього чи уже діє там. У сфері міжнародного маркетингу приймаються наступні основні рішення, пов'язані зі специфікою виходу підприємств на зарубіжні цільові ринки:

- про доцільність виходу на зовнішній ринок;

- про те, на які ринки вийти;
- про методи (способи) виходу на ринок;
- про структуру комплексу маркетингу;
- про структуру служби маркетингу [2].

Рішення про доцільність виходу на зовнішній ринок компанії приймають двома шляхами: або звертаються з проханням організувати продаж за кордоном (наприклад, інший вітчизняний експортер, іноземний імпортер, іноземне уряд), або самостійно починають думати про вихід за кордон. Це обумовлено тим, що виробничі потужності підприємства перевищують потреби вітчизняного ринку або за кордоном більш сприятливі маркетингові можливості.

До виходу за кордон фірма повинна чітко визначити завдання і стратегічні установки свого міжнародного маркетингу. По-перше, їй необхідно вирішити, який відсоток продажів вона буде прагнути здійснити на зовнішніх ринках. По-друге, фірма повинна вирішити, на скількох зарубіжних ринках вона буде працювати. При цьому слід мати на увазі небезпеку розпилення сил. По-третє, фірма повинна вирішити, у країнах якого типу вона хоче працювати. Привабливість країни залежатиме від пропонованого товару, географічних факторів, рівня доходів, складу і чисельності населення, політичного клімату та інших особливостей [3]

Рішення про те, на які ринки вийти, здійснюється за певним алгоритмом. Склавши перелік можливих закордонних ринків, фірма повинна зайнятися їх відбором і ранжируванням. Країни-кандидати можна класифікувати за такими критеріями: розмір ринку; його динаміка зростання; витрати на ведення справ; конкурентні переваги; ступінь ризику. Мета ранжирування установити, який ринок забезпечить фірмі найбільш високий довгостроковий прибуток на вкладений капітал.

Рішення про методи виходу на ринок залежить від множини чинників. Вирішивши зайнятися збутом в тій чи іншій країні, фірма повинна вибрати найкращий спосіб виходу на обраний ринок. Вона може зупинитися на експорті, спільній підприємницькій діяльності чи прямому інвестуванні за кордоном. Кожний наступний стратегічний підхід потребує прийняття на себе більшого обсягу зобов'язань та більшого ризику, але обіцяє і більш високі прибутки.

Найпростішим способом виходу на зарубіжний ринок є експорт. Нерегулярний експорт - це пасивний залучення на ринок, коли фірма час від часу експортує свої надлишки і продає товари місцевим оптовикам, що представляють закордонні фірми. Активний експорт має місце, коли фірма ставить за мету розширити свої експортні операції на конкретному

ринку. В обох випадках фірма виготовляє свої товари у власній країні. Товари на експорт, можна пропонувати як в модифікованому, так і в немодифікованих вигляді. З перерахованих вище трьох можливих варіантів стратегії експорт вимагає внесення мінімальних змін в товарний асортимент фірми, структуру, капітальні витрати і місію.

Фірма може експортувати свій товар двома способами: скористатися послугами незалежних міжнародних маркетингових посередників (непрямий експорт) або проводити експортні операції самостійно (прямий експорт). Практика непрямого експорту найбільш поширена серед фірм, тільки початківців експортну діяльність. По-перше, вона вимагає менше капіталовкладень. Фірмі не доводиться створювати за кордоном власним торговим апаратом або налагоджувати мережу контактів. По-друге, пов'язана з меншим ризиком [3].

Отже, основними управлінськими рішеннями в процесі дослідження визначено: аналіз можливостей, вибір ринку та рішення про спосіб проникнення на ринок; формування стратегії виходу на зовнішній ринок на основі конкурентних переваг і пошук нових постачальників, матеріалів та ресурсів; удосконалення маркетингової системи та розробка системи управління просування виробів фірми на ринок; стратегічний аналіз і прогностичне забезпечення; визначення мети і завдань підприємства та реалізація стратегій; рішення в сфері контролю за виконанням стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ф. Котлер, К.Л. Келлер. Маркетинг Менеджмент. Экспресс-курс. 3-е изд. / Пер. с англ. под науч. ред. С.Г. Жильцова. – СПб.: Питер, 2012. – 238 с.
2. Кириченко О., Кавас І., Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. – К.: Фінансист, 2000. – 653 с.
3. Харчук Т. В. Шляхи виходу підприємств на зовнішній ринок / Актуальні проблеми економіки. - 2009. - №8(98). – С. 12–16.

УДК 33.203

Гудзь П.В.¹, Кравченко К.Г.²

¹ д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька політехніка»

ПОСАДОВІ ОСОБИ В ОГТ: ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ

На етапі соціально - економічної трансформації важливими є питання підвищення ефективності забезпечення та функціонування

місцевих бюджетів. Адже саме вони є фінансовою основою для існування місцевого рівня, яке в свою чергу є однією зі складових частин влади і покликане забезпечити розвиток економіки на території Любимівської ОТГ, створення умов для життєдіяльності населення та підвищення добробуту громадян на місцевому рівні, і завдяки цьому виконують особливу роль в економіці кожної незалежної країни. Сучасний стан місцевих бюджетів характеризується дефіцитом фінансових ресурсів на місцевому рівні, який на сьогодні неможливо усунути без чітких стратегічних дій державної та місцевої влади. Криза та зменшення бюджетного фінансування ведуть до поглиблення існуючих проблем на місцевому рівні. Необхідно здійснювати пошук альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів. Тобто на сьогоднішній день питання поповнення місцевих бюджетів джерелами фінансування, які є актуальними і потребують подальшого вирішення низки існуючих проблем.

Об'єкт дослідження – теоретичні прикладні аспекти влади і керівництва ОТГ в системі публічного адміністрування. Предмет дослідження – форми і способи взаємозв'язку влади і керівництва на прикладі окремої ОТГ. Мета дослідження – визначити особливості взаємодії влади і керівництва на прикладі Любимівської ОТГ. Методи дослідження, які використані під час виконання наукових тез. Можна рекомендувати користування як загальнонауковими методами (дедукція, індукція, аналіз, синтез, моделювання, абстрагування), так і спеціальними: методом структурно-функціонального аналізу, контекстологічного аналізу, зіставного, трансформаційного, дескриптивного, методу компонентного аналізу, типологічного аналізу, суцільної вибірки, які обираються залежно від напрямку та об'єкта дослідження.

Розвиток нових методів організації управління, посилення приватної діяльності неможливе без ефективної управлінської діяльності. Це все досягається завдяки основним категоріям менеджменту – владі і керівництву. Уміння керівника створити гармонію в колективі, зацікавити роботою працівників, вміння вислухати, спілкуватися та вирішувати конфліктні ситуації – все це дія і знання певного стилю керівництва. Проте, особа яка займає дану посаду, повинна мати лідерські здібності. На сьогодні проблема лідерства і керівництва посідає помітне місце серед актуальних проблем нашої держави.

Ефективність реалізації функцій державної виконавчої влади на територіальному рівні не може бути забезпечено без відповідних змін загальної організаційної моделі публічної влади та політики органів місцевого самоврядування, пріоритетом якої має бути чітке розмежування

їхніх функцій і компетенції, закріплення на законодавчому рівні механізмів розв'язання виниклих конфліктів, забезпечення взаємодії цих органів з державними органами.

Місцеве самоврядування – це дієвий соціальний механізм, що здатний відповідати інтересам громади і дає можливість безпосередньо впливати на владу. Крім того, влада місцевого самоврядування характеризується деякими особливостями:

- її джерелом є народ, а первинним носієм територіальна громада;
- вона розповсюджується лише на територію адміністративно-територіальних одиниць (сіл. Селищ, міст або їх об'єднань);
- її органи діють від імені територіальної громади, а не народу чи держави;
- матеріально-фінансову базу її органів складають комунальна (муніципальна) власність і місцевий (муніципальний) бюджет;
- її органи пов'язані більш тісними зв'язками з населенням;
- у системі її органів відсутня жорстка ієрархія.

Посадова особа ОТГ представляє собою суб'єкт влади та керівництво в цілому. Влада — це здатність і можливість того, хто нею володіє, з допомогою авторитету, і заохочення, і примусу впливати на дії інших. Влада є одним із функціональних засад людського суспільства. Вона існує скрізь, де тільки є стійке об'єднання людей: в виробничому колективі, в установах, в державі, в сім'ї. Керівництво – це процес неперервного обміну інформацією між його суб'єктом та об'єктом із метою впливу один на одного, тобто це «робота з людьми». Ще одним визначенням керівництво можна вважати те, що керівництво – це можливість впливати на поведінку інших людей, які офіційно надаються керівнику згідно з повноваженнями, що відповідають його посаді, та ґрунтуються на формальних посадових і функціональних відносинах.

Влада та керівництво також існує в нещодавно створеній Любимівській ОТГ. Любимівська Об'єднана Територіальна Громада утворилась 29 жовтня 2017 року. До Любимівської ОТГ увійшли населені пункти з двох районів – Каховського та Горностаївського. Каховський район: Любимівська селищна рада (Любимівка, селище Завітне), Василівська сільська рада (села Василівка, Комишанка, Лук'янівка, Софіївка); Горностаївський район: Каїрська сільрада (село Каїри). На території громади владу очолюють: Голова Любимівської ОТГ- Коновалов Сергій Васильович; староста Каїрської селищної ради – Тарасенко Анатолій Іванович; староста Василівської селищної ради – Шутько Тетяна Григорівна; секретар ОТГ – Жува Валентина Григорівна.

Повноваження керівництва Любимівської ОТГ або будь-якої установи, являють собою обмежене право використовувати ресурси організації і спрямовувати зусилля деяких її співробітників на виконання певних завдань. Повноваження делегуються посаді, а не індивіду, який займає її в даний момент. Однак, оскільки делегування неможливо, поки на посаді немає людини, зазвичай говорять про делегування повноважень індивіду. Староста в селі несе відповідальність за своїх жителів і виконує ряд функцій, які йому належать по праву.

Найбільш суттєві повноваження голови ОТГ: забезпечує здійснення в межах наданих законом повноважень органів виконавчої влади на відповідній території; підписує рішення ради та її виконавчого комітету; вносить на розгляд ради пропозицію щодо кандидатури на посаду секретаря ради; вносить на розгляд ради пропозицій про кількісний і персональний склад виконавчого комітету відповідної ради; здійснює керівництво апаратом ради та її виконавчого комітету та секретаря ОТГ; призначає на посади та звільняє з посад; скликає загальні збори громадян за місцем проживання; є розпорядником коштів; веде особистий прийом громадян; видає розпорядження у межах своїх повноважень

Секретар ради є комунікативним менеджером поміж головою та членами ради громади: забезпечує якісне, своєчасне виконання завдань з питань, що належить до його концепції; контролює виконання рішень виконавчого комітету селищної ради; дотримання порядку роботи з документами; забезпечує формування централізованого архіву; контролює стан трудової та виконавчої дисципліни у виконавчому комітеті селищної ради; здійснює заходи з питань запобігання проявам корупції.

Функції старости Любимівської ОТГ: бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою; стежить за використанням об'єктів комунальної власності; бере участь і має гарантоване право виступу на засіданнях ради об'єднаної громади та засіданнях її постійних комісій у питаннях, що зачіпають інтереси жителів відповідного старостинського округу; бере участь у підготовці проекту місцевого бюджету а також проектів рішень ради об'єднаної громади, що стосуються майна громади, розташованого на території відповідного старостинського округу; Сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм участі громадян у вирішенні питань місцевого значення.

Основними видами керівництва згідно традиційних наукових підходів є: авторитарний, демократичний і ліберальний. Авторитарний вид, він передбачає ухвалення всіх рішень керівником. Демократичний -

ґрунтується на колегіальному прийнятті рішень керівника. Ліберальний – його характеризують невисока активність, небажання і нездатність керівника приймати рішення. На території Любимівської ОТГ панує демократичний вид керівництва, це проявляється, наприклад в тому, що кожен житель ОТГ може прийти до голови і запропонувати власні ідеї щодо покращення життя та благоустрою в громаді. Однією із головних функцій керівництва в громаді є контроль. Контроль здійснюється на основі спостереження за поведінкою керованої системи з метою забезпечення оптимального її функціонування (вимірювання досягнутих результатів за певний період часу). На основі даного контролю здійснюється адаптація системи, тобто прийняття оптимальних управлінських рішень, щодо покращення життя на території ОТГ.

Висновок : за результатами дослідження встановлено особливості взаємодії влади і керівництва на рівні Любимівської ОТГ. Виявили владу та керівництво на території ОТГ та повноваження самого керівництва. Досліджено основні види керівництва і дійшли до висновку, що на території ОТГ панує демократичний тип влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Любимівська ОТГ. Каховська району державна адміністрація (2018). URL: <http://kakhovka-rda.gov.ua/lyubimivska-selishhna-rada/>.

Керівництво, влада. Менеджмент (2014). URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/management/14386/>.

Функції керівника. Основи управлінської діяльності (2015). URL: https://stud.com.ua/42635/menedzhment/funktsiyi_kerivnika.

Панченко Ю. В. Формування місцевих бюджетів: проблеми та шляхи вирішення (2016) URL: <http://intkonf.org/panchenko-yuv-formuvannya-mistsevih-byudzhativ-problemi-ta-shlyahi-virishennya/>.

5. Столяр Л. Лідерство і керівництво як основні категорії менеджменту: тотожність чи відмінність (2016). URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68323.doc.htm.

6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <http://pisochin-rada.gov.ua/povnovazhennya-ta-obovyazki/>.

7. Роль та функції місцевого самоврядування в системі публічної влади України (2016). URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-4/doc/3/01.pdf>

УДК 338.49

Кутідзе Л.С.¹, Бень В.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-516 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ

Рішення масштабних і життєво важливих для сучасного українського суспільства завдань багато в чому залежить від ефективності функціонування державної служби. Держава, яка будує довгострокову стратегію розвитку, повинна створювати комфортне середовище проживання для своїх громадян, в тому числі для громадян, зайнятих в органах влади і управління. У цьому полягає ключ до будь-яких адміністративних і політичних реформ. Таким чином, на даному етапі розвитку України актуальним є питання побудови ефективного державного управління.

Одна з найбільш гострих проблем системи державного управління - підвищення її ефективності в інтересах розвитку громадянського суспільства та зміцнення держави, підвищення довіри громадянського суспільства до органів державної влади.

Управління персоналом на державній службі - це складний і багатогранний процес предметно практичної діяльності, процес цілеспрямованого й організованого впливу на службовців державного апарату з метою досягнення певних результатів [3, с.12].

Оптимізація процесів кадрового забезпечення державних органів передбачає застосування різних кадрових технологій, до яких відносяться: підбір, відбір і добір персоналу, його оцінка з урахуванням сучасних вимог до професійних і морально-психологічних якостей державних службовців, планування їх професійного і посадового зростання, мотивація і стимулювання на виконання завдань, що стоять перед органом.

Необхідною і обов'язковою умовою формування кадрового складу є створення об'єктивних і прозорих механізмів відбору кандидатів на заміщення посад державної служби [1].

Оцінка ефективності діяльності державних службовців допомагає визначити внесок цих службовців у досягнення цілей органів державної влади. Особливе місце в роботі з державними службовцями займає їх регулярна атестація, здача ними кваліфікаційних іспитів. Для оцінки результатів професійної службової діяльності використовуються показники її ефективності та результативності.

Для державної служби підвищення кваліфікації персоналу є засобом її розвитку. Сукупність теоретичних знань і чітке усвідомлення поставлених завдань зроблять державного службовця компетентним фахівцем, який володіє професійними знаннями та завжди готовий до виконання службових завдань.

В теперішній час в Україні підвищення кваліфікації державних службовців здійснюється за такими видами: навчання за професійними програмами підвищення кваліфікації; тематичні постійно діючі семінари; тематичні короткострокові семінари, зокрема тренінги; щорічний Всеукраїнський конкурс «Кращий державний службовець»[2].

Організація підвищення кваліфікації державних службовців здійснюється за державним замовленням Національним агентством України з питань державної служби в межах повноважень у Всеукраїнському центрі підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, інших навчальних закладах [2].

Для удосконалення професійних навичок кращих державних службовців можна відправляти за кордон з метою обміну досвідом.

Ефективне управління неможливе без розуміння мотивів і потреб державного службовця, а також правильного використання стимулів до праці. Зміст роботи має важливе значення з точки зору її користі для суспільства. Рівень оплати праці, гарантії зайнятості і перспективи кар'єрного росту також істотно впливають на результати праці державних службовців.

Таким чином, в умовах сучасності для ефективного функціонування держави необхідно не просто здійснювати належний відбір кращих професіоналів на державну службу, оцінювати результати їхньої діяльності, мотивувати на виконання завдань, а й допомагати кожному державному службовцю професійно розвиватися та ставати більш ефективним, результативним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алюшина Н. Управління персоналом на державній службі: новий статус кадровика, кейси, методика проведення співбесіди / Н. Алюшина. – Режим доступу : <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2016/july/issue-7/article-19498.html>.

2. Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 19 квітня 2017 року № 86 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0832-17>.

3. Рачинський А. П. Управління персоналом в органах державної влади, органах місцевого самоврядування: навч. посібник. – К.: Вид-во НАДУ, 2014. – 80 с.

УДК 37.07.005

Ткачук О.Ю.¹, Сивроткіна К.В.²

¹ канд.с.-г. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУЗ-519М НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ КЕРІВНИКА В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Одною із основних проблем сьогодення є місце керівника в організації, який може бути як запорукою успіху такі причиною неефективного управління та занепаду організації. Адже тільки ефективне управління та раціональне використання влади сприяють стабільності та вирішенню різних проблем, що виникають під час діяльності, а лідерські навички значно поліпшують процес управління.

Головним чинником процвітання організації є правильно побудована стратегія, яку можна здійснити лише за умов ефективного стратегічного управління.

Стратегічне управління - це процес розробки стратегії і управління організацією для успішної її реалізації. Керівники, які мислять стратегічно, дивляться вперед і визначають напрямки, в якому вони хочуть рухатися, повинні володіти широким і довгостроковим баченням перспектив руху, володіти низкою рис, які притаманні справжнім лідерам.

Ми розглядатимемо роль керівника закладу освіти у стратегічному плануванні розвитку закладу і його управління.

На даний час система управління закладом освіти, як правило, не характеризується чітко вираженою стратегічною спрямованістю. Це дуже ускладнює процес своєчасної адаптації навчального закладу до швидко змінюваних та важко передбачуваних ринкових умов. У свою чергу, сучасні умови посилення конкуренції вимагають від навчального закладу пошуку нових можливостей досягнення конкурентних переваг. Одним зі шляхів досягнення цих переваг є впровадження ідей стратегічного управління. Саме цей вид управління є запорукою підвищення ефективності та результативності діяльності загальноосвітнього навчального закладу, тому вимагає детального вивчення і аналізу.

Визначаючи місце і роль стратегічного управління у діяльності навчального закладу доцільно звернути увагу на те, що використання стратегічного управління можливе тільки якщо заклад є стратегічно орієнтованим. А це означає, що керівник повинен володіти стратегічним

мисленням, застосовувати систему стратегічного планування, а повсякденна діяльність навчального закладу має бути підпорядкована досягненню поставлених стратегічних цілей. Ось чому на перший план виходить постать керівника навчального закладу як ідеолога стратегії, так і людини, що зможе втілити її у життя.

Під реалізацією стратегії розуміється комплекс управлінських дій щодо забезпечення її виконання, що включає послідовне виконання пунктів стратегічного плану, розподіл обов'язків, відповідальності, заходи стимулювання, необхідну координацію зусиль підрозділів організації і відповідний контроль. Неодмінно повинна бути стратегічна орієнтація всіх членів педагогічного колективу й узгодженість планів підрозділів, відповідальних за реалізацію цілей навчального закладу.

Сучасний заклад освіти існує в умовах ринкових відносин. Тому керівник має володіти технологіями менеджменту й маркетингу в освіті, щоб не залишитися осторонь від реалій сучасного життя. Керівник навчального закладу – лідер-менеджер, який управляє педагогічною системою навчального закладу, її розвитком, організовує й стимулює професійну діяльність педагогічних працівників, сприяє формуванню культури організації, організовує та забезпечує їх діяльність.

Сучасний керівник навчального закладу має виступає трансформатором оновленого змісту освіти, освітніх технологій, форм та методів навчання, виховання й розвитку особистості, піклуватися про власну управлінську діяльність, про впровадження елементів новизни, оригінальності, тобто всього того, що необхідне для забезпечення реформування навчально-виховного та освітнього процесу в закладі освіти та підвищення результативності управлінської діяльності.

За словами Дж. Пітера Лоуренса: "Багатьох називають керівниками тільки тому, що вони очолюють команди або знаходяться на верхівці адміністративної піраміди. Але перебування нагорі визначає лише видимість управління, а не його сутність".

Справжніх керівників відрізняє наявність специфічної властивості - це здатність підібрати для кожної конкретної ситуації найкращий механізм впливу на підлеглих, здатність до ефективного керування.

Якщо керуватись думкою М.Х. Мескона щодо управління, а саме, що «управління – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати й досягнути цілі організації», то керівник – головна дійова особа процесу управління, на якій лежить увесь тягар відповідальності за долю організації, успіх її діяльності або ж занепад.

УДК 35.051.5.3.071(438)

Ткачук О.Ю.¹, Сотніков Е.Г.², Сотнікова Н.П.³

¹ канд. с.-г. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУз-319м НУ «Запорізька політехніка»

³ студ. гр. ФЕУз-319м НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ФОРСАЙТА

Актуальність. Більшість авторів публікацій розглядають застосування форсайта на національному, глобальному рівні, присвячені теоретичним, методологічним аспектам.

Значно менше публікацій розглядають практику застосування форсайта на регіональному рівні. Відсутність досвіду щодо практичного застосування в якості ефективного інструменту - одна з проблем у підвищенні конкурентоспроможності регіонів в умовах, що склалися.

Основна частина. Фокус досить важливий елемент галузі використання форсайта. У своїх дослідженнях ми фокусування форсайта акцентували на тенденціях розвитку інновацій в області науки і технологій.

Оскільки в регіоні переважає стійлове утримання корів, значну частку в собівартості кормів складають витрати на паливно-мастильні матеріали на обробку ґрунту, догляд за посівами, скошування, транспортування кормів до тваринницьким комплексам, їх розвантаження і роздачу тваринам. Альтернативою може стати система пасовищного утримання великої рогатої худоби, яка успішно використовується в передових країнах - виробника коров'ячого молока.

Популярність і ефективність молочного виробництва на основі пасовищного утримання пов'язана з поширенням так званої «Новозеландської системи» («The New Zealand System»), яка сформована в Новій Зеландії і ґрунтується виключно на пасовищній системі виробництва молока [1].

Дослідження українських вчених також підтверджують, що найбільш дієвим способом вирішення проблеми ефективного ведення галузі молочного скотарства має стати широке впровадження в регіоні пасовищного способу утримання корів у літній період. Дослідниками Кримського інституту агропромислового виробництва був проведений експеримент по економічній оцінці типів утримання і раціонів годівлі корів [2, с. 43 - 49].

Завдяки використанню більш дешевих і повноцінних кормів при випасі худоби собівартість кормової одиниці в раціонах годівлі нижче на 0,14 грн., а площа кормових угідь на голову менше на 0,19 га і на 0,03 га на виробництво тони молока в порівнянні з стійловому способом утримання тварин і годування їх кормами зеленого конвеєра. Собівартість виробництва молока при цьому нижче на 0,32 грн./кг.

Результати дослідження виявили, що за рахунок скорочення витрат, пов'язаних з скошуванням, транспортуванням і роздачою кормів тваринам, собівартість кормових одиниць при пасовищному утриманні знижується на 37%, що дозволяє значно підвищити рентабельність виробництва молока.

Підводячи підсумок вищевикладених аргументів, можна зробити висновок, що технологія пасовищного утримання молочного стада може стати критичною технологією, потенційним фактором відродження тваринництва.

При використанні пасовищного утримання корів в умовах Запорізького регіону можливо реальне скорочення витрат на корми на 20 - 30%, що у відповідність до показників 2019 року підвищує рентабельність виробництва молока до 24 - 26% [3].

Висновки. Підводячи підсумок вищевикладених аргументів, можна зробити висновок, що технологія пасовищного утримання молочного стада може стати критичною технологією, потенційним фактором відродження тваринництва.

При використанні пасовищного утримання корів в умовах Запорізького регіону можливо реальне скорочення витрат на корми на 20 - 30%, що у відповідність до показників 2019 року підвищує рентабельність виробництва молока до 24 - 26%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. About Fonterra: factsheet 27.08.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fonterra.com/global/en/connect/949fd47a-c6bf-415b-a2093a5e4293f789/About+Fonterra+factsheet.pdf?MOD=AJPERES>
2. Приходько О.В. Економічна оцінка типів утримання та раціонів годівлі корів в Автономній Республіці Крим / О.В. Петрович, С.А. Прасолов // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. – 2011. – №10 (50). – С. 43 – 49.
3. Статистичний щорічник України за 2019 рік. Київ. 2019. // Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_seu2019_u.pdf

УДК 351:004

Корольков В.В.¹, Мишакова В.О.²

¹канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУз-319м НУ «Запорізька політехніка»

«ДЕРЖАВА У СМАРТФОНІ» ЯК НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

В Україні тривають процеси становлення інформаційного суспільства. Ці процеси охопили всі його рівні – від держави до громадян, і знаходяться останні кілька років у фокусі особливої уваги уряду країни. Основними стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства та суспільства знань в Україні визначено прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі сфери суспільного життя[1].

За результати міжнародної оцінки розвитку електронного урядування «United Nations E-Government Survey 2014. E-Government For The Future We Want»[2]. Україна посіла 87 місце серед 193 країн-членів Об'єднаних Націй. В 2012 році Україна була на 32-му місці. Та опускається в рейтингу не тому, що скочується, а тому що інші країни дуже швидко піднімаються. Зазвичай, перша десятка країн достатньо стабільна – це Великобританія, Данія, Австралія, Фінляндія, Сінгапур, Японія та Німеччина.

Концепція E-government як один з напрямків розвитку держави з'явилася ще у 2010 році, коли Кабінет Міністрів дав розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні»[3]. Активна робота у сфері почалася лише з 2016 року, коли Міністерство економічного розвитку разом із Державним агентством з питань електронного урядування перевели в онлайн понад 120 послуг для громадян та бізнесу. Зокрема з'явився Кабінет платника податків та можливість отримати цифровий підпис онлайн.

«Держава у смартфоні» – це частина розвитку електронного урядування країни. Усі послуги, які надають різні державні органи, мали б стати доступними для громадян онлайн. До цього з боку держави була відсутня виразна комунікація щодо стратегії, термінів, способів оцифрування державних сервісів та відповідальних за це осіб. Були відсутні сучасний бренд "цифрової України", маркетинг бренду і послуг, необхідний обсяг фінансування робіт з реінжинірингу державних сервісів.

Першим кроком є запуск єдиного онлайн-порталу державних послуг diia.gov.ua. Також запущено мобільний додаток «Дія», за допомогою якого можна буде отримати будь-яку послугу через смартфон.

Перший реліз мобільного застосунку «Дія» містить цифрове посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу. Ці цифрові документи мають таку ж юридичну силу, як і фізичне посвідчення.

Міністерство цифрової трансформації поставило перед собою завдання досягти до 2024 року три мети:

- 100% всіх державних послуг доступні онлайн;
- 20% послуг надаються автоматизовано, без втручання посадової особи;
- 1 онлайн-форма для заповнення, щоб отримати пакет послуг в будь-якій життєвій ситуації.

Основними проектами для реалізації Міністерство визначило:

1. Електронний кабінет громадянина, в якому буде цифрові водійські права, цифровий паспорт, дані про нерухомість.

2. Проект «є-малютко», в рамках якого при народженні дитини усі відповідні державні послуги і документи можна отримати через інтернет, заповнивши одну онлайн-форму.

3. ID-14 – одночасна реєстрація фізичної особи як платника податків під час першого оформлення паспорта громадянина України.

4. Електронна пенсія: оформлення пенсії онлайн.

5. Аудит електронних держреєстрів, який згодом дозволить провести електронний перепис населення.[4]

Отже, за допомогою «Держави у смартфоні» адміністративні послуги стають доступнішими громадян України, виключається корупційна складова, знижується навантаження на чиновників, скорочується чисельність державного апарату, знижуються витрати на папір і технічне обслуговування друкувальних пристроїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» № 386-р від 15 травня 2013 р. Режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#n8>

2. United Nations E-Government Survey 2014. E-Government For The Future We Want. Access mode – http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» № N 2250-р від 13 грудня 2010 р. Режим доступу – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>

4. Некрасов В. О. Сервіс без чиновників. Як буде виглядати і працювати «держава в смартфоні» Зеленського Режим

УДК 65.013

Соріна О.О.¹., Доновський Д.В.².

¹старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ФЕУз-519м НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У конкурентних умовах сьогодення імідж є одним з вагомих факторів успіху підприємства на ринку. Імідж (image) - англійське слово, яке походить від латинського «*imago*», що означає «зображення» або «подоба». У сучасному розумінні імідж можна розглядати як образ, сформований у свідомості людей за допомогою інформації. Кажучи про імідж підприємства (організації), слід зазначити, що існують різні підходи до трактування цієї категорії.

Так, С. Ксьондз говорить про те, що імідж підприємства «являє собою певну «суміш» понять: репутація, гудвіл, бренд тощо» [1, с. 28]. За думкою Томілової М., імідж являє собою цілісне сприйняття організації (її оцінку і розуміння) різними категоріями громадськості, яке формується завдяки збереженню у них інформації про різноманітні сторони діяльності організації. Позитивний імідж підвищує конкурентоспроможність підприємства на ринку, приваблює клієнтів та партнерів, а також полегшує доступ організації до ресурсів (фінансових, інформаційних, людських, матеріальних) [2, с. 29].

Основу іміджу, за думкою різних дослідників [3,4,5], складають наступні характеристики організації:

1) наявний стиль внутрішніх та зовнішніх ділових і міжособистісних відносин персоналу (у т.ч. професіоналізм, культура спілкування, фізичні та соціальні дані тощо);

2) офіційна атрибутика: назва підприємства, корпоративні кольори і символіка (емблема, товарний знак тощо), а також ступінь відображення цих елементів фірмового стилю в оформленні офісів, торгових площ і сайту в Інтернеті, упаковки товару, в одязі співробітників, при розробці корпоративних сувенірів;

3) бізнес-репутація (надійність, порядність);

4) думка суспільства (обговорення в ЗМІ і Інтернет-спільнотах, лайки, репости);

5) гнучкість;

6) корпоративна культура;

7) соціальна відповідальність (проведення благодійних акцій, фінансова підтримка заходів з метою створення іміджу соціально відповідальної організації в очах громадськості і ЗМІ);

8) образ керівника (його професійні здібності, стиль управління, особистісні характеристики і навіть зовнішні дані);

9) створення гідного продукту / послуги у супроводі якісного сервісу;

10) образ споживача (сформоване компанією уявлення про людину або організацію, що купує продукт).

З позиції особливостей формування виділяють наступні типи іміджу: об'єктивний, суб'єктивний, ідеальний та модельований. Об'єктивний (поточний) імідж – думка громадськості про організацію, її лідерів, яка вже є в цільовій аудиторії. Він здатний змінюватися при зміні економічної, соціальної, культурної ситуації, часом без «відома» або зусиль іміджмейкерів. Суб'єктивний (або дзеркальний) імідж представляє собою особисті уявлення організації про те, якою її бачать оточуючі. При цьому суб'єктивний імідж може не відображати реальної ситуації. Ідеальний імідж - це така сукупність якостей гіпотетичного підприємства, яка ідеально (максимально) відповідає очікуванням цільової аудиторії. Модельований (шуканий) імідж – це продуманий, змодельований бажаний образ організації. Технології public relations дозволяють створювати та просувати шуканий імідж.

Починати роботу з формування іміджу слід з аналізу ситуації, що склалася на цей час. І, в першу чергу, необхідно приділити особливу увагу дослідженню і оцінці внутрішніх чинників, які формують імідж (корпоративній культурі, структурі організації і системі управління; відносинам керівництва і підлеглих, системам внутрішніх комунікацій і мотивації персоналу і т. інш.). Наступним етапом є моделювання ідеального іміджу – тобто, ідеального, з точки зору керівництва та споживача, образу компанії. На останньому етапі, зіставляючи результати аналізу та ідеальний образ підприємства, можливо сформувати концепцію оптимального модельованого (шуканого) іміджу.

Просувати модельований (шуканий) імідж можливо за допомогою технологій public relations. Особливу увагу варто звернути на такі заходи: проведення аналізу потреб та запитів споживачів і пропозиція відповідного продукту, використання маркетингових комунікацій для донесення інформації до клієнтів, вчасне та ефективне їх обслуговування їх, проведення заходів, що будуть демонструвати соціальну та екологічну відповідальність підприємства та інш. Для подальшого підтримання позитивного іміджу та підвищення репутації в підприємстві необхідно: слідувати встановленій стратегії розвитку організації; скеровувати зусилля на підтримку позитивного іміджу та репутації; оновлювати бренд.

Отже, імідж в реаліях сьогодення є дуже важливим фактором успіху, оскільки саме завдяки ньому привертається увага споживачів та партнерів, збільшуються обсяги продажів, та, тим самим, підвищується конкурентоспроможність підприємства.

Для підтримки позитивного іміджу керівництву підприємства потрібно постійно докладати зусилля, орієнтовані на внутрішню та зовнішню аудиторію, створювати та підтримувати позитивний образ організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1 Ксьондз С., Яскал І., Мадей І. Концептуальні підходи до кількісного визначення іміджу підприємства // Ефективна економіка. 2013. № 3. С. 26-32.

2 Томилова М. Модель имиджа организации // Менеджмент и менеджер. 2007. № 9. С. 26-32.

3 Костюк Г.В, Сторожук В.В. Формування позитивного іміджу підприємства. Вісник КНУТД. 2014. № 1. С. 176–181. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53098064.pdf>

4 Формирование имиджа компании. URL: <https://www.demis.ru/articles/formirovanie-imidzha-kompanii/> (дата звернення 19.04.20)

5 Никифоренко В. Г., В. О. Кравченко Роль іміджу в створенні конкурентних переваг підприємства. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2017. № 5(248). С. 70-83.

УДК 338.439.330

Пуліна Т.В.¹, Шувакіна К.Г.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

СТВОРЕННЯ КЛАСТЕРУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ

Одним з інноваційних способів підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки є використання кластерних моделей об'єднань підприємств. Багато зарубіжних підприємств мають підвищений інтерес до кластерів, але в Україні вони не набули широкого поширення. Головною причиною є низька поінформованість господарюючих суб'єктів про переваги кластерних

об'єднань та відсутність стимулювання кластеризації на законодавчому рівні.

Основні етапи створення кластеру підприємств харчової промисловості:

- діяльність міських рад з підготовки організації кластера;
- збори засновників кластера;
- організаційні заходи із створення умов для роботи координаційного центру кластера (вирішення питань юридичного оформлення, залучення підприємств, створення інформаційного та маркетингового центру).
- підготовка до виробничої діяльності.

Підґрунтям для формування кластерного об'єднання підприємств харчової промисловості в Запорізькому регіоні є наявність значних виробничих потужностей, власна сировинна база, заготівельні пункти, транспортні підприємства, ринки збуту та кваліфіковані кадри.

У місті Запоріжжя більш десяти років існує проект харчового кластеру «Купуй Запорізьке - обирай своє», до якого входить 22 підприємства харчової промисловості і понад 100 об'єктів торгівлі. Учасники проекту кластерного об'єднання підприємств харчової промисловості здійснюють такі види діяльності: виготовлення і реалізацію кондитерських виробів; оптову, роздрібну торгівлю та дистрибуцію сільгосппродукції; виробництва м'яса; виготовлення питної води та безалкогольних напоїв; виробництво продуктів харчування із риби тощо. Товари, виготовлені підприємствами кластера, позначені спеціальними цінниками і зазвичай дешевші за аналогічні продукти.

Мета проекту «Купуй Запорізьке - обирай своє» полягає у приверненні уваги споживачів до товарів, що виробляються на території області, підвищенню рівня продажів конкурентоспроможної продукції місцевого товаровиробника. Діяльність підприємств у складі проекту «Купуй Запорізьке - обирай своє» сприяла створенню місцевого бренду «Купуй Запорізьке».

Одним із напрямків діяльності ініціативної групи зі створення кластеру «Купуй Запорізьке - обирай своє» є програма підтримки місцевих товаровиробників. Виробники товарів та послуг у складі проекту пишаються тим, що вони працюють на Запорізькій землі для мешканців своєї області, міста та села. Цей спільний бренд покликаний підвищити конкурентоспроможність запорізьких товарів шляхом впровадження спільної маркетингової стратегії, у першу чергу, на своєму внутрішньому ринку.

Створення кластеру підприємств харчової промисловості в Запорізькому регіоні посилить процес спеціалізації і розподілу праці, створить нові робочі місця, посилить соціальну відповідальність бізнесу, збільшить обсяги виробництва і надання послуг. Також підприємства, які входять до кластеру більш конкурентоспроможні, тому інвестори будуть зацікавлені у ефективній співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Офіційний сайт проекту-руху «Купуй запорізьке – обирай своє!» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www. buy.zp.ua](http://www.buy.zp.ua)

2.Структура кластер них систем по регіонах України [Електронний ресурс] / С. Соколенко. – Режим доступу: <http://ucluster.org/blog/2012/06/struktura-klasternikh-sistem-po-regionakh-ukraini/>

УДК 351: 659.3

Пуліна Т.В.¹, Левченко А.Г.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Науково-технічний прогрес стосується кожної сфери нашого життя, але особливо важливе значення це набуває, коли стосується держаного управління. А саме: це сприяє збагаченню та накопиченню інтелектуальної складової нашої держави на бекграунді якої буде будуватись майбутнє українське digital-суспільство. Від прогресивності держави наряду буде залежати добробут громадян, їх духовне та інтелектуальне зростання в суспільстві.

Для ефективної комунікації та інформування суспільства держава стала використовувати рекламу – це є певним чином ефективний інструмент для поширення актуальної інформації для населення, обізнаності суспільства та зацікавлення молоді та залучання її в представництві активної громадської позиції [1]

Окрім інструменту поширення – соціальна реклама має на меті вплив на свідомість кожного громадянина і під чинником дозування інформацій формує думку в кожного індивіда. З існуючих цілей соціальної реклами є – звернення уваги на проблеми громадян їх власна відповідальність або без дія, а також привернення уваги до існуючих проблем в державі. Соціальна реклама має на меті впливати на світогляд

і формування критичного мислення у населення, також важливим елементом є виховання морального здоров'я суспільства [2]

Реклама також застосовують в інформуванні населення на кшталт коли створюють державні е-платформи, метою яких є спростування процесу роботи держави, та перенесення адміністративних послуг в електронний формат, саме це спростить механізм регулюванні роботи в соціальному управлінні і зробить державне управління більш ефективнішим.

В інфо-суспільстві будь яку новину потрібно висвітлювати, пояснювати та закликати суспільство до дії, або залучати населення до використання! Саме реклама виконує просвітницьку функцію - яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей [3]

Сьогодні соціальна реклама виконує роль посередника між державою та споживачем – громадянином. Важливо розглянути такі країни Європи як: Естонія (яка має повністю електронну державну структуру – яку перенесено на одну платформу, об'єднавши націю та спростувавши усі процедури до мінімуму, саме вона є лідером в поширенні електронних послуг). Україна вже впроваджує структуру електронного уряду, медичного обслуговування та інші корисні додатки для населення, з останніх є платформа є-малятко, яке вже рекламується і працює в штатному режимі. На прикладі США (в умовах спалаху коронавірусу) можна спостерігати як соціальна реклама направлена швидко реакцію населення – перетворилася на ініціативність громадян, побудову внутрішньо-суспільного членжу та створення комунікаційного простору за для забезпечення захисту країни [4]

Соціальна реклама є засобом, здатним вирішувати складні суспільні проблеми. Приміром, у Німеччині соціальна реклама є стійкою формою комунікації, що здійснюється громадськими організаціями, державою, великими бізнес-компаніями та громадськістю. Вона охоплює широкий спектр проблем соціальної політики та управління соціальними процесами – від екологічної тематики до питань виховання дітей.

Ознакою розвитку соціальної реклами можна вважати коли в процесі залучені держава, бізнес, національні благодійні фонди і професіональні товариства за для вирішення проблем суспільства через соціальну рекламу. Успішним кейсом можна вважати коли держава бере участь у фінансуванні соціальної реклами, в свою чергу бізнес усвідомлено та активно використовує соціальну рекламу для створення соціально відповідального образу який в подальшому буде використовуватись як перевагу для підвищення своєї капіталізації, в свою чергу благодійні фонди також залучаються до застосування соціальної

реклами. Товариства професіональної маркетингової орієнтації розробляють зразки соціальної реклами для зовнішньої реклами [5]

Поряд зі певними досягненнями в Україні, можна спостерігатися також негативні тенденції. Йдеться, зокрема, про обмежений ефірний час і переповнення ринку соціальної реклами, оскільки все більше некомерційних організацій з допомогою реклами прагнуть привернути увагу населення до своїх проблем. Із за інформаційного перевантаження люди перестали реагувати на них. Це зумовило серйозні проблеми із завоювання уваги аудиторії, донесенням інформації і з кожним роком проблема ідентифікації важливої соціальної реклами та розмежування її з маніпулючими ресурсами стає дедалі важче. Лише нестандартні образи здатні привернути увагу людини на соціальні проблеми. Але, у будьякому разі соціальна реклама повинна пропонувати рішення, альтернативу як її обов'язкову умову. Варто також відзначити, що ефективність соціальної реклами залежить від домінуючої у суспільстві системи цінностей.

Одним із перспективних напрямів подальшого розвитку соціальної реклами в Україні повинна стати обізнаність та інформованість, доведення до свідомості громадян знань і уявлень про норми, стереотипи, цінності та моделі поведінки як у суспільстві загалом, так і в окремому соціумі. Соціальна реклама повинна формувати прагнення і вміння використовувати можливості, що надаються суспільством, також вмінням використовувати це за призначенням. Усебічна подальша розробка питань розвитку соціальної реклами сприятиме ефективності управління соціальними процесами в Україні та спрямуванню суспільства до створення сприятливих умов для реалізації своїх можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про основі державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-12/en/ed19911213> (дата звернення: 03.04.2020)

2. Особливості соціальної реклами на українському телебаченні. URL: <https://naub.ua/2015/%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B%D0%BE%D1%97-> (дата звернення: 03.04.2020)

3. Соціальні програми в Україні: проблеми реалізації та шляхи реформування. Демографія та соціальна економіка. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11838/07-Makarova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 03.04.2020) Социальная реклама в США. Теория и практика. www.itk.org.ua (дата звернення: 03.04.2020)

4.Николайшвили Г.Г. Коммерческая, политическая, социальная реклама: сотрудничество или конкуренция. URL: www.socreklarna.ru/srarticle.php?id=51. (дата звернення: 03.04.2020)

УДК 342.9: 614.2

Пуліна Т.В.¹, Маляренко А.Є.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Основним завданням держави є забезпечення суспільними благами населення країни, для цього створена дієздатна комплексна система з нормативно правових актів яка буде забезпечувати функціонування системи як цілісного апарату, ця система базується на законах України, а також підзаконними актами та рівні галузевого та державного управління. Дієздатність та функціонування структури забезпечується наказами, вказівками і розпорядженнями в медичних закладах та їх підрозділах це є запорукою цілісності адміністративно – правового механізму функціонування охорони здоров'я населення України. [1]

Головною метою медичних реформ в Україні є покращення суспільного блага для громадян, які має на меті створення програм медичних гарантій - це є переліком медичних послуг та ліків, які оплачуються з державного бюджету. Право на охорону здоров'я - це перш за все забезпечення відповідного життєвого рівня. Крім того, це право передбачає також наявність безпечної для життя і здоров'я людини навколишнього природного середовища.

Для подолання кризових явищ в структурі здоров'я населення застосовуються профілактичні заходи, але існуюча проблема це є належне державне фінансування заходів та програм з охорони здоров'я так і у ефективному використанні виділених коштів консолідованого бюджету. На основах законодавства України базується ряд принципів про охорону здоров'я громадян.

До основоположних принципів будування дієвої структури охорони здоров'я відносяться такі пріоритетні напрямки як: дотримання прав і свобод людини і забезпечення її державними гарантіями. Одним із найважливішим є швидко доступність до медичної допомоги і належних послуг у сфері охорони здоров'я. Цільовим є відповідність соціально-економічного розвитку а також суспільна і наукова обґрунтованість. Актуальним питанням є матеріально-технічна і фінансова забезпеченість

та де централізованість державного управління, розвиток на кожній ланці самоврядування і самостійності працівників сфери охорони здоров'я на правовій і договірних основах. Ефективними діями держави можна вважати, коли співпадає інформаційний механізм охорони здоров'я населення – та якість надання послуг їх впорядкованості та інтегрованості, технологічного рівня, обладнання, технічної складової. Залучення громадськості до загальнонаціонального інформаційно-аналітичного механізму державного управління охороною здоров'я дозволить забезпечити ефективне функціонування державного апарату [2].

Визначити можна певну невідповідність державних гарантій яка відображається на практиці не можливістю їх здійснювати. Якщо розглядати на прикладі розвинених країн, ця проблема долається існуванням двох систем які майже не залежать одна від іншої, це державна медицина для неплатоспроможного населення в пакет якої входить мінімум необхідних послуг, та страхова система для середнього та вищого класів. Із за дуже дорогих технологій безкоштовна медицина яка гарантується Конституцією Україна стає практично не можливою. Тому закордонний досвід надання медичних послуг потрібно впроваджувати задля покращення надання медичних послуг громадянам, не залежно від фінансової складової.

Базовою структурою практичної медицини вважаються лікарні. За галузевою приналежністю виділяють відомчі лікарні і лікарні, які належать до системи Мінохоронздоров'я України; Поділяються за ознаками – обласні, міські, районні, міжрайонні лікарні. Заклади охорони здоров'я створюються безпосередньо підприємствами або установами і організаціями різних форм власності, вони можуть належати приватним особам з порядком існування необхідних кваліфікованих фахівців та необхідної матеріально-технічного забезпечення. За Законодавством України є порядок створення таких медичних закладів, до яких обов'язково має бути отримана державна реєстрація і акредитація і повинен бути присутній порядок ліцензування медичної і фармацевтичної практики.

В таких випадках держава підтримує індивідуальну підприємницьку діяльність, та заохочує певними держаними привілеями. Така підприємницька діяльність може реалізовуватися тільки за наявності спеціальної ліцензії, також за державними органами залишається призначення і звільнення з посади керівників охорони здоров'я, але незалежно від юридичного статусу цих установ керівництво ними може

здійснювати громадянин, який відповідає вимогам та кваліфікаціях встановлених державою [3].

Отже, слід зазначити, що в умовах демократичної держави формується, формується децентралізована система державного управління, із великим спектром використанням механізмів делегування повноважень вищих державних органів нижчим. Під механізмом управління розуміється складова частина системи державного управління, яка забезпечує вплив на чинники, від стану яких буде залагати результат дії управлінського об'єкта. До механізму державного управління як комплексної одиниці відносяться такі системи: економічних, мотиваційних, організаційних, політичних та правових засад. За виконання державного управління відповідає тісно пов'язані методи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. В сучасних умовах формування нових демократичних принципів сучасного суспільного життя, перебудови та зміни соціальних цінностей та цілей, в процесі побудови соціальної, правової держави та громадянського суспільства, важливого значення набуває питання про зміну самої доктрини адміністративного права та державного управління та охорони здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Механізми державного управління охороною здоров'я в Україні Фуртак І. І. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_318_04.pdf (дата звернення: 09.04.2020)
2. Методи та механізм здійснення державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_202_01.pdf (дата звернення: 09.04.2020)
3. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24.02.1994 (зі змін. від 20.11.2004). URL: www.rada.gov.ua. (дата звернення: 09.04.2020)

УДК 342.9: 614.2

Пуліна Т.В.¹, Маляренко Я.А.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМАТИКА МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

З часів проголошення незалежності України почалося формування державної галузі охорони здоров'я та медицини. Регулярне впровадження та оновлення нових медичних реформ та супровідних модернізацій них наукових набутків. Характеризуючи сучасну медицину можна сказати, що це не професійна систематизована галузь, але вкрай важлива в разі виникнення кризових ситуацій як covid-19. На прикладі України ми бачимо, що влада почала реагувати на пандемію корона вірусу досить пізно, десь у другий-третій декаді березня. Це є показником поганої внутрішньо-владної організованості та комунікаційних розбіжностей. Це найважливіша галузь для українського суспільства тому впорядкування вкрай важливе для покращення якості існування і важливо розуміти, що якість лікувальних та рівень запобіжних заходів, стан та рівень освіти медичних працівників завжди залежали і залежать від держави, її соціально-економічного становища, суспільного ладу, розвитку природничих наук та технічного прогресу. [1]

Кожна нова влада в Україні декларує продовження розпочатих реформ. Медична реформа, що реалізується впродовж останніх кількох років, потребувала оцінки, і саме пандемія яка розповсюдилась по всіх країнах Європи без винятку, дала можливість оцінити стан медичних закладів, технічне обладнання, підготовленість персоналу.

Однією найважливішою проблемою для України є відсутність визначення джерел фінансування в стані кризи та непередбаченості пандемії. Держава зазнає фінансову вичерпаність та частково скорочу бюджет в культурній сфері для компенсації та підтримки балансу.

Кризи зазнає практично кожна приватна сфера, і відсутність строків ізоляції та перебування в карантині виконання призводить не тільки до стагнації, але й матеріальних збитків громадян.

Медичний персонал демонструє державну беззахисність, не задоволеністю заробітною платнею, та не забезпеченням державою по перше, повною захисною екіпіровкою, роздільними приміщеннями, відсутністю обладнання для лікування тяжкохворих. Не були проведені заходи для перенавчання медичного персоналу, підготовки для праці над важкохворими. Присутня проблема систематизування з напрямком

надання первинної медичної допомоги в період пандемії. Незважаючи на в цілому прогресивний характер цього напрямку, деякі технічні моменти здійснення ставлять під сумнів якість результату. Окремою проблемою є низька якість медикаментів, що безкоштовно надаються за державні кошти, та їх дефіцит в разі спалаху пандемії.

В цілому, оцінка заходів які застосовуються в період пандемії є задовільною оскільки держава не була підготовлена до covid-19 а медична галузь має місце цілий ряд недоліків. При наявності існуючих проблем викликаних переважно технічними не опрацюваннями у Міністерства охорони здоров'я. Ці недоліки на практиці призводять до значних ускладнень та несуть в собі велику кількість людських смертей, та визивають скептичні настрої населення що до відповідальності держави за не попередження і наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Історія української медицини URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/Istoriya-meditsini.pdf>

2. Механізми державного управління системними змінами у сфері охорони здоров'я. URL: https://dsu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/dis_1verd-7_2.1_2.pdf

УДК 342.92

Пуліна Т.В.¹, Суязова О.О.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

На сьогодні, питання якості та ефективності роботи органів публічної влади, набуває особливої актуальності. Вже давно відомо, що за своєю сутністю, публічне управління є організаційною послугою, яка надається суспільству. Основною метою діяльності органів влади є покращення взаємодії між владою та суспільством шляхом впорядкування зав'язків між ними та завдяки цьому, суспільство визнає повноваження органів влади.

В Запорізькій області створено та працює 36 Центрів надання адміністративних послуг(ЦНАП): 19 в районах області, 4 в містах обласного значення та 6 в місті Запоріжжі (Центральний ЦНАП м. Запоріжжя та 5 філій у районах міста), 7 об'єднаних територіальних громадах області (ОТГ): Воскресенській (Пологівський район), Комиш-

Зорянській, Смірновській (Більмацький район), Веселівській (Веселівський район), Берестівській (Бердянський район), Широківській (Запорізький район) та Гуляйпільській (Гуляйпільський район).

Облдержадміністрацією постійно надається консультативно-методична підтримка органам місцевого самоврядування, у т.ч. ОТГ області, щодо створення/модернізації ЦНАП та з питань організації надання адміністративних послуг через ЦНАП тощо.

Розбудова мережі ЦНАП області здійснюється облдержадміністрацією спільно із експертами програми «U-LEAD з Європою» та Запорізьким Центром розвитку місцевого самоврядування.

З кожним роком спостерігається тенденція зростання кількості отриманих громадянами адміністративних послуг, що свідчить про ефективність та розвиток системи надання адміністративних послуг. Кількість отриманих громадянами послуг у 2018 році становить майже 298,2 тис., що на 24,4 % більше показника 2017 року.

Якість публічних послуг оцінюються рядом показників, які визначають на скільки задоволенні та заінтересовані споживачі адміністративними послугами, а також оцінюється професійність органів, що надають ці послуги.

До універсального набору критеріїв для оцінки якості надання послуг через ЦНАПи можна зарахувати: своєчасність, результативність, доступність, зручність, відкритість, повагу до особи, професійність. Ці критерії мають чітку місію, але слід розуміти, що якість надання адміністративних послуг залежить саме від заінтересованості у результативності насамперед у керівництва.

Перешкоджають ефективній роботі ЦНАПів та впливають на якість надання адміністративних послуг, зокрема, наступні фактори:

- існуючий рівень комунікацій між ЦНАПами, структурними підрозділами органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій (при яких утворені ЦНАПи), територіальними підрозділами органів виконавчої влади – суб'єктами надання адміністративних послуг;
- неузгодженість вимог нормативно-правових актів, що регулюють питання надання адміністративних послуг у відповідних сферах;
- недостатнє фінансування на державному місцевому рівні ресурсного забезпечення ЦНАПів (зокрема, брак приміщень, техніки та іншого майна, професійно підготовленого персоналу, недостатній рівень оплати праці).

Таким чином застосування методів та інструментів державного управління стало більш поширене в Україні, але ще не достатньо враховуються думки споживачів адміністративних послуг, тому варто

переглянути та удосконалити існуючу систему та внести корективи задля досягнення спільних цілей, та більш ефективної праці органів публічної влади.

УДК 658.589

Пуліна Т.В.¹, Бондаренко В.В.²

¹ д.е.н., проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-319м НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний етап науково-технічного розвитку потребує від підприємств України створення нового організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю.

Протягом 2011-2017 рр. в Запорізькій області відбувається зниження інноваційної активності промислових підприємств. У 2011 році цей показник становив 27,5% від загальної кількості промислових підприємств області, а у 2017 році лише 19,1%. За питомою вагою інноваційно активних підприємств у 2017 році область посідала лише 8 місце серед регіонів України, натомість у 2013 р. була першою серед областей України.

Але незважаючи на зниження рівня інноваційної активності впродовж 2011 – 2017 рр. обсяг реалізованої інноваційної продукції збільшився з 815,03 млн. грн. до 4041,2 млн грн., або у 4,96 рази. За обсягами реалізованої інноваційної продукції область у 2017 році посідала 1 місце в Україні.

Також необхідно зазначити, що значна кількість підприємств, що впроваджували інновації протягом 2011-2017 рр. належить до переробної промисловості. Другою після переробної промисловості є галузь машинобудування, а саме виробництва машин та устаткування, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, виробництво транспортних засобів та устаткування.

Хімічна, нафтохімічна промисловість та металургійне виробництво також зазнали інноваційних впроваджень, але кількість їх достатньо мала.

Варто зазначити, що більшість потужних промислових підприємств, які є основними споживачами інноваційної продукції, мають власні науково-дослідні установи або співпрацюють із провідними галузевими науково-дослідними установами України. У зв'язку з великою вартістю НДДКР окремі підприємства відмовляються від розробок та

впровадження інноваційної продукції власного виробництва, пояснюючи це зниженням їх конкурентоспроможності та недостатньою фінансовою підтримкою з боку держави. Крім того, в області майже не має механізмів взаємодії між споживачем та виробником інноваційного продукту.

На підприємствах області реалізовано низку масштабних інноваційних проєктів, які спрямовано на екологічне та енергоефективне оновлення, модернізацію виробництва та освоєння нових видів продукції.

Особливостями фінансування інноваційної діяльності Запорізької області в 2011-2017 рр. є недостатня диверсифікація джерел фінансування цієї діяльності, тому що питома вага власних коштів становить 81,0%-100% і лише 1,1 % складала інвестиції з місцевого бюджету у 2012 р. та 14,7 % з інших джерел у 2011р.

Фінансування інноваційної діяльності за рахунок коштів іноземних інвесторів у Запорізькій області за розглядає мий період відсутнє.

Міська влада на сучасному етапі є неефективним інвестором, перш за все, через недостатність доходної частини бюджету та необхідність першочергового вирішення соціальних і політичних завдань. Іноземні інвестори також не вкладають капітали у розвиток інноваційної діяльності через не досить сприятливий інвестиційний клімат Запорізької області.

Тому сьогодні, а саме в умовах кризи, для підприємств Запорізького регіону дуже важливою є розробка концепції організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємств та методів її реалізації, спрямованих на підвищення ефективності нововведень і досягнення конкурентних переваг підприємств на ринку.

СЕКЦІЯ «МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА»

УДК 330.46:519.86

Онуфрієнко Н.Л.¹

¹ стар. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ЗАВДАНЬ КОМПЛЕКСУ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Необхідною умовою у системі управління збалансованим розвитком Запорізького регіону є врахування територіального фактора за умови реалізації завдань, функцій та принципів комплексу екологічного маркетингу.

Регіон може розглядатись як цілісна система, і задля реклами можуть використовуватись екологічні переваги цієї території, наприклад, відповідність екологічним стандартам, відсутність забруднення повітря, екологічно чисті джерела питної води і т. д. У цих умов комплекс екологічного маркетингу регіонів спрямований на розробку і реалізацію екологічно обґрунтованих програм та проєктів, залучення інвестицій, розробку та реалізацію регіональних схем запобігання наслідкам ймовірних екологічно небезпечних ситуацій. В свою чергу, процес еволюції екологічного маркетингу регіону нерозривно пов'язаний із формуванням на ринку екологічно усвідомлених потреб.

Перший рівень усвідомлення – це попит на екологічно безпечну продукцію та послуги, що не завдають шкоди здоров'ю споживача, є екологічно чистими як в процесі споживання, так і використання. Цей рівень попиту забезпечити найлегше, оскільки турбота про безпеку свого життя, життя близьких лежить в основі людської свідомості. Отже, формування такого попиту і розвиток продукції та послуг для його задоволення відповідає першій концепції екологічного маркетингу – концепції розвитку екологічно чистої продукції і є основним завданням суспільства на сучасному етапі.

Другий рівень усвідомлення – це попит на продукцію, яка є не лише екологічно чистою і безпечною для споживання або використання, але і весь її життєвий цикл. Цей рівень попиту необхідно формувати поступово за допомогою системи екологічної освіти та навчання, необхідно забезпечити всю продукцію або послуги, які відповідають цим вимогам, відповідними екологічними знаками та марками, потрібно забезпечити високий ступінь довіри до цих екознаків, екомарок та екологічно сертифікованих товарів і підприємств. Наявність екологічного сертифіката, знак екологічного маркування та фрази, що акцентують

увагу споживача на перевагах маркованої продукції, надають впевненість виробнику, що продукція відповідає новим ринковим тенденціям. Але не менш важливо інформувати споживача про екологічні критерії та стандарти. Це надає йому можливість переконатися в тому, що екологічне маркування не елемент суто реклами, а надійний результат незалежної оцінки за чітко визначеними критеріями, що вказують на перевагу щодо впливів на стан довкілля та здоров'я людини. Для інформування варто застосовувати всі можливі канали комунікацій та маркетингові інновації. Отже, формування такого попиту відповідає другій концепції екологічного маркетингу – концепції розвитку екологічно орієнтованого виробництва.

Третій рівень – це формування попиту на продукцію, яка відповідає принципам сталого розвитку регіону. Такий рівень попиту вимагає високої екологічної свідомості суспільства і дає змогу збалансувати розумні потреби споживачів та можливості навколишнього середовища.

Традиційно, заходи комплексу екологічного маркетингу повинні формуватися на основі, так званого, ситуаційного аналізу ринкових можливостей і загроз, а також сильних і слабких сторін. Отже, необхідно постійно робити аналіз внутрішніх сильних і слабких сторін Запорізького регіону з погляду комплексу екологічного маркетингу: рівень екодеструктивного впливу на довкілля підприємствами регіону (виробничий процес, технології, відходи тощо); оцінку можливостей, що мають підприємства у вирішенні регіональних еколого-економічних проблем; рівень екологічності сировини, що використовується у виробництві товарів підприємствами Запорізького регіону; оцінку екологічних цільових програм керівництва регіону та підприємств; імідж підприємств Запорізького регіону з погляду споживачів та громадськості тощо.

За умов сьогодення до головних завдань екологічного маркетингу будь-якого промислового регіону відносять завдання: з однієї сторони – це формування та розвиток ринку екологічних товарів з метою стимулювання економічного розвитку промислового регіону, з іншого – необхідність збереження та подальше поліпшення якості довкілля.

Отже, завданнями екологічного маркетингу Запорізького регіону повинні стати наступні: по-перше, формування на ринку екологічно усвідомлених потреб; по-друге, створення умов для збереження навколишнього середовища регіону; по-третє, пристосування виробництва до умов ринку; по-четверте, розробка конкурентоспроможної, екологічно чистої продукції підприємств регіону; по-п'яте, інтенсифікація збуту екологічно чистої продукції

підприємствами регіону; по-шосте, отримання додаткового прибутку підприємствами регіону за рахунок екологізації виробництва.

Таким чином, розвиток ринку екологічних товарів та послуг стає одним із основних факторів забезпечення стабільного розвитку економіки Запорізького регіону в сучасних умовах, що в свою чергу надає можливості вирішити комплексно як економічні, соціальні, так і екологічні проблеми. Тому при формуванні та визначенні векторів розвитку Запорізького регіону, на основі виробництва екологічних товарів та надання екологічних послуг, актуальним є врахування як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

УДК 655.4/5 (477)

Павлішина Н.М.¹

Диденко В.В.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-419 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОМОЦІЯ У ВИДАВНИЧІЙ СПРАВІ

Видавнича справа – сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції. Вона об'єднує дві сфери – виробничу та творчу. Уміння перетворити творчий задум автора на матеріальний продукт удосконалювалося століттями ще із часів першого верстата, винайденого, до речі, у XV ст. У наш час видавнича справа не обмежується лише книжками, існують видавництва, які випускають журнали, газети, електронні ЗМІ тощо.

Видавнича галузь України в умовах падіння попиту на друковану продукцію стикається з рядом проблем, найбільш гострою з яких постає проблема просування книг, привернення уваги читачів, підвищення читацького інтересу, популяризація друкованих книжкових видань. У видавничій справі діяльність з просування друкованої продукції носить назву «промоція». Промоція – творення популярності книги та автора не рекламними засобами, інтегрований в ринковий механізм маркетингу і в кінцевому результаті спрямований на формування попиту [3, с. 747].

Метою промоції є:

- інформування споживачів про книги;
- формування позитивного іміджу видавництва;
- пропагування читання.

Для вирішення цих завдань можна використовувати різні засоби, серед яких можна виділити дві групи, наведені на рисунку 1.

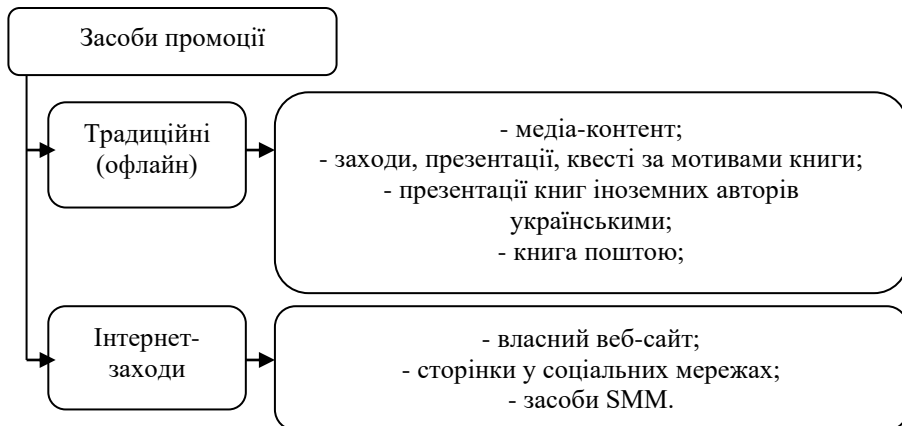

Рис.1 Засоби промоції книжкових видань[1-2; 4]

На сьогодні спектр промоційних засобів значно розширився завдяки активному використанню мережі Інтернет. Серед інших засобів, які сприятимуть успішній промоції можна виокремити наступні:

- канал видавництва на YouTube. Поступово в Україні розвивається канал Booktube;

- блог – активно використовується і як спосіб книжкової промоції та форма популяризації літератури;

- банерна реклама зустрічається частіше в інтернет-просторі, проте буктрейлер є цікавішим за формою;

- буктрейлер – короткий відеоролик за мотивами книги, кліп по книзі. Метою – є спонукання до прочитання книги [4].

- буккросинг – громадський рух, що діє за принципом соціальних мереж. Людина, прочитавши книгу, залишає її у громадському місці (парк, кафе, потяг, тощо) для того, щоб інша людина могла цю книгу знайти та прочитати; а прочитавши, вчинити так само.

Таким чином промоція, є шансом посилити впізнаваність друкованого твору та рівень покупок

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каньшина О.В. Промоція книжкових видань у мережі Інтернет / О. В. Каньшина // Молодий вчений. – 2017. – № 11. – С. 746-750.

2. Копистинська І.М. Засоби промоції книжкових видань: досвід незалежної України / І.М. Копистинська, Т.С. Гринівський // Наукові записки. Серія : Соціальні комунікації. – 2015. – № 1. – С. 37-46.

3. Тимошик М. Книга для автора, редактора та видавця: практичний посібник / М. Тимошик. – К.: Наша культура і наука. – 2006. – 560 с.

4. Скібан О.І. Сучасні технології книжкової промоції в аспекті мас-медійної взаємодії / О.І. Скібан // Поліграфія і видавнича справа. – 2016. – № 2. – С. 199–207.

УДК 339.138

Кочнова І.В.¹

Мельник К.С.²

¹ старш.викл НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-217 НУ «Запорізька політехніка»

РЕБРЕНДИНГ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Сучасні зміни в економіці України вимагають постійної адаптації до нових вимог ринку. Поява та розвиток конкурентів потребують пошуку переваг, які б якісно відрізняли підприємство від інших гравців ринку. Розвиток та посилення бренду дозволяє виокремити підприємство з-поміж інших, однак з часом бренд що не розвивається втрачає свої позиції.

Ребрендинг та брендинг є маркетинговими інструментами. Але між ними існує багато відмінностей. Як відомо, брендинг – це діяльність зі створення бренду, спрямована на успішне просування, розвиток бізнесу. наш час ребрендинг все частіше використовується багатьма компаніями споживачів образ торгової. Ребрендинг же – це зміна бренду в цілях стимулювання зміни споживачького ставлення до нього, завданням якого є створення довгострокової тенденції зростання бренду на ринку.

Ребрендинг є цікавим та відповідальним процесом, від якого залежить подальше сприйняття бренду після його оновлення. Науковці та практики називають декілька причин необхідності ребрендингу та показників, на які він має мати вплив:

- посилення бренду (з метою зростання лояльності споживачів);
- диференціація бренду серед конкурентів (з метою посилення його унікальності);
- збільшення цільової аудиторії бренду (з метою залучення нових споживачів);

- розширення асортименту абсолютно новими товарами та послугами;

- зміна ринкових умов, адаптація бренду до яких неможлива;

- об'єднання з іншою компанією;

- відновлення репутації.

У 2019 році ребрендингом скористалися такі відомі компанії як:

Bojiomi. Перевтіленням займалася студія брендингу Reynolds & Reyner. Дизайн став більш сучасним та легким, їм вдалось залишити головний символ – оленя, який за легендою відкрив джерело напою.

Kinder Chocolate. Піклуючись про дрібні деталі, які можна назвати «ДНК» бренду, оформлення дизайну не погіршило зовнішній вигляд. Єдине, що змінювалось – це зображення облич з усіх куточків світу.

McDonald's. Нова індивідуальність бренду включає оновлений логотип, нові золоті чашки, відповідні його золотого стандарту для якісної кави, і новий слоган бренду: «Good is Brewing».

Cross. Взутий бренд змінив логотип – крокодил, який раніше зображувався в колі, зараз перетворився на силует взуття з мордою крокодила. Творець нового логотипу поділився роботою в Instagram. Пост зібрав багато позитивних відгуків, його визнали найкращим в історії.

Не оминув ребрендинг і українські компанії. Так, один з найбільших українських операторів мобільного зв'язку МТС-Україна стає Vodafone. Ребрендинг МТС називають гідним прикладом того, як реінкарнація бізнесу виходить за рамки тривіального еволюціонування.

Вітчизняний сервіс Uklon повністю оновив логотип, всю айдентику, рекламну комунікацію стратегію. Тепер це IT-компанія, націлена на конкуренцію зі світовими лідерами. В Uklon ребрендинг направили на ще одну важливу тему – турботу про споживача. Компанія в будь-якому меседжі доносить ключову думку – це безпечно, швидко і недорого.

Розглядаючи вдалі приклади ребрендингу та його успіх на світовому ринку потрібно зазначити, що він має як позитивне так і негативне відображення у своїй сфері. Наприклад ребрендинг Conde Nast. Видавництво, яке вирішило омолодити аудиторію журналу House & Garden. Видавці скоротили його назву до аббревіатури HG. Постійна аудиторія журналу відмовилася сприймати нове ім'я, а молоді читачі так і не зацікавились виданням про домоведення. Масове анулювання підписок і зниження роздрібних продажів привели до того, що HG закрили. До таких історій невдалих оновлень можна віднести сервіс бронювання житла Airbnb, Pepsi та декілька інших брендів.

Брендинговим агентством Landor було аналізовано що, частіше за всіх перейменовують придбані бренди ті компанії, що активно ведуть себе на ринку М & А. Найбільше угод М & А проводиться серед ІТ-компаній, а найактивнішими за останнє десятиліття стали Microsoft, Alphabet, IBM, Accenture і Oracle.

Враховуючи приклади використання ребрендингу, можна запевнити що він як піднімає імідж компанії на новий рівень, так і перетворює її в об'єкт глузувань. Тому потрібно відповідально ставитись до такого процесу, аби зберегти увагу та вибір споживачів до того чи іншого бренду. Проведення ребрендингу повинно бути добре продуманим, потрібно проаналізувати поточний стан підприємства, оскільки саме в неправильній діяльності фірми можна знайти причину незадоволення покупців.

УДК 658.8

Онуфрієнко Н.Л.¹,

Щербіна Т.Ю.²¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ФЕУ-216 НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ПРОДАЖІВ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Одним з успішних та важливих інструментів для ведення торговельного бізнесу стає використання інформаційних технологій на підприємствах роздрібної торгівлі. За ефективного використання інформаційних технологій, програми дозволяють ритейлерам отримувати значні конкурентні переваги. Зростання вимог підприємств роздрібної торгівлі та необхідність оперативної обробки великих обсягів інформації стимулюють появу нових, або більш досконалих галузевих програм для підприємств роздрібної торгівлі, наприклад хмарні, з розширеними функціональними можливостями.

Сучасні інформаційні програми дозволяють обробляти і аналізувати дані в режимі реального часу, планувати основні показники роботи магазинів (наприклад, товарооборот, прибуток, кількість і середній розмір покупок); аналізувати ефективність використання м. кв. торговельної площі; проводити аналіз показників, порівнюючи план з фактом; вести фінансовий і бухгалтерський облік, взаєморозрахунки з постачальниками.

Для комплексної автоматизації підприємств роздрібної торгівлі необхідно організувати процес взаємодії та обміну аналітичними даними між програмним забезпеченням офісу і торговими програмами, які підтримують роботу роздрібної точки і торгово-касового обладнання. Основними даними для обміну з офісу в магазини є асортимент, ціни, спеціальні умови продажу товарів, з магазинів в офіс – дані про продажі.

При централізованому для всієї мережі магазинів управлінні асортиментною політикою, ціноутворенням, маркетинговою політикою, алгоритми інформаційної системи зосереджені в офісній частині. Друга частина інформаційної системи, яка забезпечує роботу торгових точок, допомагає автоматизувати замовлення і приймання товарів, проведення інвентаризацій, а також інші децентралізовані бізнес-процеси.

Ефективно організований обмін даними між програмою для роздрібної торгівлі та офісними інформаційними системами дозволяє знизити операційні витрати магазинів та компанії в цілому.

Особливість інформаційних галузевих програм для підприємств роздрібної торгівлі є необхідність роботи з великим асортиментом, що швидко оновлюється, і об'єднанням властивостей товару в категорії для виявлення загальних закономірностей, прийняття рішень на рівні управління товарними категоріями. Ефективність управління товарними категоріями, максимальне задоволення купівельного попиту залежить від того, наскільки якісний в програмі для підприємств роздрібної торгівлі механізм групування товарів (номенклатурний довідник, товарний класифікатор).

Інструменти аналітики рентабельності груп і підгруп товарів, ефективності використання торгових площ, облік рентабельності продажів, облік сезонних коливань попиту, облік еластичності цін, цінова політика конкурентів дозволяють раціонально вибудовувати процес управління і формувати оптимальний асортимент товарів.

Метою і завданням управлінського обліку підприємства роздрібної торгівлі є контроль та управління витратами, а також результатами діяльності. Облік господарської діяльності підприємства роздрібної торгівлі можна вести в зошиті, можна в Excel, можна в спеціалізованій галузевій обліковій системі (наприклад, АВМ Retail). Найчастіше ведеться бухгалтерський облік або бухгалтерсько-управлінський облік, але керівнику не завжди зрозуміла бухгалтерська термінологія, набагато більш зрозумілі терміни рух грошових коштів (оплата постачальнику), прихід / витрата, прибуток. Управлінський облік підприємства роздрібної торгівлі служить для планування, прийняття прозорих управлінських рішень, аналізу попередніх рішень.

Завданнями, що вирішує автоматизація підприємств роздрібно́ї торгівлі є: оперативне управління продажами, ціноутворенням, лояльністю, запасами товарів; замовлення постачальникові, засноване на аналітичних даних; оперативний контроль продажів, запасів, витрат; контроль роботи торговельного персоналу; контроль виконання планів, бюджетів; відсутність витрат на відділ інформаційних технологій за рахунок хмарних рішень за схемою SaaS.

В свою чергу, автоматизація підприємств роздрібно́ї торгівлі дозволяє віддалено контролювати продажі, виручку, нараховувати бонуси, формувати ціни, отримувати аналітику по постачальникам, неможливість продажу товару без чека, продажу товару, якого немає в системі, зміни ціни при продажу вручну, не надання знижки або подарунку, можливість продажу вагових або розливних товарів.

Таким чином, широкі функціональні можливості інформаційних галузевих програм для підприємств роздрібно́ї торгівлі є інструментом для своєчасного прийняття управлінських і стратегічних рішень, ефективного використання ресурсів. Також перевагами використання інформаційних технологій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі є швидкий запуск торговельного підприємства, мінімальні стартові інвестиції, відсутність прихованих платежів, швидке навчання торговельного персоналу, відсутність наявності спеціалістів з інформаційних технологій в штаті.

СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ЛФК ТА СПОРТ»

УДК 796

Атаманюк С. І.

канд.наук. з фіз.вих., доц., зав. каф.ФКОНВС НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ СУЧАСНІ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗІ СТУДЕНТАМИ ЗВО

Сучасні зміни в освіті поступово дозволяють впроваджувати інноваційні технології навчання здатні створити необхідні умови як для становлення і всебічному розвитку студентів, так і для виховання активних громадян які мають можливість сформувати відповідну систему цінностей, які сконцентровані на взаємозв'язку рухових можливостей людини та стану її здоров'я. При цьому здоров'я розглядається як психофізичний стан людини, який характеризується відсутністю патологічних змін, функціональним резервом, достатнім для повноцінної біосоціальної адаптації та збереження фізичної й психічної працездатності в умовах природного середовища існування. У зв'язку із складністю феномену фізичної культури у сучасних умовах з'являються дослідження щодо формування нової системи уявлень про фізичну культуру та її цінності. (О. Аксьонова, Ю. Васьков, В. Віленський, М. Глотов, А. Матвєєв, Б. Шиян, В. Якимовичта ін.).

Одним із основних стратегічних завдань національної освіти є виховання молоді в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих, як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності (Добровольський В. К.).

Згідно вищезазначених концепцій, можна визначити, що фізичне виховання це соціальний педагогічний процес формування фізичної культури особистості.

Формування фізичної культури студентів один із раціональних шляхів модернізації системи фізичного виховання. Реалізація цього процесу можлива лише на засадах демократизації взаємодії між студентом та викладачем, де кожен з них є суб'єктом сукупної діяльності. Сучасна система фізичного виховання у вишах повинна поєднувати фізичне, інтелектуальне, соціальне й духовне здоров'я особистості. Завдання педагогів – створити відповідні умови для вдосконалення цих складових здоров'я.

Інноваційні технології в процесі формування фізичної культури особистості відповідають реалізації соціальних завдань, які стимулюють фантазію, творчу уяву та інтелектуальну активність студентів.

Використання інноваційних технологій на заняттях з фізичного виховання можна визнати як тенденцію в діяльності викладачів ЗВО особистісно зорієнтованих на розвиток креативного мислення, що дає можливість подальшої систематизації педагогічного досвіду, класифікації теоретичних і практичних розробок.

Здійснюється пошук нових форм і методів, які сприяють розвитку рухових якостей та зміцненню здоров'я студентів. Комп'ютеризація праці викладачів фізичної культури дозволяє за мінімальний відрізок часу і з мінімальними зусиллями організувати навчальну роботу, планування навчального матеріалу, дозування фізичних навантажень, підбір засобів навчання, індивідуальний підхід до студентів, педагогічний контроль, загалом оптимізувати процес фізичного виховання.

Сучасна інноваційна система – це комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток, зміцнення здоров'я, підвищують продуктивність праці студентів. Це такі форми і способи щодення, відмові від шкідливих звичок, загартовуванню, оптимальний руховий режим. За таких умов стан здоров'я студентів змінюється і однозначно покращується.

У студентів, які активно й систематично відвідають заняття з фізичного виховання, виробляється певний стереотип режиму дня, підвищується впевненість у поведінці та рівень дотримання норм здорового способу життя.

УДК 796.011.3

Ванюк О. І.

канд. наук з фіз. вих. та спорту, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

АГРЕСИВНА ПОДАЧА І КОНТР АГРЕСИВНИЙ ПРИЙОМ М'ЯЧА В СУЧАСНОМУ ЖІНОЧОМУ ВОЛЕЙБОЛІ

Постановка наукової проблеми та її значення. В останнє десятиліття статистика констатує факти невдалих виступів збірних команд України в різних відбіркових змаганнях чемпіонатів Європи, світу та Олімпійських ігор. Чи не радують високими результатами в європейських кубкових турнірах також наші волейбольні клуби. Невдалі виступи збірної України у фінальному жіночому турнірі чемпіонату Європи в Сербії та Італії (жовтень, 2011) і відбірковому Олімпійському турнірі (листопад, 2011) остаточно підтвердили побоювання, що ми безнадійно почали відставати в підготовці висококласних волейболістів. Відставання спостерігається в двох важливих взаємопов'язаних

компонентах гри - прийомі і сучасної агресивної подачі м'яча і у відсутності готовності грати в інформаційно насиченою, багатою інтелектуальними тактичними «легендами» гри. Причини цього відставання ми бачимо не тільки в різкому погіршенні соціальних умов (в тому числі і фінансове забезпечення), а й в методичних прорахунках фахівців, що стосуються організації самої гри. Одним з таких прорахунків ми вважаємо недооцінку ключового, на нашу думку, компонента гри - сучасної агресивної подачі і, не менш значимого для позитивного результату, контр агресивного першого прийому і передачі м'яча як елементів гри, багато в чому визначають хід боротьби за кожне розігрується очко. Наші спостереження підтвердили, що ті команди, які слабо брали і менш агресивно подавали м'ячі, виявилися нездатними заповнити цю прогалину в подальшому розіграші очок і займали місця нижче своїх потенційних можливостей. При цьому в деяких країнах (Росія, Італія, Іспанія і ряд ін.) Національні чемпіонати є найсильнішими в світі, і є практичне поле для підготовки не одного-двох приймаючих і агресивно подають гравців, а цілої когорти гравців світового рівня, що спеціалізуються на якісному прийомі і першій передачі м'яча і володіють відповідною агресивною подачею

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. нами здійснені теоретичний аналіз літературних джерел, топографо-статистичний аналіз відеоігор, візуальне спостереження за діями гравців і тренерів, комп'ютерне моделювання, засноване на статистичному аналізі за допомогою програми «Volley-Stat» Jim Colleman (USA). На підставі цього ми спробували встановити сучасні тенденції розвитку волейболу.

Елітний волейбол ХХІ ст. демонструє великі зміни в якості підготовки і фізичної підготовленості волейболістів: вони стають атлетичними, швидкими, агресивними і інтелектуальними, здатними швидко і ефективно «читати гру» противника в умовах дефіциту часу.

Тенденція до спортивної «агресивності» в посиленні подачі, різноманітність і сила атаки зобов'язують мати в команді добре підготовлених захисників - «нейтралізаторів» задумів і дій суперника («ліберо») і мінімум двох універсальних гравців в прийомі м'ячів з подачі і нападаючих ударів суперника, які повинні володіти високою якістю і віртуозністю обробки м'яча, неабиякими спеціальними фізичними якостями і атлетизмом. У кращих командах світу практично всі гравці намагаються опанувати арсеналом атакуючих агресивних складних подач, задаючи при цьому будь-яку траєкторію, велику швидкість і силу польоту м'яча. Спостерігається тенденція до тотального нападу з подачі м'яча при

поєднанні виправданого ризику і стабільності, де тактична плануюча подача застосовується епізодично або на рівні нижчих команд. Перший прийом м'яча є першим захисним прийомом, а сучасна подача стає не просто введенням м'яча в гру, але і першою атакуючою дією. Цим двом протидіє технічним прийомом у виконанні гравців команд-суперниць слід приділяти першочергову увагу в навчально-тренувальному процесі. Чи не виконуючи успішно невелику частину своїх ігрових функцій в прийомі м'яча і не володіючи стабільної систематичної агресивністю подачі, складно розраховувати на кінцевий позитивний результат гри. Агресивна швидкісно-силова подача в стрибку руйнує тактичну схему атак суперника, і навпаки, якісний контр агресивний прийом першого м'яча організовує варіативну систему «легенд» ударного командного тактичного нападу. Все частіше від однієї успішної агресивної подачі і одного неприйнятого м'яча залежить результат партії і, можливо, цілого матчу.

Ключовим гравцем в реалізації контр агресивного прийому м'яча є «ліберо». Для «ліберо» прийом м'яча стає практично головним технічним прийомом гри в волейбол. Чи не виконуючи стабільно і якісно прийом м'яча, «ліберо» стає не потрібен і втрачає сенс своєї присутності на майданчику. Майже в такій же ситуації перебувають і універсали-«догравальники», на які лягає виконання та інших техніко-тактичних ігрових функцій і завдань. У сучасному волейболі кращі команди світу мають в основному 2-3, рідко - чотири приймаючі гравця. На цьому будуються різні поєднання організації прийому м'яча з різною приймальним навантаженням і обов'язками в ігровому просторі.

Агресивна подача відповідає високому ступені технічної складності, швидкості і сили, з варіюванням латеральної і горизонтальної траєкторії польоту м'яча, спрямована в слабкішого приймаючого гравця або основного нападника, або гравця першого темпу, або в стик між розташуванням волейболістів в так звану «точку критичного сумніву» (хто повинен приймати?).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Перша передача м'яча повинна бути спрямована найзручніше по висоті, швидкості, дистанції і траєкторії польоту сполучній гравцеві. «Зручна» перша передача м'яча, забезпечує можливість швидкої загрози супернику атакою з першої передачі, а при виконанні другої передачі сполучною повинні бути створені сприятливі умови атаки з будь-якої зони, в будь-якому темпі, тобто повинні бути реалізовані тактичні «легенди», найбільш прийнятні для атакуючої команди і неприйнятні для команди, що захищається. З якісної першої передачі м'яча сполучний волейболіст

повинен використовувати весь арсенал тактичних «легенд», зав'язуючи найскладніші і неймовірні комбінації, виявляючи найслабші місця в захисті, розчленовуючи блок-захист першої і другої лінії суперника.

Таким чином, основні висновки з даного дослідження такі:

Якість (напрямок, висота і швидкість) першого прийому м'яча забезпечує перевагу спрямованої підготовки розвитку ефективної атаки і дає можливість сполучній успішно використовувати весь раніше підготовлений і виникає в «автоматизованій» імпровізації набір тактичних схем («легенд») атаки і контратаки.

Найбільш прогресивною формою сучасної тенденції «агресивного волейболу» є тенденція «тиску» швидкістю з боку подачі і в той же час з боку першого прийому і передачі м'яча в поєднанні з інформаційною різноманітністю різних форм техніко - тактичних «легенд» ведення гри.

Різні інструменти аналізу дають можливість тренерам оперативно вносити техніко-тактичні стратегічні зміни в тактику гри з організації першого прийому м'яча з подачі суперника вибірково, виходячи з реальних тактичних моделей гри команд суперниць.

УДК 796.011.3

Ванюк О.І.

канд.наук з фіз.вих.та спорту, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПОРІВНЯННЯ МЕТОДИК РОЗВИТКУ ГНУЧКОСТІ У СТУДЕНТІВ

Проблема фізичної підготовки студенток, розвиток основних рухових якостей з роками не втрачає своєї важливості. Одним з аспектів, розвиток якого є найбільш актуальним, є гнучкість.

Обмеження гнучкості зменшує рівень прояву сили, швидкісних і координаційних якостей, призводить до погіршення внутрішньо м'язової і між м'язової маси координації, зниження економічної роботи, часто є причиною пошкодження м'язів і зв'язок [3]. Постійне використання вправ на розвиток гнучкості в оздоровчому тренуванні перешкоджає надмірному зносу поверхні суглобів, покращує стан суглобової сумки і є кращою профілактикою артрити. Поряд з силовими вправами для м'язів спини і черевного преса вправи на гнучкість є важливим засобом профілактики остеохондрозу, корекції функціонального компонента сколіозу, сприяють розвитку м'язової сили і використовуються після

Дослідження проводилися на базі кафедри фізичної реабілітації, спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я Запорізького державного медичного університету. В експерименті взяли участь

студентки віком 18-21 роки, в кількості сорока осіб, розділених на дві групи, в кожній з яких використовували в ході експерименту одну з наступних методик розвитку гнучкості: активну методику і метод пост ізометричної релаксації по К. Левіт (1985р.). Для визначення рівня розвитку гнучкості в тазостегнових суглобах виконувався контрольний тест - поперечний шпагат. Відстань від вершини кута, утвореного ногами до площі опори.

Результати досліджень.

У практиці фізичного виховання максимальна увага приділяється розвитку гнучкості за допомогою різних методик.

Методики активного і пасивного розвитку гнучкості.

Виконувані вправи в тренувальному процесі спрямовані на розвиток гнучкості можуть носити активний, пасивний і змішаний характер. Для розвитку активної гнучкості доцільно застосовувати спеціальні фізичні вправи, які виконуються в 2-3 підходи по 10 повторень, а між підходами паузи відпочинку, під час яких виконуються вправи на розслаблення. Пасивну гнучкість потрібно розвивати після активної. Так само слід пам'ятати, що розвиток пасивної суглобової рухливості в 1,5-2 рази швидше, ніж активною. Вправи на розтягування необхідно виконувати серіями (3-4) по 40-60 с, при цьому від серії до серії збільшувати амплітуду руху, уникаючи різких рухів. Вправи на розтягування виконуються до появи почуття легкої хворобливості. Для отримання більшого ефекту вправи необхідно виконувати щодня, не менше 5 разів на тиждень.

Пост ізометрична релаксація.

Цей метод заснований на фізіологічному напруженні і розслабленні м'язів, напрямку на усунення рефлекторного м'язового спазму і больового синдрому. Сутність пост ізометричної релаксації полягає в чергуванні короткочасної ізометричної роботи з наступним розслабленням і пасивним розтягуванням м'язів.

Даний метод використовується для розвитку гнучкості в суглобах після закінчення розминки. На початку проводять пасивне рух в сторону обмеження рухливості в суглобі. Потім на вдиху випробуваного роблять ізометричну роботу в протилежну сторону протягом 10-12 с, при цьому інструктор чинить опір, а випробуваний робить активний рух. Далі в фазі релаксації на вдиху проводять пасивне рух в сторону обмеження рухливості, розтягуючи м'яз. Кожне повторне ізометричне вправу здійснюється в новому початковому положенні з урахуванням збільшення обсягу пасивних рухів. Ефект методики проявляється в зниженні больових відчуттів і збільшенні обсягу пасивних і активних рухів.

При однаковому фоновому рівні розвитку гнучкості менш ефективним виявилося використання активного і пасивного методу. Для виконання поперечного шпагату знадобилося 49 тренувальних занять. Був розроблений і використаний спеціальний комплекс фізичних вправ, до якого увійшли різноманітні махові, повторні і пружинисті руху, вправи на розтягування, примусові руху з поступовим збільшенням амплітуди. Тренувальні заняття зі студентками проводилися 5 разів на тиждень, їх тривалість становила 10 хв. Метод пост ізометричної релаксації сприяв досягненню наміченого результату за 23 заняття. Сутність даного методу полягає в чергуванні короточасної ізометричної роботи певних м'язових груп з подальшим їх пасивним розтягуванням. Заняття зі студентками проводилися 5 разів на тиждень, тривалість кожного тренування 10 хв. Тривалість окремих вправ склала 10-12 с, в одній серії виконується 3-4 руху в пост ізометричній релаксації. Тривалість відпочинку між окремими вправами 20 с. Використовуються 4 серії, тривалість відпочинку між ними 1 хв 30 с.

Висновки.

1. Досліджувані методи розвитку гнучкості у студенток 18-21 року мають практичну значимість, але рівень їх ефективності різний.

2. У процесі занять фізичною культурою і спортом крім традиційних методів розвитку пасивної і активної гнучкості, слід використовувати сучасний метод - пост ізометричну релаксацію - що дозволяє оптимізувати її ефект.

3. Найбільш ефективним виявилася пост ізометрична релаксація, для досягнення необхідного показника суглобової рухливості знадобилося 23 заняття.

5. Менш ефективним виявилося використання активної і пасивної методик, для виконання контрольного тесту "поперечний шпагат" знадобилося 49 занять.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших проблем визначення оптимальних методик розвитку гнучкості у студенток.

УДК 796.022

Гавриленко В. В.

викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ СПОРТИВНОГО МЕТАННЯ ПРИ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ БОЙОВИМ МИСТЕЦТВОМ

Навчання техніці метання спортивного ножа в бойових мистецтвах являє собою складно координовані рухи, якісне вивчення яких відіграє важливу роль у становленні бойових навичок студентів. Заняття даними техніками сприяє розвитку у студентів наступних фізичних якостей (м'язова пам'ять, швидкість реакції, почуття дистанції, здатність керувати своїм тілом) і психологічних (вміння зосередитися і налаштуватися, скинути напругу, проявити стійкість до подразників і витримку). Дозволяє удосконалювати моральні і вольові якості - наполегливість і цілеспрямованість, витримку і самовладання, організованість і дисциплінованість. Для досягнення вище вказаних якостей студенти НУ «Запорізька політехніка» навчаються техніці метання спортивного ножа на заняттях з бойових мистецтв за спеціальною навчальною програмою, яка передбачає три освітні рівні: початковий, - основний та вищий - розрахована на студентів віком від 17 до 22 років.

До занять приймаються всі бажаючі студенти на підставі медичного висновку лікаря поліклініки за місцем мешкання про відсутність медичних протипоказань для занять.

Мета занять спеціалізації «Спортивне метання ножа» реалізовується комплексом навчальних, оздоровчих і виховних завдань:

- формування фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я студентів;
- розвиток основних фізичних якостей та здібностей, підвищення рівня фізичної підготовленості вихованців;
- виховання бережливого ставлення до свого здоров'я і здоров'я оточуючих як найвищої соціальної цінності особистості;
- формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення;
- формування адекватної самооцінки особистості, самосвідомості, цілеспрямованості, впевненості у своїх силах, витримки;
- формування загальних уявлень про появу і розвиток спортивного метання ножа її значення в житті людини;
- профілактика асоціальної поведінки студентів засобами тренувальних занять з спортивного метання ножа.

Основні завдання роботи спеціалізації «Спортивне метання ножа» полягають також у формуванні у студентів таких навичок:

- пізнавальних: ознайомити з характеристиками і назвами ножів (спортивного знаряддя), які використовуються в спортивному метанні;

- практичних, що передбачає формування умінь і навичок роботи з різними техніками спортивного метання ножа; навчити техніці безпеки на заняттях і змаганнях зі спортивного метання ножа; розвивати інтерес і долучати вихованців до занять фізичною культурою і спортом; розвивати природні здібності учня: координацію рухів, пластичність, моторики - рухову пам'ять;

- творчих, спрямованої на розвиток потреби у творчій самореалізації та в духовному самовдосконаленні; виховувати працелюбність і самодисципліну; виховувати вміння узгоджувати свої дії з діями інших студентів;

- комунікативних, спрямованої на досягнення високого рівня освіченості й вихованості, відповідальності й чесності; формування ціннісного ставлення до себе та інших; вміння самостійного вирішення проблем, лідерських якостей; Виховувати волю, терпіння, витримку, наполегливість;

- соціальних, спрямованої на розвиток у вихованців моральних й духовних якостей особистості, громадської позиції, здатності до самореалізації; формування доброзичливості, наполегливості, толерантності, професійного самовизначення, поваги до праці.

Основною формою організації навчально-виховного процесу в спеціалізації «Спортивне метання ножа» є навчально-тренувальні заняття які забезпечують:

- оптимізацію навчально-виховного процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання;

- диференційований підхід до організації навчально - тренувальних занять з урахуванням фізичного розвитку, рухової підготовленості вихованців;

- вивчення, удосконалення та закріплення техніко – тактичної підготовки зі спортивного метання ножа.

**ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У СТРІЛЬБІ
КУЛЬОВІЙ**

В останні роки фахівці стрілецького спорту та тренери ведуть інтенсивні пошуки інформативних критеріїв оцінки рівня технічної підготовленості. Вдосконалення в техніці стрільби повинно проходити під безпосереднім контролем над правильністю виконання всіх технічних прийомів. Це можливо лише за умови використання в тренувальному процесі стрільців сучасних засобів термінової інформації. Найбільше поширення отримали інструментальні методи вимірювання різних параметрів техніки пострілу.

Ще у 1965 році А. Корх займався дослідженнями стійкості ланок системи «стрілець - зброя» з допомогою тензометричної стабілоплатформи і індукційних датчиків. Цю роботу продовжив С. Арутюнов (1967), який вивчав основні закономірності коливань ланок системи «стрілець - зброя» за допомогою оригінальної, але громіздкої методики. Розвиваючи ці дослідження, С. Меркулов (1976) запропонував використовувати керований вплив на певні групи м'язів за допомогою електростимуляції для інтенсифікації процесу вдосконалення стійкості системи «стрілець - зброя» при стрільбі з пістолету. С. Саблін (1975) досліджував шляхи підвищення результативності стрільби по рухомих мішенях на основі широкого застосування технічних засобів, включаючи відеомагнітофон, кінозйомку і оригінальні пристрої для вимірювання часових характеристик пострілу. О. Єршова (1973) розробила теорію зорової оцінки якості пострілу і провела серію експериментів з оригінальним ортоскопом. Я. Гачечиладзе (1975) вивчав режими затримки дихання при стрільбі із гвинтівки. Для цього була розроблена оригінальна інструментальна методика з цифровою індикацією. М. Жиліна (1977) обстежила часові характеристики у швидкісній стрільбі з пістолета і виявила ряд методик експрес-інформації, що діють за методом графічної реєстрації.

У тренувальному процесі стрільців доцільно використовувати ті прилади та пристрої, які б не заважали рухам стрільця, були прості в управлінні і обробці інформації та мали терміновий ефект відображення інформації, що надходить як до стрільця, так і до тренера. На нашу думку, найбільш доступним та інформативним на сьогоднішній день

є комп'ютерний стрілецький тренажер "СКАТТ", який розроблено у 1991 році групою стрільців високого рівня на чолі з О. Куделіним.

У програми SCATT маса можливостей. Використання сучасних комп'ютерів дозволяє в повному обсязі автоматизувати процес оцінки, підрахунку і обробки результатів стрільби, а також реєстрацію учасників змагань і тренувань, друк мішеней і протоколів та багато іншого. Важливою особливістю необхідно визнати не тільки фіксування результатів стрільби, але і показ віртуальної траєкторії прицілювання. До здійснення пострілу вона підфарбовується зеленим кольором (за секунду до пострілу), жовтим кольором (остання секунда перед пострілом) і червоним кольором (після пострілу).

Щоб оцінити ефективність техніки виконання пострілу, для кожного спортсмена розраховуються модельні характеристики (за параметрами «кращих» пострілів), і порівнюються з параметрами даного пострілу або серії пострілів. Це дає можливість виявити ті параметри, погіршення яких і призвело до зниження результативності пострілу. Для спрощення методики виявлення помилок в техніці стрільби можна використовувати параметри техніки виконання «десяток» спортсменами відповідного розряду.

Для контролю за зміною техніки стрільби необхідно з даних, що виводяться для візуального контролю, вибирати такі:

- ☐ середній результат пострілу;
- ☐ середній час виконання пострілу;
- ☐ стабільність темпу стрільби;
- ☐ поперечник розсіювання пострілів;
- ☐ стабільність прицілювання;
- ☐ точність прицілювання;
- ☐ відсоток стійкості в точці прицілювання і в центрі мішені

щодо габариту 10,0;

- ☐ швидкість руху точки прицілювання;
- ☐ еліптичний коефіцієнт.

Лише перелік цих даних вже дає уявлення, яким широким є спектр використання тренажеру. Це дає змогу виділити три групи помилок, які необхідно враховувати в процесі тренування.

1. Систематичні технічні помилки. До них належать:

- ☐ неправильна відпрацювання спуску;
- ☐ напруження певних груп м'язів,
- ☐ неправильне положення корпусу,
- ☐ погана стійкість зброї,
- ☐ неправильне прицілювання і т.д..

2. Випадкові помилки. Це помилки наступного характеру:

- спортсмен не відклав вчасно пострілу,

- не помітив порив вітру,

- недостатньо сконцентрував свою увагу на заключній фазі пострілу і т.д. (Такі помилки не змінюють профіль щільності влучань (ПЩВ), але в результаті їх спостерігається нестабільність техніки стрільби і відповідно підвищення очкового залишку;

3. Помилки, пов'язані з високою емоційною напруженістю стрільби. Спортсмен, незважаючи на високий рівень технічної підготовленості, не може впоратися з хвилюванням. Це призводить до того, що пробойні розташовуються навколо центру мішені, тобто центральність стрільби у внутрішньому габариті мішені нижче, ніж у зовнішньому, і викликають зміну ПЩВ, звану «антицентром».

Виявлення основних помилок на основі аналізу показників центральності стрільби і форм ПЩВ і пошук шляхів для їх усунення:

1. підвищення центральності стрільби (тренер і спортсмен шукають новий якісний варіант техніки);

2. підвищення стабільності техніки (спортсмен, освоївши новий технічний прийом, що дозволяє підвищити центральність стрільби, закріплює його, усуваючи випадкові помилки);

3. досягнення міцної навички при відволікаючих факторах;

4. розвиток психічних якостей за спеціальною програмою.

Таким чином, цілеспрямоване і систематичне застосування в тренувальному процесі сучасних засобів термінової інформації (зокрема тренажера «Скатт») дозволить ефективно управляти процесом спортивного удосконалення спортсменів будь-якого рівня підготовленості.

УДК 796.011.3

Гуцалюк Д.Г.

викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ КОНТРОЛЮ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ У АЕРОБНІЙ ГІМНАСТИЦІ

Однією з ключових проблем сучасного етапу розвитку аеробній гімнастиці є функціональний контроль спортсменів. Я вважаю, що подальше зростання спортивної майстерності кваліфікованих спортсменів можливе лише за умови вузької спеціалізації та індивідуалізації тренувального процесу.

Облік реакцій організму людини на те чи інше тренувальне навантаження та в період відновлення дозволяє підвищити ефективність заняття шляхом оптимізації норм навантаження залежно від його індивідуальних особливостей.

Зовнішнє (фізичне) навантаження в тренуванні спортсменів визначається показниками загального обсягу в годинах (у річному циклі, середніх циклах і мікроциклах); співвідношенням часу на види підготовки (технічну, тактичну, фізичну, інтегральну); кількістю тренувальних занять; кількістю тренувальних завдань різної спрямованості (кількістю повторень прийомів і тактичних дій, кількість повторень елементів, величина і характер обтяжень, кількість стрибків і т. д.); часткою (у відсотках) інтенсивної роботи в загальному її обсязі і т. д. Виділяють п'ять компонентів навантаження: тривалість виконання вправ, інтенсивність виконання вправ, тривалість інтервалів відпочинку, характер відпочинку, кількість повторень.

Внутрішнє (фізіологічне) навантаження в тренуванні спортсменів характеризується реакцією організму на виконану роботу (фізіологічні, біохімічні та інші зрушення). Визначається показниками ЧСС (частота серцевих скорочень), систолічним об'ємом, частотою дихання, споживанням кисню, кисневим боргом, швидкістю накопичення і кількістю лактату в крові та ін.

Розвиток системи підготовки спортсменів вимагає більш ефективного управління тренувальним процесом. Це, в свою чергу має на увазі насамперед широке впровадження технічних засобів контролю і управління тренувальним процесом. Контроль і управління тренувальним процесом стають більш ефективними із застосуванням телеметричних засобів.

Виробляються моніторні системи, що використовуються в підготовці спортсменів, однак ці системи не мають необхідного набору функцій для інтегральної оцінки функціонального стану організму, що пов'язано з проблемою кріплення датчиків до спортсменів в процесі тренування, або вони призначені для роботи в стаціонарних умовах. У зв'язку з наявними недоліками в оцінці функціонального стану при підготовці спортсменів, необхідна розробка спеціалізованих телеметричних систем невисокої вартості, а також методики їх застосування для комплексної (інтегральної) оцінки функціонального стану організму, що визначає основні ланки транспорту та утилізації кисню в організмі людини: ЧСС, частота дихання (ЧД) - виконують транспортну функцію кисню від легенів до тканин і характеризують інтенсивність діяльності киснево забезпечуючих систем організму

(зовнішнє дихання і транспорт O^2); температурні параметри - відображає інтенсивність м'язової роботи (тканинне дихання), утилізацію кисню в організмі.

На сучасному етапі розвиток спорту без оптимально збалансованого контролю функціональної підготовленості досягти високих результатів не є можливим. Удосконалення тренувального процесу пов'язане з пошуком найбільш ефективних варіантів поєднання навантажень з різною інтенсивністю і нових форм організації тренувальних занять.

УДК 796

Данильченко С. І.

викл. НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ І РОЗВИТКУ ФУТБОЛУ

Найпопулярніший в світі командний вид спорту - футбол. Сьогодні в нього грає величезну кількість хлопців і навіть дівчат. Досі невідомо точного року і місця зародження цього виду спорту. Але деякі історичні дані, дають зрозуміти, що в футбол грали і в давні часи. І з роками футбол зазнав великих змін.

У Давньому Єгипті схожа на футбол гра була відома в 1900 до н. е. У Стародавній Греції гра в м'яч була популярна в різних проявах в 4 ст. до н. е., про що свідчить зображення юнаків, що жонглюють м'ячем на давньогрецької амфорі, яка зберігається в музеї в Афінах. Серед воїнів Спарти була популярна гра в м'яч «епіскірос», в яку грали і руками і ногами. Цю гру римляни називали «гарпастум» («ручний м'яч») і дещо видозмінили правила.

Але все ж вважається, що Англія це найперша футбольна країна в світі, саме там, в 12 столітті футбол проявився як командний і улюблений вид спорту. Якийсь час король навіть заборонив цю гру, але бажання народу грати в футбол було сильніше всяких заборон. Після зняття заборони, почали з'являтися перші футбольні команди і правила, а потім Футбольна Асоціація і турнір.

Вперше слово "футбол" зустрічається в англійській військовій хроніці, автор якої порівнює захоплення цією грою з епідемією. Крім "футболу", гри в м'яч ногами носили назву "ля суль" і "Шуль" в залежності від регіону, в якому вони практикувалися. Англійський середньовічний футбол був дуже примітивний. Потрібно було атакувати противника, заволодіти шкіряним м'ячем і прорватися з ним в сторону

"воріт" суперника. Воротами служили межі села, а в містах найчастіше ворота великих будівель. Футбольні матчі були, як правило, приурочені до релігійних свят. Цікаво, що в них брали участь жінки. Ігри проводилися і під час свят, присвячених богу родючості. Круглий м'яч, зшитий зі шкіри, який пізніше стали наповнювати пір'ям, був символом сонця. Будучи предметом культу, він зберігався в будинку на почесному місці і повинен був гарантувати успіх у всіх життєвих справах.

Оскільки футбол був поширений серед бідних верств населення, привілейовані громадяни відносилися до нього зі зневагою. Цим, безумовно, пояснюється те, що ми так мало знаємо про правила гри і кількості матчів того часу.

Але популярність футболу в Англії була настільки велика, що їй не могли перешкодити і королівські укази. Саме в Англії ця гра була названа «футболом», хоча це і відбулося не при офіційному визнанні гри, а при її забороні. На початку 19ст. у Великобританії відбувся перехід від «футболу натовпу» до організованого футбол перші правила, якого були розроблені в 1846 в Регбі-скул і два роки опісля уточнені в Кембріджі. А в 1857 в Шеффілді був організований перший в світі футбольний клуб. Шість років по тому представники вже 7 клубів зібралися в Лондоні, що б виробити єдині правила гри і організувати Національну футбольну асоціацію.

Вона була утворена в 1863, були розроблені і перші в світі офіційні правила гри, що одержали після декількох десятиріч загальне визнання. Три з тринадцяти параграфів цих правил вказували на заборону гри руками в різних ситуаціях. Тільки в 1871 голкіперу було дозволено грати руками. Правила строго визначали розмір поля (200x100 ярдів, або 180x90 м) і воріт (8 ярдів, або 7 м 32 см, залишилися незмінними). До кінця 19 ст. Англійська футбольна асоціація зазнала ще ряд змін: був визначений розмір м'яча (1871); введений кутовий удар (1872); з 1878 суддя став користуватися свистком; з 1891 на воротах з'явилася сітка і став пробиватися 11-метровий штрафний удар (пенальті). В 1875 мотузок, що сполучає жердини замінила поперечина на висоті 2,44 м від землі. А сітки для воріт були застосовані і запатентовані англійцем Броді з Ліверпуля в 1890. Суддя на футбольному полі вперше з'явився в 1880-1881 р. р. З 1891 суддя стали виходити на поле з двома помічниками. Зміни і вдосконалення правил, безумовно, впливали на тактику і техніку гри. З 1873 бере свій початок історія міжнародних зустрічей з футболу. І почалася вона матчем збірних команд Англії і Шотландії, який закінчився внічию з рахунком 0:0. З 1884 на Британських островах почали розігруватися перші офіційні міжнародні турніри за участю футболістів

Англії, Шотландії, Уельсу та Ірландії (такі турніри проводяться щорічно і зараз).

Таким чином, футбол - одна з найстаріших та найулюбленіших ігор у всьому світі, яка й зараз збирає мільйони своїх фанатів

УДК 539

Данильченко С. І.

викл. НУ «Запорізька політехніка»

САМОСТІЙНІ ЗАНЯТТЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Формування спеціальних медичних груп займає одне з важливих місць в організації навчально-виховної роботи студентів з відхиленнями у стані здоров'я та фізичному розвитку. Від правильності комплектування навчальних груп великою мірою залежить ефективність фізичного виховання вказаної категорії студентів.

Першим критерієм розподілу студентів до спеціальної медичної групи є результати їх медичного обстеження, яке проводиться на кожному курсі на очатку навчального року.

Самостійні заняття, з одного боку допомагають заповнити дефіцит рухової активності, сприяють успішному оволодінню ними життєво необхідними руховими навичками і розвитку основних фізичних якостей. З іншого боку, такі заняття сприяють вихованню свідомого відношення до свого здоров'я, своєї фізичної культури.

Об'єми і зміст самостійних занять визначає і контролює викладач. Враховуючи характер захворювання, рівень фізичних і функціональних можливостей тих, що займаються, він допомагає студентам планувати максимально-припустимі навантаження, диференціювати фізичні вправи залежно від напруженості учбової роботи.

Одна з традиційних форм самостійних занять — ранкова гігієнічна гімнастика — є важливим засобом оздоровлення. Щоденна ранкова гімнастика благотворно впливає на здоров'я тих, хто займається, загартовує організм людини, створює добрий настрій, підвищує працездатність.

Починаючи заняття ранковою гігієнічною гімнастикою, необхідно дотримувати послідовності у виконанні вправ — від простих до складних. До занять слід включати вправи на всі м'язові групи, і, в першу чергу, - на м'язи, що відстають в своєму розвитку. Кількість вправ може бути від 10 до 15, але початківці займаючись гігієнічною гімнастикою повинні

обмежуватися мінімальною кількістю. Починати і закінчувати слід дихальними вправами, що включають грудне і черевне дихання. Серії вправ треба виконувати для різних груп м'язів рук, плечового поясу, спини, черевного пресу, ніг, що дозволяє поступово збільшувати навантаження на серцево-судинну систему.

До самостійних занять доцільно включати і вправи коригуючої гімнастики для усунення порушень постави і плоскостопості, при короткозорості. Вправи збільшують об'єм рухів у суглобах і хребті. Займаючись самостійно, необхідно виховати у себе навичку гармонійного і повного дихання.

Акцент на розвиток фізичної якості, яка відстає, чи усунення недоліку в стані здоров'я звичайно гарантує пробудження інтересу до фізичної культури і формує досить сильну мотиваційну установку особистості на регулярне тренування як головний засіб ліквідації відставання у фізичному розвитку або недоліків у стані здоров'я.

УДК 796.062

Дудник Ю. І.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІЙ ТА СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність можна назвати превентивними засобами, спрямованими на зміцнення і підтримку здоров'я. Всесвітньо визнано, що для нормального функціонування організму людини необхідна рухова активність. Обмежена рухова активність негативно впливає не тільки на фізичний, а й психічний стан людини: з'являються безсоння або сонливість, погіршуються рівні фізичної та розумової працездатності. Тривала відсутність фізичної активності є однією з основних причин цілої низки тяжких хронічних захворювань. Особливе значення сьогодні надається сучасним технологіям в фізкультурно-оздоровчій та спортивній діяльності, які є істотним компонентом розвитку фізичної культури. Сучасні технології у фізичній культурі - це системні та значущі новоутворення, які мають під собою підставу різного роду нововведень та ініціатив, а також стають перспективними в еволюційному плані для всієї фізичної культури. Актуальність дослідження цього питання пов'язана зі значним підвищенням ефективності занять в цих напрямках за умови використання сучасних технологій.

Система підготовки спортсменів регулярно вдосконалюється. Серед факторів, які оптимізують фізкультурно-оздоровчу та спортивну діяльність, особливе місце належить методам і засобам, що мають місце в підвищенні, а також відновленні спортивної працездатності. І серед таких засобів можна виділити інформаційні сучасні технології. В областях спорту і фізичної культури поки що тільки визначаються основні течії сучасних спортивних технологій. Вченим вдалося виявити основні тенденції в діяльності фахівців у фізичній культурі та спорту.

До таких тенденцій можна віднести:

- створення і використання програм контролю і самоконтролю за спортивними і фізкультурними дисциплінами. Різного роду медіа, мультисистеми, створення бази даних;
- моделювання тактичних дій, комп'ютерних змагань;
- використання сучасних технологій для обслуговування спортивних змагань;
- використання інформаційних технологій у підприємницькій або рекламній діяльності;
- використання сучасних технологій для проведення та організації досліджень в галузі спорту;
- використання автоматизованих психодіагностичних методів;
- використання автоматизованих технологій в спортивно-педагогічній діяльності.

Впровадження сучасних технологій в області фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності в Україні було розпочато порівняно недавно. У даний час цей процес не завершений. Це обумовлено декількома факторами. По-перше, цьому перешкоджає слабка матеріально-технічна база. По-друге, має значення той факт, що прогрес не стоїть на місці, програмно-технічне забезпечення постійно оновлюється. Для того, щоб сучасні технології стали фактором розвитку фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, як мінімум необхідно, щоб вони були впроваджені в тренерсько-педагогічну діяльність. Однак, без методичної та науково-дослідницької роботи це видається нереальним. Причин цьому безліч, але головною з яких можна вважати недостатній рівень інформатизації педагогічної та науково-методичної діяльності.

Так, інформаційна культура працівників фізкультурної та спортивної діяльності, їх готовність до використання сучасних технологій в роботі часто залишається на невисокому рівні. Для того, щоб вільно орієнтуватися в інформаційних потоках, фахівець будь-якого профілю повинен мати навички з отримання, обробки та використання інформації,

отриманої шляхом використання сучасних технологій. До фахівців з фізичної культури і спорту це відноситься повною мірою. Як відзначають вчені, сучасні технології в галузі фізичної культури і спорту не зможуть стати інструментом в роботі фахівців до тих пір, поки фахівці в галузі спорту не опанують комп'ютерними технологіями досконало. В даний час більшість спортивних установ зберігає безліч комп'ютерних програм і файлів, які надають допомогу в освоєнні матеріалу, закріпленні знань про спорт, тренувальні технології і т.і. Саме такі сучасні технології дають більше інформації, ніж інші джерела. З цієї причини використання комп'ютерів у процесі навчання, тренувань, занять і професійній діяльності стає необхідним.

Також у навчальному процесі з навчання фізичної культури починається використання комп'ютерних програм, автоматизованих діагностичних систем, застосування яких робить можливим отримання високіх спортивних результатів. Як приклад сучасної технології в фізкультурній діяльності може служити і такий пристрій, як фітнес-трекер. Фітнес-трекер відноситься до класу переносних комп'ютерів. Використовується тими, хто шукає мотивацію для занять спортом. Всі пристрої такого типу забезпечені лічильником кроків - крокоміром. За допомогою пристрою стає можливим зарахувати крок, ґрунтуючись на заданому пороговому значенні для його підрахунку. Крім цього, гаджет дозволяє відстежити частоту серцевих скорочень. Функція стає можливою за допомогою оптичного датчика, розташованого з внутрішньої сторони браслета. Дослідники зі Стенфорду зробили висновок, що похибка пристрою становить всього 3% або менше. Завдяки цим функціям заняття фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю стають більш якісними за рахунок можливості моніторингу стану організму в моменти фізичної активності. За допомогою сучасних пристроїв можна провести аналіз тренувань за допомогою систематизації даних з трекера, отриманих протягом тривалого часу.

Таким чином, можуть бути дані наступні рекомендації по впровадженню сучасних технологій в фізкультурно-оздоровчу і спортивну діяльність:

- систематичне проведення конференцій, семінарів та консультацій, узагальнюючих найсучасніший тренерський та педагогічний досвід;
- регулярні тренінги та участь у фітнес-конвенціях та у майстер-класах з сучасних напрямків фітнес-індустрії;
- розробка і впровадження в практику інформаційно-методологічного та теоретико-методологічного супроводу процесу самоосвіти фахівців на базі застосування комп'ютерних технологій;

- пошук можливостей і ресурсів, спрямованих на підготовку і видання матеріалів про практичний досвід використання технологій.

УДК 796.062/004.773

Жержерунов А.О.

асист. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ПРЕДМЕТУ ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

На сьогоднішній день не залишається ніяких сумнівів, що освітній процес зазнає істотних змін, які обумовлені загальною імплементацією сучасних технологій. Однак на тлі більшості освітніх програм, успішно впроваджують різноманітні інновації, але консервативними залишаються методики викладання фізичної культури. Чи справедливо це? Адже незважаючи на специфіку даної дисципліни, вона не менше за інших доступна для впровадження інновацій, хоча і не всі технології, звичні для так званої електронної освіти (англ. E-learning) виявляються ефективними. У зв'язку з цим виникає потреба позначити саме ті сучасні технології, які будуть застосовні в реаліях освітніх програм з фізичної культури.

Методи і організація дослідження. Для повноцінного розгляду можливості використання сучасних технологій у викладанні фізичної культури був проведений аналіз наукової літератури, статей, рекомендацій в зарубіжних і вітчизняних базах даних. Розглянуті дані містили основні відомості, напрямки та досвід застосування сучасних освітніх технологій у викладанні фізичної культури.

Результати дослідження. В результаті аналізу літератури були визначені основні технології, які мають доведену ефективність при їх використанні у освітньому процесі, в тому числі у викладанні фізичної культури. Використання колабораційних онлайн систем є корисним насамперед для викладачів та інших працівників освіти. Різні онлайн системи, а також їх окремі сервіси дають можливість обміну досвідом, ідеями, а також організації спільних проєктів фахівцям, яких об'єднують спільні цілі та інтереси. Більш того за допомогою них користувач може отримати доступ до навчальних фото- і відеоматеріалів, підкастів і планам уроків. Такий підхід забезпечує контакт викладачів усього світу і дозволяє з одного боку постійно розвиватися, спостерігати і використовувати досвід колег, а з іншого боку спільно і найбільш ефективно працювати над важливими питаннями методології викладання. Більш того, не можна не відзначити те, що в даний час практично кожен викладач може

дозволити собі доступ до цікавої йому онлайн-платформи, що є перевагою даної технології, оскільки її використання не зобов'язує наявність особливої матеріально-технічної бази.

Додатки для мобільних пристроїв. На сьогоднішній день мобільні пристрої повинні асоціюватися не тільки із засобами зв'язку та розвагами, адже все частіше вони починають застосовуватися в освітніх цілях, завдяки розробці спеціальних програм, які мають доведеною ефективністю. За допомогою таких програм як учень, так і викладач може скласти індивідуальний план тренування, отримати персональні рекомендації до здійснення фізичної активності та ознайомитися з теоретичною базою з якої-небудь вправи. За результатами ряду опитувань, мобільні додатки для смартфонів і планшетів високо оцінюються викладачами та учнями як корисні інструменти для підготовки і проведення уроків фізичної культури.

Фітнес-трекери. Сьогодні, говорячи о сучасних технологіях і їх застосуванні на уроках фізичної культури, просто не можна не згадати фітнес-трекери, з огляду на широкі можливості їх застосування. Новітні пристрої поєднують в собі відразу кілька функцій, таких як педометр, підрахунок ЧСС і калорій, акселерометр ін. Все це дозволяє найбільш ефективно організувати тренування, враховуючи індивідуальні особливості носія і стан його здоров'я. Використання фітнес-трекерів в освітньому процесі дозволить також оцінити фізичну активність учнів, що може бути корисно, наприклад, для проведення відповідного дослідження. Крім того, отримана інформація може бути корисна безпосередньо для викладача - за допомогою пристрою він зможе зрозуміти інтенсивність навантаження для кожного учня і його результати. Також в літературі є відомості про успішне впровадження трекерів в навчальний процес, в тому числі і на уроках фізичної культури.

Висновки. Таким чином, сьогодні можна говорити про те, що впровадження сучасних технологій може істотно підвищити ефективність викладання фізичної культури. Розробка освітніх програм з використанням таких технологій дозволить розташовувати якісно новими методиками, які демонструють доведену результативність як для викладачів, так і для студентів.

МЕТОДИ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ ГИРЬОВИКІВ

Застосовувані в тренуванні гирьовиків методи поділяються на дві групи: безперервні - рівномірний і перемінний; переривчасті - інтервальний, повторний, контрольний і змагальний.

Рівномірний метод тренування характеризується тим, що гирьовик тривалий час (не менше 30 хвилин) виконує вправу, прагнучи зберегти постійний темп і ритм, величину зусиль і амплітуду рухів. За допомогою цього методу вирішуються завдання підвищення економічності рухів, переважне розвиток аеробних і частково анаеробних можливостей організму. Фізіологічно - регуляторні особливості роботи гирьовики при використанні рівномірного методу полягають перш за все в тому, що багато функціональні показники (легенева вентиляція, споживання кисню, частота пульсу) тривалий час перебувають у відносно стійкому стані. Найбільш раціональний діапазон інтенсивності занять - на рівні ЧСС 140 - 150 ударів в хвилину.

До переваг методу слід віднести можливість виконати значний обсяг роботи, то, що він сприяє стабілізації рухового навику і закріплює взаємодія всіх основних систем організму гирьовики, виробляє стійкі функціональні зрушення в організмі. Однак виконання вправ з гирями даним методом може дозволити собі тільки спортсмен високого класу.

Змінний метод тренування характеризується безперервним виконанням вправи зі зміною темпу, ритму, ваги снарядів. Завдання, які вирішуються змінним методом: розширення діапазону рухової навички; підвищення координаційних здібностей організму, ефективності регуляції рухів; розвиток швидкості, спеціальної сили і витривалості; тактична підготовка гирьовиків. Регуляторні особливості роботи спортсмена полягають, перш за все, в безперервній зміні ступеня впливу на окремі системи, плавному перекладі організму з одного режиму роботи в інший, наявності не тільки стійких, але і перехідних станів організму. Все це сприяє розвитку широкої адаптації гирьовики до різних умов виконання вправи, в тому числі і до умов, близьким до змагальних. Інтенсивність виконання вправ змінюється в межах ЧСС від 140 до 180 ударів на хвилину і визначає спрямованість методу тренування. Однак аналіз результатів анкетування показує, що більшість спортсменів при застосуванні змінного методу основні компоненти навантаження

планують приблизно, як правило, по самопочуттю, на підставі поточного суб'єктивного контролю.

Інтервальний метод тренування характеризується чіткою дозуванням тривалості виконання вправ - не більше 2 хвилини; чітким плануванням інтервалу відпочинку 30 - 120 секунд між підходами і 4 - 5 хвилин між серіями підходів. Показники ЧСС використовуються в якості критерію оцінки інтенсивності вправи і тривалості інтервалу відпочинку. Кількість повторень в підході має бути таким, щоб частота пульсу до його завершення була в межах 170 - 180 ударів в хвилину, а наступний підхід починався при зниженні пульсу до 120 - 130 ударів в хвилину. Якщо показники пульсу до кінця інтервалу відпочинку не повернулися до вказаних величин, то це говорить про те, що навантаження в підході завищена і її треба знизити - скоротити кількість повторень або знизити інтенсивність, темп виконання вправ

Інтервальний метод тренування дозволяє комплексно розвивати спеціальну і швидкісну витривалість (аеробні та анаеробні можливості організму). Переваги інтервального методу складаються, перш за все, в тому, що він дозволяє точно дозувати тренувальне навантаження. Застосування інтервального методу забезпечує високу щільність навантаження, швидке входження в спортивну форму. З огляду на швидке зростання спортивної форми за короткий термін настає адаптація до цього методу тренування, - знижується його ефективність. Крім того, спортивна форма, придбана за допомогою інтервального методу, втрачається швидше, ніж досягнута за допомогою інших методів тренування.

Повторний метод тренування характеризується чітким поділом окремих періодів роботи паузами відпочинку. При тренуванні повторним методом гиревик багаторазово виконує вправу до стомлення. Тривалість пауз буває зазвичай такою тривалості, щоб забезпечити повне відновлення сил. Застосування повторного методу дозволяє вирішувати різноманітні завдання: розвиток швидкісних можливостей (при поштовху з невеликою кількістю повторень), розвиток спеціальної витривалості з підвищенням стійкості тканин до пониженому вмісту кисню в крові (при поштовху з граничною кількістю повторень), тактична підготовка – закріплення рівномірного темпу виконання вправ, виховання психічної стійкості. При виконанні вправ повторним методом виникають значні, а іноді максимальні напруги в окремих системах організму. Наприклад, виконання підходу з великою кількістю повторень в максимальному темпі викликає зрушення в кисневому борг, близькі до максимальних, частота пульсу може зростати до 200 ударів на хвилину і більше.

Повторне виконання роботи збільшує енергетичні ресурси в м'язах, сприяє більш економічному витрачанню енергоресурсів м'язів. Корінна відмінність повторного методу від інших полягає в переважному впливі на обмін речовин в м'язах, в той час як вищеописані методи в більшій мірі впливають на серцево-судинну і дихальну системи. Завдяки повторному методу тренування, з одного боку, зростає м'язовий потенціал, а з іншого - здатність м'яза працювати при низькому вмісті кисню, що значно розширює анаеробні і швидкісні можливості гірьовиків. Тренування гірьовиків - розрядників без застосування повторного методу ніколи не буде повноцінним.

УДК 796.012

Кириченко О.В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РУХ – ОСНОВА ЖИТТЯ І ЗДОРОВ'Я

До найважливіших факторів формування здорового способу життя належать фізична активність і загартування організму.

Режим руху, усвідомлення потреби в активній діяльності, ритми активності, відпочинку і сну є обов'язковими компонентами здорового способу життя, мають біологічну, а не тільки соціальну природу і відпрацьовувалися в процесі адаптації, еволюції і природного добору протягом мільйонів років. Вони генетичне закріплені в регуляторних системах організму в якості інстинктів, біологічних ритмів, тісно пов'язаних із ритмікою природних процесів у геокосмічній сфері. Філософські принципи - рух як засіб існування матерії, а життя - це рух мають реальне втілення в біологічному світі у житті людини. Мускулатура опорно-рухового апарату і внутрішніх органів забезпечує цю механічну форму руху, а саме рух обґрунтовує необхідність існування мускулатури і систем її забезпечення, тобто вісцеральних систем.

Японські дослідники розраховували, що для нормального активного стану організму і підтримки здоров'я, людина повинна робити щодоби до 10000 кроків, тобто при середній ширині кроку 70-80 см проходити за день 7-8 км.

Тисячоліттями життя людей було пов'язане переважно з фізичною працею, на яку припадало до 90% зусиль. За роки останнього століття склалися інші співвідношення, виник дефіцит рухової активності. А без визначеного обсягу постійної рухової активності людина не може дожити до старості, не може бути здоровою.

Найсприятливіший вплив на здоров'я має біг. Він справляє різнобічний фізіологічний вплив на всі системи організму. Біг є природним руховим актом, що супроводжує людину протягом усього її розвитку. Він з усіх видів спорту має найбільший сприятливий вплив на серцево-судинну систему в цілому, при ньому зростає життєва ємність легень, покращується обмін речовин, вдосконалюється робота м'язової системи, активізується діяльність нервової системи й ендокринного апарату. В результаті підвищується працездатність організму, його опірність до несприятливого впливу зовнішнього середовища. Люди, які ведуть малорухливий спосіб життя, частіше хворіють на гіпертонічну хворобу, атеросклероз, цукровий діабет, схильні до ожиріння.

Біг є гарним засобом психологічної саморегуляції, використовується для боротьби з нервовою перенапругою і шкідливими звичками. При повільному бігові протягом 10 хв частота серцевих скорочень збільшується до 130-160 за 1 хв, максимальний артеріальний тиск досягає 140-160 мм рт. ст. Частота занять не менше трьох разів у тиждень. Перехід від дозованої ходьби до бігу підтюпцем здійснюється поступово.

При цьому слід зазначити, що втомленість - це нормальне фізіологічне відчуття, що сигналізує про необхідність відпочинку і профілактики перевтоми. У той же час відпочинок - це не пасивне лежання, розслаблення (останнє необхідне при фізичній і психологічній перенарузі). Найкращим видом відпочинку є зміна виду діяльності, тому що втомленість найшвидше починає розвиватися в центральній нервовій системі.

Найпоширенішим і найдоступнішим видом рухової діяльності людини є ходьба, її можна використовувати у щоденному житті людини будь-якого віку, з різним рівнем фізичної підготовки і стану здоров'я, її не застосовують лише для хворих з постільним режимом, але на реабілітаційному етапі ходьба відіграє важливу роль у процесі видужання і пристосування організму до звичного об'єму фізичної діяльності. Після закінчення ходьби або бігу для відновлення функцій дихання, кровообігу, нормалізації енергетичного обміну в м'язах не слід раптово переходити до стану повного спокою. Необхідно протягом 5-6 хвилин рухатись повільніше - ходьбу закінчувати у значно повільнішому ритмі, а біг завершувати ходьбою.

Про користь ходьби відомо давно. Підраховано, що міський житель XIX століття протягом дня робив близько 300 тисяч кроків, тепер же міський житель і 10 тисяч не набирає. Саме 10 тисяч кроків (сім-вісім кілометрів) - мінімальна норма, що зберігає тренуваність серцево-

судинної, м'язової і дихальної системи. А користь від цього, здавалося б зовсім нескладного заняття, величезна. Усього лише півгодини прогулянки наповнить ваші м'язи енергією і киснем, зніме втому. А згодом і зміцнить організм.

Ходьба - один із ефективних і універсальних засобів формування здорового способу життя. У нетренованих осіб середнього віку ходьбу слід розпочинати з подолання відстані до 2 км. Тривалість ходьби спочатку 20-30 хвилин з поступовим збільшенням до 1 години. Темп повинен бути повільним і плавним. Ходити бажано щоденно, або принаймні тричі на тиждень. Доцільніше і корисніше проводити її у формі пішохідних прогулянок на свіжому чистому повітрі в ранкові або вечірні години, серед приємних, заспокійливих ландшафтів, наприклад, в парках, садах, скверах, на лісових галявинах, луках. Ходьбою слід займатися постійно в будь-яку погоду. Кожного разу ходьбу слід розпочинати (5-7 хвилин) з неспішного, прогулянкового кроку, аби м'язи змогли зігрітися. Потім поступово збільшують частоту кроків від 70-80 до 90-120 на 1 хвилину. Оптимальним тренувальним об'ємом ходьби для осіб середнього віку вважається дистанція 3-5 км. При втомі або інших неприємних відчуттях (головний біль, болі в ділянці серця, серцебиття, задишка) необхідно відпочити і лише після повного відновлення початкового стану можна продовжити ходьбу.

Після закінчення ходьби або бігу для відновлення функцій дихання, кровообігу, нормалізації енергетичного обміну в м'язах не слід раптово переходити до стану повного спокою. Необхідно протягом 5-6 хвилин рухатись повільніше - ходьбу закінчувати у значно повільнішому ритмі, а біг завершувати ходьбою.

Ходьба - ефективний і зовсім безкоштовний вид фізкультури, не вимагає взагалі ніяких витрат ні на устаткування, ні на екіпірування. Для ходьби не потрібно виділяти спеціальне місце і час, а в процесі ходьби можна займатися різними приємними і корисними речами. Постарайтеся зробити так, щоб процес ходьби був не тільки корисний, але і приємний. Цю задачу полегшить гарний маршрут: безпечний, по можливості, зелений, що радує око. Але час від часу змінюйте "траєкторію руху".

УДК 796.412.

Кириченко О.В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФІТНЕС ЯК ЗАСІБ, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

На сучасному етапі суспільного розвитку, коли гостро стоять проблеми формування підростаючого покоління, підготовки його до повноцінного самостійного життя, особливе значення набуває удосконалення системи фізичного виховання і формування здорового способу життя студентської молоді. При цьому пріоритетним є напрямок, пов'язаний із застосуванням таких форм і методів навчання і виховання, використання яких з більшою ефективністю формує ціннісне відношення молоді до засобів фізичної культури. Аналіз змісту інноваційних форм і засобів фізичної активності населення різних країн показує, що на даному історичному етапі фізична культура людини трактується не тільки як сукупність фізичних якостей особистості, але і як визначений стиль життя, що визначає здоров'я як важливий ціннісний орієнтир індивіда.

Нові уявлення про людську життєдіяльність орієнтують особистість на досягнення фізичного та духовного розвитку, поліпшення самопочуття внаслідок психічного і фізичного здоров'я.

Разом з тим поява інноваційних видів оздоровчої фізичної культури в Україні пов'язана з інтенсивним розвитком фізкультурно-оздоровчої роботи і, перш за все, з можливостями та темпами зростання фітнес-індустрії, де створюються нові напрямки фітнесу і різні фітнес-технології, що мають свою специфіку.

Широке поширення фітнесу стало відображенням того, як змінилися потреби в руховій активності представника сучасного соціуму, його прагнення до здоров'я і добробуту, та вимог суспільства до рівня розвитку фізичних і психологічних якостей людини. На даному етапі розвитку фітнес все активніше впроваджується як у фізкультурно-оздоровчу практику роботи з населенням, так і в процес професійної підготовки фахівців в різних навчальних закладах країни.

Система фітнесу - це сукупність цілей, завдань, принципів, а також інноваційних засобів, методів і форм організації добровільних систематичних занять фізичними вправами і керування цим процесом, спрямованих на підтримку і підвищення рівня фізичної дієздатності і здоров'я різних груп населення, що забезпечує прилучення до здорового способу життя, формування фізичної культури особистості для успішного виконання соціальних і професійних обов'язків у суспільстві.

Оздоровчий фітнес - це складне, багатогранне, поліфункціональне соціальне явище, яке можна розглядати як процес і результат поліпшення фізичного удосконалення людей, підвищення рівня їх фізичної дієздатності і стану здоров'я, як сукупність матеріальних і духовних цінностей, як складну динамічну, керовану систему, як специфічний продукт наданих населенню оздоровчих, рухових, видовищних послуг.

Грамотне і цілеспрямоване впровадження фітнес-технологій в систему безперервної фізкультурної освіти, в заняття фізичною культурою для оздоровлення, розвитку та виховання дітей та підлітків, студентської молоді є сьогодні одним з основних і актуальних завдань модернізації навчальних планів, програм дошкільних установ, школи, середніх професійних та вищих навчальних закладів. При цьому слід особливо підкреслити роль фітнес-індустрії як первинної основи в процесі появи інноваційних оздоровчих технологій.

Сьогодні розвиток фітнес-індустрії характеризується наявністю і значним збільшенням кількості фітнес-клубів, розробкою фітнес-технологій і програм з організації сімейного дозвілля, адаптацією програм занять до конкретних груп населення, зближенням діяльності фітнес-клубів, медичних та соціально-психологічних установ, а найголовніше - залученням широкого кола споживачів фітнес-послуг, що корелює із зміною стилю життя молоді та дорослого населення.

Формування готовності студентів до здорового способу життя передбачає стимулювання процесів духовного та фізичного самовдосконалення особистості, але процес духовного самовдосконалення повинен стояти на першому місці. З метою залучення до занять руховою активністю якомога ширшого кола студентської молоді, поширення ідей здорового способу життя та ціннісного відношення до власного здоров'я актуальним є використання в навчальному процесі новітніх фізкультурно-оздоровчих технологій, зокрема фітнесу. Захоплюючи й корисні заняття оздоровчою фізичною культурою здатні збільшити емоційний фон, щільність і ефективність процесу навчання, прищеплювати студентам бажання систематично займатися фізичними вправами, сформувані ціннісно-мотиваційні пріоритети ставлення до власного здоров'я.

У сучасному фітнесі передбачено наявність різних тренувальних програм, за допомогою яких можна організувати серії ефективних занять з фізичної культури, спрямованих на поліпшення загального стану студента, тобто розуму, духу і тіла.

Завдання сучасної фізкультури - зробити суспільство здоровим і сильним. Тому для студента дуже важливо систематично займатися спортом, приділяти своєму фізичному стану належну увагу.

УДК 796.015

Крюков Ю.М.¹ Крюкова І.М.²

¹ канд.наук. з фіз.вих., проф. КПУ

² викл. ЗЕК

ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЛЕГЕНЕВОЇ ВЕНТИЛЯЦІЇ СПОРТСМЕНІВ

В даний час накопичено багато даних, які доводять наявність прямої залежності між величинами максимального споживання кисню (МПК) і станом тренуваності спортсменів.

У зв'язку з цим виникає питання про розробку нових методів і засобів, які допомагають збільшити МСК, що характеризує максимальний рівень аеробних процесів в організмі. Природно, для того щоб ці методи були суворо цілеспрямовані, необхідно враховувати значення тих найважливіших фізіологічних систем, які забезпечують МСК, - систем дихання, крові і кровообігу.

Тренувальний процес - це один із способів досягнення високих результатів, враховуючи при цьому види тренування, етапність підготовки та фізичні якості спортсмена. Невід'ємною частиною тренувального процесу спортсменів, зокрема плавців, є тренувальні вправи, використання яких є тим навантаженням, тим стресовим фактором, який викликає в організмі підвищену активність всіх його функцій. В результаті в організмі відбуваються адаптаційні зміни. Серед багатьох вправ, використовуваних в програмах тренувальних занять плавців, широко використовуються вправи, що виконуються з гіпоксичними варіантами дихання, гіпоксичного тренування

Впливаючи на організм через дихальну систему шляхом зміни кількісних співвідношень газового складу вдихуваного повітря, можна викликати посилення легеневої вентиляції та деякі зрушення в системах крові і кровообігу. В якості одного з методів впливу на організм через дихальну систему під час спортивного тренування ми рекомендуємо дихання через додатковий «мертвий» простір (ДМП). Збільшення легеневої вентиляції при диханні через ДМП є компенсаторною реакцією дихальної системи на зміну кількісного співвідношення газів вдихуваного

повітря. Це збільшення відбувається в основному за рахунок глибини дихання, яка зростає в середньому на величину обсягу ДМП.

Метою даної роботи було дослідження впливу систематичних тренувань з диханням через ДМП на показники МСК і спортивної працездатності.

Надмірне МПК (280 мл) в нашому дослідженні обумовлюється двома факторами: надлишковою вентиляцією частка якої становить 210 мл O_2 , і надлишковим відсотком споживання кисню - 70%. Це служить показником того, що підвищення рівня МСК під впливом регулярних тренувань із застосуванням ДМП відбувається в основному в результаті збільшення вентиляції, при деякому підвищенні її ефективності.

Все це дає підставу вважати, що дихання через ДМП за збереження стандартного тренувального навантаження переводить організм в інші фізіологічні умови, відповідні роботі підвищеної потужності. Це в комплексі з гіпервентиляцією і некомпенсованою нею гіпоксемією сприяє розвитку систем, що забезпечують підвищення МСК і поліпшення витривалості.

УДК 796.015

Крюков Ю.М.¹ Крюкова І.М.²

¹ канд.наук. з фіз.вих., проф. КПУ

² викл. ЗЕК

ДОВІЛЬНІ ДИХАЛЬНІ ВПРАВИ ПРИ ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТУДЕНТАМИ З ВІДХИЛЕННЯМ В СТАНІ ЗДОРОВ'Я

При рішенні завдань лікувальної фізичної культури на заняттях зі студентами спеціального медичного відділення необхідно створити сприятливі умови для кардіореспіраторної системи. Із цією метою нами використовується комплекс дихальних вправ.

Сучасні досягнення фізіології подиху відкривають широкі перспективи подальшого розвитку теорії й практики довільного керування подихом, що з успіхом можна застосовувати для адаптації й оптимізації розумової й фізичної працездатності студентів з відхиленнями в стані здоров'я.

Довільні дихальні вправи ще мало застосовуються як засіб оптимізації розумової й фізичної працездатності, для тренування уваги, самовиховання, зміцнення здоров'я, ліквідації кисневої заборгованості й відпочинку. На заняттях з фізичного виховання необхідно передбачити формування навичок й умінь довільного керування подихом, що мають

важливе гігієнічне, профілактичне й оздоровче значення для здоров'я й працездатності студентів.

Після оволодіння повним диханням у стані спокою студентів навчають довільно управляти диханням під час ходьби й бігу. При цьому варто враховувати, що ритм дихання рефлекторно впливає на темп рухів. Особливо чітко виражене поєднання дихання й рухів під час ходьби.

Перехід довільного повного дихання в мимовільне - показник міцно сформованих навичок. Це створює основу для формування нових дихальних стереотипів. Після того, як студенти опанують навички дихання й навчатися координувати дихальні рухи передньої стінки живота й грудної клітки в момент вдиху й видиху, їх необхідно навчити довільно управляти диханням при виконанні фізичних вправ на місці й у русі.

Під час фізичних навантажень поєднаних з комплексом дихальних вправ споживання кисню значно збільшується. Це пред'являє підвищенні вимоги до функції серцево-судинної й дихальної систем. Тому кардіореспіраторна система при м'язовій роботі піддається змінам, які залежать від інтенсивності фізичних навантажень.

Дихальні вправи під час руху сприяють розкриттю капілярів, котрі забирають у своє русло частину циркулюючої крові, тим допомагають розвантажити центральний кровообіг, тобто робота серця виконується в більш ощадливому режимі.

Під впливом дихальних вправ не функціонуючі в спокої альвеоли розправляються й готові до прийому більшої кількості кисню, необхідного для працюючих м'язів. Крім того, додатково розкриваються капіляри в легенях, що полегшує перехід крові з венозної мережі в артеріальну.

Зручніше за все задавати ритм дихання кроками неквапливої ходьби. Нами, на заняттях з оздоровчої ходьби, ми пропонуємо виконувати повний вдих за чотири кроки, потім зробити затримку дихання, що за тривалістю має дорівнювати половині повного вдиху (два кроки). Повний видих необхідно закінчити за чотири-шістьох кроків, не забуваючи про послідовність звільнення легень від повітря (утягування живота, опускання грудної клітки плечей і ключиці). Щоб уникнути надлишкової вентиляції на видиху, рекомендується також затримка дихання з такою самою тривалістю, що й на вдиху.

Аналіз результатів дослідження фізичного стану студентів показав, що використання запропонованого нами комплексу дихальних вправ на заняттях по розвитку загальної витривалості сприяє функціонуванню серцево-судинної системи в процесі всього заняття в більше ощадливому режимі. Це дозволяє студенткам спеціального медичного відділення при

найменшій витраті енергії проробляти більшу роботу, що скорочує строки підвищення їхньої фізичної підготовленості.

УДК 796.062/004.772.773.3

Кокарева С.М.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ПРЕДМЕТУ ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

В системі сучасної освіти постійно удосконалюються виробничі, інформаційні, комунікаційні технології. ЗВО прагнуть підвищити свій рейтинг, бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Пріоритетним напрямком їх діяльності стає створення цифрового освітнього простору. Інтернет-технології можуть бути використані як у якості підтримки традиційної очної освіти, так і організації онлайн освіти. Онлайн освіта характерна тим, що студент навчається повністю через Інтернет за допомогою комп'ютера та комп'ютерних технологій. Такий вид навчання, як правило, найбільш підходить для дорослих студентів, інвалідів та осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Мета дослідження - виявити особливості електронного навчання і перспективи його застосування в процесі викладання дисциплін (модулів) з фізичної культури і спорту.

Методи і організація дослідження. В ході дослідження було проведено аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, вивчені офіційні нормативно-правові документи. Застосовано метод педагогічного спостереження і проведено опитування серед студентської молоді на тему «Чи використовуєте Ви електронні освітні ресурси (ЕОР), наявні в електронній бібліотечній системі вашого ЗВО, в процесі фізичного виховання?». З метою з'ясування думки студентської молоді НУ «Запорізька політехніка» з приводу використання електронних освітніх ресурсів в процесі фізичного виховання в ЗВО було проведено онлайн-анкетування за допомогою безкоштовного Інтернет-ресурсу www.surveymonkey.com. Безкоштовна версія онлайн-анкети дозволяє дізнатися результати ста респондентів. На питання «Чи використовуєте Ви електронні освітні ресурси, наявні в електронній бібліотечній системі вашого ЗВО, в процесі фізичного виховання?» 80% респондентів відповіли негативно.

Організація нової моделі навчання із застосуванням комп'ютерних технологій висуває підвищені вимоги до викладачів і студентів. Важливе

значення має бажання викладача досягти нові підходи до навчання, зрозуміти пізнавальні потреби студентів. Можливості мережевого навчання дозволяють забезпечити нову якість професійного та особистісного розвитку. Однак, використовувати всі переваги такого виду навчання можливе за умови володіння як викладачами, так і студентами навичками роботи з комп'ютером: Excel, Word, Power Point, Paint, робота з Інтернетом (Internet Explorer, Google, Mozilla Firefox), електронною поштою (Outlook Express, Gmail). Важливий елемент електронного навчання - контент (зміст). Це складова, без якої навчання неможливо. Під ЕОР розуміються навчальні матеріали, для відтворення яких використовуються електронні пристрої. Матеріал демонструється на екрані комп'ютера, а не на паперовому носії. Крім надання інформації, ЕОР припускають завдання для самостійного і групового виконання, оцінку успішності. Не секрет, що мультимедійні форми подачі інформації, що поєднують тексти з відео і аудіоматеріалами здатні підвищити ефективність сприйняття і використання контенту. Але інтерактивність в першу чергу залежить від програмного забезпечення, яке використовується освітньою організацією. Такі розробки вимагають чимало часу, матеріальних витрат, спільної роботи викладача з колегами технічної підтримки - програмістами. Електронне навчання мінімізує або виключає живе спілкування. Безпосереднє спілкування викладача і студента, безумовно, залишається одним їх найбільш ефективним і важливим складовим процесу навчання. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють налагодити спілкування між студентом і викладачем. Існують наступні інструменти спілкування: чат, оголошення, форум, e-mail, відеоконференції, телеграм-канал. Електронні технології стрімко входять в наше життя. Впровадження їх в навчання не обійшло стороною і фізкультурну освіту. Використання електронних технологій, з одного боку, підвищує ефективність навчального процесу, з іншого - суттєво збільшує навантаження викладача фізвиховання, так як потрібно багато часу як для розробки ефективного контенту, так і для безпосереднього онлайн навчання студентів. Даний факт є однією з причин скептичного ставлення викладачів до електронного навчання і недостатню активність в питаннях створення ЕОР. Однак, розробка та впровадження в процес фізичного виховання цікавих мультимедійних ЕОР допоможе підвищити мотивацію і інтерес студентів до навчальних і самостійних занять фізичними вправами або спортом. Порушуючи тему застосування цифрових технологій в навчальному процесі фізичного виховання, треба сказати, що воно може здійснюватися в різних напрямках, наприклад,

- створення ЕОР на основі навчальних посібників;

- демонстрація на моніторах в вестибюлях університету, створених кафедрою, відеороликів комплексів вправ фізкультурної паузи для студентів і співробітників, змагань з різних спортивних напрямків;

- створення і впровадження в навчальний процес відео комплексів вправ за програмами додаткової освіти «Пілатес», «Аеробіка» та інших;

- створення і впровадження у навчальний процес відео комплексів спеціальних вправ з урахуванням основного захворювання для студентів з ослабленим здоров'ям (спеціальна медична група).

Результати дослідження. Застосування комп'ютерних технологій в освіті виявило ряд переваг і недоліків. До найбільш поширених переваг можна віднести наступні: доступність викладача для студента, немає необхідності «ловити» викладача в університеті, можна зв'язатися по електронній пошті або в чаті; навчання можливо в незалежності від часу і місця; індивідуальний контроль за навчанням. Викладач контролює процес навчання, оцінює роботу студентів, спрямовує, робить зауваження, як показала практика, студенту важливо емоційно підтримує ставлення, співчуття, заохочення, можливість організації активної пізнавальної діяльності студентів. Студенти мають можливість вивчати навчальні матеріали, переглядати рекомендовані інтернет-ресурси, роботи інших студентів, зростає роль самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни. Фахівці відзначають, що при грамотному забезпеченні слухачів навчальним матеріалом, самостійна робота студентів становить більшу частину всього навантаження, своєчасна актуалізація контенту. Проблеми інформаційних технологій в навчанні:

- необхідність спеціальної комп'ютерної підготовки викладачів і всіх учасників навчального процесу;

- створення робочої групи, яка складається із зацікавлених компетентних викладачів і програмістів для розробки сучасних ЕОР;

- фінансові витрати освітньої організації;

- необхідність оснащення університету сучасними комп'ютерами;

- студентам необхідно мати доступ до стійкого Інтернету, web-камери, потрібні програми на своєму комп'ютері або мобільному пристрої;

- дефіцит «живого» спілкування студента і викладача;

- потрібно багато зусиль і часу від викладача для створення і впровадження в навчальний процес електронного контенту.

Висновки. Електронне навчання швидше за все займе гідне місце в системі вищої освіти в Україні. Поєднання традиційних засобів навчання (лекції, практичні заняття, особистий приклад викладача) і інноваційних, зокрема, електронних - оптимальний спосіб підвищення якості освіти.

Електронні освітні ресурси з дисциплін (модулів) з фізичної культури і спорту повинні озброювати студентів фізкультурними знаннями, формувати гармонійну особистість і, найважливіше завдання, спонукати до здорового способу життя, до рухової активності.

УДК 796.03

Кубатко А. І.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФІТНЕС-ІНДУСТРІЯ - ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ У РОЗВИТКУ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Здоров'я студентів має важливе значення як для сучасності, так і для майбутнього. Здорова нація – це майбутня еліта суспільства, його розумовий потенціал. Вони є майбутніми творцями матеріальних і духовних благ країни, а в нині – це обличчя нації, її краса, енергія, активність, творчість.

Зараз здоров'я студентів усе частіше стає приводом для занепокоєння спеціалістів із його збереження, що пов'язано з багатьма зовнішніми й внутрішніми факторами – погіршенням стану навколишнього середовища, комп'ютерних ігор, інтернет-залежності, підвищенням розумових та психічних навантажень, зменшенням фізичної активності, появою нових інфекційних захворювань.

Рівень здоров'я підростаючого покоління в Україні невблаганно знижується. Тому збереження і зміцнення здоров'я студентів та підлітків є сьогодні пріоритетним завданням держави. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми може бути впровадження різних напрямків фітнесу в систему шкільної фізкультурної освіти та системи ЗВО, що сприятиме оновленню занять з фізичної культури та фізичного виховання.

Використання інноваційних видів рухової активності в процесі фізичного виховання дає змогу студенту швидше і якісніше оволодіти новими вміннями та навичками, які сприяють підвищенню рівня фізичної підготовленості та фізичної працездатності студентів. Сучасна програма з використання фітнес-технологій спрямована на підвищення інтересу підростаючого покоління до занять з фізичного виховання і прилучення їх до систематичних занять фізичними вправами, сприяє оптимізації навчально-виховного процесу та підвищенню рівня фізичної підготовленості. Призводить до оптимізації функціонального стану серцево-судинної системи, всього організму в цілому.

Пропаганда фітнесу в засобах масової інформації та вільний доступ до веб - ресурсів служить додатковим аргументом на користь вибору занять. Їх інтерес також обумовлений і тим, що фітнес-програми загальнодоступні, доступність занять фітнесом визначається, насамперед, тим, що їх зміст базується на простих вправах і в більшості випадків, не потрібно спеціального дорогого устаткування.

Їх ефективність полягає в рівносторонньому впливі на опорно-руховий апарат, серцево-судинну, дихальну і нервову системи організму людини, розвиток рухових здібностей та профілактику різних захворювань. Емоційність занять пояснюється не тільки музичним супроводом, що створює позитивний психологічний настрій, а й прагненням погоджувати свої рухи з рухами партнерів у групі, можливістю демонструвати добре відпрацьовані рухи, отриманням задоволеності від занять, що також емоційно надихає і підвищує інтерес до них.

Впровадження фітнес-технологій спрямовані насамперед на розвиток кардіо-респіраторної системи. Аеробні вправи підвищують функціональні можливості серцево-судинної системи, зміцнюють серцевий м'яз, збільшують її здатність засвоювати кисень. Крім оздоровчого ефекту, пов'язаного з поліпшенням роботи органів кровообігу і дихання, аеробні навантаження позитивно впливають на вуглеводний обмін, функцію печінки та шлунково-кишкового тракту. Аеробні навантаження сприяють зниженню частоти серцевих скорочень, артеріального тиску, зменшують ризик виникнення серцевої недостатності, покращують роботу легенів і допомагають подолати стресові стани організму.

Грамотне і цілеспрямоване впровадження фітнес-технологій в заняття фізичного виховання для оздоровлення, розвитку та виховання студентів і підлітків є в даний час однією з основних і актуальних завдань модернізації навчальних планів, програм.

УДК 796.03

Кубатко А. І.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Соціальні умови існування сучасної людини характеризуються швидким розвитком наукових знань і технічних досягнень, що призводять

до оновлення інформації майже кожні три роки. Науково-технічний прогрес, досягнення комп'ютерної техніки стали мимовільною причиною загострення загальнолюдської проблеми погіршення рівня здоров'я людей. Суспільство страждає на безліч різноманітних хвороб, причому кількість хворих, на жаль не зменшується, а навпаки зростає. Турботу викликає різке погіршення стану фізичного та розумового розвитку підростаючого покоління, зниження рівня народжуваності й тривалості життя, зростання смертності, особливо дитячої. Вступаючи до школи, 85% дітей мають ті чи інші порушення соматичного та психічного характеру, зростає кількість дітей, які мають психоневрологічні захворювання. Групу особливого ризику становить молодь 15-18 років. Тому для керівництва ЗВО найважливішим завданням є популяризація здорового способу життя серед студентської молоді, втілення відповідних програм у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів. Актуальним є напрям виховної роботи і соціальної політики суспільства.

Поняття „здоров'язберігаючі технології” об'єднує в собі всі напрями діяльності закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я студентів.

Здоров'язберігаючі освітні технології поділяються на три групи:

- організаційно-педагогічні (визначають структуру навчального процесу, яка сприяє запобіганню станів перевтомлення, гіподинамії тощо);

- психолого-педагогічні (пов'язані з безпосередньою роботою викладача на занятті);

- навчально-виховні (це програми з формування культури здоров'я, навчання навичок здорового способу життя, профілактики шкідливих звичок, захворювань, позакласні заходи, робота з батьками).

У здоров'язберігаючих освітніх технологіях застосовуються дві групи методів: специфічні (притаманні тільки процесові педагогіки) та загально-педагогічні (застосовуються в усіх випадках навчання та виховання).

Серед специфічних методів на основі існуючої педагогічної практики можна виокремити такі: оповідання, дидактичне оповідання, лекція, демонстрація, ілюстрація, відео метод, вправи, практичний метод, ситуативний метод, ігровий метод, активні методи навчання та ін.

У структурі методу виокремлюють певні прийоми як його складові та окремі етапи під час реалізації. Прийоми можна класифікувати так:

- профілактично-захисні (особиста гігієна та гігієна навчання);

- компенсаторно-нейтралізуючі (оздоровча, дихальна, коригуючи гімнастики; масаж психогімнастика та ін.);

- стимулюючі (елементи загартування, фізичні навантаження, прийоми психотерапії та фітотерапії);
- інформаційно-навчальні (листи, що адресуються батькам, студентам, викладачам).

Використання методів та прийомів залежить від професійних здібностей викладача, його особистої зацікавленості, від регіональних та місцевих умов. Тільки об'єднавши всі окремі підходи в єдине ціле, можна створити оздоровчий освітній простір, де будуть реалізовані ідеї здоров'язберігаючої педагогіки.

УДК 796.325

Луценко С. Г.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СТРИБУЧОСТІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Стрибкова ігрова діяльність домінує в змагальному процесі волейболістів. Доведено, що 90-95% виграшу очок в грі досягається боротьбою над сіткою (блок, напад), тому стрибова підготовленість волейболістів повинна бути на високому рівні.

У розвитку і вдосконаленні стрибучості виділяють три основні тенденції, в залежності від того, чи використовуються переважно:

- вправи, спрямовані на розвиток максимальної сили;
- вправи, спрямовані на розвиток швидкості рухової реакції і швидкості руху;
- вправи, спрямовані на одночасний розвиток сили і швидкості руху.

Вплив фізичного навантаження на організм, залежить від наступних його характеристик: виду застосовуваних вправ, інтенсивності виконання, тривалості, часом відпочинку між повтореннями, характеру відпочинку, кількості повторень.

Вид застосованих вправ зумовлює кількість м'язів, що беруть участь в роботі і режимі їх діяльності. Спеціальні вправи викликають більш значні локальні зміни в м'язах, ніж біг, ходьба і т.п.

Інтенсивність впливає на характер енергетичного забезпечення м'язової діяльності.

Тривалість виконання вправи визначається тривалістю роботи і інтенсивністю її виконання. Тому, для удосконалення спеціальної

витривалості, використовують часовий інтервал між підходами - від 20 с до 2-3 хв.

Час відпочинку між вправами визначає, як характер відповідних реакцій на тренувальне навантаження, так і їх величину, якщо робота виконується з середньою інтенсивністю, то скорочення інтервалів відпочинку підвищує інтенсивність аеробних змін в організмі; при роботі з максимальною інтенсивністю, скорочення часу відпочинку веде до збільшення анаеробних змін в організмі.

Характер відпочинку - виконання помірного навантаження (наприклад, повільний біг) після важкої м'язової роботи прискорює перебіг відновлюваних процесів.

Кількість повторень вправи визначає величину впливу навантаження на організм. Збільшення числа повторень, при роботі з середньою інтенсивністю, підтримує на високому рівні діяльність серцево-судинної і дихальної систем тривалий час. При виконанні вправ з максимальною інтенсивністю, збільшення числа повторень приводить до вичерпання енергетичних ресурсів і спортсмен або знижує інтенсивність, або зовсім припиняє роботу.

Варіючи компоненти фізичного навантаження, можна домогтися різного тренувального ефекту, при виконанні однієї і тієї ж вправи.

Отже, встановлюючи необхідне дозування параметрів фізичного навантаження основних вправ, можна заздалегідь програмувати тренувальний ефект.

За характером відповідних фізіологічних реакцій основні вправи можна розбити на наступні групи:

1. Вправи для швидкісної-силової підготовки (змішаний аеробно-анаеробний вплив): інтенсивність змінна, ЧСС від 150 до 190 уд/хв.

Методи тренування: змінний, повторний.

2. Вправи анаеробного впливу: інтенсивність -близька до максимальної, тривалість виконання однієї серії 1-4 хв, паузи відпочинку між серіями - 2-4 хв, кількість серій 5-7.

Такі дозування сприяють поліпшенню спеціальної витривалості (стрибкова витривалість). Для захисних дій час виконання вправ менше, ніж в рухомому блокуванні і нападаючому ударі. При побудові серій вправ для розвитку спеціальної витривалості можна виходити не з стандартного часу пауз відпочинку, а встановлювати ці паузи в залежності від швидкості повернення частоти пульсу до рівня 120-130 уд/хв. Практично це виглядає так: після кожної «порції» роботи волейболіст підраховує пульс пальпаторно по 10-секундним відріzkам. Як

тільки пульс знизиться до 20 - 21 удару за 10 сек, можна починати наступну серію. Рекомендується повторний метод тренування.

Основними засобами стрибкової підготовки волейболістів є вправи в подоланні власної ваги (присідання, стрибки, перестрибування через предмети та ін.), Вправи з обтяженнями і основні вправи (власне нападаючі удари, блокування та їх імітація).

Отже, узагальнюючи основні концепції сучасної теорії і методики спортивного тренування, наукові дослідження і практичний досвід зі стрибкової підготовки провідних команд, необхідно раціоналізувати методику стрибкової підготовки з тим, щоб з меншими витратами часу домогтися більшого ефекту.

УДК 796.011.3

Мілкіна О. В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»»

ВИХОВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ

Життя змінюється кожного дня, змінюється сьогоднішня в якій ми живемо, нам доводиться не лише пристосовуватись до багатьох подій, що відбуваються, але й приймати вольові та швидкі рішення. Саме це, а також багато інших факторів впливають на подальші пошуки шляхів удосконалення здібностей студентів, формування в них здатності до дій та вчинків, що перш за все пов'язано з вихованням в них волі.

Заняття фізичними вправами передбачають не лише виховання сили, спритності, рівноваги, але й виховання моральних та вольових якостей. У процесі виховання вольових якостей основну роль грає подолання поступово зростаючих труднощів в тренувальних заняттях і змаганнях. Це змушує проявляти наполегливість, завзятість, цілеспрямованість, волю до перемоги, створює упевненість в своїх силах.

Вольові якості проявляються в суворому дотриманні режиму, в регулярному виконанні ранкової зарядки, системному відвідуванні занять, самостійному виконанні завдань викладача, у подоланні труднощів, що виникають на заняттях з фізичного виховання.

Робота викладача на заняттях фізичною культурою полягає в цілеспрямованому формуванні моральних і вольових якостей, рис характеру студента, які дозволили б йому гармонійно поєднувати заняття спортом з іншими заняттями.

В умовах занять фізичними вправами постійно виникають труднощі і проблеми, подолання і вирішення яких загартовує характер, зміцнює волю. Основними вольовими якостями які розвиваються під час занять фізичними вправами є цілеспрямованість, ініціативність, рішучість, самовладання, стійкість, наполегливість і сміливість.

Основні етапи виховання вольової підготовки студента під час занять фізичними вправами полягають в вихованні вміння максимально мобілізуватися для досягнення успіху; вихованні керувати своїм емоційним станом; вихованні в студента таких якостей як цілеспрямованість, рішучість і сміливість, наполегливість і завзятість, витримка і самовладання, самостійність та ініціативність.

Основоположними моментами в вихованні вольових якостей є привчання студента до регулярних занять фізичними вправами, обов'язкового виконання завдань та настанов викладача, створення максимально потужної атмосфери конкуренції на заняттях з фізичного виховання.

Виховання вольових якостей передбачає поступове збільшення ступеня труднощів, які повинні долатися студентами під час занять. Також, виховуючи вольові якості на заняттях з фізичного виховання необхідно прагнути до того, щоб вони виявлялися в житті, в побуті, праці та поведінці, тобто стали рисами характеру студента. Викладач повинен привчити студента дотримуватись розпорядку дня, бути дисциплінованим, постійно займатися спортом, адже все це відіграє велику роль у формуванні вольової підготовки студента.

Вольова підготовка - це тривалий та цілеспрямований психолого-педагогічний процес, спрямований на розвиток та виховання свідомої саморегуляції, певних якостей розумової діяльності та моральних почуттів, необхідних для вольового зусилля при подоланні перешкод і труднощів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Артюшенко А.О. Виховання вольових якостей в учнів середнього шкільного віку в процесі занять фізичною культурою: автореф. дис.... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 – теорія і методика виховання /Андрій Олександрович Артюшенко. – К., 2003. – 20 с.

2. Бабаян К.Л. Анализ структуры волевых качеств и особенности их проявления в процессе воспитания спортсменов: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки / К. Л. Бабаян. – М., 1970. – 206 с.

3. Бех І. Д. Від волі до особистості / І. Д. Бех. – К. : „Либідь”, 1995. – 202 с.

4. Бутенко Б. И. Воспитание волевых усилий в конкретных спортивных движениях / Б. И. Бутенко // Проблемы психологии спорта. – М.: ФИС, 1962. – 66 с.

5. Пуни А. Ц. Волевая подготовка в спорте: методическое письмо / А. Ц. Пуни. – М.: Физкультура и спорт, 1969. – 25 с.

УДК 796.003

Мотуз С. О.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Настільний теніс – захоплююча, розвиваюча, нескінченно різноманітна, доступна будь-якому віковій спортивна гра. Вона практично не має протипоказань, і навчитися грати може кожен, незалежно від віку.

Настільний теніс благотворно впливає на розвиток рухливості кистей рук, розвиває спритність, поліпшує зір, збільшує швидкість реакції. Завдяки розвитку реакцій, мозок вчиться ще швидше володіти тілом. Гра для мозку. Протягом усієї гри тенісист думає, аналізує, прогнозує і реалізує свої тактичні ходи. Рішення вузівських проблем як показує практика життя вищих навчальних закладів натрапляє на невідповідність першокурсників до швидкої адаптації до всього устрою вищої школи. Метою є вивчення впливу навчально - тренувальних занять з настільного тенісу на розвиток студентів.

Ігрові види спорту являють достатньо високі вимоги до студента. Це обумовлено швидкою зміною тактичних ситуацій, необхідністю їх швидкої оцінки і організації відповідних дій, які здійснюються в умовах дефіциту часу. Одним з ігрових видів спорту є настільний теніс. Надзвичайно важливою фізичною якістю, що розвивається в настільному тенісі є швидкість реакції, як простої безпосередньої реакції на удар партнера, так і складної реакції прогнозування, яка сприяє розвитку оперативного мислення, а також різних видів уваги.

Під час гри в настільний теніс гравець повинен швидко оцінювати обстановку та реагувати на відповідь суперника, стартувати та робити замахи, швидко рухатися та змінювати напрям переміщень, повертатися до початкової позиції. При цьому розвиваються швидкі та спритні рухи. Систематичні заняття настільним тенісом не тільки роблять позитивний вплив на загальний стан здоров'я студентів, але, також, і розвивають фізичні якості, однією з яких є швидкість реакції. За наслідками досліджень можна зробити висновок про сприятливу дію занять

настільним тенісом на розвиток швидкості простої реакції. Також необхідно відзначати, що студенти, які займалися тенісом показали кращі результати, ніж однолітки.

УДК 796.01

Напалкова Т. В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

КОРЕЛЯЦІЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНІ ФАКТОРИ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я

Людина - найвища цінність суспільства, а здоров'я, носієм якого вона є, зумовлює гармонійний розвиток людини і тим самим є запорукою всебічного розвитку суспільства. Кожна людина повинна піклуватися про своє здоров'я, адже воно є найціннішим особистим капіталом кожного. Для цього необхідно скорегувати режим життя й праці, беручи до уваги індивідуальні особливості й потреби, організувати відпочинок, раціональне харчування та інше. Належний режим праці, відпочинку й харчування – зміцнюють здоров'я людини.

Відомо, що здоров'я та життя людини в значній мірі залежать від її фізичної та рухової активності. Ця залежність сформувалася в процесі еволюції і закріпилася на генетичному рівні. Умови сьогодення невпинно призводять до того, що людину постійно підстерігає небезпека гіпокінезії. Саме в цих умовах особливо ефективна роль фізичної культури і спорту, що сприяють підтримці й зміцненню здоров'я. Рух - це життя. І лише спорт та фізична культура можуть компенсувати руховий дефіцит. Фізична культура націлена на використання різних рухів для підтримки й зміцнення здоров'я, адже повноцінна рухова активність є невід'ємною частиною здорового способу життя.

Раціональне харчування - це правильне харчування, що є основою здоров'я, сили й краси людини. Однак багато людей піддаються шкідливим звичкам і легковажно ставляться до харчування, недооцінюючи величезне значення цього фактора існування. Спосіб життя більшості сучасних людей характеризується високими нервово-емоційними навантаженнями в сполученні з малою фізичною активністю. От чому надлишкове висококалорійне харчування може завдати непоправної шкоди організму, сприяючи порушенню обміну речовин, розвитку атеросклерозу та інших «захворювань століття». Раціональне харчування - це своєчасне постачання організму їжею, що містить

життєво важливі для нього живильні речовини в оптимальних кількостях, з урахуванням характеру праці людини та його індивідуальних особливостей; віку, статі, росту, ваги тощо.

Проблема збереження й зміцнення здоров'я населення за всіх часів була однією із ключових у суспільстві. Постійне залучення до занять фізичною культурою та елементарне дотримання раціонального харчування можуть гарантувати людині будь-якого віку гарний стан здоров'я та хороше самопочуття. Адже корегування свого харчування, насичення організму необхідними макро- та мікроелементами у поєднанні з фізичними вправами, навіть у помірному обсязі, призведуть не лише до позбавлення від зайвої ваги, а й зміцнить організм в цілому. Позбавлення від зайвої ваги призведе до легкості руху. Гарне самопочуття, хороший настрій сприятимуть бажанню займатися фізичними вправами, що в цілому призведе до покращення здоров'я людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грибан Г. П. Аналіз стану здоров'я студентів вищих навчальних закладів / Г. П. Грибан, Т. М. Кутек // Спортивний вісник Придніпров'я: [зб. наук. пр.]. – 2004. – № 7 – С. 145-149.
2. Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фіз. виховання та спорту. – 2004. – №1. – С. 3-9.
3. Булич Є. Г., Муравов І. В. Валеологія. Теоретичні основи валеології: навч. посібник / Є. Г. Булич, І. В. Муравов. – К. : ІЗМН, 1997. – 224 с.
4. Кожевников В. Проблеми здорового харчування та фізичної культури / В. Кожевников // К:Український клуб. 2009.- 56 с.
5. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання / С.І. Присяжнюк, В.П. Краснов, М.О. Третьяков та інш. // Навч. посібник. – К. : центр учбової літератури. – 2007. – 192 с.

УДК 796.011.3

Овдєєнко А. О.

викл. НУ «Запорізька політехніка»

КОТРОЛЬ ТА САМОКОНТРОЛЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

При регулярних заняттях фізичними вправами і спортом дуже важливо систематично стежити за своїм самопочуттям і загальним станом здоров'я.

Найбільш зручна форма самоконтролю - це ведення спеціального щоденника. Показники самоконтролю умовно можна розділити на двох груп - суб'єктивні й об'єктивні.

До суб'єктивних показників можна віднести самопочуття, сон, апетит, розумова і фізична працездатність, позитивні і негативні емоції.

Самопочуття після занять фізичними вправами повинне бути бадьорим, настрій гарним, що займається не повинний почувати головного болю, розбитості і відчуття перевтоми. При наявності сильного дискомфорту варто припинити заняття і звернутися за консультацією до фахівців.

Як правило, при систематичних заняттях фізкультурою сон гарний, зі швидким засипанням і бадьорим самопочуттям після сну.

Застосовувані навантаження повинні відповідати фізичній підготовленості і віку.

Апетит після помірних фізичних навантажень також повинний бути гарним. Є відразу після занять не рекомендується, краще почекати 30-60 хвилин. Для угамування спраги варто випити склянка мінеральної чи води сподіваючись.

При погіршенні самопочуття, сну, апетиту необхідно знизити навантаження, а при повторних порушеннях - звернутися до лікаря.

Щоденник самоконтролю служить для обліку самостійних занять фізкультурою і спортом, а також реєстрації антропометричних змін, показників, функціональних проб і контрольних іспитів фізичної підготовленості, контролю виконання тижневого рухового режиму.

Регулярне ведення щоденника дає можливість визначити ефективність занять, засоби і методи, оптимальне планування величини й інтенсивності фізичного навантаження і відпочинку в окремому занятті.

У щоденнику також варто відзначати випадки порушення режиму і те, як вони відбиваються на заняттях і загальній працездатності. До об'єктивних показників самоконтролю відносяться : спостереження за частотою серцевих скорочень (пульсом), артеріальним тиском, подихом, життєвою ємністю легень, вагою, м'язовою силою, спортивними результатами.

Велике значення в підвищенні працездатності взагалі і при фізичному навантаженні зокрема має рівень фізичного розвитку, маса тіла, фізична сила, координація рухів і т.д.

При заняттях фізкультурою важливо стежити за вагою тіла. Це так само необхідно, як стежити за чи пульсом артеріальним тиском. Показники ваги тіла є одним з ознак тренуваності. Для визначення нормальної ваги тіла використовуються різні способи, так звані росто-

вагові індекси. На практиці широко застосовується індекс Брока. Нормальна вага тіла для людей ростом 155-156 сантиметрів дорівнює довжині тіла., з якої віднімають цифру 100; при 165-175 - 105; а при росту більш 175 сантиметрів - більше 110.

Однак варто пам'ятати, що самостійні заняття фізичною культурою не можна проводити без лікарського контролю, і, що ще більш важливо, самоконтролю.

УДК 796

Ремешевський О. В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ГИРЬОВИКІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Оптимальний вік для зарахування в групи гирьового спорту становить 10-11 років. У цей період спрямованість тренувального процесу зводиться переважно до занять з бігу і вивчення техніки поводження з гирями (захоплення дужки гирі, статичні пози в початкових положеннях і під час фіксації).

У дітей в 10-11 років переважають процеси дозрівання тканин і органів при уповільненому зростанні довжини тіла. Закінчується морфологічна диференціація клітин кори головного мозку, печінки, посилюється розвиток скелетних м'язів, помірне збільшення розмірів серця, закінчується структурна диференціація міокарда.

Якщо врахувати, що в віці від 6 до 12 років освоюється значна частина рухових навичок, набутих людиною протягом усієї життя, то розучування великої кількості різноманітних рухів є основною вимогою до змісту фізичної підготовки дітей цього віку. Доступність і природність бігу на різні дистанції також є необхідністю включати їх в тренувальний процес на етапі початкової підготовки.

Навчально-тренувальний етап. Оптимальний вік початку цього етапу становить 12-13 років, тривалість занять 4 роки. Заняття проходять в навчально-тренувальних групах.

У 13-14 років значно збільшується маса тіла, і разом з нею підвищуються силові якості. Це відбувається за рахунок вдосконалення регулювання м'язових скорочень. Загальна силова витривалість збільшується за рахунок підвищення економічності рухових дій (підвищення рівня ПАНО) і м'язової регуляції. До початку приросту м'язової маси створюються передумови для зростання швидкісно-силових здібностей.

У віці 13-14 років проявляються зовнішні ознаки початкової фази статевого дозрівання, збільшується збудливість нервових процесів, підвищується реактивність і емоційність у відповідь на реакцію при м'язовій роботі особливо змагального характеру. Швидкісно-силові здібності в цей період удосконалюються за рахунок поліпшення регуляції рухів, зниження часу простої рухової реакції. У наступні два роки темпи приросту швидкості знижуються.

Важливим показником для вікового розвитку дівчат є вік першої менструації, протягом року після якого відбувається зниження подальшого зростання довжини тіла, а також приросту маси тіла. Відбувається остаточне формування пропорцій тіла. Найбільший приріст майже всіх фізичних якостей у дівчаток відбувається у віці 12-13 років, а у хлопчиків - 13-15 років.

Надалі, до 15-16 років збільшується аеробна потужність (МСК) за рахунок збільшення систолічного об'єму крові і підвищення потужності апарату зовнішнього дихання (ЖСЛ, МЛІВ). У цей період ще обмежена здатність до тривалої роботи на рівні близькому або рівному до МСК. До 15-16 років поступово зростає потужність і ємність гліколізу за рахунок помірного збільшення м'язових запасів глікогену, внаслідок чого підвищуються анаеробні можливості організму спортсменів. У віці 15-16 років мають місце найбільш високі темпи збільшення аеробної ємності (сумарне споживання кисню). Це відбувається за рахунок збільшення капілярної мережі м'язів, координації діяльності вегетативних систем, більшого використання окислення жирів в забезпеченні енергією працюючих м'язів.

Етап вдосконалення спортивної майстерності. Вік початку етапу 16-17 років, тривалість - 3 роки. До цього часу практично завершується ріст тіла, кісток стопи і кисті, закінчується зрощення тазових кісток, відбувається значне наростання м'язової тканини і м'язової сили. Завершується розвиток іннервації м'язів, що робить можливим тривале виконання тонко диференційованих рухів. У цьому віці підвищується здатність до виконання як інтенсивних короткочасних навантажень, так і тривалої фізичної тренувальної роботи.

На цьому етапі відбувається подальше підвищення аеробних і анаеробних можливостей організму юних спортсменів. Значною мірою на вік початку і закінчення етапу вдосконалення спортивної майстерності впливають індивідуальні особливості біологічного розвитку

УДК 37.037

Рімар Ю. І.

канд.наук. з фіз.вих., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІДЕОМОТОРНЕ ТРЕНУВАННЯ

Багато спортсменів успішно використовують метод уявних повторювань рухів, як процедуру, що сприяє прискоренню процесу навчання прийомам і навичкам, а також як елемент настроювання перед виконанням вправ. Тренери з спортивної гімнастики, аеробіки часто використовують даний метод при підготовці спортсменів. Даний ефективний засіб спортивного тренування використовується буквально у всіх видах спорту. Ті спортсмени, які подружилися з ідеомоторним тренуванням і бачать у ньому користь, як правило, виступають на змаганнях успішніше інших.

Актуальність теми полягає в тому, що ідеомоторні метод при правильній організації в кожному виді спорту може істотно підвищити «м'язову витривалість», спортивну працездатність і сприяти збереженню техніки складних вправ після перерви в тренуваннях. Ідеомоторика так само ефективна при психорегуляції емоційних станів спортсменів перед змаганнями.

Мета роботи: дослідити методи ідеомоторного тренування і сенсорної репродукції.

Завдання - вивчення проблематики методу ідеомоторного тренування в спорті і в регуляції психічних станів.

Ідеомоторне тренування - це уявне представлення рухів. Одні спортсмени знаходять, що ідеомоторне тренування корисне, інші, навпаки, не тільки не вміють його використовувати, але й впевнені, що воно заважає їм, забирає їх час. Причиною розчарування таких спортсменів в ефективності його застосування в тренувальному та змагальному процесі є не сама його сутність, а лише неправильне застосування даного методу.

Сутність ідеомоторного тренування в наступному. Представляючи рух, спортсмен ніби бачить себе з боку. Здатність бачити себе з боку є чималою підмогою для підготовки спортсменів і цю здатність необхідно розвивати.

Деякі спортсмени краще уявляють собі фіксовані образи, ніж рух в цілому. У додавання до уявного поданням своїх рухів шляхом візуальних уявлень більшість спортсменів використовують і уявну самооцінку кінестетичних відчуттів, пов'язаних із спогадом про виконання того чи іншого руху.

Підіб'ємо підсумки. Отже, щоб досягти високої точності руху, треба:

- перше, створити гранично точний уявний образ даного руху, на перших порах хоча б зоровий;
- друге, перевести цей образ, зберігаючи його високу точність, на рейки ідеомоторики, тобто зробити рух таким, щоб слідом за його уявним образом почали (нехай ледве помітно) функціонувати відповідні м'язові групи;
- третє, підібрати запрограмоване мовленнєве оформлення хоча б для найбільш головних - опорних - елементів у русі, який відпрацьовується.

До четвертого етапу – до фізичного виконання руху - можна переходити тільки після того, як буде виконана попередня розминка м'язів, яким належить виконати намічений рух.

УДК 796.015:159.9.072.5

Сокол Л. Г.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КОМАНДИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ МЕТОДОМ СОЦІОМЕТРІЇ

Вивчення структури взаємин в команді методом соціометрії. Структура взаємин починається з того, що між гравцями в тій чи іншій формі проявляються переваги, міжособистісні вибори. Психологи виділяють як ділові, так і особистісні мотиви спілкування і вибору, а відповідно з цим - формальну і неформальну структури групи (команди). В ідеальному варіанті - неформальна і формальна структури взаємин в команді в основному збігаються, а ігрові амплуа і рівень майстерності окремих гравців вдало доповнюють один одного. Метод соціометрії заснований на тому, що міжособистісні вибори можна, виявляється, досить чітко реєструвати, обраховувати і в підсумку отримувати навіть кількісні показники, що інформують тренера про характерні психологічні особливості тієї чи іншої команди. Проводячи соціометричні дослідження, потрібно твердо пам'ятати, що існують принципові вимоги, порушуючи які неможливо отримати достовірні результати.

1. Результати дослідження у жодному разі не повинні ставати відомими команді, бути предметом обговорення і т. д. Цією інформацією повинен розташовувати тільки тренер для того, щоб коректно

і з належним тактом використати її в процесі виховної роботи з командою.

2. Процедура дослідження повинна носити самостійний і анонімний характер для членів команди, тобто необхідно створити такі умови під час дослідження, щоб гравці мали можливість зафіксувати в реєстраційних бланках саме свій власний вибір, не відчуваючи впливу від кого б то не було і не побоюючись за наслідки. Досліднику при цьому потрібно певним чином промарковані реєстраційні бланки кожного члена команди.

3. Дослідження вельми корисно періодично повторювати, комбінуючи і варіюючи ситуації вибору. Це дасть можливість вивчити динаміку психологічного клімату в команді, а також зіставити між собою в порівняльному плані формальну і неформальну структури взаємин.

Рекомендації щодо підвищення рівня психологічної підготовки волейболістів.

На підставі вивченого матеріалу психологічної підготовки спортсменів можна дати кілька рекомендацій з підвищення рівня психологічної підготовки волейболістів.

Починається така підготовка з її планування, коли тренер, знаючи індивідуальні особливості кожного гравця і «характер» своєї команди, а також стан в даний час, заздалегідь підбирає засіб підвищення або зниження психічного напруження останніх тренувань при загальній тенденції до зниження напруги в останні дні перед змаганням. Іноді є сенс підвищити його рівень, зробити свого роду «зарядку», після чого легше стабілізувати психічний стан гравців.

Особливу роль у спеціальній психологічній підготовці відіграє формування в тренувальному процесі моральних якостей волейболістів, що знаходяться в тісному зв'язку зі специфікою волейболу - колективним характером гри. Тренер підбирає способи психічної ізоляції «скиглів» і прагне підвищити активність «оптимістів», створює в команді обстановку спокійною, ділової впевненості, особливу увагу приділяє психічному стану лідерів і маргіналів.

У цей період тренер використовує вербальні (мовленнєві) психолого-педагогічні засоби гетерорегуляції (впливу на спортсмена з боку).

Серед них виділимо наступні:

1. Створення внутрішніх психічних опор. Цей прийом застосовується в останніх тренувальних мікроциклах, він найбільш ефективний по відношенню до чутливих, емоційно реактивним, невірноваженим спортсменам.

2. Рационалізація. Полягає в раціональному поясненні тренером механізмів виникають несприятливих станів з метою їх об'єктивної оцінки та логічного пошуку шляхів не тільки виходу з несприятливого стану, а й використання його для підвищення рівня активності.

3. Сублімація. Прийом полягає в штучному витісненні одного настрою іншим завдяки зміні мотивації, переорієнтуванні щодо розв'язуваних в грі завдань.

4. Десенсибілізація. Моделюються несприятливі психічні стани в грі (рекомендується застосовувати за один - два дні до відповідальної гри).

5. Деактуалізація. Полягає в штучному зниженні сили суперника в майбутній грі.

Більшість коштів психорегуляції на етапі спеціальної психологічної підготовки об'єднують у формі так званої ментального (розумового) тренування.

УДК 7.092

Терьохіна О. Л.

¹ канд.пед. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИДИ КОНТРОЛЮ У ПІДГОТОВЦІ СПОРТСМЕНА

Комплексний контроль - це вимір і оцінка різних показників в циклах тренування з метою визначення рівня підготовленості спортсмена (використовуються педагогічні, психологічні, біологічні, соціометричні, спортивно-медичні і інші методи і тести).

Комплексність контролю реалізується тільки тоді, коли реєструються три групи показників:

- показники тренувальних і змагальних впливів;
- показники функціонального стану і підготовленості спортсмена, зареєстровані в стандартних умовах;
- показники стану зовнішнього середовища.

Комплексний контроль у більшості випадків реалізується в ході тестування або процедури вимірювання результатів в тестах. Виділяють три групи тестів.

Перша група тестів - тести, проведені в спокої. До них відносять показники фізичного розвитку (ріст і маса тіла, товщина шкірно-жирових складок, довжина і обхват рук, ніг, тулуба і т.д.). У спокої вимірюють функціональний стан серця, м'язів, нервової і судинної систем. У цю ж групу входять і психологічні тести. Інформація, що отримується за

допомогою тестів першої групи, є основою для оцінки фізичного стану спортсмена.

Друга група тестів - це стандартні тести, коли всім спортсменам пропонується виконати однакове завдання (наприклад, бігти тредбаном зі швидкістю 5 м/с протягом 5 хв або протягом 1 хв підтягнутися на поперечині 10 разів і т.д.). Специфічна особливість цих тестів полягає у виконанні не граничних навантажень, і тому мотивація на досягнення максимально можливого результату тут не потрібна.

Третя група тестів - це тести, при виконанні яких потрібно показати максимально можливий руховий результат. Вимірюються значення біомеханічних, фізіологічних, біохімічних та інших показників (ЧСС, МСК, анаеробний поріг, лактат і т.п.). Особливість таких тестів - необхідність високого психологічного настрою, мотивації на досягнення граничних результатів. Виходячи із завдань управління підготовкою спортсмена, розрізняють оперативний, поточний та етапний контроль.

Оперативний контроль у процесі фізичного виховання передбачає оцінку реакцій організму того, хто займається, на фізичне навантаження у процесі заняття та після нього, а також мобільні операції, прийняття рішень у процесі заняття, корекцію завдань (в результаті зворотного зв'язку). Він спрямований на оцінку реакцій організму спортсмена на тренувальні або змагальні навантаження, якість виконання технічних прийомів і комбінації в цілому.

Поточний контроль - це оцінка в мікроциклах підготовки результатів контрольних змагань, динаміки навантажень і їх співвідношень, реєстрація та аналіз повсякденних змін рівня підготовленості спортсмена, рівня розвитку його техніки і тактики.

Етапний контроль - це вимір і оцінка в кінці етапу (періоду) підготовки різних показників змагальної і тренувальної діяльності спортсмена, динаміки навантажень і спортивних результатів на змаганнях або в спеціально організованих умовах.

На основі комплексного контролю можна правильно оцінити ефективність спортивного тренування, виявити сильні і слабкі сторони підготовленості спортсменів, внести відповідні корективи до програми їх тренування, оцінити ефективність обраної спрямованості тренувального процесу, того чи іншого прийнятого рішення тренера.

УДК 796.332.6

Черненко А. Є.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗВО ЗАСОБАМИ МІНІ-ФУТБОЛУ

Зміцнення державності України і інтеграція її в світове співтовариство неможливі без реформування національної Системи вищої освіти, яка повинна бути спрямована на розвиток особистості майбутнього спеціаліста, забезпечення його мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки.

До основних завдань предмету фізичне виховання в вищих навчальних закладах відноситься розвиток у студентів основних фізичних якостей та рухових здібностей, формування життєво важливих рухових навичок та вмінь, виховання морально-вольових і психологічних якостей особистості. Одним з універсальних засобів вирішення цих завдань, з нашої точки зору, є використання міні-футболу в фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів.

Міні-футбол належить до універсальних видів спорту, які сприяють різнобічному фізичному розвитку людини. Заняття, що проводяться зі студентами як на свіжому повітрі, так і в умовах спортивного залу, забезпечують оздоровчий вплив, що сприяє зміцненню нервової системи, розвитку рухового апарату, покращенню роботи серцево-судинної і дихальної системи, покращенню обміну речовин в організмі.

Міні-футбол розширює діапазон функціональних можливостей організму. Він розвиває здібність долати певні напруження і труднощі. В процесі занять міні-футболом у студентів формується ряд важливий морально-вольових якостей: колективізм, цілеспрямованість, витримка, дисциплінованість, сміливість.

Особливо важливо, що великий об'єм рухів в міні-футболі обумовлений високим емоційним фоном, який є важливим фактором, що підтримує інтерес до занять з фізичного виховання. Міні-футбол може широко використовуватись як засіб професійно – прикладної фізичної підготовки студентів різних спеціальностей. Вважається, що таке багатofункціональне використання міні-футболу характеризує його як один з найбільш ефективних засобів фізичної підготовки студентів. Ось чому детальний аналіз використання засобів міні-футболу в якості базового виду спорту, суттєво сприятиме оптимізації навчального процесу з фізичного виховання студентів вищого навчального закладу.

Вважається, що першими в Європі почали грати в сучасний міні-футбол австрійці. В 1958 році один з селекціонерів збірної Австрії Йозеф Аргауер привіз ідею цієї гри зі Швеції з чемпіонату світу з футболу. Ідею Аргауера запозичив у бразильців, переглянувши їхні двосторонні тренувальні ігри в залі. Він захопився міні-футболом і запропонував організувати турнір. Гра-експеримент всім сподобалась. Поступово міні-футбол завоював популярність і в інших країнах.

В міні-футболі приваблює стрімкий біг, швидка зміна техніко-тактичних маневрів гравців на майданчику, а також непередбачуваність їх ідей. Все це змушує глядачів слідкувати за грою протягом всього матчу. Гра настільки захоплює і гравців, і глядачів, що здається, вона пролітає без всяких зусиль в одну мить.

При університетах, інститутах, академіях, студентських містечках великих футбольних полів одиниці, а спортивних майданчиків достатня кількість. І хоча вони передбачені для інших спортивних ігор - баскетболу, волейболу, гандболу, частіше всього студенти ганяють м'яч на них саме ногами. В багатьох ЗВО створені команди майстрів, які успішно виступають в різних лігах, при чому в змаганнях - приймають участь не тільки чоловічі, а й жіночі команди. Міні-футбол включений в програму зі спортивних ігор для студентів факультетів фізичної культури.

Граючи в міні-футбол, кожен значно частіше, ніж в футболі торкається м'яча і приймає участь в загальних ігрових діях, і голів в міні-футболі забивається набагато більше, і це теж цікаво.

Отже, підбиваючи підсумки, треба відзначити, що міні-футбол для студентської молоді є грою захоплюючою, цікавою і необхідною для зміцнення їхнього здоров'я та рекомендується для впровадження в навчально-педагогічний процес кафедр фізичного виховання і спорту в ЗВО.

УДК 796.332.4

Черненко А. Є.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ФУТБОЛУ У ЗВО

За останні роки в Україні багатьма фахівцями спостерігається зниження обсягу рухової активності студентів. Така тенденція негативно позначається на фізичному розвитку, фізичній підготовленості та функціональному стані молоді, що обумовлює особливу соціальну

значущість збереження і зміцнення здоров'я студентської молоді. Дослідники підкреслюють, що студентська молодь байдуже ставиться до змісту обов'язкових фізкультурних занять. Це свідчить про нагальну потребу розробки нових науково обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

У сучасних умовах реформування системи освіти в Україні фізична культура є важливим складовим елементом, що формує у студентської молоді основи здорового способу життя, а також сприяє їх успішній професійній адаптації.

Популярним видом фізичної активності як серед студентів, так і загалом серед молоді є футбол. Засоби футболу широко застосовуються для розвитку різних фізичних якостей. Він є важливим елементом навчальних програм з фізичного виховання в освітніх закладах. Проблеми застосування засобів футболу на заняттях фізичним вихованням присвячено багато досліджень. Зокрема, досліджували питання, пов'язані з використанням футболу у фізичному вихованні студентів, вивчали формування психофізіологічних можливостей на заняттях футболом, розглядали питання підготовки збірних команд ЗВО з футболу. У дослідженнях, проведених за кордоном, вивчали різні аспекти занять футболом зі студентами: оцінювали вплив різних видів рухової активності студентів, у тому числі і футболу, на інтенсивність занять, розглядали проблему організації поза навчальних занять футболом із студентами, доведено зацікавленість студентів у регулярній руховій діяльності, характерній для футболу.

Футбол, як командна спортивна гра, більшою мірою сприяє різнобічному фізичному розвитку юного спортсмена. Постійно змінюється ігрова ситуація, безперервна боротьба за м'яч пов'язані з найрізноманітнішими рухами і технічно-тактичними діями.

Рухова активність з використанням фізичних вправ у поєднанні з раціональним харчуванням та іншими заходами здорового способу життя залишається найдієвішим засобом, що перевищує можливості традиційної медицини у зміцненні здоров'я, профілактиці поширених захворювань та сприяє вирішенню комплексу важливих завдань, передусім пов'язаних із підвищенням якості професійної діяльності й повноцінним відпочинком. Водночас позитивний ефект у покращенні здоров'я забезпечують лише певні параметри означеної рухової активності за умови їх систематичного використання.

У вищих навчальних закладах систематичність рухової активності студентів забезпечується обов'язковими заняттями з фізичного виховання, що згідно з відповідними нормативними актами відбуваються двічі на

тиждень. Проте така кількість занять навіть при оптимальних параметрах не дозволяє досягати необхідного оздоровчого ефекту, що зумовлює потребу в додатковій руховій активності у поза навчальний час. Сучасна система підготовки фахівців високого рівня вимагає всебічного вдосконалення системи професійної орієнтації та підготовки, адже не завжди випускники вищих навчальних закладів виявляються готовими до професійної діяльності.

Заняття футболом розширюють можливості естетичного впливу на студентів, розвиваючи у них прагнення до фізичної краси, до творчих проявів, до естетично виправданої поведінки. Сьогодні краса футболу уособлюється не тільки в демонстрації техніки, у виконавській майстерності окремих гравців, в ефективному завершенні ігрових епізодів. Почуття прекрасного викликають і сам процес гри, його композиція, колективізм і взаємодії гравців.

Футбол – потужний засіб агітації і пропаганди фізичної культури і спорту.

Отже, особливо важливо, що великий об'єм рухів у футболі обумовлений високим емоційним фоном, який «являється важливим фактором, що підтримує інтерес до занять з фізичного виховання. Ось чому детальний аналіз використання засобів футболу в якості базового виду спорту, характеристика його засобів і сполучень з іншими видами спорту, з врахуванням їх «енергоємності» і оздоровчої ефективності, суттєво могла сприяти оптимізації навчального процесу з фізичного виховання студентів вищого педагогічного навчального закладу.

УДК 796

Шеховцова К.В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

KRUMP (КРАМП) ЯК ТАНЦЮВАЛЬНИЙ СТИЛЬ ФАНК-АЕРОБІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ “АЕРОБІКА” У ЗВО

На заняттях з фізичної культури у закладах вищої освіти багато студентів обирають спеціалізацію «аеробіка». Існує багато видів аеробіки. Але серед танцювальних можна відокремити фанк-аеробіку, що здобула прихильність багатьох студентів нашого вищого навчального закладу. Фанк-аеробіка — це комплекс аеробних вправ під музику з танцювальними елементами, запозиченими з різних видів танцю. Для студентської молоді дуже важливо не просто займатися своїм

оздоровленням, а й бути сучасними, дізнаватись кожного дня щось нове. Фанк-аеробіка включає такі стилі, як хіп-хоп, локінг, поппінг, крамп, рага джем, вакінг, брейк, джаз-фанк, тощо. Студенти все більше зацікавлені в різноманітні стилів на заняттях з фанк-аеробіки. Одним з багатьох стилей, що набуває популярності як серед дівчат, так і серед хлопців, став крамп. Отже що таке Krump (крамп)?

Krump (крамп) – порівняно молодий (що зародився на початку 1990-х років) американський вуличний танець, украй енергійний і різкий в своїй подачі. Завдяки експресивному характеру, krump незрідка лякає людей, що вперше зіткнулися з ним, і викликає негативне відношення. Проте, не дивлячись на зовнішню різкість, швидкість і агресію, крамп – це танець миролюбної, віруючої молоді південного округу Лос-Анджелеса, які, проживаючи в неблагонадійних умовах соціальної нерівності і проблем із законом, випліскували емоції і незадоволеність не за допомогою насильства і зброї, а в танцювальних баттлах. Назва стилю – K.r.u.m.p. – є абревіатурою вираження Kingdom Radically Uplifted Mighty Praise, що означає "Імперія Абсолютної Сили Духовної Похвали". Як самостійний стиль крамп сформувався на початку 2000. Американський кліпмейкер і фотограф Девід Ляшпель (David LaChapelle) доклав немало зусиль для того, щоб про андеграундний і украй далекий від популярної культури крамп визнав весь світ. Дізнався про цей стиль танцю під час зйомки кліпу для Христини Агілери (Christina Aguilera) Dirty. Танцюристи надихнули присвятити крампу невеликий документальний фільм під назвою "Krumped". Успіх короткометражки надихнув Девіда на створення повноформатної стрічки Райз (Rize), в головних ролях якої знялися безпосередньо Томмі Клоун (Tommy the Clown) - Krump, можна сказати, виріс з clowning і відрізняється від нього агресивнішою і драматичнішою манерою -Лил Томі (Lil Tommy), Леппі (Larry), Лил Сі (Lil C), Тайт Айз (Tight Eyez), Бейбі Тайт Айз (Baby Tight Eyez), Лил Мама (Lil Mama) і Міс Пріссі (Miss Prissy). Незабаром танцюристи krump стали героями відеокліпів "Hung Up" Мадонни (Madonna), "i'm Really Hot" Міссі Елліотт (Missy Elliott), "Hey Mama" The Black Eyed Peas, "Galvanize" групи Chemical Brothers і комерційних танцювальних телешоу So You Think You Can Dance і America's Best Dance Crew. Черговим доказом визнання krump в американській танцювальній індустрії стала перемога Бостона крампера Рассела Фергюсона (Russell Ferguson) на шостому сезоні досить консервативного SYTYCD в 2009 році.

Стиль krump будується на варіаціях 4 базових рухів: chest pop (рухи і удари грудною клітиною), stomp (потужні і нищівні кроки і удари ногами), jabs (часті короткі удари передпліччя або всієї руки), arm swings

(різкі і потужні рухи руками, що імітують удари по супернику). Безпосередньо хореографія в krump зустрічається рідко. Будучи вуличним танцем, крамп ґрунтується на freestyle (імпровізація). Засновник крампа Tight Eyez розповідає, як зі всього трьох базових рухів можна побудувати просту зв'язку і вкласти у неї сенс: «Stomp дає тобі енергію, chest pop передає її далі, а arm swing як би закінчує цей цілісний рух фінальним вибухом».

Різкий і агресивний характер крампа відбивається і в одязі, який вибирають його танцюристи - мішкуваті джинси з щільного матеріалу, що тримає форму, великі футболки з яскравими малюнками, що "говорять", і написами, масивні кросівки, бейсболки з прямими піддашками, бандани, браслети і намисто. Колірна гама: контрастні поєднання чорного, червоного і білого з використанням інших яскравих кольорів.

Висновки: отже, цей яскравий і неординарний стиль танцю Krump (крамп) ввійшов не тільки до програм зі спортивної аеробіки в категорії «Фанк» ФУСАФ (Федерації зі спортивної аеробіки та фітнесу), а й до програм з фізичної культури спеціалізації «аеробіка». Саме завдяки різноманітності стилів фанк-аеробіки, кожен студент (як дівчата, так і особливо хлопці) може вподобати стиль крамп, що повною мірою висвітлює його індивідуальність, а також є чудовим видом аеробіки, що допомагає студентам залишатися в тонусі навіть після затяжного навчального процесу, працює з м'язами тулубу, рук та ніг. Завдяки амплітудним рухам, стрибкам, стомпам зміцнюють їх та впливають на координацію рухів. Та найголовніше: заняття фанк-аеробікою розвивають музичний слух і почуття ритму, збагачують студентів новими знаннями музичної та хореографічної культури, зміцнюють здоров'я та покращують настрій та самопочуття.

УДК 796

Шеховцова К.В.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

LOCKING (ЛОКІНГ), ЯК ТАНЦЮВАЛЬНИЙ СТИЛЬ ФАНК-АЕРОБІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ “АЕРОБІКА” У ЗВО

В сучасному житті студентської молоді дуже важливо крокувати вперед у різних сферах свого життя, розвиватися, постійно дізнаватися про щось нове. Так, на заняттях фізичної культури спеціалізації «Аеробіка» у ЗВО дуже цікаво пізнавати нові стилі одного з напрямків

танцювальної аеробіки фанк-аеробіки, який дуже швидко знайшла прихильників з боку студентів. Фанк-аеробіка — це комплекс аеробних вправ під музику з танцювальними елементами, запозиченими з різних видів танцю. Фанк-аеробіка включає такі напрямки сучасного танцю - хіп-хоп, локінг, поппінг, крамп, рага джем, вакінг, брейк, джаз-фанк, вакінг, тощо. Розглянемо один з танцювальних стилей Locking (локінг).

Locking (локінг (спочатку "кемпбеллокінг") — фанковий стиль танцю, асоційований також з хіп-хопом. Назва цього стилю прийшла з англійсько "lock"- (замок), так стали називати поєднання швидких рухів і замирання в імпровізаційних позиціях на короткий час, а потім продовження рухів з тією ж швидкістю. Цей стиль заснований на швидких і чітких рухах рук і більш м'яких рухах стегон і ніг. Рухи амплітудні, дуже ритмічні і завжди тісно прив'язані до музики. Локінг орієнтований на подання: танцюрист намагається взаємодіяти з публікою, посміхається, вітає всіх, і часом, веде себе досить комічно. Локінг можна танцювати сольо, дуєтом або в команді з кількома танцюристами. Локер може посміхатися під час виконання, щоб підкреслити комічний характер танцю; але іноді серйозність танцюриста буде підкреслювати його упор на техніку. Танцюристів цього стилю називають локери. Локери дотримуються особливого стилю в одязі, люблять яскравий одяг в смужку і підтяжки.

Спочатку локінг танцювали під фанкову музику, наприклад, музику Джеймса Брауна. Фанк - основний стиль музики, під яку танцюють локери, і використовується в багатьох міжнародних танцювальних змаганнях, таких як Juste Debout у Франції. Всі рухи в локінгу засновані на контрасті безлічі швидких рухів і, навпаки, плавних і уповільнених рухів, доповнених уявленнями в стилі пантоміми і грою на публіку. Локінг включає в себе досить багато акробатичних і фізично складних елементів, таких як приземлення на одне коліно або спліт (split).

Історія локінгу почалася з однієї людини на ім'я Дон Кемпбелл. В кінці 1960-х він поставив танок, змішавши кілька стилів, і при виконанні додав власний рух, який тепер відомий як "lock". Цей рух було створено випадково: кожен раз, коли Дон Кемпбелл не міг зробити рух "The Funky Chicken", він зупинявся в певній точці, переміщуючи руки вниз. Він не міг виконувати танець швидко, тому що не пам'ятав, який рух ішов далі. Навіть взаємодію з публікою було придумано спонтанно: коли люди стали сміятися над його незвичними рухами, він став показувати на них пальцем (тепер цей рух відомо, як "point"). Інші важливі риси стилю: хвилі руками, "glide" глайди, коли ноги ковзають по підлозі, змінюючись і перехреснюючись, підняття з підлоги кепі або капелюха. Дон Кемпбелл

придумав всі ці завмирання, орієнтуючись на свій неповторний ритм, і додав оригінальні рухи, такі як точки і хлопки. Інші танцюристи також використовують цей стиль, створюючи нові рухи, але головна характерна риса локінгу - невелика пауза і продовження руху на другий або четвертий біт за рахунком. Дон додав в ці рухи своє уявлення, і вони незабаром стали популярні.

Одержаний танець назвали Кемпбеллокінг, а пізніше скоротили до "Локінг". На початку 1970-х рр. це поклало початок створенню локерських танцювальних колективів, зокрема, команди Кемпбелла, "The Lockers". Танцюристи-локери: Джиммі "Скубі Ду" Фостер, Грег "Кемпбеллок молодший" Поуп, Тоні "Гоу-гоу" Льюїс, Фред "Пінгвін" Беррі, Лео "Флуки Люк" Вільямсон, Дамита Джо Фрімен та інші також допомогли у створенні танцювальної бази і стилю локерів.

В одязі танцюристів поєднуються яскраві смугасті шкарпетки, штани до колін на підтяжках, яскраві барвисті атласні сорочки з великими комірами, великі барвисті метелики, гігантські кепки і білі рукавички.

Висновки: Сьогодні Locking (локінг) ввійшов не тільки до програм зі спортивної аеробіки в категорії «Фанк» ФУСАФ (Федератії зі спортивної аеробіки та фітнесу), але й до програм з фізичної культури спеціалізації «Аеробіка». Цей стиль користується особливою популярністю у активної, енергійної молоді, хлопців та дівчат. Відрізняється енергійністю, виразністю і досить серйозною фізичною підготовкою на уроках фізичної культури зі студентами. Locking (локінг) є чудовим танцювальним стилем фанк-аеробіки, досить добре впливає на поставу, покращує координацію рухів, а музичний супровід його має приємні легкі мотиви, що допоможуть розслабитись та покращать настрій.

УДК 796.32

Шипенко А.О.

викл.НУ «Запорізька політехніка»

ІГРОВА ПІДГОТОВКА ГАНДБОЛІСТІВ

Ігрова підготовка в гандболі включає в себе тренувальний та змагальний процеси, які об'єднують всі види підготовки в єдину систему для досягнення високих індивідуальних та командних спортивних результатів.

Завдання ігрової підготовки: послідовне об'єднання техніко-тактичних прийомів у модельні ігрові ситуації, де взаємодіють активно чи пасивно нападаючі та захисники; адаптація прийомів, що вивчаються, до

жорстких ігрових умов в одно- та двобічних навчальних і контрольних іграх; удосконалення в умовах підвищеної швидкості та складності комбінованих рухових нападаючих дій за ігровим амплуа при наявності жорстких захисних дій; досягнення зіграності, сумісності та психічної стійкості до збиваючих чинників в іграх з сильним суперником.

Послідовне оволодіння прийомами гри та їх об'єднання у логічну техніко-тактичну дію пов'язане з удосконаленням програм дій, спрямованих на реалізацію окремих конкретних ігрових ситуацій. Далі ці комбіновані техніко-тактичні дії уточнюються та імпровізуються у нестандартних ігрових ситуаціях. Цей процес удосконалення має бути керованим та контрольованим з боку тренера.

У становленні індивідуальної майстерності юних гандболістів тренер повинен коректувати окремі недоліки, наприклад у таких напрямках:

- недостатньо високий зріст гравця можливо компенсувати цілеспрямованим розвитком швидкості реакції, швидкісно-силових можливостей, а також сміливістю та агресивністю;

- у високорослих підлітків часто сповільнена рухлива реакція та недостатньо висока швидкість бігу. Ці вади компенсуються вдосконаленням стрибучості, силою та точністю кидка м'яча у ворота, а в окремих гравців - здатністю агресивно діяти у захисті та блокувати кидки м'яча у стрибку;

- нестача володіння сильним кидком з далеких відстаней компенсується віртуозним володінням відволікаючими діями на кидок та передачу м'яча, а також високою активністю, рухливістю при переміщеннях і створенням сприятливих можливостей для кидків м'яча з далеких відстаней іншими гравцями;

- недостатнє тактичне мислення компенсується сильними кидками з далеких відстаней та відповідною тактикою гри всієї команди.

Тренери, працюючи з молодими гандболістами, реалізують принцип компенсації вже на початкових етапах підготовки, починаючи з вивчення можливостей своїх учнів, а потім розпочинають формування індивідуальних техніко-тактичних дій та вибір ігрового амплуа у команді, спираючись на ті фізичні якості та здібності, які найбільш розвинуті.

Ігрова підготовка на початковому етапі навчання студентів у вищих навчальних закладах полягає, насамперед, у необхідності як можна швидше поєднати прийоми гри з тактикою їх застосування у найпростіших умовах:

- ловля м'яча з швидким відходом та веденням вліво-вправо, вперед-назад;

- ведення м'яча з швидким переходом на низьке та високе ведення;
- обведення вліво-вправо, вперед-назад;
- передача м'яча після ведення з одного, двох та трьох кроків вліво-вправо, вперед-назад;

- перекидання захисника в стрибку та ін.;
- кидки м'яча з одного, двох та трьох кроків під різним кутом до воріт з різних відстаней, після ведення, передачі, з пасивним та активним захисниками, у контратаках з вихідним захисником, блокуючим і жорстко атакуючим захисником, з відволікаючими діями, з відходом вліво-вправо тощо. Такі комплексні вправи виконуються з коректуванням з боку тренера на вірність техніки, швидкості та спритності рухів;

- застосовуються естафети з м'ячем та без м'яча з елементами техніки й тактики гри в гандбол, що включають обігравання суперника. У цих комплексних вправах моделюються ігрові моменти. Накопичення таких логічних рішень значно поширює рухову ігрову діяльність юних гандболістів, що ефективно підвищує рівень індивідуальної майстерності юних спортсменів. З цією метою проводяться ігри з використанням методу імпровізації, що включає в себе вільний вибір дій кожним гравцем.

Отже, засоби та методи теоретичної підготовки юних гандболістів включають:

- вивчення практичної діяльності кращих гравців (перегляд відеозаписів ігор кращих команд світу);

- бесіди - командні, групові та індивідуальні;

- переконання щодо переваги чи недоліків окремих рухових можливостей та на цій підставі удосконалення індивідуальної майстерності;

- педагогічні спостереження; аналіз проведених ігор із зазначенням недоліків та визначення завдань на подальше тренування;

- розбір тактичних індивідуальних, групових та командних дій при гри у захисті, нападі та гри воротаря

**МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ НАВЧАННЯ РУХОВИХ ДІЙ
В ГАНДБОЛІ СТУДЕНТІВ У ЗВО**

Одним з найактуальніших питань фізичної підготовки студентів є пошук шляхів підвищення ефективності процесу навчання руховим діям. Незважаючи на широкий спектр досліджень, інтенсивний розвиток гандболу й наявність висококваліфікованих і досвідчених фахівців із гандболу, сьогодні недостатньо вивчена проблема розробки та впровадження технологій формування рухових умінь і навичок студентів у процесі занять гандболом. Оскільки спортивні ігри і гандбол зокрема є одним з пріоритетних напрямків в студентській програмі, то проблема фізичної підготовки студентів, а також майбутніх вчителів фізичного виховання, тренерів ДЮСШ саме в цій галузі стоїть дуже гостро. Для удосконалення процесу навчання елементів техніки гри в гандбол необхідна чітка система, яка б визначала зміст заняття, використовувала найсучасніші засоби, методи і форми навчання, та надавала можливість регулювати послідовність виконання складно-координаційних рухових дій, умінь та навичок.

Систематизація даних про загальну структуру процесу навчання руховим діям та основні етапи формування руховим навичкам дозволили побудувати модель управління процесом навчання студентів елементів техніки гри в гандбол.

Для того, щоб ефективно визначати дидактичну лінію, ставити й розв'язувати завдання освітньої діяльності, потрібно знати стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості, оскільки характеристика об'єкта педагогічних впливів є вихідною умовою організації раціонального навчального процесу. Так, на студента у процесі навчання здійснюють вплив об'єктивні компоненти: медико-біологічний, психічний, фізичний та мотиваційний. Вони існують не залежно один від одного та складаються з окремих факторів, які опосередковано, шляхом прямої дії на об'єкт, сприяють активному засвоєнню програмового навчального матеріалу, або ускладнюють процес протікання навчального процесу.

Загальна фізична підготовленість передбачає розвиток рухових якостей, що забезпечує успіх при виконанні фізичних вправ та ефективного оволодіння елементами техніки гри в гандбол (різновиди переміщення, передачі та ловіння м'яча, ведення та кидки м'яча у ворота

з різних відстаней). Достатньо високий рівень розвитку різних видів витривалості, швидкості, сили, гнучкості та координаційних здібностей є передумовою для успішного засвоєння студентами нових рухових умінь та навичок.

Наявність у студентів певного рухового досвіду є одним з базових показників в процесі навчання елементів техніки гри в гандбол. Руховий досвід безпосередньо залежить від рівня рухової активності і мотивації до навчання, арсеналу рухових умінь та навичок, та є основою для успішного засвоєння нових рухів, прискорюють сприйняття та полегшують процес навчання.

Від індивідуальних особливостей психіки великою мірою залежить успішність навчального процесу. При опануванні елементів техніки гри в гандбол студент повинен навчитися регулювати свої дії на основі зорових, м'язових, слухових, тактильних і вестибулярних відчуттів та сприйняття. У нього розвивається рухова пам'ять, мислення, увага, воля та здібність до саморегуляції психічних процесів. Соціальні компоненти сформовані особливостями життя студента: матеріальними умовами, умовами проживання. А також мотивацією студента до процесу навчання, яка забезпечує його свідому й активну участь у оволодінні фаховими знаннями, вміннями та навичками для використання їх у подальшій професійній діяльності.

Важливим моментом у навчанні елементів техніки гри в гандбол, що підвищує його ефективність, є можливість здійснення прогнозування рівня навчальних досягнень. Так вивчення та аналіз окремих компонентів, що діють на студента в процесі навчання, дозволяє викладачу отримати кінцевий результат за допомогою складання тестових практичних нормативів зі сформованості рухового вміння та перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу.

Таким чином медико-біологічні, психофізичні та соціальні компоненти мають значний вплив на студента в процесі оволодіння ним руховими діями, зумовлюючи ступінь свідомої та активної участі та психологічну готовність до засвоєння навчального матеріалу з виду спорту «Гандбол».

УДК 796.062

Щербій С. А.

старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

**ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО
ПІДХОДУ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ
НУ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

В даний час спостерігається погіршення стану здоров'я учнівської молоді, багато в чому пов'язане з відсутністю мотивації до занять фізичною культурою у молодих людей, і як наслідок, з малорухливим способом їх життя. Тому на перший план виступає розв'язання проблеми залучення молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом, постановки процесу фізичного виховання у ЗВО на новий, вищий рівень на основі зміни його змісту, переосмислення діяльності викладача з фізичної культури.

Необхідність перебудови фізичного виховання студентської молоді продиктована чинниками прогресуючого зростання захворюваності серед молодого покоління, критичного зниження рівня їх фізичного розвитку і фізичної підготовленості. В сучасних умовах в процесі фізичного виховання у ЗВО, найвищою цінністю має стати студент з його індивідуальними здібностями. Університетська система фізичного виховання повинна створити максимально сприятливі умови для розвитку у молодій людини не тільки фізичних, а й виховання духовних, моральних якостей. На думку вчених в області теорії і методики фізичного виховання, найважливішою вимогою до навчального заняття з фізичної культури в сучасних умовах є реалізація диференційованого підходу до навчання на основі врахування рівнів їх фізичного розвитку, фізичної підготовленості, вікових особливостей розвитку, стану здоров'я.

Мета дослідження - розробити і експериментально обґрунтувати зміст і форми організації диференційованого фізичного виховання студентської молоді НУ «Запорізька політехніка» на основі врахування їх функціонального стану і фізичної підготовленості.

Педагогічний експеримент проводився на базі НУ «ЗП» протягом 2018/2019 навчального року. У експерименті взяли участь 70 студентів 1-2 курсів НУ «Запорізька політехніка» (юнаки). На основі врахування рівня функціональної і фізичної підготовленості студенти експериментальної групи були розподілені на підгрупи. Для організації в експериментальній групі диференційованого підходу на основі врахування функціонального стану і рівня фізичної підготовленості, студенти початкових курсів на заняттях вивчали:

- індивідуальні особливості фізичного розвитку і фізичної підготовленості тих, що займаються;

- було сплановано зміст навчального матеріалу для різних підгруп за допомогою карток-завдань;

- уло застосовано інтерактивне навчання.

У контрольній групі диференціація студентів на підгрупи в залежності від їх функціональної і фізичної підготовленості не проводилась. В обох групах студенти протягом навчального року програмний матеріал з фізичної культури був реалізований повною мірою.

На підставі попереднього тестування в першу підгрупу експериментальної групи були включені студенти, у яких був високий рівень фізичної підготовленості та задовільний фізичний стан (на високому рівні). У другу підгрупу - студенти, у яких рівні функціональної і фізичної підготовленості були на середньому рівні. Третя підгрупа складалася зі студентів з низьким рівнем фізичної підготовленості і фізичного розвитку (нижче середнього рівень). Для обґрунтування ефективності диференційованого підходу, на основі врахування рівня функціонального стану організму і фізичної підготовленості студентів початкових курсів, у процесі проведення педагогічного експерименту було порівняно показники розвитку всіх фізичних якостей і функціональної підготовленості студентів експериментальної групи з показниками контрольної.

Встановлено спрямований вплив фізичних вправ на функціональну активність організму студентів експериментальної групи за допомогою підвищення їх рухової активності, цілеспрямованої зміни параметрів навантаження та відпочинку.

Таким чином, прогресуюче погіршення стану здоров'я студентської молоді, зниження мотивації до занять фізичною культурою і спортом, диктує необхідність зміни змісту занять по фізичній культурі, яке формується на основі диференціації студентів, на основі первинних, розгорнутих досліджень з визначення рівня фізичного стану студентів, зокрема функціонального стану, фізичної підготовленості. Диференційовані програми фізичного виховання студентів повинні включати вправи оздоровчої спрямованості, вправи спеціальної спрямованості на розвиток фізичних якостей, причому акцентованого впливу на слабо розвинені фізичні якості за показниками фізичної підготовленості. Висока мотивація супроводу виконання вправ формується за допомогою включення до змісту диференційованих програм фізичного виховання вправ з видів спорту, які найбільш

привабливі і цікаві студентській молоді. Реалізація диференційованого підходу у фізичному вихованні студентів дозволить підвищити темпи і ефективність тренувального впливу. В цілому це сприятиме підвищенню рівня фізичної підготовленості студентів, досягненню максимального оздоровчого ефекту, тобто поліпшенню функціональних показників організму молодих людей.

УДК 796.075.2/796.077.5

Бондаренко К.О.,¹ Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. УФКС-318, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У СТУДЕНТІВ ЗВО

Сьогодні багато навчальних закладів переходить на сучасні методи навчання, в тому числі це стосується фізичного виховання. Основне завдання фізкультурно-спортивної роботи полягає в тому, щоб долучити студентів до здорового способу життя та прищепити інтерес до фізкультурно-спортивної діяльності. Це, в свою чергу, справить вплив на вироблення навичок регулярних занять фізичними вправами, сприяння емоційному, інтелектуальному, моральному і естетичному розвитку особистості, формування творчих здібностей. На отримання даних результатів і орієнтуються сучасні підходи до фізичного виховання.

Методи та організація дослідження. У даному дослідженні використовувалися практичні методи, такі як спостереження за проведенням занять з фізичного виховання, опис результатів дослідження, а також бесіди зі студентами та викладачами кафедри олімпійських та не олімпійських видів спорту національного університету «Запорізька політехніка» на предмет організації занять фізичного виховання. Також використовувалися і теоретичні матеріали, що обумовлюють правильну організацію занять для студентів.

Результати дослідження. Метою фізичного виховання у закладах вищої освіти є оволодіння студентами основами індивідуальної фізичної культури, під якою розуміється органічна єдність знань, потреб та мотивів, оптимальний рівень здоров'я, фізичного розвитку та рухових здібностей кожної людини. Сутність сучасних підходів до фізичного виховання полягає в особистісно-орієнтованому характері навчання, індивідуальному підході до кожного студента при організації занять фізичною культурою, у формуванні усвідомленої потреби у фізкультурно-

оздоровчій та спортивно-творчій діяльності. Це означає, що для кожного студента має бути створена індивідуальна освітня траєкторія, яка враховує індивідуальний тип статури, фізичну підготовленість, стан здоров'я, а також особливості психічного розвитку. Знаючи особливості фізичного розвитку студентів, заняття фізичною культурою будуються на індивідуалізації та диференціації навчання. У національному університеті «Запорізька політехніка» реалізуються кілька підходів, на яких будується Фізичне виховання студентів.

Перший підхід головним чином орієнтується на отримання і засвоєння студентами певних знань у сфері фізичної культури і спорту, а також рухових умінь і навичок. Для цього на перших курсах усіх напрямків проводяться лекції з фізичної культури, в ході яких учні можуть не тільки ознайомитися з теоретичними матеріалами, а й дізнатися про програми, які може їм запропонувати університет.

Другий підхід полягає в тому, що в університеті розклад всіх груп будується таким чином, щоб забезпечити значимий тренувальний ефект і високий рівень фізичної підготовки шляхом поступового збільшення обсягу обов'язкових занять фізичною культурою.

Третій підхід заснований на тому, що в університеті раціонально поєднується час на навчальну та спортивно-секційну діяльність студентів. Якщо студент хоче займатися будь-яким певним видом спорту, записатися на будь-які певні спортивні збірні або взяти участь в будь-якому університетському чемпіонаті, він може отримати звільнення від основних занять з фізичного виховання. Залік з даної дисципліни в такому випадку буде проходити в тій секції, в якій студент займається. У разі отримання будь-яких спортивних досягнень залік ставиться автоматично.

Четвертий підхід полягає в тому, що вищою цінністю для університету є здоров'я студентів, відповідно до якого виробляється індивідуальна програма з певним рівнем фізичних навантажень на заняттях. Також важливий рівень фізичного розвитку та підготовленості студентів, який перевіряється на перших заняттях I курсу для кожного студента.

Висновки. Можна сказати, що в багатьох закладах вищої освіти, зокрема національному університеті «Запорізька політехніка», фізична культура стає все більш важливою і значною частиною навчання студентів, тому керівництво намагається уважно відстежувати і застосовувати сучасні підходи, які орієнтуються в першу чергу на особистість студента, його фізичну підготовку, здоров'я і, що найбільш характерно, на його бажання. В НУ «Запорізька політехніка», незважаючи на свою економічну спрямованість, реалізуються всі сучасні програми

навчання, що дозволяють студенту вільно вибирати собі спортивну спрямованість, якщо його не влаштовують звичайні заняття фізкультурою. Університет щорічно влаштовує різні спортивні змагання, такі як спортивне свято «Битва інститутів» та традиційні флешмоби «Зарядка з ректором», для залучення все більшої кількості студентів до активних занять фізичною культурою, зміцненню свого здоров'я.

УДК 796.011.3

Бойко Р.В.¹, Мотуз С.О.²

¹ студ. гр. КНТ-518, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

САМОСТІЙНІ ЗАНЯТТЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів є складовою освіти й виховання, а також одним із важливих засобів різнобічного та гармонійного розвитку студентської молоді. Сьогодні серед студентів часто спостерігається несерйозне ставлення до особистої фізичної підготовки, стану свого здоров'я. Близько 50% студентів вищих навчальних закладів мають відхилення в стані здоров'я, фізичному розвитку та фізичній підготовленості. Більшість з них, склавши залік з фізичного виховання, надалі не використовують засоби фізичної культури. Самостійні заняття студентів фізичною культурою повинні спрямуватися на зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, оволодіння уміннями та навичками, удосконалення професійної діяльності, формування соціальної активності та свідомості. Самостійні заняття фізичними вправами рекреативної спрямованості студентів ВНЗ є не додатковим навантаженням, а розвантаженням нервової системи, що переключає студентів із розумової праці на фізичну. Їх проводять студенти у вільний від навчання час на основі повної добровільності й ініціативи (за бажанням) або як завдання викладача (домашнє завдання). Заняття проводяться 3-4 рази на тиждень по 30-40 хвилин, їх скасовують у дні, коли за розкладом є навчальні заняття із фізичного виховання. Самостійні заняття впродовж дня проводяться для забезпечення працездатності, відновлення після певного навантаження, психорегуляції та корекції емоційного стану. Крім того, у неділю, у неділю виконання фізичних вправ можна замінити на участь в змаганнях, одноденних туристичних походах, лижних або велосипедних прогулянках. Велике значення для успішного оволодіння навчальним матеріалом, підвищення

рівня життєдіяльності має правильна організація праці та відпочинку, здоровий спосіб життя, який поряд з заняттями фізичними вправами передбачає відмову від багатьох шкідливих звичок. Для організації самостійних тренувальних занять студентам необхідно надати певні знання й уміння та методичні поради. Найбільш проста й доступна форма індивідуальних самостійних занять – ранкова гігієнічна гімнастика.

УДК 796/799

Бурлай Д. А.¹, Путров О. Ю.²

¹ студ. гр. Е - 418а, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ПОЗА МЕЖАМИ ЗВО

Проблема здоров'я, формування здорового способу життя зростаючого покоління України належить до найактуальніших проблем, вирішення якої обумовлює майбутнє держави й подальше існування нації насьогодні. Ця проблема тісно пов'язана з рівнем розвитку держави та її місцем серед когорти провідних країн світу. Вироблення належного ставлення до свого здоров'я є важливою умовою оздоровлення студентів. Виховувати його важливо саме у школі та ЗВО, бо це єдині навчальні структури, через які проходить більшість молоді країни.

Відомий факт, що стан здоров'я людини на 60% залежить від способу життя. Тому одним із елементів поліпшення стану здоров'я людини є дотримання здорового способу життя (ЗСЖ), який спрямований на збереження здоров'я людини, профілактику хвороб і зміцнення людського організму в цілому.

Існує ряд пропозицій та ідей щодо поліпшення спортивного рівня розвитку студентів та більшого заохочення молоді вести здоровий спосіб життя.

При університетах цілком можливо створювати спортивні секції для тих учнів, яким подобається займатися спортом. Завданням таких секцій є виховання інтересу до занять спортом поза традиційного курсу фізичної культури, а також підвищення рухової активності молоді, підготовка студентів до участі в районних та міських змаганнях за команди власного вищого навчального закладу. Особливо масовий характер позакласна та позастудентська фізкультурно-оздоровча й спортивна діяльність може цілком бути запроваджена через масові заходи, що можуть проводитися в вільні поза навчання дні, такі як

природничі екскурсії, прогулянки, студ походи, квести, рухові ігри на свіжому повітрі, атракціони, катання на санчатах та лижах узимку, масові відвідування катка, фізкультурні свята та спортивні змагання. Слід зазначити, що дані заходи будуть мати позитивний вплив на здоров'я студентів університету та сприятимуть організації правильного відпочинку в житті молоді поза ЗВО.

Також важливим і цікавим видом позакласної діяльності молоді є проведення спеціальних спортивних змагань, що передбачаються річним планом заздалегіть, які в свою чергу мотивують та сприяють залученню студентів до систематичних позакласних занять фізичними вправами вдома. У програму змагань можна віднести такі традиційні командні ігри, як футбол, баскетбол й волейбол чи менш традиційні, такі як гімнастика, фігурне марширування, вправи з рівноваги, стрибки у висоту й довжину, метання м'яча, легка атлетика тощо. Звичайно ж дані спортивні змагання повинні мати дух свята, які в свою чергу мають одночасно підвищувати загальну фізичну підготовленість молоді навчального закладу та зміцнювати колектив й командний дух студентів, які навчаються разом.

Крім того, необхідним є регулярне проведення спеціального курсу лекцій, який буде спрямований на заохочення студентів щодо дотримання здорового способу життя, а саме дотримання здорової моделі харчування та фізичної активності поза учбових закладів. Окремо також повинен проводитись курс лекцій щодо шкідливого впливу алкоголю, наркотичний речовин та тютюнових виробів на молодий організм студентів.

Тому, можна зробити чіткий висновок, що спортивно-масова робота щодо заохочення молоді дотримання здорового образу життя є вкрай необхідною сьогодні. Метою є оздоровлення й масове залучення студентів до занять фізичною культурою та спортом як в ЗВО, так і поза ними; впровадження нових форм і методів організації й проведення фізкультурно-масової та спортивно-оздоровчої роботи; формування й розвиток пізнавальних інтересів студентів щодо формування здорового способу життя; організація широкої та діючої пропаганди фізичної культури та туризму.

УДК 796/799

Бурлай Д. А.¹, Путров О. Ю.²

¹ студ. гр. Е - 418а, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Курс фізичної культури сьогодні в ЗВО є одним із визначальних чинників подальшого суспільного життя молоді, важливим елементом освіти, виховання й охорони здоров'я в цілому. Основною метою дисципліни «Фізичне виховання» в ЗВО є підготовка здорових, високоосвічених, активних, студентів, які у майбутньому будуть готові до високопродуктивної діяльності.

Фізична культура, як культура в цілому, не дана суспільству від природи, а є наслідком суспільної та індивідуальної творчості кожного. Але слід зазначити, що найчастіше терміном «Фізична культура» називають процес, спрямований на підготовку молоді до життя та праці шляхом виконання ряду фізичних вправ, використання цілющих сил природи, особистої і громадської гігієни та певного раціонального побуту і праці.

Неодноразово підкреслювалося, що поряд з нераціональною організацією режиму харчування однією з важливих причин передчасного старіння і порушення нормальної діяльності організму є недостатня рухова активність молоді. Малорухливий спосіб життя, в першу чергу призводить до зміни стану серцево-судинної системи студентів. Недаття рухова активність у певній степені обумовлена сучасним способом життя. Через це і виникає необхідність у вишукуванні найбільш раціональних фізіологічних методах боротьби з недостатком рухової активності. Одним з таких засобів являється фізична культура, яка компенсує недостатню рухову активність, що особливо важливо у старому і похилому віці, коли за рахунок звичайного старіння у визначеній системі обмежуються рухові можливості людини. Найбільш розповсюдженою формою занять фізкультурою для осіб середнього похилого віку являється групи здоров'я, яка створюється у виробничих колективах, спортивних організаціях, на стадіонах, самостійні заняття оздоровчим бігом, ходьбою; загартування і насамперед ведення здорового способу життя.

Вивчення факторів, які впливають на здоров'я людини, показують, що 50% складають фактори, які характеризують спосіб життя людини, 20% -гігієнічні, 20% - спадковість і тільки 10% залежить від стану медицини. Відповідно спосіб життя займає провідне місце в детермінації

здоров'я і змінюючи спосіб життя, людина сама може впливати на своє здоров'я. Під способом життя розуміється сукупність форм діяльності, посередником яких виражає своє існування особистість, індивід, соціальної групи (студенти, робітники, службовці і т.п.), суспільство. Встановлено, що здоровий спосіб життя робить життя якісно кращим, збільшує його тривалість.

Тому, можна зробити фундаментальний висновок, що курс фізичного виховання в ЗВО країни має низку незаперечних переваг та є незаперечно необхідним.

УДК 796

Гонтар Ю. Р.¹, Журавльов Ю. Г.²

¹ студ. гр. УФКС-319, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. наук. з фіз. вих., старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ГИРЬОВИКІВ

З метою постійного зростання спортивних результатів, а також їх прогнозування необхідне систематичне планування навчально-тренувального процесу.

Воно може бути:

- а) перспективним - на тривалий період;
- б) поточним - в межах одного року;
- в) оперативним - на місяць, тиждень, окреме тренування;

Планування має здійснюватися з урахуванням календаря спортивних змагань, а також рівня підготовленості тих що займаються. Цілорічне тренування спортсмена-гирьовика зазвичай ділиться на два піврічних циклу:

- перший цикл має два періоди: підготовчий і змагальний;
- другий цикл має три періоди: підготовчий, змагальний і перехідний.

У процесі одного більшого циклу спортивних тренувань проводиться спочатку загальна фізична підготовка, а потім на її основі будується фундамент, на базі якого в свою чергу досягають високого рівня розвитку фізичних якостей займаються.

У підготовчому періоді робота спрямована на зміцнення здоров'я, створення передумов для успішного оволодіння технікою рухів, підвищення загальної і спеціальної підготовленості, виховання високих

морально-вольових якостей, а також підвищення знання в області теорії, методики, фізіології, гігієни гірського спорту.

У піврічному циклі підготовчий період триває до трьох місяців:

- на першому ступені $1/2$ цього періоду тренування будується як, що половина навантаження проходиться на розвиток сили, а інша половина на розвиток загальної витривалості.

- на другому ступені $2/3$ навантаження припадає на розвиток силової витривалості і $1/3$ - на розвиток сили.

Змагальний період в піврічному тренувальному циклі триває 1,5- 2 місяці.

Цей період ділиться на три етапи:

- на першому етапі $2/3$ навантаження припадає на розвиток силової витривалості і $1/3$ - на розвиток сили.

- на другому етапі $3/4$ навантаження проходиться на силову підготовку і $1/4$ - на розвиток сили.

- на третьому етапі (зазвичай 2-3 тижні) все навантаження спрямована на розвиток силової витривалості (основну частину займають класичні вправи з гирями).

У короткочасному змагальному періоді (1-2 змагань) обсяг та інтенсивність тренувального навантаження стабілізують і підтримують на постійному рівні, а якщо змінюють, то незначно.

У тривалому змагальному періоді, коли протягом приблизно п'яти місяців спортсмен виступає в трьох і більше змаганнях, дуже важко постійно підтримувати високий рівень тренуваності організму та спортивну форму. У цьому випадку виникає необхідність у застосуванні проміжних етапів, так званих змагальних мікроциклів.

Кожен мікроцикл передбачає тимчасове зниження об'єму та інтенсивності тренувального навантаження після кожного виступу на змаганнях. Залежно від проміжку часу між змаганнями зниження навантаження може бути протягом 10 або більше днів (розвантажувальний мікроцикл).

Чергування вправ дозволяє акцентувати увагу на слабких місцях у підготовці та усувати їх, що також сприяє підтримці спортивної форми в змагальному періоді.

У змагальному періоді скорочується частка вправ загальної фізичної підготовки. Загальний обсяг навантажень зменшується в порівнянні з другим ступенем підготовчого періоду, а інтенсивність продовжує зростати. За 7-10 днів до змагань знімається обсяг і інтенсивність навантажень, а за 1-3 дні спортсмену дається повний відпочинок.

Перехідний період в піврічному циклі триває до 4-х тижнів. Він завершує цикл підготовки гирьовики і є сполучною ланкою між циклами. У цей період зберігається на певному рівні частка загально-фізичних вправ, а також застосовуються вправи з інших видів спорту (легкої атлетики, плавання).

У перехідному періоді найбільш доцільно проводити заняття комплексної спрямованості з широким застосуванням ігрового методу, зміною засобів і місць занять. В кінці перехідного періоду навантаження поступово збільшуються, зменшується обсяг вправ для активного відпочинку, спортсмен налаштовується на активну роботу в майбутньому підготовчому періоді.

Основна спрямованість в перехідному періоді виражається в зменшенні обсягу й інтенсивності навантаження. Необхідно уникати однотипного, монотонного навантаження, що перешкоджає активному відпочинку. Одне із завдань перехідного періоду - аналіз роботи, проведений протягом тренувального року. При плануванні навантажень на тому чи іншому етапі підготовки наступного тренувального року обов'язково враховують всі виявлені помилки і прорахунки.

УДК 796

Гонтар Ю. Р.¹, Ремешевський О. В.²

¹ студ. гр. УФКС-319, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК М'ЯЗІВ КИСТЕЙ ТА ПЕРЕДПЛІЧ У ГИРЬОВОМУ СПОРТІ

На основі вивчених літературних джерел і проведених педагогічних експериментів ми пропонуємо таку класифікацію вправ для м'язів кистей і передпліч: 1) вправи з гилями; 2) вправи зі штангою і гантелями; 3) вправи з кистьовим еспандером; 4) вправи на тренажерних пристроях; 5) вправи на гімнастичних снарядах; 6) вправи з самоопіром; 7) вправи з партнером; 8) вправи з використанням підручних засобів і ваги власного тіла.

Разглянемо перші два пункта з нашої класифікації.

I. Вправи з гилями:

I.1 Ривок гирі (в класичному виконанні). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички.

I.2 Ривок двох гир. (У кожній руці - по гирі; в нижньому положенні обидві гирі знаходяться між ніг; протягом вправи - руки паралельні одна до одної). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички.

I.3 Махи з гирею, тримаючи її двома руками. (В нижньому положенні гиря знаходиться між ніг). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички (рукавиці, рукавиці); в) те саме, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) спортсмен переміщається на один крок вперед (назад).

I.4 Махи з гирею, тримаючи її однією рукою. (В нижньому положенні гиря знаходиться між ніг). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички (рукавиці, рукавиці); в) те саме, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) спортсмен переміщається на один крок вперед (назад); г) те ж, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) проводиться зміна рук; д) те саме, але гиря після кожного маху підкидається високо вгору (дужкою - до спортсмена), з подальшим її ловом.

I.5 Жонглювання гирею (гирями). Для зміцнення м'язів кистей і передпліч можна використовувати практично всі вправи з арсеналу гирьовиків-жонглерів. Для прикладу наведемо деякі з них: а) високі підкидання гирі (дужкою - до спортсмена); б) обертання гирі перед собою в площині, паралельній підлозі (дужка гирі також паралельна підлозі); в) обертання гирі перед собою щодо осі, паралельної дужці гирі (гиря здійснює обороти «на спортсмена» або «від спортсмена»); г) жонглювання двома гирями; д) жонглювання в парах, трійках, четвірках.

I.6 Підйом гирі за дужку вгору за рахунок згинання кисті в променево-зап'ястному суглобі. Рука зігнута в лікті; передпліччя спирається на жорстку поверхню (лавка, власне стегно). Долоня повернена лицьовою стороною вгору. Різновиди вправи: а) те ж, але зі значною затримкою (6-60 секунд) гирі в верхньому положенні після виконання заданої кількості повторень; б) те саме, але долоня повернена лицьовою стороною вниз.

I.7 Обертання (всередину і назовні) гирі в опущених руках зі швидкою зміною напрямку обертання, яка супроводжується максимальним зусиллям м'язів кистей і передпліч, що сприяє цій зміні.

I.8 Стояння з гирями в опущених руках. Різновиди вправи: а) переміщення (біг, ходьба, стрибки) різного роду поверхнями (рівна

поверхня, сходи, пересічена місцевість) з гірями в опущених руках; б) те саме, але з попередньо наміленими долонями; в) стояння з гірями з упором передпліччя в стегна в невеликому присіді.

II. Вправи зі штангою і гантелями:

II.1 Підйом штанги вгору за рахунок згинання кистей в променезап'ясткових суглобах, тримаючи штангу в опущених прямих руках за спиною. Долоні повернені лицьовою стороною назад.

II.2 Утримання штанги на розкритих прямих долонях, спершись передпліччями на жорстку поверхню (лавка, власне стегно). Передпліччя і долоні, повернені лицьовою стороною вгору, - паралельні підлозі.

II.3 Підйом штанги вгору за рахунок згинання кистей в променезап'ясткових суглобах. Руки зігнуті в ліктях; передпліччя спираються об жорстку поверхню (лавка, власне стегно). Долоні повернені лицьовою стороною вгору. Різновиди вправи: а) те ж, але зі значною затримкою (6-60 секунд) штанги в верхньому положенні після виконання заданої кількості повторень; б) те саме, але долоні повернені лицьовою стороною вниз; в) те саме, але долоні повернені лицьовою стороною одна до одної (при використанні штанги спеціальної конструкції з поперечними вставками всередині грифа).

II.4 Обертання кульовою гантеллю (гантелями) в різних напрямках, взявшись за її кінець. (передпліччя - паралельно підлозі).

УДК 769.41.796.062

Гриб Г.В.¹, Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. Е-418, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

На сьогоднішній день з'являється все більше можливостей для використання інформаційних технологій в освітньому процесі. Застосування новітніх технологій в процесі фізичного виховання студентів дуже важливо і актуально. Одне з ключових завдань вищої освіти полягає в тому, щоб випустити студентів максимально підготовленими не тільки в інтелектуальному, а й у фізичному плані. Неоціненну допомогу в її вирішенні може надати Інтернет, який так популярний серед молодого покоління. Саме через цей канал зв'язку треба

впливати на ум молоді, даючи необхідний обсяг знань в різних областях науки, в тому числі, і в галузі фізичної культури.

Методи і організація дослідження. Багаторічним досвідченим шляхом, методом спостережень і аналізу встановлено, що на сьогоднішній день процес формування переконаності студентів у веденні здорового способу життя передбачає серйозні зміни в фізичному вихованні. Навчальний процес з даного предмета повинен вийти за межі класичних форм і методів проведення занять з фізичної культури. Цей перехід на більш якісний рівень можна здійснити за допомогою застосування сучасних навчальних технологій і впровадження результатів інтелектуальної діяльності (Інтернет-ресурси, сучасні тренажери, навчальні та розвиваючі науково-популярні відеофільми тощо) в процес викладання. Все це послужить серйозним фактором, що формує позитивну мотивацію до процесу навчання в цілому.

Досвід показує, що, незважаючи на наявне різноманіття всіляких освітніх програм для викладання фізичної культури, саме впровадження і застосування результатів інтелектуальної діяльності, визначає різницю в підсумкових показниках навчання, і, найчастіше, вона дуже суттєва. Застосування сучасних технологій на заняттях фізичною культурою (Tabata, TRX, CrossFit, аеробіка, пілатес, йога, стретчинг і т.д.), безсумнівно, є чинником, що підвищує інтерес до цих занять, що забезпечує систематичність їх відвідувань і, як наслідок, ключем до формування здорового способу життя студента. Поряд з вищесказаним, особливо значуща роль в процесі фізичного виховання, як і раніше, відводиться викладачеві, який є у відповіді за здоров'я студентів, їх моральне виховання і фізичний розвиток.

Викладач повинен йти в ногу з часом, цікавитися новітніми розробками і впроваджувати їх в процес освіти, роблячи його більш привабливим і плідним. Вирішуючи, таким чином, ключові завдання: забезпечити студенту за роки навчання в університеті можливість зміцнення здоров'я, сформувати необхідні знання, вміння та навички щодо ведення здорового способу життя і навчити застосовувати набуті знання в своєму повсякденному житті.

Результати дослідження. Фізкультурно-оздоровчі технології сьогодні не є результатом діяльності окремо взятих фахівців. Сучасні світові технології мають дуже високий ступінь впливу на здоров'я молодого покоління. Вони засновані на вікових особливостях пізнавальної діяльності студентів, оптимальному поєднанні розумових і рухових навантажень, а також поєднанні різних форм і методів отримання інформації. На даному етапі розвитку нашої країни впровадження

результатів інтелектуальної діяльності в процес фізичного виховання студентів є одним з потенціалів, за допомогою якого можна поліпшити здоров'я нації. Ця проблема носить міждисциплінарний характер, тому є об'єктом дослідження з боку різних наук. У стінах нашого університету ведеться постійна діяльність в даному напрямку. Викладачі активно застосовують ІТ-технології в навчальному процесі, використовуючи внутрішній і зовнішній портали кафедри для поширення необхідної інформації. На Телеграм каналі спеціалізації «Аеробіка» викладачі розміщують корисні для студентів відеоролики, в яких розкривають актуальні і насущні теми. В он-лайн режимі можна навчитися виконувати силові вправи на необхідну групу м'язів, розучити нову або повторити раніше засвоєну зв'язку з аеробіки. Все це є великим допоміжним елементом для початківців, які хочуть займатися обраним видом спорту, або для студентів, які пропустили заняття через хворобу. Викладачеві, в свою чергу, дана форма роботи дозволяє здійснити перехід від масових, колективних форм навчання студентів, до індивідуальної. Такий спосіб передачі інформації веде до розвитку психофізичних здібностей на основі самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення. Також цей портал використовується для освітлення останніх новин в спортивному житті університету.

Висновки. Спортивна галузь, фізичне виховання потребують пильної уваги до себе та «проривного» вдосконалення. Сьогодні підвищити мотивацію у людей і, зокрема, у молодого покоління до ведення здорового способу життя, до занять фізичною культурою і спортом можливо при застосуванні інноваційних технологій, які повинні активно впроваджуватися в навчальний процес. І викладачі, і студенти, безумовно, повинні бути зацікавлені в застосуванні сучасних, навчальних технологій, покликаних допомогти у вирішенні проблеми нестачі обсягу рухової активності у студентів в аспекті збереження і зміцнення їх здоров'я.

УДК 796/799

Дем'яненко Р. М.¹, Путров О. Ю.²

¹ студ. гр. Е-118, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

Спорт є ефективним засобом фізичного виховання. Його цінність визначається стимулюючим впливом на поширення фізичної культури

серед різних верств населення. А фізкультура - це самостійна і особлива галузь загальної культури, яка спрямована на зміцнення здоров'я людини, продовження творчої активності та життя, а також на зростання і вдосконалення її всебічного і гармонійного розвитку.

Розвиток фізичної культури і спорту в Україні, як і в кожній країні світу, обумовлений потребами суспільства, рівнем соціально-економічного розвитку, станом освіти, науки культури, традицій. Багато українців прославили нашу державу в різних видах спорту.

Величезна кількість людей різного віку займається оздоровчою фізичною культурою для того, щоб поліпшити самопочуття, зміцнити здоров'я, стати сильними, спритними, витривалими, мати струнку фігуру, добре розвинені м'язи. Виконуючи фізичні вправи, людина потрапляє у світ нових відчуттів, позитивних емоцій, набуває гарного настрою, бадьорості, життєрадісної і, відчуває приплив сил.

Фізкультурні технології, головним чином спрямовані на:

- зміцнення здоров'я;

- гартування організму і поліпшення життєдіяльності усіх його систем;

- зміцнення захисних сил організму;

- підвищення рівня розумової і рухової працездатності;

- можливе усунення функціональних відхилень у фізичному розвитку;

- ліквідацію залишкових явищ після перенесених захворювань;

- придбання необхідних і допустимих для відпочиваючих умінь і навичок для самостійних занять фізкультурою по поверненню додому з курорту;

- виховання у людини переконаності в необхідності регулярно займатися фізичною культурою і спортом.

В зв'язку з цим оздоровча фізична культура невід'ємний компонент відпочинку, оздоровлення і лікування.

Науково обґрунтоване і правильно організоване фізичне виховання повинне благодіяно впливати на організм: сприяти гармонійному фізичному і психологічному розвитку; розширювати рухові можливості; підвищувати захисно-приспосовні реакції і посилювати стійкість організму до несприятливих дій зовнішніх чинників.

При цьому обов'язкове досягнення оздоровчого ефекту. Благодіяний вплив на здоров'я - зовсім не автоматичний наслідок рішення кожної з приватних завдань фізичного виховання. Більше того, при підвищених фізичних навантаженнях, що закономірно для фізичного виховання, часто дуже складно визначити межу, що відділяє їх

позитивний і негативний ефекти. Принцип оздоровчої спрямованості фізичного виховання створює єдино прийнятну початкову методологічну установку: не лише не шкодити, але і (передусім) зміцнювати, покращувати, удосконалювати здоров'я. Відповідальна роль у використанні можливостей, що надаються фізичною культурою і спортом, для зміцнення здоров'я належить фахівцеві фізичної культури.

Для студентів систематичне заняття спортивними дисциплінами і спортом набуває виняткового значення. Відомо, що навіть у здорової і молодой людини, якщо він не тренований, веде «сидячий» спосіб життя і не займається фізкультурою, при найменших фізичних навантаженнях частішає дихання, з'являється прискорене серцебиття. Навпаки, тренувана людина легко справляється зі значними фізичними навантаженнями. Сила і працездатність серцевого м'яза, головного двигуна кровообігу, знаходиться в прямій залежності від сили і розвитку всієї мускулатури.

Тому з цього можна зробити висновок, що заняття спортом необхідно в нашому житті.

УДК 796.325

Драчова А. М.¹, Луценко С. Г.²

¹ студ. гр. БАД-538, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Гра у волейбол пред'являє високі вимоги до функціональних можливостей організму до рівня розвитку сили, швидкості, витривалості, стрибучості та інших фізичних якостей. Досить відзначити, що змагання з волейболу іноді триває до двох, з половиною, а іноді і до 3 годин. Середня частота пульсу при цьому знаходиться на рівні 140 ударів у хвилину, а в окремі періоди досягає 200 ударів в хвилину. При цьому виконується до 200 технічних прийомів, з них близько 150 стрибків з оптимальною висотою. Тривала робота змінного характеру призводить до втрати ваги до 2 кг. Тому фізична підготовка спортсмена є основою на якій будується його технічна майстерність. Цьому напрямку, повинно відводиться одне з найважливіших місць в процесі тренування.

Розглянемо деякі особливості сучасного підходу до засобів та методів фізичної підготовки волейболістів.

Для розвитку сили рекомендуються силові вправи на групи м'язів, які беруть активну участь у виконанні технічних прийомів. Всі силові вправи поділяються на:

а) вправи з обтяженням;

б) вправи з утриманням ваги власного тіла.

На початкових етапах силові вправи доцільно виконувати в повільному темпі, в подальшому з максимальною швидкістю.

Вправи на силу рекомендується міняти по черзі з вправами на розслаблення. Вправи з великими обтяженнями даються з інтервалом 1-2 дня, вправи з невеликими обтяженнями щодня.

Для розвитку швидкості пропонуються вправи, що підвищують швидкість реакції, і вправи на швидкість максимально наближені за своєю структурою технічним прийомом волейболу.

В якості основних засобів рекомендується застосовувати різні рухи в максимально швидкому темпі, які слід виконувати в першій половині занять до настання стомлення.

Для розвитку витривалості рекомендується біг з невеликою інтенсивністю, біг ходьбою, плавання. Надалі вправи в змінному темпі. Доцільно поєднувати вправи на витривалість з розвитком швидкості.

Основними засобами розвитку спритності повинні бути такі вправи: баскетбол, гандбол, акробатичні та інші.

Для розвитку гнучкості пропонуються переважно вправи на розтягування, які виконуються серіями поступовим збільшенням амплітуди і темпу, один-два рази на день.

Впровадження сучасних методів та засобів у тренувальний процес дозволить удосконалити рівень фізичної підготовленості гравців з метою досягнення високих результатів у даному виді спорту.

УДК 797.2

Жарчинський В.І.¹, Путров О.В.²

¹ студ. гр. ІФ-518, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ ПЛАВАЛЬНОГО КУРСУ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Свого часу стародавні греки були великими ентузіастами плавання. Філософ Платон заявляв, що люди, які не вміють плавати, неосвічені, а найприкріше для греків був вислів що хтось «не вміє ні бігати, ні плавати». У наші дні ми не належимо до цього так категорично. Але без

сумніву, плавання - життєво необхідне вміння, незамінний з точки зору здоров'я, якому треба вчитися з дитинства. Плавання - це один з небагатьох способів тренуватися так, щоб отримати повний комплекс фізичного навантаження і збільшити силу, витривалість і гнучкість одночасно. Воно поєднує в собі всі вигоди для серцево-судинної системи, які дає біг, але з невеликим ефектом нарощування м'язів, який досягається при піднятті важких предметів, а також деяким ефектом поліпшення гнучкості.

З точки зору лікарів, відвідування басейну - це суцільні сеанси оздоровлення. Тому що, по-перше, плавання один з видів спорту, що позитивно впливає на хребет, а по-друге, отримати хоч якусь травму, мирно плескаючись в басейні, практично неможливо. Крім того, плавання нормалізує діяльність серця - упорядковує нерви, покращує рухливість суглобів, підвищує тонус шкіри і м'язів. За своїм динамічним характеристикам плавання є одним з доступних засобів фізичної культури займаються різного віку і підготовленості. Механізм позитивного впливу плавання на органи дихання полягає в активній тренуванні дихальної мускулатури, збільшення рухливості грудної клітки, легеневої вентиляції, життєвої ємності легень, споживання кисню кров'ю. При плаванні в диханні беруть участь найвіддаленіші ділянки легенів, і в результаті виключаються застійні явища в них. Крім того, плавання із затримкою дихання, пірнання, занурення під воду тренують стійкість до гіпоксії. Плавання сприятливо впливає на серцево-судинну систему.

Горизонтальне положення тіла, а також циклічні рух, пов'язані з роботою м'язів, тиск води на підшкірне русло, глибоке діафрагмальне дихання і зважений стан тіла - все це сприяє притоку крові до серця і в цілому істотно полегшує його роботу. В результаті занять плаванням знижується систолічний тиск, підвищується еластичність судин, збільшується ударний об'єм серця.

Таким чином, в результаті занять плаванням в серцево-судинній системі відбуваються позитивні зміни (у вигляді посилення скоротливої здатності м'язової стінки судин і поліпшення роботи серця), які ведуть до більш швидкого транспортування крові, насиченої киснем, до периферичних ділянок тіла і внутрішніх органів, що сприяє активізації загального обміну речовин. При плаванні людина знаходиться в стані гідростатичної невагомості, що розвантажує опорно-руховий апарат від тиску на нього ваги тіла - це створює умови для нормування порушень постави, збільшує рухові можливості і сприяє їх розвитку. Показник сумарної рухливості в суглобах плавців значно вище, ніж у спортсменів інших спеціалізацій. Виконання плавальних рухів руками і ногами

залучають до роботи майже всі м'язи тіла, що сприяє гармонійному розвитку мускулатури.

Також необхідно відзначити, що при заняттях плаванням практично відсутня небезпека травмування опорно-рухового апарату. Регулярні заняття плаванням є потужним фактором впливу на нервову вищу діяльність людини. Дія температури води врівноважує процеси збудження і гальмування в центральній нервовій системі, поліпшує кровопостачання мозку. Вода, м'яко огинаючи тіло, масажуючи знаходяться в шкірі і м'язах нервові закінчення, сприятливо впливає на центральну нервову систему, заспокоює, знімає втому. Після плавання людина легше засинає, міцніше спить, у нього поліпшуються увагу, пам'ять. Слід зазначити, що приємні асоціації, пов'язані з плаванням, позитивно позначаються на стані психіки, сприяють формуванню позитивного емоційного фону, так необхідного в повсякденному житті.

Плавання є ефективним засобом загартовування, підвищення стійкості до простудних захворювань і впливу низьких температур. До того ж, зміни, що відбуваються в крові підвищують захисні властивості її імунної системи, збільшуючи опірність інфекційних і застудних захворювань. Плавання є одним з ефективних засобів зміцнення здоров'я і фізичного розвитку людини, починаючи з перших місяців життя і до старості.

Основна фізична підготовка (ОФП) є необхідною ланкою спортивного тренування плавця. Вона вирішує такі завдання: зміцнення здоров'я і гармонійний фізичний розвиток плавця; розвиток і вдосконалення сили, гнучкості, швидкості, витривалості і спритності; розширення кола рухових навичок і підвищення функціональних можливостей організму; використання фізичних вправ з метою активного відпочинку і профілактичного лікування.

Основними засобами ОФП є фізичні вправи, які виконуються на суші і в воді. Всі вправи, які виконуються в воді, включені в розділ ОФП, який отримав назву загальної плавальної підготовки.

Засобами загальної плавальної підготовки вирішуються всі основні завдання ОФП, але в специфічних умовах водного середовища.

ОФП є дієвим засобом зміцнення здоров'я: більшість фізичних вправ виконуються на суші в хороших гігієнічних умовах. Крім того, численні вправи дозволяють покращувати фізичний розвиток плавців, сприяють зменшенню і ліквідації фізичних вад (викривлення хребта, слабка рухливість в суглобах, недостатній розвиток мускулатури і ін.), Гартують організм дітей, прищеплюють необхідні гігієнічні навички.

Сила як фізична якість є здатністю людини переборювати різні опору за рахунок необхідного рівня напруги окремих м'язів або групи м'язів. Коли спортсменів характеризують по силовим якостям, то зазвичай називають максимальні показники сили у кожного з них. Ця сила є результатом різнобічної силовий підготовки, здійснюваної засобами ОФП плавця та знищення скерованої на підвищення силових можливостей його мускулатури.

Сумуючи все, можна зробити висновок, що в курсі фізичного виховання не вистачає курсу плавання.

УДК 796.011.3

Завоюра К.В.¹, Кириченко О.В.²

¹ студ. гр. МТЕ – 218, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

За останні роки кількість студентів з послабленим здоров'ям значно зросла. Виявлена стійка тенденція до збільшення кількості студентів, які досить несерйозно ставляться до рівня своєї фізичної підготовленості, а також мають спеціальну медичну групу.

Крім професійних знань та стійкої працездатності, адаптація молодих фахівців до нових умов праці вимагає фізичного здоров'я. Ефективна підготовка висококваліфікованих спеціалістів є основною проблемою сучасної системи вищої освіти. Якщо проаналізувати програму фізичного виховання для вищих навчальних закладів, можна побачити, що вона зорієнтована на вирішення завдань фізичного вдосконалення та поліпшення психічного здоров'я студентів.

Вищі навчальні заклади створюють правила, завдяки яким вони збільшують конкурентоспроможність своїх молодих фахівців на ринку:

- гуманістична система контролю (центром уваги викладача мають стати результати студента, а не його особистість);
- профілактика патологічних станів;
- відповідність рівня навантаження підготовленості студентів (задля зменшення фізичного перенапруження);
- теоретична і практична робота студента над проблемами, викликаними його захворюванням;
- створення індивідуального комплексу вправ (студент самостійно та систематично виконує їх вдома);

- аргументування всього вивченого в рефераті (студент захищає свою працю для отримання атестації).

Для активного впровадження цих правил, навчальна діяльність повинна бути спрямована не тільки на професійні навички майбутніх спеціалістів, а й на виховання духовної сфери студентів, зокрема на:

- усвідомлення моральних норм і цінностей;
- формування фізично здорової особистості;
- впровадження переваг здорового образу життя.

Правильна постановка мети – це ще одна важлива умова реалізації доцільної діяльності студента. Найчастіше мета педагогічного виховання фіксується на таких формулюваннях, як «виконати вимоги програми», «отримати атестацію з фізичного виховання», «підвищити спортивну підготовленість» тощо. Як наслідок, особистість студента залишається за полем зору викладача, а соціальна корисність мети стає досить обмеженою.

Коли увага викладачів концентрується на таких кінцевих результатах, пропускається головне – духовний розвиток особистості студента. Саме тому студенти починають ставитись до фізичного виховання, як до звичайного предмету, з якого потрібно отримати залік. В результаті маємо короткочасне інтенсивне тренування під впливом викладача. В більшості випадків студенти покращують свої фізичні показники в різній мірі, але після цього у них залишаються негативні враження від таких занять. Заохочення студентів до спортивної діяльності не відбувається. Навпаки, спостерігається процес відчуження від фізичної культури і спорту та не залишається належних слідів у свідомості.

Студенти, які вже займались якимось видом спорту до цього моменту, розуміють потрібність фізичних навантажень. Метою викладача з фізичної культури вищого навчального закладу є правильна мотивація студента до систематичної навчальної роботи зі своєї дисципліни.

Науково-технічний прогрес та комп'ютеризація не знижують, а, навпаки, підвищують вимоги до фізичної підготовленості майбутніх спеціалістів. Для здійснення більшості робіт необхідні такі якості, як:

- врівноваженість в умовах посиленого стресу;
- точність та економність рухів;
- оперативне мислення;
- стійкість до несприятливих екологічних чинників.

Беручи під контроль лише організм студента, викладачі кафедр фізичного виховання настільки відділяють біологічне від духовного, що отримують в кінцевому підсумку студента, спортивна активність якого знаходиться на дуже низькому рівні протягом багатьох років. Це

призводить до того, що молоді спеціалісти зовсім не вміють займатися фізичними вправами самостійно та надавати методичні поради іншим.

Подальший розвиток особистості без урахування духовної та соціальної культури в кожній сфері діяльності, включаючи процес фізичного розвитку та вдосконалення, неможливий. Соціальні та духовні виміри особистості досить тісно пов'язані зі зміцненням здоров'я та розумінням необхідності дотримання здорового способу життя. Тому мотиваційні заходи викладачів мають спрямувати організацію навчально-виховного процесу на освітньо-оздоровчу діяльність студентської молоді.

УДК 796.894

Зверев О. Д.,¹ Щербій С. А.²

¹ студ. гр. БАД-218, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АТЛЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Вправи з обтяженням є одними з найефективніших способів розвитку силових здібностей. Причому, всупереч сформованій думці, використовуючи атлетизм, можна розвивати не тільки силу і силову витривалість, але і швидкість, і гнучкість. Силові види спорту завжди були популярні серед спортсменів і людей, що прагнуть вести здоровий спосіб життя. В останні десятиліття цей напрям особливо бурхливо розвивається в студентському середовищі. Метою атлетичної підготовки студентів є забезпечення необхідного рівня загальної силової підготовленості майбутніх фахівців, необхідного для повноцінного виконання ними професійних прийомів і дій, а також ліквідації негативних наслідків професійної діяльності (недостатньою рухової активності, підвищеної нервової напруженості, одноманітною фізичного навантаження для одних м'язових груп і недостатньою навантаження для інших).

Метою дослідження було розробити методичні рекомендації атлетичної підготовки в процесі фізичного виховання студентів.

Методика дослідження. В експериментальних дослідженнях брали участь студенти перших курсів (юнаки 16-18 років $n = 97$). Для визначення рівня фізичної підготовленості застосовували такі тестові вправи: згинання та розгинання рук в упорі на брусах, згинання та розгинання рук в висі на перекладині, згинання та розгинання рук від підлоги, присідання зі штангою 0,5 власної ваги, підйом тулуба на

похилій лаві, кут нахилу 40 - 45 °, нахил тулуба з положення стоячи на лаві, човниковий біг. Також студенти відвідували тренажерний зал НУ «Запорізька політехніка» під керівництвом викладача в ході самостійних занять окремо від занять з фізичного виховання. Зіставлення індивідуальних показників тренувальної діяльності з модельними характеристиками дозволяє оцінити підготовленість студента-атлета, визначити напрямки і резерви зростання його майстерності, що є основою для об'єктивізації планування тренувального процесу з урахуванням виявлених факторів, що лімітують в структурі підготовленості студента-атлета.

Результати дослідження. Проведені контрольні тестування показали, що за період одного навчального року, в тестах: згинання та розгинання рук в упорі на брусах, згинання та розгинання рук в висі на перекладині, згинання та розгинання рук від підлоги, підйом тулуба на похилій лаві сталося достовірне поліпшення показників ($p < 0,05$). Так, у вправі «згинання та розгинання рук в упорі на брусах» темп приросту склав 34,3%; в тесті «згинання та розгинання рук від підлоги» на 20,5%; у вправі на черевний прес - на 20,1%. В контрольних вправах на гнучкість, швидко-силову спостерігалася тенденція на поліпшення даних показників. Результати наших досліджень дозволили запропонувати наступні методичні рекомендації для студентів і початківців спортсменів для розвитку силових здібностей:

1. застосовувати переважно базові вправи (тотальні і локальні);
2. опрацьовувати всі групи м'язів на одному тренуванні;
3. не використовувати початківцями спортсменами інтенсивні методи, так як раніше, ніж піднімати великі ваги, необхідно зміцнити м'язи і зв'язки. Роботу з великими вагами можна починати, коли спортсмен зможе виконати: 10 присідань зі штангою власної ваги і 10 повторень в жимі лежачи з вагою 70% власного. До виконання цього нормативу з робочою вагою слід вважати вагу, яку студент зможе підняти не менше 10 повторень в 3-4-х підходах.

4. збільшення навантаження: спочатку збільшується обсяг - кількість повторень в кожному підході до 15, а потім, коли студент зможе виконати задану кількість повторень в кожному підході, збільшується вага снаряда.

Для розвитку абсолютної сили у тренувальному процесі було виділено такі особливості:

1. Робочі ваги, як правило, становлять не менше 80% від максимальних, а кількість повторень рідко перевищує 6-й.

2. Застосовується принцип циклічності: використовуються різні цикли за тривалістю (макроцикл, мезоцикл і мікроцикл), цільовою спрямованістю (втягуючий, базовий, відновний та ін.), за величиною і інтенсивністю навантаження (велика, середня, мала) всередині кожного циклу і між циклами.

3. Широко застосовуються різні засоби відновлення.

Для розвитку статичної сили і силової витривалості рекомендовано наступні положення:

1. Повільне виконання вправ.
2. Виконання вправ в ізометричному і поступаючому режимах.
3. Застосування затримок на різних ділянках траєкторії руху 1-5 с.
4. Позування: довільне скорочення м'язів і утримання кожної пози певний проміжок часу (використовується в бодібілдингу).

Динамічна силова витривалість в найбільшій мірою розвинена у представників гирьового спорту.

Для розвитку силової витривалості розроблено наступні положення:

1. Виконувати вправи з технікою, що дозволяє чергувати скорочення і розслаблення м'язів.
2. Правильно підбирати темп і ритм виконання вправи.
3. Збільшення навантаження шляхом збільшення кількості повторень в кожному підході, збільшення числа підходів і скорочення часу відпочинку між підходами.
4. Застосування методик з послідовним виконанням підходів вправ на різні групи м'язів без відпочинку між ними. Як правило, для цього підбираються вправи на м'язи-антагоністи (система суперпідходу) або на віддалені одна від одної групи м'язів (система складеного підходу). Можна чергувати більш 2-х вправ (системи колового тренування і периферійної серцевої активності).

5. Послідовне виконання підходів 2-х і більше вправ на одну групу м'язів без відпочинку між ними (об'єднаний підхід, трисет, гігантський підхід, принцип попереднього виснаження).

Швидкісні здібності в атлетичній гімнастиці розвиваються при одночасній участі максимальної сили і швидкісно-силових здібностей. До швидкісно-силових здібностей відносять швидку силу і вибухову силу. Для розвитку швидкої сили необхідно виконувати вправи з обтяженням (не більше 70% максимального) з максимальною швидкістю до слабо вираженого стомлення і з повним відпочинком між підходами. Для розвитку вибухової сили необхідно:

1. Виконувати вправи з компенсуючим прискоренням.

2. Застосовувати швидкісно-силові вправи (різні стрибки, віджимання з ударами, виконувати ривок на початку руху та ін.).

3. Виконувати затримку на початку основної фази виконання вправи;

4. Виконувати ізокінетичні вправи (в пауерліфтингу для цього використовують ланцюги). Одним із способів для розвитку швидкісно-силової витривалості може бути: вправа (наприклад, поштовх або тяга в нахилі) виконується з мінімальною вагою (дівчата-5-10 кг, юнаки 15-20 кг) і максимальною швидкістю протягом 30 с. Всього виконується чотири серії по чотири підходи. Відпочинок між підходами 30 с, між серіями - 2-3 хв. Періодичність тренувань 5-6 разів на тиждень.

При заняттях атлетизмом необхідно правильно виконувати вправи, контролювати темп, ритм, величину м'язових напружень. Все це сприяє розвитку координаційних здібностей. При заняттях атлетизмом, можливо, як збільшення, так і зменшення гнучкості. Для розвитку гнучкості необхідно:

1. Виконувати вправи з повною амплітудою;

2. Чергувати підходи вправ на м'язи-антагоністи (система суперпідходу).

3. Чергувати вправи на м'язи-антагоністи (система суперпідходу).

Висновки. Таким чином, за допомогою вправ з обтяженнями можна розвивати будь-які фізичні якості. Яка з якостей буде розвиватися залежить від вибору вправ, техніки їх виконання, методики тренування. Також можна зробити висновок, що заняття атлетичною гімнастикою досить популярні - як система силових вправ, спрямованих на формування гармонійного статури і пропорційного розвитку різних м'язових груп.

УДК 004.031.2/796.077.5

Караульна К.Ю.,¹ Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. Е-518, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Сьогодні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) відіграють помітну роль і зустрічаються практично в будь-якій сфері життя людини. До того ж інформаційні технології застосовуються

і в сфері освіти. Сьогодні вони охопили всю програму навчання і потрібні для того, щоб навчити ефективно користуватися інформаційними ресурсами і знаходити вірне рішення. Дані технології, що застосовуються в цій сфері, допомагають сформувати необхідні і професійно-значущі вміння і навички такі, як обробка даних і використання комп'ютерних знань на практиці. Використовуючи тільки традиційні методи в процесі навчання, вирішити ці проблеми вкрай важко. З цієї причини останнім часом ІКТ перейшли з допоміжних засобів навчання в розряд провідних. Використання ІКТ торкнулося і дисциплін з фізичної культури і спорту у ЗВО, що стало одним з етапів вдосконалення процесу фізичного виховання студентів.

Метою даного дослідження є виявлення засобів ІКТ в навчальному процесі фізичного виховання у ЗВО та оцінка їх ефективності.

Методи і організація дослідження. Вивчення та аналіз літератури з проблеми дослідження. Вивчення та аналіз практичного досвіду використання ІКТ в освіті.

Результати дослідження. Перш за все варто відзначити, що в сфері фізичної культури ІКТ використовуються з метою вивчення достатніх знань для підтримки свого здоров'я, застосування методів самоконтролю, оцінки фізичної та функціональної підготовленості. Отже, одним із шляхів використання інформаційних технологій є діагностика або контроль освітнього процесу, який необхідний для оцінки результатів навчання, визначення методів і завдань, виходячи з початкового рівня учня. Введення в освітній процес ЗВО з дисципліни фізичне виховання програм для оцінки рівня фізичного стану студента доцільно і ефективно, адже процес контролю є одним з найбільш відповідальних процесів в освіті, пов'язаний з виникненням різних психологічних ситуацій, що виражаються у відсутності об'єктивних критеріїв оцінки та механізми порівняння результатів навчання. Дані системи контролю дозволили, по-перше, зробити автоматичним реєстрацію результатів контролю підготовки студента під час його навчання. По-друге, швидко отримувати всю інформацію про академічний стан кожного студента з дисципліни і стежити за відвідуваністю студентів. І, по-третє, перевіряти рівень теоретичних знань, використовуючи спеціальні комп'ютерні тести. Подібне незалежне тестування, як форма контролю, є позитивним моментом в оцінці знань студентів, що дозволяє заощадити час на контроль знань студентів для викладачів і знизити емоційну напруженість студентів.

Наступним напрямком інформаційних технологій в фізичному вихованні студентів є технології, які покращують якість викладання. Існує

багато різних технологій, за допомогою яких викладач може вдосконалювати знання в різних видах фізичних вправ, після чого успішно застосовувати їх на практиці. Однак незалежно від того, що вже є досвід застосування ІКТ в процесі освіти і впровадження даних технологій сьогодні має ряд переваг, багато викладачів з обережністю ставляться до даної можливості.

Висновки. В цілому ми бачимо досить ефективне використання інформаційних технологій, які мають переваги перед традиційними методами, в фізичному вихованні у ЗВО, що підтверджується думками багатьох учених. Проте, на додаток до вже застосовуваних технологій в області фізичного виховання у ЗВО, для більш ефективного викладання дисциплін необхідно впровадження комп'ютерних технологій як засобу моніторингу здоров'я студентів. І застосування програм з повними даними про стан здоров'я студента дозволило б, в свою чергу, більш продуктивно управляти процесом фізичного виховання.

Таким чином, сьогодні в фізичному вихованні студентів в різних ЗВО вже застосовуються деякі комп'ютерні технології, використання яких потрібно для отримання високої ефективності професійно орієнтованого навчання студентів у ЗВО, які використовують засоби сучасних інформаційних технологій. Можна також додати, що, наприклад, комп'ютерне тестування як незалежна форма контролю, яке є досить надійним, оперативним і об'єктивним методом отримання зворотного зв'язку при навчанні, грає важливу роль в забезпеченні навчального процесу та є необхідним інструментом для ефективного фізичного виховання студентів. Однак не дивлячись на вже наявні результати, процес фізичного виховання студентів ще має можливості для вдосконалення, в тому числі і за допомогою ефективного застосування нових ІКТ.

УДК 796.015:159.9.072.6

Кисель Є.О.¹, Напалкова Т.В.²

¹ студ. гр. ФЕУ-319, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РІЗНОМАЇТТЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ЯК МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ ФІГУРИ

Корекція фігури - це зміна пропорцій фігури з використанням тих чи інших методик. Корекція зазвичай полягає у зміні обсягу жирових відкладень, що порушують зовнішній вигляд фігури. Але змусити

«розтанути» жир саме в тому місці, яке порушує ваші пропорції, завдання не з простих, оскільки наш організм витрачає жирові клітини не так, як потрібно нам, а з найбільшою користю. Фізичні навантаження необхідні при схудненні. Вони допомагають не тільки скинути вагу, але і підтягнути шкіру, не дати їй обвиснути. Корекція фігури - справа не легка, а шкіра повинна встигати «приспосовуватися».

Вправи з м'ячем. Головний плюс занять з м'ячем – це можливість робити вправи не виходячи з дому. Регулярне виконання вправ з м'ячем гарантує швидкий результат, оскільки під час вправ задіюються м'язи, що рідко працюють в повсякденному житті, але є дуже важливими для формування красивої фігури. М'яч сприяє гарній поставі. Головне в таких тренуваннях – бажання досягнення мети і самоконтроль.

Персональний тренер. Заняття спортом під наглядом особистого тренера дуже ефективні. Комплекс вправ, частота та інтенсивність тренувань, а також схема харчування, підбираються особисто під кожного.

Йога. З кожним днем йога завойовує все більшу популярність. Заняття покращать не тільки фігуру і гнучкість, але й емоційний стан людини. Обов'язковою є консультація лікаря перед початком занять йогою, адже саме лікар встановить ступінь складності Асан. Вправи з йоги також сприяють лікуванню сколіозу, головного болю, депресії. Йогою можуть займатися люди будь-якого віку.

Танці. Танці завжди були популярні серед людей бажаючих тримати своє тіло у формі. Під час занять танцями відбувається робота, практично, на всі групи м'язів, а також відбувається грандіозне емоційне розвантаження. Танці вважаються досить ефективними для схуднення і підтримки тіла в формі, адже різні види включають в себе як аеробні, так і силові вправи. Наприклад тренування з зумбі сприяє опрацюванню всіх груп м'язів, особливо в нижній частині тіла. Так як інтенсивність тренування досить висока, ти зможеш швидко позбутися від зайвих кілограмів, працюючи виключно зі своєю вагою.

Теніс. Великий теніс вже декілька десятиріч є одним з найпопулярніших видів спорту. Теніс тренує практично всі м'язи, зміцнює серце, кості, покращує кровообіг. При регулярних заняттях тенісом підвищується працездатність, покращується м'язовий тонус, розвивається дихальна система.

Біг. Біг – один з найбільш ефективних варіантів схуднення. Так як в процесі бігу наш організм значно прискорює обмін речовин і при цьому відбувається вихід величезної кількості енергії. Під час бігу спалюються

калорії, і насичується киснем вся кровоносна система, а, як наслідок, і весь організм, який починає працювати значно ефективніше.

Плавання. Плавання не просто так вважається одним з найпопулярніших видів фітнесу. У результаті регулярних занять не тільки щезнуть зайві сантиметри, а й поліпшиться рельєф тіла, підтягнеться шкіра, підвищиться витривалість, об'єм легень.

Аква-аеробіка. Людям з варикозним розширенням вен заняття аквааеробікою дозволяють розвантажити хворі судини, поліпшити циркуляцію крові в організмі, налагодити відтік венозної крові. Літнім людям, які страждають на захворювання суглобів, заняття у воді допоможуть не тільки поступово адаптуватися до фізичних навантажень, але і розробити рухливість суглобів кінцівок.

Ті, хто хоче схуднути, вибирають заняття в воді через їх високу ефективність. Відбувається це за рахунок подолання опору води. Також додаткова кількість калорій спалюється завдяки температурі води, яка набагато нижча за температуру тіла. Гідромасаж, про який говорилося вище - прекрасний засіб для боротьби з целюлітом

Обираючи аквааеробіку, ви робите крок до хорошого здоров'я, прекрасної фігури, молодості тіла, прекрасного настрою.

В останні роки особливою популярністю користуються численні методи корекції фігури, що обіцяють зробити нас стрункими і красивими. Корекція фігури дозволяє позбутися від непотрібних жирових відкладень навіть в тих місцях, які насилу піддаються тренуванням - нижня частина живота, внутрішня поверхня стегон, «вухка» на боках, руки. Процес корекції має супроводжуватись не лише фізичними вправами, а й раціональним харчуванням, адже саме правильно підібрана збалансована дієта є одним з головних рушіїв зайвої ваги.

УДК 796.077.5/004.772

Коломиченко М. Ю.¹, Кокарева С. М.²

¹ студ. гр. УФКС-318, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ У ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

На сьогоднішній день у закладах вищої освіти приділяється велика увага не тільки освітнього процесу, а й поліпшенню фізичного стану студентів і зміцненню здоров'я підростаючого покоління. В рамках освітнього процесу проводяться заняття з фізичної культури, а також

заняття в секціях спортивного клубу з різних видів спорту. Але кожен ЗВО має здійснювати інноваційні перетворення в сфері фізичної культури і спорту. Актуальність впровадження інновацій в сфері фізичної культури і спорту у ЗВО обумовлена серйозними проблемами в даному аспекті, так як більшість освітніх установ використовують тільки традиційні форми проведення фізкультурних занять.

Методи і організація дослідження. В рамках вивчення даної проблеми було використано такі методи: метод спостереження, метод порівняння, метод статистичної обробки даних, метод аналізу і синтезу наукової літератури по темі дослідження.

Результати дослідження. Кожна людина індивідуальна і у кожної людини є свій творчий хист і різні можливості, які потрібно враховувати при фізичному навантаженні. В університетах повинен бути індивідуальний підхід до студентів, який включає в себе відповідні стандарти підготовки, і поєднання гнучкого графіку навчання. При цьому на заняттях не повинні порушуватися права студентів з обмеженими можливостями здоров'я. При підготовці з фізичного виховання, використовуючи нові підходи, можна сформулювати розвинену особистість студента. Введення інноваційних підходів покращує зміст і якість освіти, можна відзначити, що розвиток сучасної освіти – це новий крок в виховному процесі. Застосування сучасних інноваційних технологій, зміна змістовної сутності фізичного вдосконалення учнів засновані на використанні комплексної інформації, що дозволяє враховувати не тільки гендерні та вікові відмінності студентів, а й їхні індивідуальні особливості. На сьогоднішній день не кожен ЗВО здійснює інноваційні перетворення в сфері фізичної культури і спорту, які спрямовані на поліпшення фізичного стану студентів. Інновації, в рамках яких розвиваються педагогічні технології, самі по собі не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду.

Цей процес не може бути стихійним, він потребує управління. Стосовно до педагогічного процесу поняття «інновація» означає введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності викладача та студента.

Розглянемо основні форми інновацій в сфері фізичної культури і спорту, спрямовані на студентів:

- інноваційні методики навчання студентів фізичним вправам, спрямованим на зміцнення здоров'я і в цілому фізичного стану;
- використання нового і сучасного обладнання (різні тренажери, сучасні спортивні майданчики);

- використання соціальних мереж для спілкування зі студентами в рамках фізичного виховання та ін.

Слід розуміти, що в організацію інноваційної діяльності в сфері фізичної культури і спорту, спрямованих на студентів, входять:

- думка, виведена з досвіду;

- нові методи і ідеї повинні чітко висловлювати свою думку, бути адекватними і реальними для освітнього процесу і дотримуватися до потреб суспільства і людини, і повинні містити в собі конкретні цілі і завдання;

- важливий не сам результат, а способи і методи їх досягнення.

Існують етапи розробки та ведення нововведень в педагогіці:

1. Створення системи понять і вимірювань для педагогічної системи;

2. перевірка і оцінка якості системи;

3. всебічний аналіз наукових розробок;

4. розробка інноваційної моделі для педагогічної системи;

5. здійснення практики;

6. створення алгоритму внесення в практику нововведення;

7. захист педагогічної інновації.

Однак існують і негативні сторони для інноваційних підходів. Перш за все, це збереження традиційних порядків і цінностей серед певної частини викладачів, але, крім цього, збереження порядків підтримується і в адміністраціях освітніх установ, і в органах освіти. Також недоліком є брак фінансових коштів для підвищення кваліфікацій і підтримки педагогічних інновацій. Ще одним аспектом є умови освітньої установи. В рамках цієї статті було проведено дослідження в НУ «Запорізька політехніка» на предмет застосування інноваційних форм у фізичній культурі і спорту, які спрямовані на студентів. Дане дослідження було проведено за допомогою анкетування. Участь взяли 108 студентів з 1 по 2 курс.

Згідно з відповідями студентів встановлено, що в НУ «Запорізька політехніка» використовуються наступні інноваційні форми в сфері фізичної культури і спорту, які спрямовані на студентів: нові методики навчання фізичного виховання, сучасні тренажери і спортивний зал, використання соціальних мереж для спілкування зі студентами в сфері фізичної культури і спорту. Також варто відзначити, що в НУ «Запорізька політехніка» досить великий спортивний комплекс, який включає в себе наступні елементи:

Спортивний зал № 1 (тренажерний зал);

Спортивний зал № 2 (фітнес-зал);

Спортивний зал № 3 (зал гімнастики);
Спортивний зал № 4 (ігровий зал);
Спортивний зал № 5 (малий зал, манеж);
Спортивний зал № 6 (стрілецький тир).

На наш погляд, ефективним буде робота з використанням електронних підручників і це підтвердили багато опитаних студенти. Отже, пропонуємо педагогам використовувати комплекс всіх етапів навчального процесу, починаючи від теорії, тобто введення в предмет і закінчуючи отриманням результатів. Основне завдання полягає в самостійному вивченні і застосування на практиці.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок про те, що використовувані технології дозволяють оптимізувати тренувальний процес, зробити його цікавим і ефективним. Інноваційні технології у використанні оптимальних способів навчання передбачають створення проблемних ситуацій в здійсненні рухової діяльності студентів. Завдяки новим технологіям можна покращувати здоров'я, а головне спрогнозувати майбутні результати. Також розробка нових технологій дозволяє розвинути інтерес серед студентів ЗВО. В інноваціях більше плюсів, ніж мінусів.

УДК 796.072.065.4

Красневич Г. Д.¹, Кокарева С. М.²

¹ студ. гр. МТЕ-138, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧІЙ І СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Основою життєдіяльності людини, матеріального благополуччя людини, трудової активності, творчих успіхів і довголіття є - здоров'я. За станом здоров'я можна визначити рівень життя і добробуту країни, що звичайно ж впливає на успіх праці, на економіку і на настрій людини. В даний час інтерес до заняття фізичною культурою залишається незмінно високим. Для сучасних людей важливим пріоритетом є оздоровча фізична культура, в тому випадку якщо розглядається здоров'я людини як тісно, пов'язану з рівнем рухової активності і його способом життя.

Метою даної роботи є розширити знання про сучасні технології в фізкультурно-оздоровчій і спортивної діяльності. Стаття присвячена

обґрунтуванню ефективності використання фізкультурно-оздоровчої технології.

Шляхом дослідження стану здоров'я населення, багатьма авторами висловлені докази закономірної тенденції того, що стан здоров'я знижується. Дана ситуація обумовлена погіршенням екологічної обстановки. Люди ведуть неправильний спосіб життя. Є низький рівень санітарно-гігієнічної культури. А також присутній недостатність рухової активності. Саме тому, що дана проблема є розповсюдженою, це хвилює педагогів, фахівців фізичної культури, медицину і психологів. Вони прагнуть розібратися і боротися з дефіцитом рухової активності молоді та знайти надійні методи формування здорового способу життя. Фахівці говорять про часте використання в сучасному світі слова, такого як «Інновації». Інновації є якість нововведень в тій чи іншій галузі знань. Інновації проникли в усі сфери нашої професійної та побутової діяльності: в педагогіку, комп'ютерні технології, мистецтво, і звичайно ж, в фізичну культуру.

Під фізкультурно-оздоровчою технологією слід розуміти спосіб, за допомогою якого реалізується діяльність, спрямована на досягнення і підтримання фізичного благополуччя. А також, це спосіб реалізації діяльності, спрямованої на зниження ризику розвитку захворювань засобами фізичної культури і оздоровлення. Інновації в даному випадку це не тільки якість обладнання, якісь сучасні тренажери. Методики в викладанні, нові форми і види занять, технології проведення занять також відносяться до інноваційних технологій. Іншими словами, будь-яка галузь потребує інновацій та необхідність у сучасних підходах.

У розробці фізкультурно-оздоровчих технологій ставляться цілі і завдання оздоровлення, і, звичайно ж, реалізують фізкультурно-оздоровчу діяльність. А також, одночасно з реалізацією програми, визначається рівень здоров'я, тестується фізична підготовленість.

Результати дослідження. Спортсмени і тренери в сучасному світі працюють в ситуації постійних нововведень. Тренери використовують різноманітні інновації, такі як: діалогове викладання, проблемне навчання, нові методики спортивного тренування і ділові ігри. З безлічі технологій розберемо кілька, наприклад, Radiate Athletics, Speedo LZR Racer, розумні харчові ваги Prep Pad.

Radiate Athletics - це технологія, яка визначає завантаженість груп м'язів. Ця інновація розроблялася кілька років. Продукт даної технології - футболка, на перший погляд дуже проста і звичайна. Однак надягаючи її і виконуючи вправи, тіло спортсмена виробляє тепло і групи м'язів, які більше завантажені, на футболці з'являються яскраві червоні плями.

Таким чином, працює секретна, на сьогоднішній день, тепловізійна технологія. Мета цієї технології - грамотний розподіл навантаження, не піддаючись на іноді обманні відчуття організму.

Speedo LZR Racer - костюми, створені компанією Speedo у співпраці з НАСА. Це найскандальніша технологія в історії спорту. Дані костюми ефективно збільшують показники в плаванні. Тканина костюма зроблена з суміші нейлону і еластану, містить водовідштовхувальні панелі. За рахунок цієї розумної тканини зменшується опір води, і плавець рухається швидше. Технологія Speedo була визнана «технічним допінгом», тому LZR Racer потрапила під заборону: з 2009 року не можна використовувати костюми, що закривають все тіло і збільшують гідродинамічні властивості тіла.

Розумні харчові ваги Prep Pad. Успіх спортсмена залежить від багатьох чинників, в тому числі і від правильного харчування і суворої дієти. Диво-техніка, така як, ваги Prep Pad, аналізують склад їжі, розділяють на білки, жири, вуглеводи та інші компоненти. Далі можна скористатися вагами для людей Targetscales. Ці ваги допомагають визначити кількість жирів, води і навіть масу м'язову і кісткову.

Висновки. Отже, фізкультурно-оздоровча технологія - це спосіб здійснення різноманітної фізкультурно-оздоровчої діяльності. Саме на технологіях вишикувалася індустрія і фізкультурно-оздоровча робота. Відомо, що фізкультурно-оздоровчі технології можуть здійснюватися різними напрямками. Підвищення якості навчання майбутніх фахівців є актуальною проблемою, тому це питання вивчається, розробляються інноваційні технології, які потім практикуються і впроваджуються. Можна з упевненістю сказати, що ефективність використання фізкультурно-оздоровчої технології обґрунтована. Фахівці роблять все можливе, щоб розібратися і боротися з дефіцитом рухової активності молоді та знайти надійні методи формування здорового способу життя. Для багатьох людей нові технології в спорті є звичними. Іноді люди навіть не помічають, як їх життя невід'ємно пов'язана зі спортивними інноваціями. Важливо пропагувати сучасні фізкультурно-оздоровчі технології, так як в наших силах вивести ці технології ще на більш високий рівень.

УДК 796.325

Кука О.С.¹, Путров О. Ю.²

¹ студ. гр. Е-118, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПРО АЛЕКСИТИМІЧНІ ПРОЯВИ У СТУДЕНТІВ

ТЕХНІЧНИХ ЗВО

На думку сучасних психологів, психотерапевтів, працівників медичного профілю, в даний період часу настала пора глибоко і об'ємно зайнятися розв'язанням проблем емоційної сфери. У багатьох системних дослідженнях проблема повноцінного емоційного реагування і подальшого вираження з тимчасовим людиною сконденсувалася в концепціях алекситимії.

Термін «алекситимія» (грец. А - заперечення, lexis - слово, thyme - почуття) вперше використали в 1967 році J. Nemiah і P. Sifnoes - американські лікарі-психіатри. В даний час існує вже близько десятка пояснювальних концепцій алекситимії і в цілому даний феномен розглядається як якась сукупність ознак, що характеризують психічний і психологічний склад індивідів, що призводять їх до психосоматичних захворювань.

Таким чином, в зв'язку з наявністю зв'язку емоційного вираження і стану здоров'я вивчення феномена алекситимії стає особливо актуальним і значущим.

Метою проведеного нами дослідження було вивчення і виявлення алекситимічних проявів студентів технічного вузу. У дослідженні взяло участь певна кількість студентів різних спеціальностей різних курсів. В результаті дослідження отримані наступні результати:

- 30% випробовуваних можуть бути віднесені до групи виражених «алекситеміків»;
- 40% випробовуваних потрапляють в так звану «середню» зону - вони не відносяться до явних «алекситеміків», але у них спостерігаються проблеми з виразом емоцій;
- 30% випробовуваних не виявляють труднощів з виразом емоцій.

УДК 796.075.2/004.772

Личман Є. С.¹, Кокарева С. М.²

¹ студ. гр. БАД-418, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

В даний час відбуваються значні зміни у всіх сферах життя людини. Велику роль в цих змінах відіграє розвиток науково-технічного прогресу і комп'ютеризація сфер діяльності. Інформаційні технології представлені пристроями, методами і засобами, що дозволяють маніпулювати різними обсягами інформації, безліччю даних. Всебічна підготовка кваліфікованих фахівців і їх навчання можливі лише за допомогою сучасних методик, заснованих на новітніх досягненнях комп'ютерних технологій. Фізична культура і спорт є однією з галузей соціальної сфери в усьому світі, які найбільш динамічно розвиваються. Аналіз наукових публікацій дозволяє говорити про перспективність ідей застосування сучасних комп'ютерних технологій в процесі фізичного виховання, а також в тренувальному процесі, як любителів, так і професійних спортсменів. Велика кількість статей присвячено створенню прикладних програмних продуктів і автоматизованих систем, що дозволяють оптимізувати управління тренувальним процесом.

Методи і організація дослідження. Аналіз науково-методичної літератури показав, що одним з перспективних напрямів удосконалення системи фізичної підготовки є управління тренувальним процесом на основі об'єктивізації знань про структуру змагальної діяльності та підготовленості спортсменів з урахуванням загальних закономірностей становлення спортивної майстерності в обраному виді спорту. Відомо, що сучасні комп'ютерні технології мають можливість на високому рівні організувати процес фізичного виховання, дозволяють накопичувати, зберігати, аналізувати отриману інформацію, а потім оцінювати підготовленість тих, хто займається. Це дозволяє реалізувати індивідуальний підхід у процесі фізичної підготовки засобами використання сучасних комп'ютерних технологій.

Результати дослідження. На думку ряду фахівців, які вивчають дане питання, програми, які застосовуються в сфері фізичного виховання, можна поділити на діагностичні, діагностично-рекомендаційні та керуючі. Діагностичні програми відповідають за визначення функціонального стану тих, хто займається. Діагностико-рекомендаційні програми визначають рекомендації, які відповідають рівню здоров'я, окремо взятого

тестованого. За допомогою керуючих програм, за принципом зворотного зв'язку, комп'ютер дає рекомендації по завданнях, контролює їх виконання і на основі додаткових тестів виробляє відповідні рекомендації.

Є можливість визначення оцінки фізичного стану студента за допомогою використання комп'ютерних технологій, в основі яких лежать такі спеціально розроблені для цієї мети програми:

- програма, за оцінкою і корекції морфо-функціонального розвитку студентів;

- програма, яка оцінює фізичну працездатність;

- програма з оцінки та корекції фізичної підготовленості.

Багато фахівців в галузі фізичної культури і спорту відзначають досить високу ефективність від застосування інформаційних технологій. Велика кількість програмних продуктів, які досить ефективно використовуються в процесі фізичного виховання студентів, наприклад, комп'ютерна програма «Фітнес» дозволяє, використовуючи знання експертів, отримувати об'єктивні дані за станом здоров'я випробуваного, фізичному розвитку, підготовленості і функціонуванню основних систем життєзабезпечення. Крім того, програма видає висновок і науково обґрунтовані рекомендації і все це за короткий період часу. Мета даної програми полягає в оцінці і моделювання здорового способу життя.

Для знайомства студентів з атлетичною гімнастикою, з її основами, розроблено програму «Атлет», структура якої розроблена за принципом гіпертесту. Студент, працюючи з програмою, максимально використовує індивідуальний підхід в навчанні, адже вибирає ту послідовність, яку вважає необхідною для себе.

За допомогою інформаційних технологій можна здійснювати контроль за різними показниками підготовки спортсменів. Мета даного контролю полягає в отримання максимально повної інформації про підготовленість спортсменів на різних етапах багаторічної спортивної підготовки. Крім того, за допомогою отриманих даних спортсмен і його тренер мають можливість краще зрозуміти, чого він добився і на що йому слід приділити додаткову увагу. Систематичне застосування контролю в режимі реального часу дозволить не тільки оцінити ефективність вправ, але і проводити корекцію тренувального плану. На думку фахівців, комплексний контроль з використанням великої кількості інструментальних методик не є зручним. Отже, потрібна якась комп'ютерна програма, за допомогою якої стало б можливим об'єднання в собі різних показників і їх оцінки.

Такими програмами називаються інформаційні бази даних (ІБД). Вони дозволяють:

- оперативно обробляти безліч даних про поточний стан спортсменів і ефективно управляти їх підготовкою;
- розробити модельні характеристики різних сторін підготовленості спортсменів, що дозволяє значно вдосконалити вже наявні системи контролю та спортивного відбору;
- оперативно порівнювати показники одного і того ж спортсмена на різних етапах підготовки з модельними характеристиками;
- порівнювати аналогічні показники у різних спортсменів і на основі отриманих даних судити про їх обдарованість.

Крім ІБД, в даний час оптимізація планування підготовки спортсмена йде по шляху створення експертних систем і програм, близьких до них за змістом. Експертні системи - це складні програмні комплекси, що інтегрують знання фахівців в конкретних предметних областях і тиражують цей досвід для консультації менш кваліфікованих користувачів. На думку розробників експертних систем, цей тип прикладних програмних продуктів найбільше відповідає рішенням завдань такого типу. В даний час розроблені і застосовуються в спортивній практиці експертні системи для планування підготовки бігунів на середні дистанції і важкоатлетів, а також спортсменів в стрибкових видах легкої атлетики.

Висновки. Таким чином, позитивні зміни в системі фізичного виховання наступають лише тоді, коли інформаційні засоби, реалізують нові, більш ефективні способи організації та проведення занять, дозволяють сформувати інші форми і методи діяльності. Для орієнтації в інформаційних потоках сучасний фахівець в галузі фізичної культури і спорту будь-якого профілю повинен вміти отримувати, обробляти і використовувати отриману інформацію. Результати теоретичного дослідження показали, що застосування комп'ютерних технологій стає одним з найважливіших компонентів професійної діяльності в області фізичної культури і спорту.

УДК 799.315.4:796.021

Маслова Д. В.¹, Голєва Н. П.²

¹ студ. гр. БАД-528, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ТРЕНАЖЕРУ СКАТТ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗІ СТРІЛЬБИ КУЛЬОВОЇ

Наразі найсучаснішим засобом корекції навчально-тренувального процесу зі стрільби кульової є стрілецький тренажер СКАТТ. Завдяки йому і стрілець, і тренер - викладач має можливість одержувати терміново силу показників та параметрів щодо характеристики діяльності спортсмена з виконання техніки пострілу.

Одним із цих показників є величина «L» - один із найбільш інформативних показників якості стрільби. Він показує шлях, пройдений траєкторією прицілювання за одну секунду до пострілу. Інакше можна визначити «L» як стійкість зброї на заключній фазі пострілу. Чим менше «L» тим краще стійкість.

За останні роки було проаналізовано велику кількість тренувань стрільців високого класу і було зазначено, що коли спортсмен знаходиться в хорошій формі, його показники «L» також мають високі та стабільні значення.

Під час тренування стрілок, контролюючи «L», може вирішити такі завдання:

- контроль стійкості і поліпшення її;
- контроль стомлення під час тренування;
- підбір стрілецької одягу;
- підбір найбільш ефективної «ізготовки» .
- Кращі стрілки мають наступні «L»:
- для пневматичної гвинтівки «l»=7-9мм;
- для пневматичного пістолета «l»=55-75мм;
- для малокаліберної гвинтівки лежачи «l»=20-35мм;
- для малокаліберної гвинтівки, стоячи «l»=40-50мм;
- для малокаліберної гвинтівки з коліна «l»=30-40мм.

Якщо стрілець не має таких показників, то важко розраховувати на перемогу у великих змаганнях. Тому поліпшення стійкості є одним з пріоритетних завдань у стрільбі. Для поліпшення стійкості

рекомендується тренування, під час якого велика частина уваги концентрується на утриманні зброї. При цьому стрілець намагається максимально знизити величини «L».

Контроль стомлення під час тренування.

Під час тренувань стрілець після кожного пострілу контролює «L» і динаміку його зміни. Якщо «L» стабільно і має звичайне значення, то тренування можна продовжувати. Але якщо значення «L» збільшується на 20-30% або більше, то потрібно зупинити тренування і проаналізувати причину цього. Найчастіше це може бути з двох причин.

Перша причина - втома. Стрілець втомлюється і не може ефективно концентрувати увагу на заключній фазі пострілу. Продовжувати тренування не рекомендується. Найчастіше в таких випадках потрібен відпочинок. Після відпочинку можна продовжувати тренуватися.

Друга причина збільшення «L» - сторонні думки під час пострілу. Якщо таких пострілів більше 2-3 на серію з 10, то також потрібно зупинити тренування і проаналізувати те, що вас турбує. Поки ви не вирішили власних особистих чи то інших якихось проблем не варто приходити на тренування. Ефект таких тренувань дуже низький. Домогтися високих результатів можна тільки тренуючись з максимальною концентрацією уваги.

Підбір стрілецького одягу.

Давно помічено, що стійкість зброї залежить від стрілецької одягу, але точно визначити, який саме одяг краще (при невеликій різниці) досить важко. Якщо використовувати «L», то дана проблема досить легко вирішується. Для отримання більш точних результатів тестування рекомендується зробити перевірку протягом 3-5 днів.

Приміром з наявного досвіду досліджень було помічено, що нерідко при використанні жорстких стрілецьких курток і штанів в положенні лежачи і з коліна стійкість гірше, ніж при використанні більш м'яких. Це пояснюється тим, що удари серця через жорстку куртку і штани передаються на зброю майже повністю, а при використанні м'якого одягу частково тамуються. Правда, не треба забувати про те, що дуже м'яка куртка теж не дуже добре.

Підбір найбільш ефективної «ізготовки».

При визначенні «ізготовки» стрілець завжди стикається з проблемою об'єктивної її оцінки. Часто різниця буває настільки мала, що неможливо зробити вибір. СКАТТ спрощує цю задачу. Під час підбору «ізготовки» стрілець аналізує «L», характер траєкторії і величину віддачі. При пошуках нової «ізготовки» рекомендується спробувати різні її варіанти, навіть ті, які зручні і які прийнято вважати неправильними. Під

час пошуку дуже важливо повністю концентруватися на пострілі, інакше результати пошуку будуть неточними. Також необхідно перевірити результат пошуку протягом декількох тренувань, а ще краще на яких не надто важливих змаганнях.

Деякі варіанти пошуку:

- змінити вагу зброї;
- змінити баланс зброї;
- підняти або опустити прицільні пристосування;
- змінити довжину лінії прицілювання;
- спробувати різні кути завалу зброї;
- змінити положення ніг;
- змінити нахил голови;
- спробувати пальцями правої руки стискати рукоятку з різними зусиллями;
- спробувати зброю інших фірм виробників.

УДК 796.075.2

Мусійченко П.А.,¹ Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. БАД-538, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

МОЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО

Сьогодні рівень здоров'я нашої молоді дуже низький і з кожним роком все більше погіршується. А чи мислима сьогодні система освіти без фізичного виховання? Звичайно, ні, тому на перший план виходить програма загального оздоровлення населення засобами і методами фізичної культури, яка повинна неухильно і методично здійснюватися всіма доступними способами. Це в першу чергу, ефективна реклама здорового способу життя, будівництво нових спортивних споруд, стадіонів, спортивних комплексів, також система оздоровчих та спортивних програм, зокрема ознайомлення студентів з сучасними фізкультурно-оздоровчими технологіями.

Мета дослідження: розширити знання студентів про сучасні фізкультурно-оздоровчі технології. На сьогоднішній день,

найефективнішим способом досягнення і підтримки фізичної форми, а також зниження ризику захворюваності вважається фізкультурно-оздоровча технологія. Дана технологія передбачає правила використання спеціалізованих знань, способів організації та реалізації конкретних дій, які необхідні для виконання оздоровчої діяльності. Фізкультурно-оздоровча технологія передбачає:

- 1) постановку цілей, завдань процесу оздоровлення;
- 2) визначення рівня здоров'я, тестування фізичної підготовки;
- 3) реалізацію даної діяльності.

Важливо відзначити те, що оздоровчі програми та фізкультурні технології є не надбанням особистого досвіду окремих кваліфікованих фахівців, а досягненням медичної науки, відповідно до якої вони розробляються. Напрямок у фізкультурно-оздоровчих технологіях існує велика безліч: шейпінг, аеробіка, фітнес, бодібілдинг, калланетик, Ізотон, стретчинг, а також біг, туризм, плавання як оздоровчі види спорту, та інші види діяльності, які використовуються в дозвільній діяльності. Кожен зможе вибрати те, що найсприятливішим чином позначиться на організмі і навіть поєднуватиме відразу кілька напрямків.

Методика «Ізотон» - оздоровче тренування, яке передбачає зміцнення як фізичного, так і емоційного стану здоров'я людини. Методика «Ізотон» використовується з метою вирішення двох основних завдань:

- це поліпшення самопочуття, працездатності, нормалізації роботи органів травлення (та інших важливих систем людського організму), підвищення імунітету, поліпшення діяльності ендокринної системи та ін.

- підтримка гарної фізичної форми і, в цілому, зовнішнього вигляду при порівняно невеликій кількості часу, що витрачається.

«Ізотон», як і будь-яка система, включає в себе комплекс різних видів: а) фізичного навантаження: стретчинг, аеробне, дихальне тренування та ін.; б) засоби «психологічної терапії»: релаксація, емоційний настрій;

- в) засоби фізіо-впливу: масаж, сауна та ін.;

- г) очищаючі і гартують заходи;

- д) організації раціонального харчування та ін.

«Ядром» системи Ізотон є ізотонічне тренування (статодинамічне). Саме вона відрізняє Ізотон від інших систем, які відносяться до оздоровчої фізкультури і забезпечують високу ефективність кінцевих результатів.

Стретчинг (Stretching) - це сукупність вправ, головною метою яких є розтяжка зв'язок та м'язів, а також підвищення гнучкості тіла. Назва

даного напрямку фітнесу було запозичено з англійської мови – слово «stretch» в перекладі означає «еластичність, розтягнення». Переваги стретчингу:

- стретчинг здатний надавати стимулюючий вплив на циркуляцію лімфи і крові в організмі;
- вправи стретчингу допомагають розслабити м'язи, в результаті чого знижуються болі, причиною яких стало нервове напруження або стрес;
- суглоби набувають велику рухливість, в результаті чого збільшуються показники гнучкості;
- краща профілактика проти відкладення солей;
- зосереджене, глибоке дихання благотворно впливає на головний мозок, особливо після трудового дня;
- можливість займатися вдома самостійно, у зручний для кожного час.

Аеробіка - це група вправ, що поєднує в собі рухи опорно-рухового апарату з правильним диханням. У перекладі з грецького слово «аеробіка» звучить як «аєго» і означає «Повітря». Суть аеробіки в тому, що всі вправи побудовані і спрямовані на правильне дихання, воно полегшує силову роботу і збільшує ефективність. Виконуючі вправи для дихання, людина збільшує вентиляцію легенів, тим самим покращує стан свого організму і готує його до навантаження в більш широкому діапазоні. Наприклад, в стані спокою легенева вентиляція у людини становить 5-6 л на хвилину. При виконанні вправ, фізичних навантажень вентиляція збільшується у багато разів у залежності від виду рухів, їх інтенсивності. Таким чином, сутність аеробіки - збільшити постачання киснем легеневої вентиляцію для продуктивності окислювально-відновних процесів у тканинах організму. Вправи можуть бути різноманітними, головне, щоб вони збільшували частоту дихання і активізували роботу різних м'язів та легенів. Приклади таких вправ можуть послужити біг, ходьба, стрибки, плавання, веслування, прогулянки на лижах і велосипеді, скейтборді і роликах, навіть танці – все це розглядається як аеробні вправи. Заняття аеробікою дуже корисні для організму в будь-якому віці, так як знижують ризик серцево-судинних захворювань, якими страждають зазвичай люди малорухливі. Також покращує і прискорює обмінні процеси в організмі, впливає на гормональну систему і в цілому сприяє розвитку і оновленню організму для ефективної функціональності опорно-рухового апарату.

Серед сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій також можна виділити наступні: степ-аеробіка (вправи зі степ-платформою, зумба-степ, stepbasic+core, Step&Sculpt, doublestep), dancemix, hotiron (силове

тренування з міні-штангою), crossfit (кругове тренування без відпочинку), fitball (вправи з великим пружним м'ячем), ABL (опрацювання ніг, преса, сідниць), wellnessmix (комплекс вправ пілатесу, йоги, стретчингу), Bodysculpt (силове тренування, що проходить в аеробному режимі), слайд-аеробіка (тренування на слизькій поверхні), BOSU (тренування на платформі «Bosu»).

Висновок. Один з головних факторів сучасної і здорової людини – це її рухова активність, правильно побудована для його способу життя. Активність людини може бути різноманітна від природних повсякденних дій, таких як ходьба, біг, плавання, їзда на велосипеді, ігрових дисциплін до силових і гімнастичних комплексів, тренажерних систем. На даний момент також набирають популярність різні нетрадиційні вправи інноваційного характеру. При регулярних фізичних навантаженнях поліпшується фізичне здоров'я людини, зокрема опорно-рухова і серцево-судинна системи, підвищується імунітет, поліпшується загальний тонус людини. Необхідно відзначити, що вкрай важливо прищеплювати звичку студентам до регулярних фізичних занять і сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій. В результаті удосконалюються фізичні якості, рухові вміння та навички визначають ефективність професійної діяльності студентів, майбутніх фахівців.

УДК 37.037

Піщенко А.О.¹, Рімар Ю. І.²

¹ студ.гр. МТЕ-139, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. наук. з фіз. вих., доц., НУ «Запорізька політехніка»

ЗДАТНІСТЬ ДО ЗБЕРЕЖЕННЯ РІВНОВАГИ

Рівновага - це здатність людини зберігати стійку позу у статичних та динамічних умовах, за наявності опори або без неї.

Особливе значення рівноваги має при виконанні гімнастичних та ігрових вправ, в єдиноборствах тощо.

Кожному відхиленню тіла від оптимального положення повинно відповідати відновлююче зусилля учня шляхом балансування. При цьому якість виконання вправи тим вища, чим меншою є амплітуда балансування.

Для вдосконалення рівноваги слід ставити учнів в такі умови, при яких є ризик її втрати. Найдоступнішими у фізичному вихованні серед таких умов є: зменшення площі опори та збільшення її висоти.

Для цього А. А. Тер-Ованесян, І. А. Тер-Ованесян рекомендують виконувати такі завдання:

- рівновага на одній нозі з різноманітними положеннями і рухами руками, тулубом, вільною ногою;
- стійка на руках і голові з різноманітними положеннями і рухами ногами;
- різні повороти, нахили і обертання голови, стоячи на одній і двох ногах, з різноманітними положеннями і рухами руками, тулубом, вільною ногою;
- різноманітні обертання тулуба стоячи на одній та двох ногах;
- різноманітні рухи, стоячи на обмеженій нерухомій і рухомій опорі (колода, трос тощо);
- виконання завдань на різке припинення рухової дії при збереженні пози, за сигналом;
- різка зміна напрямку або характеру рухової дії за сигналом;
- виконання різноманітних рухових дій із заплученими очима;
- варіювання зовнішніх умов виконання вправ на рівновагу (зміна приладів, місце проведення, умови проведення тощо);
- застосування обтяжень у вправах на рівновагу;
- виконання вправ на рівновагу у стані втоми.

УДК 796.072.065.4/004.772

Подріз Д.А.,¹ Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. БАД-438, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Для теперішнього часу характерні зміни в глобальному масштабі, які відбуваються буквально у всіх сферах життя сучасної людини. Одні з найважливіших світових змін відбуваються в безперервному розвитку науково-технічного прогресу, а також у поширенні цифрових технологій серед світової спільноти. Так як сучасний світ в даний момент підвладний модернізації у всіх сферах життєдіяльності, то проблема впровадження цифрових та інформаційних технологій в спорт є актуальною, як і процес впливу цифрових технологій на розвиток фізичної культури і спорту в цілому.

Метою даної статті є вивчення цифрових технологій і їх вплив на фізичну культуру і спорт в Україні. Завдання дослідження: вивчити

сутність цифрових технологій, їх застосування в сфері фізичної культури і спорту; аналіз впливу цифрових технологій на розвиток фізичної культури і спорту.

Методи і організація дослідження. Фахівці стверджують, що майбутнім людства є цифрові технології. Всі цифрові технології базуються на наданні інформації за допомогою дискретного способу, тобто у вигляді чисел. Двійкова система, ті самі числа, є носієм необхідної інформації. Принцип дії досить простий, дана система використовує фізичні величини, вони сприймають всього два стійких положення. Така ситуація забезпечує простоту і не викликає ніяких проблем і питань: якщо електричний імпульс присутній, то це одиниця, якщо ж ні - нуль. Ще однією великою перевагою цифрових сигналів вважається захищеність від можливих перешкод. Статистика показала, що через нестачу часу у сучасної людини, універсальність і швидкодіючість даних технологій роблять їх дуже затребуваними. Дискретна система, що базується на методах кодування і передачі інформації, дозволяє здійснювати безліч різнопланових завдань за найкоротші проміжки часу, що знаходить своє відображення в багатьох сферах людської життєдіяльності, не виключаючи і застосування в спорті. Завдяки ретельному моніторингу всіх дій певного спортсмена, що базується на останніх досягненнях наукової думки – від наноелектроніки до молекулярної біології, допомагає досягати стовідсоткової точності у всіх розрахунках, починаючи від планування часу тренувань, до процесу відновлення або лікування травм спортсменів. Збір, обробка, передача інформації відбувається найбільш швидко, допомагаючи якісно редагувати деякі організаційні моменти підготовки висококваліфікованих спортсменів, тренерів і суддів, а також проведення фізкультурно-оздоровчої роботи.

За часів перших використань цифрових систем в координації тренувального процесу просувалося створення систем управління базами даних, завдяки яким відбувався пошук і збереження інформації про тренування. Зараз же програмуються спеціальні експертні системи і програми для раціоналізації визначення рівня підготовки, деякі з яких розробляються безпосередньо для відстеження спортивної підготовки бігунів, важкоатлетів і спортсменів в інших видах спорту.

Багато людей глибоко помиляються, вважаючи, що цифрові технології застосовуються виключно при підготовці спортсменів. Цифрові технології можуть також застосовуватися і на звичайних уроках фізичної культури в ЗВО. Це є обґрунтованим, враховуючи загальну любов молоді до нововведень і різних технічних новинок. Набагато легше зацікавити і залучити до занять спортом студентів за допомогою впровадження

цифрових технологій в процес тренування. Прогрес зробив крок так далеко, що відносно недавно введені новинки техніки: хронометраж, електронне табло, штучне освітлення, різні тренажери, «змінити» спорт і є чимось звичайним, без яких неможливо уявити сучасні тренування. Впровадження цифрових технологій дуже сильно вплинуло на розвиток фізичної культури і зробило деякі аспекти досяжніші і простіше.

Наприклад, багато спортсменів у своїй кар'єрі стикалися з необхідністю використання спеціальної екіпіровки, або з умовою придбання особливого взуття і форми. Тому багато спортивних компаній, в числі яких Vibram, Nike, Adidas, Radiate Athletics і так далі, конкретно просунулися в цій темі. Вони виготовляють спеціальне взуття для різних видів спорту, приділяючи при цьому увагу не тільки особливостям динаміки і ортопедичним властивостям, але можливим індивідуальним показникам. Їх перевага в тому, що дані сенсори допомагають фіксувати вагу людини, визначати розподіл його тиску при русі. Отримана інформація аналізується спеціальним програмним забезпеченням. Дане нововведення допомагає тренеру або самому спортсмену фіксувати прогрес своїх тренувань, а також планувати зростання наступних результатів.

За допомогою системи датчиків і мікропроцесора спортивна електроніка може контролювати багато показників фізичного стану людини: силу впливу на тіло, електричні імпульси від серця і нервової системи, кров'яний тиск, ритм ходьби або бігу, навантаження на суглоби. Такі спортивні нововведення як футбольний м'яч MiCoach Smart Ball своїм існуванням гранично полегшує життя суддів, автоматично визначаючи перетнув він кордон поля або ж ні. Але і це не межа, винахід компанії Adidas фут м'яч MiCoach Smart Ball виступає вже в якості тренера для спортсмена, допомагаючи «учневі» максимально точно відпрацювати той чи інший прийом з нанесення ударів.

Ще однією важливою функцією деяких цифрових новинок є визначення спеціальних програм для оздоровчої фізичної культури. Дані програми діють за двома принципами:

1. керуюча діяльність – комп'ютер взаємодіє з користувачем за принципом зворотного зв'язку: видає завдання, контролює їх виконання, а за результатами тестів дає відповідні рекомендації, тобто виступає в якості «персонального тренера»;

2. діагностична діяльність – дозволяє фахівцеві швидше поставити діагноз і дати певний набір рекомендацій, відповідний виявленому стану здоров'я і рівню рухової активності.

Застосування цифрових технологій можна виявити і в повсякденному житті людей, і в аматорському спорті. Різні нововведення залучають людей в спорт і мотивують їх. Деякі з них міцно увійшли в повсякденний побут і допомагають у плануванні свого дня, а саме нагадують про те, що потрібно випити склянку води, заодно і вираховують необхідну кількість води для кожної людини індивідуально, яку потрібно випити за день, підраховують калорії, рекомендують вправи, допомагають в техніці їх виконання. Багато пенсіонерів активно користуються девайсами з метою підтримки стану здоров'я. Ні для кого не секрет, що годинник компанії Apple показують не тільки час, карти, компас, а й визначають ритм биття серця і частоту дихання, вимірюють тиск і показують кількість пройдених кроків. В якості основного показника цифровий годинник використовують частоту пульсу: в пристрої встановлений оптичний датчик, що працює не гірше панелей на бігових доріжках.

Багатьом відомий додаток Activity планує щоденну кількість рухової активності. Він особливо корисний для людей, які ведуть малорухливий спосіб життя, допомагаючи їм своїми «нагадуваннями» про необхідність порухатися.

Результати дослідження. Цифрові технології до моменту сучасного часу стали його складовою. Розвиток впровадження таких технологій перейшло від проникнення в окремі аспекти професійного спорту до проникнення в усі сфери і етапи підготовки спортсмена і проведення його тренування. Їх вплив на виконання фізичних вправ, на організацію тренувального процесу в цілому, поліпшення спортивних результатів і так дуже великий. З їх впровадженням в підготовчий процес з'явилася необхідність коригування самого процесу тренування спортсменів, необхідність поліпшення спортивної екіпіровки, спортивних снарядів, тренажерів, а також способів або методів обліку результатів. Підвищення ефективності тренувального процесу на кожному етапі може бути здійснено тільки в результаті об'єднання фрагментарних знань, отриманих тренерами, спортивними фахівцями і вченими. Все це допомагає вийти на нові рекорди.

Висновки та рекомендації. В 21 столітті спортивний світ вже не може обходитися без цифрових технологій. Так як завдяки цифровим технологіям спорт, а точніше цифровий спорт, ґрунтується на використанні призначених засобів вимірювання та підрахунку результатів, а також на забезпеченні безпечного процесу тренування. Не можна заперечувати той факт, що сучасність інформатизується з кожним днем все більше і більше, проте в сфері спорту це не викликає будь-яких

негативних факторів, а навпаки, полегшує роботу як тренерів, спортсменів і суддів, так і прихильників аматорського спорту. Єдиною проблемою є повільне введення цих самих технологій в різні інститути, академії та ЗВО, через маленький бюджет даних установ. На жаль, дана обставина є якоюсь перепорою отриманню якісної сучасної освіти.

УДК 796.062/796.077.5

Полковникова С. М.¹, Кокарева С. М.²

¹ студ. гр. БАД-538, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ КОМПЛЕКСНИХ ФІТНЕС-ПРОГРАММ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

В даний час перед суспільством гостро стоїть питання про оздоровлення студентів ЗВО, про необхідність прищеплення їм навичок здорового способу та стилю життя. Основними причинами істотного погіршення здоров'я студентів прийнято вважати поступовий перехід на багаторівневу систему вищої професійної освіти, значний обсяг навчального навантаження, а також низький або недостатній рівень фізичної активності. Так, згідно зі статистикою, більше 47% студентів 1-го курсу ЗВО мають ослаблене здоров'я. Крім цього, до 4-го курсу навчання у значній кількості студентів (65%) відзначається зниження рівня фізичної підготовленості і зниження відвідуваності спортивних секцій. Більш того, за станом на 2018 рік багато фахівців відзначають загострення наступних негативних тенденцій, як:

- погіршення стану здоров'я і зниження загального фізичного розвитку молоді;
- зниження рівня фізичної підготовленості та фізкультурної освіченості студентів;
- низький / недостатній обсяг рухової активності студентів.

Внаслідок ймовірності подальшого посилення виявлених тенденцій існує гостра необхідність модернізації системи фізичного виховання студентів. На даний момент фахівцями вже ведеться пошук найбільш затребуваних та популярних фізкультурно-спортивних напрямків серед студентів, а також принципово нових форм організації навчальних занять. Проте, всупереч часто негативного ставлення та відсутності інтересу студентів до академічних занять фізичною культурою, в молодіжному середовищі особливу популярність здобули заняття фітнесом як ефективним засобом пропаганди здорового способу життя, а також

засобом формування престижного іміджу. Фітнес-програми користуються особливим попитом в тому числі і завдяки тому, що вони охоплюють великий ряд функцій: оздоровчу, розвивальну, а також надають можливості самопізнання та реалізації потенціалу. Відсутність в змісті цих програм найскладніших і надмірно ризикованих елементів робить даний вид фізичної активності посилюючим та найменш травмонебезпечним майже для всіх категорій населення, в тому числі і студентів. Як результат, на сучасному етапі фізичного виховання студентів спостерігається неухильне зростання інтересу до різних напрямів фітнесу. У підсумку, така тенденція привела до включення фітнес-технологій в навчальний та поза навчальний процес студентів у багатьох ЗВО.

Метою дослідження була оцінка актуальності й затребуваності комплексних фітнес-програм в системі фізичного виховання студентів ЗВО.

Методи і організація дослідження. В рамках даного дослідження були застосовані наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення даних науково-методичної літератури та анкетування. Для дослідження перспектив використання такого виду спортивної діяльності як комплексні фітнес-програми в системі фізичного виховання студентів ЗВО в даній роботі були використані дані соціологічного дослідження, в якому взяли участь студенти НУ «Запорізька політехніка» спеціалізація «Аеробіка». Анкетна форма була розроблена в електронному вигляді з використанням інструментарію сервісу Google. Всього в опитуванні взяли участь 146 респондентів. Гендерна структура респондентів: 54% - жіноча стать, 46% - чоловіча стать. Далі розберемо результати проведеного соціологічного дослідження.

Результати дослідження. Згідно з результатами проведеного соціологічного дослідження 64% респондентів займаються або колись вже займалися фітнесом, 36% ніколи не займалися фітнесом. Крім того, дослідження показало, що студенти добре обізнані та мають уявлення про більшість фітнес-напрямків. Так на першому місці за популярністю у дівчат традиційно знаходиться оздоровча аеробіка, яку відзначили 70% опитаних, на другому місці фітнес-йога - 67%, на третьому стретчинг - 46%, аквафітнес - 38%, шейпінг - 32%, степ-аеробіка - 31%, трекінг - 27%, далі сайкл-аеробіка, пілатес, кроссфіт і бодіфлекс. Серед юнаків фітнес-напрямки розташувалися наступним чином: кроссфіт - 72%, функціональний тренінг - 57%, памп-аеробіка - 37%, гирьовий спорт - 34%, трекінг - 28%, фітбокс - 25%, тайбо, аквафітнес. Найменш відомі і затребувані серед студентів обох статей виявилися TRX-програми - всього 14% студентів виявилися знайомі з даним напрямком, калланетика

- 8%, слайд-програми - 4%. Також результати соціологічного опитування показали, що найбільш оптимальними і прийнятними видами фітнесу для студентів обох статей є трекінг - 55%, аквафітнес - 47%, різні види кардіо-тренувань - 24%, аеробіка - 18% та ін. Переважна більшість студентів (88%) висловили зацікавленість і висловили готовність займатися не одним, а одночасно декількома видами фітнесу. Спираючись на вищевказані результати соціологічного опитування, можна прийти до висновку, що ідея реалізації комплексних фітнес-програм дійсно є актуальною серед студентів. Ця ідея знаходить підтримку і серед викладачів, так як комбіноване використання засобів декількох видів фітнесу надасть сприятливий вплив на академічні заняття фізичною культурою, зробить їх більш емоційно насиченими та сприятливими гармонійному і продуктивному розвитку особистості. Також використання бівалентних фітнес-програм зможе підвищити відвідуваність занять, внаслідок своєї новизни і привабливості для студентів.

За результатами опитування було виявлено, що серед студенток найбільш популярними і затребуваними комбінованими фітнес-программи виявилися: «танцювальна аеробіка і силова аеробіка» (58%); «Танцювальна аеробіка і заняття в тренажерному залі» (52%); «Танцювальна аеробіка і аеробіка на степ-платформах» (47%); «Класична і танцювальна аеробіка і різні оздоровчі фітнес-програми (пілатес, йога, боді-флекс)»; «Танцювальна аеробіка і силові вправи з міні-штангою»; «Фітнес-йога і силова аеробіка». Серед бівалентних фітнес-програм, які викликають найбільший інтерес у юнаків, були відзначені наступні: «атлетична гімнастика і кроссфіт» (48%); «Аеробіка і функціональний тренінг» (41%); «Фітнес-йога і вправи з гантелями» (37%); «TRX-комплекс і елементи кроссфіту, гирьового спорту». Разом з тим необхідність освоєння нових фітнес-технологій комплексного змісту відзначається абсолютною більшістю опитаних (98%) як несуттєва перешкода.

Висновки. Заняття фітнесом продовжують швидко завойовувати популярність і стають одним з найбільш поширених видів рухової активності серед всіх категорій населення, в тому числі і в середовищі студентської молоді. Включення якісно нових методик у вигляді комплексних фітнес-технологій в структуру занять може стати гідною альтернативою загальноприйнятих і традиційних форм організації занять. Таким чином, в ситуації модернізації системи фізичного виховання у ЗВО і підвищення ролі фітнесу існує нагальна потреба у запровадженні нових форм занять і подальшого вивчення їх впливу на студентів. У роботі

зроблена спроба використання соціологічного опитування з метою виявлення перспектив використання комплексних фітнес-програм в системі фізичного виховання і їх популярності серед студентів. Проведене дослідження доводить перспективність застосування комбінованих фітнес-програм. Крім того, за результатами даного дослідження зроблено висновок про необхідність його продовження. Для пошуку найбільш ефективних і успішних комплексних (комбінованих, полівалентних) фітнес-програм на думку викладачів і їх реалізації необхідно організації серії експериментів і подальше наукове дослідження.

УДК 796.011.3

Постоленко М. О.¹, Мілкіна О. В.²

¹ студ. гр. РТ-719, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ЗВО

Навчальний процес у ЗВО дуже тісно пов'язаний з вихованням студентів, в будь-якій зі спеціальностей.

Виховання у ЗВО – це процес цілеспрямованої системи педагогів щодо формування у студентів значних якостей характеру, форм поведінки, що спрямоване на усесторонній розвиток майбутнього фахівця.

Метою такого виховання є підготовка генофонду нації та виховання еліти, а також формування особистості. Для того, щоб виховання було ефективним, перед ним ставляться наступні завдання:

- вивчення якостей студента;
- формування майбутнього фахівця з професійними і загальними людськими якостями;
- організація студентського дозвілля.

Реалізація цих процесів можлива при дотриманні принципів, на яких ґрунтується система виховання:

- єдність загального людського та національного;
- природо відповідність;
- активність, безперервність;
- комплексний підхід.

Формування всебічного розвитку особистості потребує проведення різносторонньої виховної роботи, що у свою чергу обумовлює реалізацію напрямків, що здійснює фізичне виховання.

Фізичне виховання являє собою систему заходів, що спрямовані на зміцнення здоров'я людини, загартування, розвиток фізичних можливостей, рухових навичок.

Завданням фізичного виховання є створення оптимальних умов для розвитку особистості, збереження її здоров'я, фізіологічні процеси, набуття навичок.

Основними засобами у ЗВО виховання виступають такі:

- теоретичні відомості (фізичні вправи та їх загальна характеристика);
- гімнастика (комплекс вправ, що сприяє загальному фізичному розвитку);
- легка атлетика (види бігу, стрибки, метання);
- спортивні ігри (розвиток кмітливості, швидкості, дисциплінованості – баскетбол, волейбол);
- плавання.

Головним принципом здійснення фізичного виховання є диференційоване застосування засобів фізичної культури на заняттях з студентами різного віку та з урахуванням станом їх здоров'я, навантаження.

Сьогодні є наявною необхідність модернізації університетської освіти, окремо фізичного виховання та спорту серед студентів, формування у молоді інтересу до занять спортом, з урахуванням своїх потреб та здібностей. Сучасні навчальні програми у ЗВО повинні сприяти зацікавленості студентів у занятті фізичною культурою та досягненні результатів, забезпечувати свідомий вибір певного виду спорту.

На сучасному етапі розвитку правової держави, ЗВО практикують свої власні системи розвитку, підготовки студентів у напрямку фізичної культури та спорту, та базується ця система на розробках програми викладачів та їх досвіді. В свою чергу компетентні органи повинні здійснювати контроль за таким видом підготовки та напрямків здійснення фізичного виховання студентів, щоб не допустити погіршення стану здоров'я серед молоді, а навпаки підвищити рівень заохочення студентів фізичною культурою та спортом.

Перспективним напрямком є наукові розробки вдосконалення методичного забезпечення навчального процесу й організації з фізичного виховання у ЗВО.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ

На сучасному етапі розвитку людського суспільства проблема збереження здоров'я підростаючого покоління продовжує залишатися актуальною. Проблема формування цінності здорового способу життя студентської молоді, актуалізується погіршенням в останнє десятиліття показників індивідуального та громадського здоров'я, що потребує її комплексного вирішення. На жаль, останнім часом спостерігається тенденція омолодження «вікових» захворювань: шкідливі звички, низька фізична активність, стреси і неправильне харчування. А якщо врахувати, що велика частина сучасної інтернет-аудиторії є студентами ЗВО і активними користувачами інтернету, то без впровадження інформаційних технологій в популяризацію ідей здорового способу життя не обійтися. Сьогодні, для того щоб залучити молодь до занять спортом, існує цілий ряд заходів. Широко застосовується в даному випадку і потужний «мотиватор» - в його ролі виступають друзі та соціальні мережі, де публікується досить багато матеріалів по даному напрямку. Соціальні медіа в даному випадку використовуються як ефективні засоби для залучення уваги, так як у них найбільша аудиторія. «Тут все», якщо говорити про той сегмент, який цікавий молоді. Такі ідеї, як використання мобільних додатків, інтерактивні карти здорового дозвілля та інфраструктура здоров'язберігаючого середовища, корисні сервіси та он-лайн калькулятори індивідуального здоров'я та інших цифрових можливостей по здоровому способу життя викликають в студентських спільнотах живий інтерес.

Мета нашої роботи – виявити методи підтримки студентами здорового способу життя за допомогою ІТ-технологій і дати їх оцінку.

Методи і організація дослідження. В рамках вивчення даної проблеми проводилося опитування серед студентів, аналіз і систематизація отриманих результатів. Об'єктом дослідження стала група студентів 2 курсу НУ «Запорізька політехніка». В ході дослідження було опитано 60 осіб. У період дослідження студенти заповнювали спеціально розроблену анкету на електронній платформі Google. Дані оброблялися за рахунок стандартних статистичних методів в комп'ютерній програмі Excel.

Результати дослідження. В ході дослідження з'ясовано, що з числа опитаних 52% респондентів використовують різні інформаційні технології (додатки, сайти, розумні годинники. Фітнес-трекери та ін.) для підтримки свого фізичного здоров'я. Студенти переконані в ефективності додатків для занять спортом, так як вони допомагають скласти програму тренувань, виправити техніку, створити звичку займатися спортом та відстежувати прогрес. Крім того, таким чином можна побачити ще й результати досягнення своїх друзів і порівнювати їх з власними в спеціальних турнірних таблицях. Елементи змагання завжди добре піднімають мотивацію до занять фізичними вправами. Також близько 33% опитаних студентів користуються ІТ-технологіями для підтримки здорового способу життя вкрай рідко. В основному вони використовують програми тренувань для дому, вулиці, тренажерного залу, черпають нові цікаві вправи і надихаються прекрасною формою і неймовірними здібностями елітних атлетів. Менша частка опитаних студентів, а саме 15%, не користуються додатками взагалі. В основному таку позицію молоді люди пояснюють тим, що вони вважають за краще ходити у фітнес-зал і займатися фізичною культурою з тренером, а не самотійно, оскільки вважають це більш ефективною формою занять.

Провівши дослідження студентів нашого ЗВО, ми можемо зробити висновок, що з кожним роком здоровий спосіб життя набуває все більшої популярності, тому що багато людей бажають не просто насолоджуватися життям, а насолоджуватися життям довго. Здоровий спосіб життя сприяє збереженню і поліпшенню здоров'я і самопочуття людини. Фізична активність є однією зі складових здорового способу життя. Навіть десятихвилинна розминка здатна принести помітну користь організму людини. Необхідно знайти заняття, пов'язане з фізичною активністю та таким, що буде приносити задоволення. Більшість студентів активно користуються різними сучасними пристроями для занять спортом. На наш погляд, доцільним є впровадження та застосування ІТ-технологій і в навчальному процесі на заняттях фізичною культурою у ЗВО. Це дозволить оптимізувати тренувальний процес, зробити його цікавим і ефективним. Завдяки новим технологіям можна відстежувати стан здоров'я, а головне спрогнозувати майбутні результати, що слугуватиме добрим стимулом для студентів.

Висновки. Таким чином, інформаційні технології у стрімко мінливому світі стають все більш значущим фактором існування і розвитку молоді, коли складаються відносини з соціальним оточенням, адже здоров'я – це важлива складова життя людини і його якості життя. Студенти активно користуються різними гаджетами і додатками, які

дозволяють підібрати індивідуальну програму для занять з підтримки фізичної форми. Саме тому профілактика та пропаганда здорового способу життя у студентів за допомогою ІТ-технологій сприяє поліпшенню психологічного та трудового стану суспільства, здоров'я нації та її культурного розвитку.

УДК 796.011.4

Прішелец О. А.¹, Овдеєнко А. О.²

¹ студ. гр. Е-518, НУ «Запорізька політехніка»

² викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА, ПРОБА ШТАНГЕ, ІНДЕКС КЕТЛЕ І РЕГУЛЯРНІ ЗАНЯТТЯ РИТМІЧНОЮ ГІМНАСТИКОЮ

Є один досить простий метод самоконтролю «за допомогою дихання» - так називана проба Штанге (по імені російського медика, що представив цей спосіб у 1913 році). Зробити вдих, потім глибокий видих, знову вдих, затримати подих, по секундомірі фіксуєючи час затримки дихання. В міру збільшення тренованості час затримки дихання збільшується. Добре натреновані люди можуть затримати подих на 60-120 секунд. Але якщо ви тільки що тренувалися, то затримати надовго подих ви не зможете.

Велике значення в підвищенні працездатності взагалі і при фізичному навантаженні зокрема має рівень фізичного розвитку, маса тіла, фізична сила, координація рухів і т.д.

При заняттях фізкультурою важливо стежити за вагою тіла. Це так само необхідно, як стежити за пульсом чи артеріальним тиском. Показники ваги тіла є одним з ознак тренованості. Для визначення нормальної ваги тіла використовуються різні способи, так звані росто-вагові індекси. На практиці широко застосовується індекс Брока. Нормальна вага тіла для людей ростом 155-156 сантиметрів дорівнює довжині тіла в див., з якої віднімають цифру 100; при 165-175 - 105; а при росту більш 175 див - більше 110.

Можна також користатися індексом Кетле. Вагу тіла в грамах поділяють на ріст у сантиметрах. Нормальним вважається така вага, коли на 1 одиницю росту приходить 350-400 одиниць у чоловіків, 325-375 у жінок.

Зміна ваги до 10% регулюється фізичними вправами, обмеженням у споживанні вуглеводів. При надлишку ваги понад 10% варто створити строгий раціон харчування на додаток до фізичних навантажень.

Можна також проводити дослідження статичної стійкості в позі Ромберга. Проба на стійкість тіла здійснюється так: фізкультурник стає в основну стійку - стопи разом, очі закриті, руки витягнуті вперед, пальці розведені (ускладнений варіант - стопи знаходяться на одній лінії, носок до п'яти). Визначають час стійкості і наявність тремтіння кистей. У тренуваних людей час стійкості зростає в міру поліпшення функціонального стану нервово-м'язової системи.

Необхідно також систематично визначати гнучкість хребта. Фізичні вправи, особливо з навантаженням на хребет, поліпшують кровообіг, харчування міжпозвонкових дисків, що приводить до рухливості хребта і профілактиці остеохондрозів. Гнучкість залежить від стану суглобів, розтяжності зв'язок і м'язів, віку, температури навколишнього середовища і часу дня. Для виміру гнучкості хребта використовують простий пристрій із планкою, що переміщається.

Регулярні заняття ритмічною гімнастикою не тільки поліпшують здоров'я і функціональний стан, але і підвищують працездатність і емоційний тонус. Однак варто пам'ятати, що самостійні заняття фізичною культурою не можна проводити без лікарського контролю і, що ще більш важливо, самоконтролю.

УДК 001.89

Ромашко Г.А.¹, Данильченко С.І.²

¹ студ. гр. СН-518, НУ «Запорізька політехніка»

² викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЛІКУВАЛЬНА ФІЗКУЛЬТУРА ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

У другій половині XX століття основну небезпеку для здоров'я населення і проблему для охорони здоров'я стали представляти неінфекційні захворювання, в першу чергу хвороби серцево-судинної системи, які в даний час є провідною причиною захворюваності, інвалідизації та смертності дорослого населення. Сталося «омолодження» цих захворювань.

З кожним роком частота і тяжкість цих хвороб неухильно нарастають, все частіше захворювання серця і судин зустрічаються і в молодому, творчо активному віці.

Лікувальна фізкультура (ЛФК) - сукупність методів лікування, профілактики та медичної реабілітації, заснованих на використанні фізичних вправ спеціально підібраних та методично розроблених.

Помірні фізичні навантаження сприяють посиленню метаболізму в тканинах, адаптації до гіпоксії, економізації роботи серця, нормалізації і антигзсідальної системи крові у хворих з серцево-судинними захворюваннями.

Фізичні вправи сприяють прискоренню крово- і лімфотоку, збільшення об'єму циркулюючої крові, ліквідації застійних явищ в органах, посилення метаболізму тканин, регенерації тканин.

До хвороб серцево-судинної системи відносяться: дистрофія міокарда, міокардит, ендокардит, пороки серця, перикардит, атеросклероз, ішемічна хвороба серця (стенокардія, інфаркт міокарда), гіпертонічна і гіпотонічна хвороби, облітеруючий ендартеріїт, тромбофлебіт, варикозне розширення вен та ін. На особливу увагу заслуговує ішемічна хвороба серця - хвороба, пов'язана з гострою або хронічною дисфункцією серцевого м'яза внаслідок зменшення постачання міокарда артеріальною кров'ю. Різновидами ішемічної хвороби є стенокардія та інфаркт міокарда.

У групі соціально-культурних чинників поширення хвороби найбільше значення мають: споживання висококалорійної їжі, багатої насиченими жирами і холестерин (надмірна вага, ожиріння); куріння; «Сидячий» (малоактивний) спосіб життя; стресові умови сучасного життя у великих містах.

Головними задачами ЛФК є: попередження можливих ускладнень, обумовлені ослабленням функцій серця, порушенням згортання крові, значним обмеженням рухової активності у зв'язку з постільною режимом, поліпшення функціонального стану серцево-судинної системи впливом фізичних вправ, переважно для тренування периферичного кровообігу, тренування ортостатичної стійкості.

Заняття лікувальною фізичною культурою підвищують інтенсивність протікання всіх фізіологічних процесів в організмі. Таке тонізуючу дію вправ покращує його життєдіяльність і має особливо важливе значення при обмеженій рухової активності.

Фізичні вправи поліпшують трофічні процеси в міокарді, збільшують кровоток і активізують обмін речовин. В результаті серцевий м'яз поступово зміцнюється, підвищується її скорочувальна здатність. Поліпшення обміну речовин в організмі внаслідок стимуляції окислювальних процесів затримує, а при початкових проявах викликає зворотний розвиток атеросклерозу.

Ранкова гімнастика сприяє більш швидкому приведенню організму в робочий стан після пробудження, підтримці високого рівня працездатності протягом трудового дня, вдосконаленню координації нервово-м'язового апарату, діяльності серцево-судинної і дихальної

систем. Під час ранкової гімнастики і подальших водних процедур активізується діяльність шкірних і м'язових рецепторів, вестибулярного апарату, підвищується збудливість центральної нервової системи, що сприяє поліпшенню функцій опорно-рухового апарату і внутрішніх органів.

Таким чином, швидка зміна в XX столітті способу життя, пов'язане з індустріалізацією, урбанізацією і механізацією, багато в чому сприяло тому, що захворювання серцево-судинної системи стали масовим явищем, яке необхідно піддавати інтенсивній профілактиці.

УДК 796.001

Сальнікова Н.С.¹, Терьохіна О.Л.²

¹ студ. гр. СН-219, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. пед. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ЛЮДИНИ

Студентське життя сповнене надзвичайних і стресогенних ситуацій, тому студенти часто відчують стрес і нервово – психічне напруження. Факторами ризику є великий потік інформації, відсутність системної роботи в семестрі та, як правило, стрес в період сесії.

Серед факторів, що впливають на функціональний стан студентів, є:

- фактори робочого середовища (фізичний, фізіологічний, соціальний, психологічний, біологічний, естетичний);
- фактори соціального середовища в поєднанні з цілями робочої діяльності;
- фактори процесу роботи (тяжкість та інтенсивність роботи);
- індивідуальні особливості учнів.

Функціональний стан організму - стан живої системи, який визначає рівень життєдіяльності організму, системну відповідь на фізичне навантаження, і дає змогу оцінити рівень адаптації організму до навколишнього середовища і до поставлених йому задач. Термін часто використовується у спортивній медицині.

Функціональний стан визначається як інтегральна характеристика множини функціональних показників різноманітних органів на систему організму, для визначення функціонального стану яких використовується уся можлива діагностична апаратура доступна у клініках.

На практиці при медичному контролі за людьми, при масових обстеженнях, особливо при заняттях спортом і фізичними

навантаженнями, широке застосування отримали різноманітні тести і функціональні проби.

Функціональна діагностика - комплексна система аналітико-методичних підходів до визначення й оцінки функціонального стану органів і систем організму. Це цілий напрям який займається проблемами визначення функціонального стану організму з використанням сучасних клінічних засобів діагностики.

Функціональні показники, які можна потім аналізувати у вигляді комплексної оцінки, традиційно в клініках отримуються такими методами як: пневмотахіметрія, оксигеметрія, методи газового аналізу, спірометрія та спірографія, та іншими стандартними клінічними методами.

Функціональні проби дозволяють оцінити функціональний стан окремих систем організму, за допомогою простих процедур, які в більшості випадків досліджують реакцію організму на певний вид діяльності. В спортивній медицині ці проби дають можливість оцінити стан організму і контролювати адекватність фізичних навантажень.

УДК 615

Терьохіна Є.Ю.¹, Терьохіна О.Л.²

¹ студ. гр. Е-419м, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. пед. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ДИХАЛЬНА ГІМНАСТИКА У ПРОГРАМІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

За допомогою спеціально підібраних дихальних вправ людина може істотно збільшити життєдіяльність власного організму, швидко і адекватно пристосуватися до негативних факторів зовнішнього середовища.

Дослідження показали, що вправи дихальної гімнастики відмінно справляються із захворюваннями органів дихання. Встановлено було наступне:

- глибоке дихання насичує наш організм киснем, а кисень оптимізує всмоктування з шлунково-кишкового тракту вітамінів та інших корисних речовин;

- глибокі вдихи на повні груди гарантують надходження такої кількості кисню, який потрібен для підтримки в нашому шлунково-кишкового тракту лужного середовища, що сприяє швидкому спалюванню жиру;

- дихальні вправи, які виконуються регулярно, сприяють швидкому розщепленню жиру і очищенню організму від токсинів і шлаків;
- при правильному диханні в наш організм надійде достатня кількість кисню, потрібного для окислення і подальшого виведення відкладень жиру (чим глибше дихання, тим більше жирових відкладень окислюється в нашому організмі);
- заняття дихальною гімнастикою відмінно знімають стрес і заспокоюють нерви.

На думку деяких вчених, дихальні вправи специфічні для різних видів рухової діяльності, але всі вони включають: розвиток сили дихальних м'язів, збільшення життєвої ємності легенів, підвищення здатності до максимальної вентиляції легенів і розвиток витривалості дихальних м'язів. Доведено, що в результаті застосування спеціальних дихальних вправ підвищується резервний обсяг входу і резервний обсяг видиху, життєва ємність легенів, сила і потужність вдиху і видиху, максимальна вентиляція легенів, коефіцієнт використання кисню. Спостерігається позитивна реакція серцево-судинної системи на систематичне використання дихальних вправ. Правильне дихання стимулює механізми саморегулювання за допомогою яких можна стимулювати роботу органів і систем організму на оптимальному для нього стані функціонального рівня.

Правильна постановка дихання - базове вміння студентів, які мають відхилення в стані здоров'я і низьку фізичну підготовленість.

Дихальна гімнастика в програмі фізичної культури для студентів вищих навчальних закладів позитивно вплинула для тих, хто мають проблеми зі здоров'ям в області дихальних шляхів.

УДК 539

Червона К.В.¹, Терехіна О.Л.²

¹ студ. гр. СН-219, НУ «Запорізька політехніка»

² канд. пед. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗКУЛЬТУРИ

До спеціальної медичної групи відносяться студенти з значними відхиленнями постійного чи тимчасового характеру в стані здоров'я, що не перешкоджають навчанню в університеті, але протипоказані для занять фізичною культурою за навчальною програмою і потребують суттєвого обмеження фізичного навантаження. Рівень їх функціонально-резервних

можливостей низький або нижче середнього. Такі студенти навчаються за окремою програмою для спеціальних медичних груп.

Студенти спеціальної медичної групи повинні обов'язково займатися на заняттях з фізичної культури у відповідному одязі і взутті. Вони беруть участь у підготовчій, основній та заключній частинах занять, закріплюють матеріал вивчений на заняттях в групі, а при стійкому покращенні стану здоров'я виконують елементи рухів основної частини зі значним зниженням фізичних навантажень, без затримки дихання, виключаючи стрибки, психоемоційне навантаження (елементи змагань).

У програмі для спеціальної медичної групи обмежені вправи на силу, швидкість, витривалість, значно зменшені дистанції ходьби та бігу, стрибки пов'язані зі значним напруженням та вібрацією тулуба.

Освоєння програм дає можливість покращити самопочуття студентів і підготувати до переведення їх до підготовчої, а згодом, і до основної медичної групи. Такий підхід, навіть при довготривалих дисфункціях, дає можливість студентам познайомитися з основами рухових умінь для формування професійних навичок в майбутньому. Основною формою організації навчальної діяльності, є індивідуальний підхід сумісний з груповим. Це завдання вирішується за рахунок диференціації методики (різні вихідні положення, ступені напруження, амплітуди рухів і та інше).

Зі студентами із захворюваннями опорно-рухового апарату необхідно проводити заняття корегуючої гімнастики. Вправи, які необхідно вилючити з процесу фізичного виховання:

- з вихідного положення сидячи – велике навантаження на хребет;
- в висі (на перекладині, кільцях, гімнастичній стінці) – сприяють надмірному розтягуванню хребта;
- із значним струсом хребта (стрибки, зістрибування з великої висоти);
- з асиметричними рухами.

Студентам із захворюваннями органів дихання не можна виконувати вправи, що ведуть до затримки дихання, натужування. Необхідно більше приділяти уваги на дихання.

На заняттях зі студентами, що мають захворювання нирок, не допускаються стрибкові вправи, не можна охолоджувати тіло.

Для студентів із порушеною нервовою системою обмежуються вправи, що викликають нервову напругу (вправи у рівновазі на підвищеній опорі, рухливі ігри, елементи спортивних ігор).

При захворюваннях органів зору не допускаються стрибкові вправи, перекиди, вправи з натужуванням, стійки на руках і на голові.

При хронічних захворюваннях шлунку, печінки, жовчного міхура знижується навантаження на м'язи живота, обмежуються стрибкові вправи як за обсягом, так і за інтенсивністю.

Таким чином, реалізація особистісно-орієнтованого підходу особливо важлива в роботі зі студентами спеціальної та підготовчої медичних груп. Критерієм ефективності фізичного виховання таких студентами є достатній рівень їх компетентності, що виражається в опануванні теоретико-методичних знань навчальної програми, певним рівнем фізичного розвитку і здоров'я, умінням використовувати різноманітні засоби фізичної культури в повсякденному житті, дотриманням здорового способу життя.

Слід зазначити, що оздоровчий вплив фізичних вправ буде ще більш ефективним, якщо вони використовуються в поєднанні із природними чинниками (сонце, повітря, вода). Систематичні заняття фізичною культурою в заздалегідь провітрених залах, на відкритому повітрі, в полегшеному одязі, з дотриманням температурних норм, з широким використанням ігор – є найважливішим чинником загартування учнів.

УДК 796.011.6

Чічерін Д.К.¹ Овдеєнко А.О.²

¹ студ. РТ-319, НУ «Запорізька політехніка»

² викл. НУ «Запорізька Політехніка»

ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА ТА ОЦІНКА РЕАКЦІЇ ПУЛЬСУ НА ФІЗИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ

Регулярне ведення щоденника дає можливість визначити ефективність занять, засоби і методи, оптимальне планування величини й інтенсивності фізичного навантаження і відпочинку в окремому занятті.

Загальновизнано, що достовірним показником тренуваності є пульс. Оцінку реакції пульсу на фізичне навантаження можна провести методом зіставлення дані частоти серцевих скорочень у спокої (до навантаження) і після навантаження, тобто визначити відсоток частішання пульсу. Частоту пульсу в спокої приймають за 100%, різницю в частоті до і після навантаження - за Х. Наприклад, пульс до початку навантаження був дорівнює 12 ударам за 10 секунд, а після - 20 ударів. Після нехитрих обчислень з'ясуємо, що пульс почастішав на 67%.

Але не тільки пульсу варто приділяти увагу. Бажано, якщо є можливість, вимірювати також артеріальний тиск до і після

навантаження. На початку навантажень максимальний тиск підвищується, потім стабілізується на визначеному рівні. Після припинення роботи (перші 10-15 хвилини) знижується нижче вихідного рівня, а потім приходиться у початковий стан. Мінімальний же тиск при легкому чи помірному навантаженні не змінюється, а при напруженій важкій роботі небагато підвищується.

Відомо, що величини пульсу і мінімального артеріального тиску в нормі чисельно збігаються. Кердо запропонував вираховувати індекс по формулі

$$IK = D/P,$$

де D - мінімальний тиск, а P - пульс.

У здорових людей цей індекс близький до одиниці. При порушенні нервової регуляції серцево-судинної системи він стає великим чи меншим одиниці.

Також дуже важливо зробити оцінку функцій органів дихання. Потрібно пам'ятати, що при виконанні фізичних навантажень різко зростає споживання кисню працюючими м'язами і мозком, у зв'язку з чим зростає функція органів дихання.

По частоті дихання можна судити про величину фізичного навантаження. У нормі частота дихання дорослої людини складає 16-18 разів у хвилину. Важливим показником функції дихання є життєва ємність легень - обсяг повітря, отриманий при максимальному видиху, зробленому після максимального вдиху. Його величина, вимірювана в літрах, залежить від підлоги, віку, розміру тіла і фізичної підготовленості. У середньому в чоловіків він складає 3,5-5 літрів, у жінок - 2,5-4 літри.

Використання методів, стандартів, антропометричних індексів, вправ-тестів для оцінки фізичного стану організму і фізичної підготовленості.

Для оцінки фізичного стану організму людини і його фізичної підготовленості використовують антропометричні індекси, вправи-тести і т.д.

Приміром, про стан нормальної функції серцево-судинної системи можна судити за коефіцієнтом економізації кровообігу, що відбиває викид крові за 1 хвилину. Він обчислюється по формулі

$(AT_{\text{макс.}} - AT_{\text{мін.}}) * P$, де AT - артеріальний тиск, P - частота пульсу.

У здорової людини його значення наближається до 2600. Збільшення цього коефіцієнта вказує на утруднення в роботі серцево-судинної системи.

Існують дві проби для визначення стану органів дихання – ортостатична і кліпостатична.

Ортостатична проба проводиться так. Фізкультурник лежить на кушетці протягом 5 хвилин, потім підраховує частоту серцевих скорочень. У нормі при переході з положення лежачи в положення коштуючи відзначається частішання пульсу на 10-12 ударів у хвилину. Вважається, що частішання його до 18 ударів у хвилину - задовільна реакція, більш 20 - незадовільна. Таке збільшення пульсу вказує на недостатню нервову регуляцію серцево-судинної системи.

УДК 796.075.2/004.772

Чумакова Т.І.,¹ Кокарева С.М.²

¹ студ. гр. БАД-528, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ МОТИВАЦІЇ ДО ДОТРИМАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

У даний час число людей, що займаються спортом та ведуть здоровий спосіб життя, зростає щорічно. Цьому сприяє висвітлення в засобах масової інформації значущих спортивних подій, а також агітація здорового способу життя закладами вищої освіти, та все більшої популярності набирають за допомогою соціальних мереж. Ведення здорового способу життя стає доступним все більшій кількості громадян, так як рівень спортивної інфраструктури (спортивні майданчики, фізкультурно-оздоровчі комплекси, спортивні центри, секції в освітніх та громадських організаціях, спортивні об'єкти туристичної спрямованості) постійно підвищується. Всі ці фактори сформували в суспільстві тренд на ведення здорового способу життя та заняття спортом. У століття сучасних технологій пропонується великий вибір додатків і програмних продуктів, орієнтованих на цей сегмент. Постійно зростаюча кількість користувачів різних гаджетів забезпечує зростання ринку додатків в області здорового способу життя, важливою частиною якого є не тільки заняття фізичною активністю, але і правильне харчування. Підтвердження цього можна знайти і в онлайн магазинах «App Store» та «Google Play», в яких є ціла категорія додатків «Здоров'я та фітнес», спрямованих на підтримку здоров'я користувачів та заняття фізичною активністю. У цій категорії розміщено близько 200 безкоштовних додатків, а особливий інтерес представляють додатки, пов'язані з правильним харчуванням та дієтами.

Саме про такі додатках і піде мова. Найпопулярнішими представниками даної сфери є додатки «FatSecret», «YAZIO» і «Arise», що мають найбільшу кількість скачувань і високу оцінку користувачів. Середня оцінка додатків користувачами: додаток FatSecret «4,7», що становить 314582 користувача; додаток YAZIO «4,8», що становить 256334 користувача; додаток Arise «4,8» - 158030 користувачів.

Звичайно, додатки дуже відрізняються, мають свій підхід до клієнта, дизайн та оформлення, але в основних моментах вони схожі. Спочатку додаток запитує ваші дані: стать, зріст, вага, рівень фізичної активності, а також вашу мету, наприклад зниження ваги, або його набір. На підставі цих даних додаток вираховує ваш індекс маси тіла і формує ваш план харчування – скільки калорій необхідно витратити для досягнення мети. Більш того, в додатках можна щодня вводити свою вагу і потім переглядати його в динаміці, а також записувати які тренування у вас були протягом дня (що відображається у вигляді витрачених калорій). Однак, основною функцією таких додатків є можливість ведення раціонального харчування.

Щоденник харчування – це особливий вид запису їжі, яка вживається протягом дня, що дозволяє фіксувати кількість споживаних калорій. Це здійснюється дуже просто – шляхом додавання назви продукту або страви та його кількості, що вимірюється або в штуках (овочі, фрукти, батончики), або в грамах та ложках. Можливість внесення продуктів харчування через сканер штрих-коду значно полегшує це завдання. Так додаток сам підраховує скільки ви вжили калорій, в тому числі білків, жирів та вуглеводів, і показує, скільки ще залишилося з'їсти для виконання вашої денної норми. Більш того, в окремому розділі можна подивитися кількість поживних речовин у вашому раціоні (клітковина, цукор, жири, холестерин, натрій, калій і ін.).

Таким чином, людина може повністю контролювати своє споживання їжі, коригувати свій денний раціон на підставі відображуваного балансу мікроелементів.

Ще однією величезною перевагою даних додатків є формування в них спільноти людей, мета яких – правильне харчування. Кожен користувач програми стає володарем аккаунта якоїсь соціальної мережі цього додатку, отримуючи доступ до наступних можливостей:

1. ділитися з іншими користувачами фотографіями своєї корисної їжі, рецептами з підрахованими калоріями, часто люди викладають пости з проханням підтримати їх на початку шляху переходу до здорового способу життя, дати поради і залишити критику;

2. писати коментарі під постами інших користувачів, мотивувати їх та підбадьорювати, залишати критику, відповідати на питання, давати поради;

3. ділитися інформацією про свої тренування та зміни ваги, змагатися з іншими користувачами (наприклад, хто швидше прийде до бажаного результату у бажану вагу);

4. підписуватися на людей, які мотивують і надихають, щоб бути в курсі їх подій, бачити їх фото, отримувати повідомлення про нові публікації;

5. отримувати «лайки» - схвалення від інших користувачів.

Висновки. Таке занурення у віртуальну середу здорового харчування допомагає користувачам, які в реальному житті оточені людьми з поганими харчовими звичками, відчувати, що вони не самотні у своїх прагненнях, стати впевненіше в собі і не втрачати настрої на ведення здорового способу життя. Вивчивши відгуки користувачів, можна сказати, що додатками користується велика кількість людей, які досягають своїх цілей у схудненні, поліпшується самопочуття, ведення здорового способу життя стає легше і доступніше. Також відзначається простота та зрозумілість користування даними додатками. До недоліків відносять обмежену підтримку фітнес-гаджетів та проблеми з платними версіями програми (несанкціоноване списання грошей, відсутність доступу до сімейного використання).

УДК 796

Шеховцова Т.А.¹, Шеховцова К.В.²

¹ студ. гр. КНТ-517, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПОППІНГ (POPPIN), ЯК ТАНЦЮВАЛЬНИЙ СТИЛЬ ФАНК-АЕРОБІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ АЕРОБІКА У ЗВО

Зараз в багатьох закладах вищої освіти студенти мають змогу обирати вид спорту, яким вони будуть займатись на уроках фізичної культури. Так, на заняттях фізичної культури спеціалізації «аеробіка» ЗВО дуже цікаво дізнаватись про нові стилі одного з напрямків танцювальної аеробіки фанк-аеробіки – комплексу аеробних вправ під музику з танцювальними елементами, запозиченими з різних видів танцю. Фанк-аеробіка включає такі напрямки сучасного танцю: хіп-хоп, локінг,

поппінг, крамп, рага джем, вакінг, брейк, джаз-фанк, вакінг, тощо. Розглянемо один з танцювальних стилей Поппінг (Poppin).

Поппінг (поп; від англ. Poppin) – стиль танцю, заснований на скорочення м'язів, що створює ефект різкого здригання в тілі танцюриста – поп або хіт. Це робиться безперервно в ритмі музики в поєднанні з різними рухами і позами. Танцюрист, виконуючий поппінг, називається поппером. Поппінг довгий час невірно називався «верхній брейк-данс».

Танець з'явився у Фресно (Каліфорнія) в 70-х роках ХХ ст.; частково цьому сприяв локінг. Як і інші вуличні танці, поппінг часто використовується в батлах, покликаних довести свою перевагу перед іншими танцюристами на публіці. Змагання дають простір для імпровізації і руху, які рідко зустрічаються у виступах і на шоу, такі як взаємодія з суперником і публікою.

Суперечки з приводу того, хто є творцем поппінга, йдуть навіть зараз. Один з найбільш авторитетних попперів Mr.Wiggles вважає, що поппінг винайшов засновник групи Electric Boogaloos Бугалу Сем. Наприкінці 70-х група попперів Electric Boogaloos (раніше відома, як Electronic Boogaloo Lockers) з Каліфорнії сприяла поширенню поппінга, зокрема, завдяки появі телевізійної програми Soul Train.

Група Electric Boogaloos утворилася в 1975-1976 роках, її засновник –танцюрист локінга з групи The lockers. Танцюючи, Сем при кожному скороченні м'язів вимовляв слово «pop», в кінцевому підсумку давши танцю назву «поппінг».

Інші тісно пов'язані стилі, такі як робот з'явилися ще до поппінга, і деякі вважають, що навіть поппінг з'явився в кінці 1960-х в Окленді (Каліфорнія) до створення Electric Boogaloos, так що не можна приписувати походження стилю певній особі чи групі.

Поппінг також використовується як загальний термін для групи споріднених стилів, які часто об'єднуються з поппінгом, щоб створити більшу різноманітність у виконанні. Поппінг включає в себе безліч технік, деякі з яких існують як окремий танцювальний стиль.

Waving – заснований на створення ефекту проходження хвилі тіла: рук, ніг, шиї, тулубу.

Gliding – ковзання стопами по підлозі, що створює ефект ковзання по повітрю, за рахунок перекочування стопи з носка на п'ятку. Самий відомий рух в стилі glide - «back glide» або ж «місячна хода».

Tutting – танець, в якому копіюються рухи з давніх єгипетських малюнків, що зображують людей в різних позах. Як правило це пози з чітко вираженими прямими кутами, виконані руками і ногами. Фанк-групи King Boogaloo Tut і Street Scape , вважаються засновниками цього

напряму. Вони перші хто показав для великої аудиторії перші рухи майбутнього стилю. Стилю King Tut або більш його сучасну назву - Tutting.

Поппери зазвичай одягаються в офіційному стилі. Сорочки, піджаки, офіційні штани і туфлі. На голову зазвичай надягають капелюх, але останнім часом традиції носіння костюмів не збереглися. Зараз попери одягаються як і більшість хіп-хоперів.

Висновки: отже, цей яскравий і неординарний стиль танцю Поппінг (Poppin) ввійшов не тільки до програм зі спортивної аеробіки в категорії «Фанк» ФУСАФ (Федератії зі спортивної аеробіки та фітнесу), а й до програм з фізичної культури спеціалізації «аеробіка». Саме завдяки різноманітності стилів фанк-аеробіки, кожен студент (як дівчата, так і особливо хлопці) може вподобати свій танцювальний стиль. Та найголовніше: заняття фанк-аеробікою розвивають музичний слух і почуття ритму, збагачують студентів новими знаннями музичної та хореографічної культури, зміцнюють здоров'я та покращують настрій та самопочуття

УДК 796.015:159.9.072.6

Шутко А.А.¹, Сокол Л.Г.²

¹ студ. гр. КНТ-128, НУ «Запорізька політехніка»

² старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

СВОЄРІДНІСТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ

Психологічна підготовка волейболістів до майбутніх змагань здійснюється на базі загальної психологічної підготовки і пов'язана з вирішенням завдань, поставлених перед спортсменом в даному конкретному змаганні. До їх числа слід віднести:

1. Вивчення конкретних умов майбутніх змагань (час і місце ігор, освітленість, температура і т.п.).
2. Вивчення сильних і слабких сторін супротивника і підготовка до ігрових дій з урахуванням цих особливостей.
3. Усвідомлення і оцінка своїх власних можливостей зараз.
4. Подолання негативних емоцій, викликаних майбутньою грою.
5. Формування твердої впевненості у своїх силах і можливостях виконання поставлених завдань в майбутній грі.

Один з основних факторів, що впливають на рівень готовності, - емоційний стан перенапруження або, навпаки, апатії перед грою. Такий

стан прийнято називати передстартовим. Розрізняють чотири види передстартових станів:

- стан бойової готовності;
- стартова лихоманка;
- стартова апатія;
- стан самозаспокоєння.

Стан бойової готовності - найсприятливіший для змагань. Для даного стану характерні такі особливості: загальний емоційний підйом, бадьорість, насагу, внутрішня зібраність і зосередженість, наявність активного прагнення до досягнення перемоги, впевненість у своїх силах, загострення процесів сприйняття, уваги, мислення, пам'яті, уяви та уявлення. Стартова лихоманка характеризується переважанням процесів збудження, що проявляється в сильному хвилюванні, нестійкому емоційному стані, швидкій зміні одних емоцій іншими, імпульсивності, дратівливості. Зовні даний стан проявляється в тремтінні рук і ніг, пітливості в різних позовах, підвищеної мовної активності і т.п.. Стартова апатія - стан протилежне стартовій лихоманці. Для неї характерні знижена збудливість, млявість всіх психічних процесів, сонливість, відсутність бажання брати участь у грі, занепад сил і невіра в свої сили, різке ослаблення процесів сприйняття, уваги, мислення, скутість рухів і сповільненість реакцій, нетовариськість, стан пригніченості. Зовні даний стан проявляється у зниженні м'язового тону, блідості особи, у зміні ритму дихання, появі задишки, холодного поту, пересихання рота і т.п.

Стан самозаспокоєння характеризується відсутністю готовності до вольових напруженням, переоцінкою своїх сил і можливостей, недооцінкою сил противника, важливості гри і т.п.

Мається ще безліч проміжних предметчевих станів. Подолання негативних емоційних станів та їх регулювання може бути здійснено за допомогою спеціальних прийомів. Вони зводяться до наступного:

- свідоме придушення спортсменом негативних емоцій. Волейболіст не повинен зовні виражати сильне хвилювання, невпевненість. Навпаки, мімікою, рухами він повинен намагатися висловити стан упевненості, бадьорості;

- застосування в розминці спеціальних вправ, рухів, різних за швидкістю, темпу, амплітуді, м'язового напруження (залежно від особливості емоційного стану), які можуть знизити збудження або зняти стан пригніченості;

- регуляція дихання за допомогою спеціальних дихальних вправ (по глибині, інтенсивності, частоти, ритму, тривалості);

- вплив за допомогою слова. Словом можна людину окрилити, вселити впевненість, порадувати, заспокоїти і, навпаки, засмутити і т.п. Велику роль відіграє застосування само наказу («я виграю», «я доб'юся», «я повинен» і т.п.);

- навмисна зміна спрямованості і змісту думок і уявлень. У подоланні передматчевого хвилювання волейболістам допомагають спогади про вдало проведені ігри, друзів і т.д. Тим самим спортсмени не тільки створюють установку на активну ігрову діяльність, а й витісняють зі своєї свідомості несприятливі емоційні стани.

УДК 796.035

Кириченко О.В.¹, Якушева А.В.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. УФКС – 318, НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ ФІТНЕС-ЙОГИ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Зараз існують безліч методів які можуть сприяти оздоровленню або повному вилікуванню. Серед них лікування в медичних закладах, використання нетрадиційної або народної медицини та багато іншого. З-поміж усіх методів можна окремо виділити виконання фізичних вправ, які сприяють покращення здоров'я та самопочуття, а саме заняття з йоги.

Для такого «лікування» майже нічого не потрібно. Необхідні тільки вільний робочий простір, гімнастичний килимок та тиша. Багатьом студентам за встановленим діагнозом забороняються бігові, стрибкові та силові навантаження.

Маючи на озброєнні необхідний комплекс вправ для оздоровлення тої вади, яка є у людини, можна в найдешевший спосіб отримати бажаний результат. Більш того, цей комплекс допомагає загартувати тіло та покращити фізичні показники.

Йога використовується як дуже ефективний метод для покращення здоров'я людини. Під поняттям «здоров'я», мається на увазі психоемоційний та психосоціальний стан людини.

А саме: загальна рекреація організму, регулюється вага, нормалізується психоемоційний стан, сон, підвищується працездатність, активізуються імунні функції організму, поліпшується іннервація і кровопостачання внутрішніх органів, розвивається фізіологічна адаптаційна реакція організму, гнучкість і рухливість опорно-рухового апарату, відбувається тренування внутрішньої мускулатури та інші.

Ця система, на відміну від стандартних спортивних тренувань, не викликає м'язових спазмів. З плином часу у практикуючих йогу підвищується тонус м'язів і укріплюються зв'язки, що, в свою чергу, сприятливо позначається на формуванні правильної постави. Окрім фізичних показників можна відзначити і психічні: зниження стресу, стабілізація емоційного стану людини, зменшення рівня стурбованості, підвищення життєвого тону та інше.

Під час виконання асан особливу увагу приділяли диханню і техніці виконання асан та дотриманню методичних вказівок. Дихальна гімнастика є могутнім чинником оздоровчої дії на організм. Заняття різними видами дихальної гімнастики сприяють адаптації організму хворого, його серцево-судинної системи і органів дихання до фізичних навантажень, підвищують його імунологічну реактивність відносно вірусної і бактерійної інфекції. Все це разом з постановкою правильного дихання покращує роботу грудної клітки і укріплює дихальні м'язи, відновленню нормального механізму дихання, нормалізації діяльності інших внутрішніх органів.

Студенти, які використовували різні методи та вправи для досягнення своєї мети, змогли значно покращити свої антропометричні параметри тіла та закріпити отриманий результат.

Заняття з йоги, як одного із засобів, здоров'язбереження має місце в учбовій програмі для студентів ЗВО. Заняття з йоги впливають на кожну частину тіла, розтягуючи й тонізуючи м'язи та суглоби, хребет та весь опорно-руховий апарат. Заняття позитивно впливають на емоційний і психологічний стан, знімають як фізичні так і розумові перенавантаження. Вони підходять як для здорових студентів так і для студентів які відносяться до спеціально-медичних груп.

Для занять саме цим видом оздоровчого фітнесу не існує протипоказань. Саме тому йоогою можна займатися у будь-якому віці, перебуваючи в будь-якій фізичній формі. Застосування йоги у навчальному процесі студентів СМГ допоможе успішно розв'язати проблему показників стану здоров'я та розвитку фізичних якостей.

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

УДК 351:338.24

Афендікова Н.О.

канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Формування потенціалу стабілізації економіки України та її подальшого сталого розвитку нерозривно пов'язане з вдосконаленням системи антикризового управління розвитком регіональних соціально-економічних систем країни в умовах глобалізації. Системи державного управління, які діють у регіонах системи управління, призначені для роботи в стабільних економічних умовах, за сприятливою економічною кон'юктурою, виявилися непридатними для вирішення антикризових завдань в період зниження ділової активності на найбільших світових ринках. Сьогодні в Україні спостерігається реакція органів влади і управління різних рівнів, українських підприємств на погіршення параметрів макроекономічного середовища, що проявляється у вигляді фрагментарних, оперативних дій по корекції окремих процесів життєдіяльності країни, регіонів, підприємств і виробничих комплексів. Ці заходи відрізняються випадковістю дій, як правило, не спрямовані безпосередньо на ліквідацію причин кризи, не системні і застосовуються із значним запізненням.

Низька ефективність антикризових заходів в істотному ступені визначається недостатньою розробленістю теоретичних положень, які адекватно характеризують сутність і причини кризи на макро-, мезо-і мікрорівнях, зміст антикризового управління, особливості механізму управління на різних фазах економічного циклу розвитку соціально-економічних систем. На макrorівні спостерігається явний акцент на ліквідацію порушень в грошово-кредитній та фінансовій сферах економіки, слабо виражені дії, спрямовані на формування прогресивних технологічних укладів, інноваційний розвиток підприємств, які формують основу економіки країни і регіонів. Механізм правового регулювання розв'язання кризових ситуацій на підприємствах реального сектора економіки, заявлений як механізм антикризового управління, фактично орієнтований тільки на дозвіл окремого випадку виходу з кризи - банкрутства.

Істотною обставиною, що об'єднує більшість розвинених українських регіонів за ознакою кризостійкості, є те, що вони не є лідерами у виробництві будь-якого продукту. Попит на продукцію, вироблену в даних регіонах, зростає при високій кон'юктурі і різко падає в періоди криз. Точніше, під час економічного зростання споживачам стає вигідно використовувати не тільки кращу по співвідношенню «ціна-якість» продукцію, а й середню. Саме тому постраждали в період кризи не найкращі й не найгірші країни і регіони, а середні, навіть наближені до кращих, але все ж не найкращі. При цьому не має значення, яка саме продукція виробляється. Проблема, як і в інших випадках, простежується в наявності функціональних розривів, в даному випадку - в сфері виробництва, причому, саме в реальному секторі економіки.

Специфіка кризових процесів в регіонах обумовлена слабкими внутрішніми взаємозв'язками регіональних підсистем, яку слід кваліфікувати як наявність функціональних внутрішньосистемних розривів у відтворенні, що і зумовлює характер криз в регіонах. Дану ситуацію можна кваліфікувати як наявність функціональних внутрішньосистемних розривів у відтворювальній системі регіонів, що обумовлюють нерозвиненість зв'язків між керуючою підсистемою і функціональними ланками їх економіки і, у підсумку, пасивність у попередженні і подоланні криз.

У складі внутрішньосистемних функціональних розривів виділяться чотири основні групи: грошово-кредитні відносини (сфера обміну); податково-бюджетні відносини (сфера розподілу); функціонування реального сектора економіки (сфера виробництва); особисте і виробниче споживання (сфера споживання).

Отже, основними теоретичними положеннями, що визначають склад механізму антикризового управління в регіонах з різними по глибині і тривалості прояви кризи, є:

- тип кризи, в якому опинилися українські регіони не носить випадкового характеру, а обумовлені відтворювальної структурою і системою економічної поведінки керуючих підсистем різних рівнів;

- чим глибше і триваліше виявилася криза в тому чи іншому регіоні, тим менше адаптований до сучасних відтворювальних умов функціонуючий в них бізнес;

- чим нижче рівень адаптації бізнесу до сучасних відтворювальних умов, тим більш вираженою повинна бути роль держави (органів влади і управління національного і регіонального рівнів), що блокує провали ринку і доповнює його функції;

- склад форм і методів антикризового управління реальним сектором економіки регіонів інваріантний для всіх регіонів;
- чим глибше і триваліше криза в регіонах, тим жорсткішим повинен бути механізм антикризового управління з точки зору застосовуваних інструментів;
- інструменти антикризового управління специфічні для кожної фази економічного циклу в країні і регіоні.

УДК 352.0752.31

Юрченко В.І.

канд. наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Економічне зростання в Україні ще є нестійким. Протягом років незалежності не були побудовані інститути сучасної ринкової економіки, здатні забезпечити стале та інклюзивне економічне зростання. Наявність таких вад економічних відносин, як неналежний рівень захисту прав власності, монополізація ринків, нерівні «правила гри» в економіці, її сировинний характер та низький рівень інвестицій у створення нових виробничих потужностей дає змогу констатувати системну кризу існуючої економічної моделі розвитку країни. Світова фінансово-економічна криза 2007-2009 рр. поставила під загрозу процес реалізації і без того непростих інституційних перетворень в Україні. Криза наочно продемонструвала всі слабкі сторони в економіці, фінансовій системі, бюджетному устрої. Ситуація в економіці і в бюджеті в даний час настільки критична, що без кардинальних змін як у самій економіці, так і в організації бюджетного процесу ніяк не обійтися. Тим часом здійснення бюджетного процесу, що включає і бюджетне планування, в умовах кризи дуже складна робота в силу об'єктивних причин. Необхідно, з одного боку, безумовне виконання потенційних зобов'язань перед населенням, з іншого - суттєва економія бюджетних коштів.

Динамічне, стале та інклюзивне зростання на базі структурної модернізації економіки, покращення умов ведення бізнесу та ефективності публічного сектору має важливе значення для майбутнього України. Формування сильної та сучасної економіки є базовою передумовою для створення нових робочих місць та підвищення доходів громадян і відповідно для підвищення якості життя кожного українця.

Запорукою економічного зростання є створення рівних, прозорих та передбачуваних правил ведення бізнесу, включення України до регіональних та глобальних ланцюгів створення доданої вартості, створення умов для розвитку високотехнологічних виробництв, прискорення залучення інвестицій в економіку України та розвиток експортного потенціалу українських виробників.

У контексті антикризового управління розвитком регіонів найбільший інтерес представляють відносини власників і менеджерів з державою, що охоплюють три основних сфери, що відображають роль держави, як суб'єкта, що реалізує фінансову, регулюючу, та соціальну функції. У першому випадку відносини складаються з приводу задоволення вимог фінансових органів. У другому - з приводу реалізації заходів, превентивного характеру, що перешкоджають настанню кризи, і селективної підтримки підприємств, що опинилися в кризі. У третьому - з приводу захисту економічних інтересів працівників кризових підприємств.

У той же час необхідно відзначити, що принципово можливі три моделі поведінки держави відносно кризи:

- орієнтація на регулюючу роль ринку і прийняття у зв'язку з цим обмежених заходів державного регулювання як в період сприятливої економічної кон'юнктури, так і під час кризи;

- орієнтація на ринкові сили в фазі підйому і швидка жорстка реакція в період кризи, спрямована на виведення економіки з кризи із застосуванням заходів оперативного і тактичного порядку;

- прогнозування кризових ситуацій шляхом проведення стратегічного управління економікою з боку держави. Кожна держава застосовує ту модель державного регулювання, яка найбільш адекватна її соціально-економічним та інституційним умовам. Її вибір представляє окрему проблему дослідження. В рамках нашої роботи ми хочемо відзначити, що криза має прогнозуватися органами державної влади та управління не просто на рівні визнання її об'єктивного характеру і передбачення того, що фаза підйому в черговий раз зміниться падінням виробництва та іншими кризовими проявами.

Наявність в регіонах підприємств, які відносяться до державного сектора економіки і необхідність його розширення в якості інноваційної та стабілізуючої підсистеми, робить доцільним обґрунтування необхідного і достатнього складу принципів управління на мікрорівні.

Сьогодні, необхідним є впровадження системи стратегічного планування регіонального розвитку на засадах смарт-спеціалізацій з урахуванням світових ринкових та технологічних тенденцій

інноваційного розвитку, конкурентоспроможних напрямів економічної діяльності, а також врегулювання на законодавчому рівні питання концесійної діяльності, зокрема щодо механізму вибору концесіонера та підготовки до реалізації якісних проектів на умовах концесії, що відповідатимуть міжнародній практиці. Актуальним є подальше запровадження механізмів державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів, спрямованих на відшкодування суб'єктам господарювання витрат, зокрема на реалізацію інвестиційних проектів, що передбачають створення нових робочих місць, на підтримку новоутворених суб'єктів малого підприємництва.

УДК 330.341.1.837:159.22

Кригульська Т.Б.

канд. іст. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СУЧАСНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Останніми роками у теоретико-методологічних дослідженнях економічної науки почали застосовуватися терміни «дигіталізація», «дигіталізація», «цифровізація», що, на наш погляд, є синонімічним рядом понять. Термін «диджиталізація» (від англ. «digitalization») в перекладі означає «цифровізація», «оцифровування» або ж «приведення у цифрову форму». Цей процес базується на інноваціях у сфері матеріалів, збирання і конструювання матеріалів, які використовують централізовані хмарні і квантові обчислення, обробку нейронних мереж, оптичні та стільникові обчислення, наноматеріали і нанотехнології, які призводять до четвертої промислової або нанореволюції в економіці. [1, с.228].

Цифровізація передбачає насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного світів, тобто створює кіберфізичний простір. Цей процес став новим етапом розвитку світової економіки з точки зору розробки, впровадження та поширення нових технологій.

Світовий Давоський економічний форум в аналітичних матеріалах визначив перелік цифрових технологій, до яких належать хмарні та мобільні технології, блокчейн, технології віртуалізації, ідентифікації, штучного інтелекту, біометричні технології, технології доповненої реальності, аддитивні (3D-друк) тощо.

Важливими перевагами цифрових технологій є :

- швидкий доступ до інформації, яка може зберігатись в архіві або хмарі;
- сортування інформації за різними критеріями (дата та час, географічне розташування, номер тощо);
- одночасний доступ багатьох користувачів до поточної та/або архівної інформації .

Визначальною особливістю сучасної економіки є те, що головними ресурсами у ній стають знання та інформація, а провідним інструментом зрушень у суспільному виробництві - інформаційні технології. Фундаментальна та прикладна наука, підприємці-інноватори, стартап-спільнота більше фокусуються на створенні технологій та продуктів. Разом з тим величезного значення набуває використання технологій бізнесом, індустріями, інфраструктурами, державою, громадянами. Нині відбуваються процеси інтелектуалізації економіки, в основі яких лежить інтелектуальне покращення її характеристик, упровадження інновацій та ефективність нового рівня [2, с.4].

Цифрові трансформації – це складний процес. Вони ведуть до скорочення етапів розробки та виробництва нових продуктів, до формування цифрових моделей складних виробів та проведення їх віртуальних випробувань. На ринку поширюються все нові й нові інноваційні продукти - смартфони, планшети. Розвиваються соціальні мережі, різноманітні онлайн-винаходи, удосконалюються додатки. Високі темпи проникнення мережі Інтернет надають можливість підприємцям розширювати канали збуту, поєднувати виробників, постачальників і покупців не тільки всередині країн, але й за їхніми межами. Нові бізнес-моделі (freemium, on-demand, crowdsourcing, crowdfunding) дозволяють підприємцям та компаніям здійснювати комерційну діяльність без власної ІТ-інфраструктури і програмного забезпечення («хмарний» бізнес, інтернет речей), без власних матеріальних активів (co-sharing), без складського господарства (dropshipping).

Інформаційні технології вже справили суттєвий вплив майже на кожную сферу людської діяльності - науку, фінанси, бізнес, енергетику, виробництво, транспорт, охорону здоров'я, комунікації тощо. Але цей вплив - ніщо порівняно з тим постулатом, який обіцяє потенціал диджиталізації у майбутньому [3, с. 117].

Отже, подальший бурхливий розвиток цифрових технологій, їх проникнення в традиційний бізнес, поява нових видів цифрових продуктів і послуг, масове використання онлайн-каналів призводять до незворотних

змін в економіці. Нові інформаційні технології здатні подолати найскладніші сучасні виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шваб Клаус. Четверта промислова революція. Формуючи четверту промислову революцію. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2019. 426 с.
2. Келлі Кевін. Невідворотне. 12 технологій, що формують наше майбутнє. К: Наш формат, 2018. 304 с.
3. Тегмарк Макс. Життя 3.0. Доба штучного інтелекту К.: Наш формат, 2019. 432 с.

УДК 338.1:614 (447)

Чумак О.В.

канд. філософ. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

ІТ–одна з найбільш глобальних галузей світової економіки, яка в останні 10 років стала особливо активно розвиватися в Україні.

За офіційними даними, на початок 2019 року в Україні працювало майже 4000 активних компаній зі штатом до 80 співробітників і 2309 фірм із загальною кількістю персоналу більше 80 чоловік. За неофіційними даними, приблизно половина компаній зареєстрована в столиці. Велика концентрація ІТ-фірм в Харкові, Дніпрі, Львові та Одесі.

Офіційна статистика ставить Україну на 24 місце в світовому рейтингу найбільш привабливих країн для розробки ПЗ. Зараз тут зареєстровано 146000 патентів, одночасно з цим 100+ провідних компаній зі списку Fortune-500 користуються послугами українських фахівців. Масштабному розвитку вітчизняного ІТ-сектору сприятиме і успіх стартап-проектів, які вже сьогодні приносять своїм власникам, зокрема таким компаніям, як Gitlab, BitFury, Grammarly, Paymentwall, DepositPhotos, Jooble, Leantegra, Wider та ін., мільйонний прибуток.

ІТ-індустрія в Україні стрімко розвивається, значно випереджаючи середньосвітові темпи. Відбувається це, в основному, завдяки співпраці українських фахівців з великими іноземними замовниками. Зарплати в ІТ-сфері наближені до «західних» і складають близько \$2200 на місяць.

Експорт інформаційних та комп'ютерних технологій з України з початку року зріс на 18,3%. Експерти пояснюють таке зростання спрощенням процедури експорту послуг, у результаті чого кількість

працівників у 50 найпрестижніших ІТ-компаніях України збільшилася на 7%. Збільшилася і частка ІТ-послуг в структурі експорту. ІТ-галузь разом з аграрним сектором та металургією входять до трійки індустрій з найбільшою часткою ВВП країни. Водночас підвищився і об'єм податків (32,9%; 3,69 мільйона гривень).

Українська ІТ-індустрія є надзвичайно перспективною. За прогнозами експертів вітчизняної асоціації «ІТ-України», якщо створити відповідні умови, які стимулюватимуть її розвиток, то, уже до 2025 року експорт ІТ-послуг сягне 9 млрд. доларів, кількість фахівців у цьому секторі економіки зросте до 242 тисяч, а ринок ІТ становитиме майже 5 відсотків вітчизняного ВВП. І це цілком реально, адже ІТ-галузь, на відміну від більшості інших, розвивається швидко і прогнозовано.

Попри позитивну динаміку (на сьогодні темпи зростання українського ІТ-сектору складають більше 20% на рік), український ІТ-ринок за світовими масштабами продовжує залишатися невеликим і становить майже один відсоток від загальносвітового показника. Тоді як, наприклад, ІТ-ринок Індії оцінюється в 145 млрд доларів, а кількість ІТ-фахівців у цій країні перевищує 4 млн, що в 40 разів більше, ніж в Україні.

В Україні є великий внутрішній ринок креативних галузей, які не відносяться до ІТ, але рівень експорту в таких галузях залишається низьким через обмеження, що добре відомі ІТ-ринку. Серед головних обмежень для ІТ-індустрії в Україні, на думку багатьох експертів, слід виділити відсутність передбачуваного та послідовного оподаткування; повільні темпи та не завжди оптимальні реформи системи освіти; низький рівень захисту прав інтелектуальної власності та слабкий захист прав інвесторів; повільне вдосконалення ІТ-та телекомунікаційної інфраструктури. Серед інших несприятливих факторів для ІТ-галузі України називають нестабільність національної валюти, низьку купівельну спроможність, високі податки, правову незахищеність бізнесу, тиск зі сторони контролюючих органів, а також складні митні процедури.

Для досягнення більш високих показників у вітчизняній ІТ-сфері державі та гравцям ринку необхідне комплексне вирішення нагальних проблем, серед яких: спрощення працевлаштування іноземців, розвиток кадрового капіталу та системи освіти, скасування застарілих регуляторних бар'єрів, розбудова ІТ-екосистеми та робота над створенням українських технологічних парків. Ключовим завданням усіх рівнів органів влади та ІТ-компаній наразі має стати створення сприятливого податкового та законодавчого середовища, викорінення корупції, сприяння інвестицій в ІТ-галузь, підвищення якості вищої освіти; розвиток регіональних ІТ-кластерів; створення потужного внутрішнього ринку ІТ-послуг

і стимулювання експорту, розвиток креативних ІТ-індустрій і професій; відхід від аутсорсингу та перехід до сервісного консалтингу та інжинірингу рішень та платформ. Суттєвого значення для ефективного розвитку національної економіки і українського ІТ-бізнесу також набуває і репутація країни в цілому. Тобто, важливо досягти синергії між бізнесом, урядом, навчальними закладами та різноманітними міжнародними організаціями.

Тільки за таких умов Україна зможе успішно конкурувати з іншими країнами в ІТ-сфері як на європейському, так і на світовому ринках.

УДК 331.526

Сидорук І.С.

канд. екон. наук, старш. викл. НУ«Запорізька політехніка»

ПРОГНОЗИ ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ В УКРАЇНІ

Актуальною темою для всіх економістів світу є зміни економіки, що спричинені карантинними обмеженнями у зв'язку з пандемією COVID-19. Насамперед, це зупинка мільйонів, мільярдів транзакцій, обміну між економічними агентами: усіма, хто виробляє і споживає товари та послуги. Як результат – кількість грошей, що працюють в економіці, скорочується, тому на зміну карантину прийде криза ліквідності, економіка скоротиться.

Відповідно до розрахунків Міжнародного валютного фонду (МВФ), рівень життя у 170 країнах цього року знизиться через пандемію коронавірусу. У огляді “Перспективи світової економіки”, що був опублікований у квітні, МВФ спрогнозував падіння світової економіки на 3% у 2020 році. Якщо COVID-19 вдасться приборкати у першій половині 2020 року, то світова економіка зможе відновитися вже у 2021 році та зрости на 5,8%. Зокрема, МВФ прогнозує, що ВВП Єврозою у 2020 році впаде на 7,1%, ВВП США – на 6,1%, ВВП Росії – на 5,5% [1]. За прогнозами МВФ, падіння світової економіки внаслідок коронавірусу стане найбільшим за останні декілька десятиріч, адже під час світової фінансової кризи у 2009 році ВВП світу впав лише на 0,1%.

У жовтні 2019 року в МВФ прогнозували зростання економіки України у 2020 році на 3%. На сьогоднішній день прогнозується падіння ВВП України на 7,7% у 2020 році. За сприятливих умов, у 2021 році в Україні відновиться зростання ВВП на 3,6%. Також Фонд оцінив рівень безробіття: за прогнозами безробіття в Україні зросте до 10,1% у

2020 році та скоротиться до 9,3% у 2021 році. Станом на 2019 рік безробіття було на рівні 8,3%.

Національний банк України прогнозує менші втрати валового внутрішнього продукту України: за підсумками другого кварталу ВВП скоротиться на 11%, а за 2020 рік – на 5% [2].

Введені в країні обмеження суттєво вплинуть на такі види економічної діяльності як пасажирські перевезення усіма видами транспорту, роздрібна торгівля, надання послуг, громадське харчування, тимчасове розміщення, діяльність туристичних агентств і операторів, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. Відновлення цих секторів займе до двох років при сприятливих умовах. На думку експертів, до 20% малих і середніх підприємств можуть перестати існувати [3]. Ключові експортні галузі України також постраждають від карантину. Обсяги виробництва та експорту металургії скоротяться через падіння попиту на металургійну продукцію, а експорт зернових – через менший врожай, зумовлений поганою погодою [4].

Українські науковці Лідія Горошкова та Євген Хлобистов прогнозують, що в карантин ВВП зменшується на 3% щоденно [4].

Напружена ситуація склалася на ринку праці України: близько 5% працівників втратили свої робочі місця, більше 30% знаходяться у відпустці за свій рахунок, кількість вакансій вже скоротилося на третину, в Україну повернулися сотні тисяч працівників. Після скасування карантину відновлення економіки буде відбуватися дуже повільно. Тому слід очікувати зростання безробіття до 12-15% [3]. Зростання безробіття зумовить необхідність додаткової виплати коштів у вигляді допомоги по безробіттю. Водночас, працівники, які не будуть звільнені, фактично будуть отримувати платню за роботу, яку, вимушено, але не виконують. Таким чином, ВВП не буде вироблений, а витрати – понесені [4]. Очевидним також є зменшення купівельної спроможності громадян у довгостроковому періоді внаслідок зменшення або втрати доходів та “проїдання” заощаджень.

Перелічені фактори призведуть до суттєвого недоотримання коштів Державним та місцевими бюджетами України, а також до збільшення державних видатків. Деякі країни, не чекаючи на стиснення економіки, починають використовувати монетаристські підходи, відповідно до яких кількість грошової маси в економіці повинна бути достатньою для її функціонування. Наприклад, США впливають в економіку різними шляхами понад 6 трлн. дол., з них 2,2 трлн. дол. – на заходи з підтримки громадян і бізнесу. Отже, подолання економічної кризи в Україні

потребує своєчасних та професійних дій Уряду та Національного банку України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>.
2. Макроекономічний прогноз до Інфляційного звіту Національного банку України, квітень 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-kviten-2020-roku>.
3. Падіння зарплат і безробіття: озвучено сумний прогноз щодо наслідків карантину в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2020-04-13/padenie-zarplat-i-bezrobotitsa-ozvucheno-pechalniy-prognoz-po-posledstviyam-karantina-v-ukraine/193791>.
4. Економічний нокдаун коронавірусу для України: в карантин ВВП зменшується на 3% щоденно [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/ekonomichnij-nokdaun-koronovirusa-skilki-vtrati-366467/>.

УДК 343.341

Федорченко О.К.

канд. екон. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

КОРУПЦІЯ – ГОЛОВНИЙ ВОРОГ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Корупція є антисоціальним явищем, яке впливає на темпи розвитку національної економіки, загрожує національній безпеці та конституційному порядку в державі.

Показники національної безпеки в Україні на протязі всіх років незалежності знаходиться на низькому рівні. За останні роки ситуація не змінюється на краще. Вітчизняні підприємства працюють не на повну потужність, втрачають свою конкурентоспроможність, населення біднішає і виїжджає за кордон.

Однією з причин, яка впливає на економічну ситуацію в країні стала корупція, яка проникла у владні структури, залучила у свої сіті політичних та громадських діячів, державних службовців. На міжнародному рівні Україна набула репутацію корумпованої держави.

30 балів зі 100 можливих – результат Індексу сприйняття корупції – 2019, які має Україна. Країна повернулася на рівень 2017 року і тепер посідає 126 місце зі 180 країн. Поруч з нами у рейтингу – Киргизстан,

Азербайджан, Джибуті. У кінці списку опинилися країни, у яких вже тривалий час нестабільна політична ситуація, військові конфлікти та де уряди частково контролюють територію країни – Сомалі, Південний Судан, Сирія.

Рівень поширення корупції є одним із негативних показників розвитку суспільства, його моралі, політичного, економічного, соціального стану держави. Сфера економіки являється тим середовищем, де процвітає корупція.

Найбільш негативним наслідком корупції, що впливає на економіку є розповсюдження в країні тіньової економіки. Як наслідок, держава втрачає фінансові важелі управління економікою, порушується конкурентність ринку, бо виграє не той, хто конкурентоспроможний, а той, хто незаконно зміг отримати переваги.

Ще одним негативним наслідком корупції – неефективне використання бюджетних коштів, зокрема при розподілі державних замовлень та пільг. Підвищуються ціни за рахунок корупційних витрат. Погіршується інвестиційний клімат, наслідком чого є не вирішення проблем подолання спаду виробництва, оновлення основних фондів. Поширюються масштаби корупції в неурядових організаціях (на фірмах, підприємствах, в громадських організаціях).

Для боротьби з цим негативним явищем створено Національне антикорупційне бюро, Національна поліція, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, але всі ці органи неефективно ведуть боротьбу з головним ворогом в економіці країни.

Корупція підриває економічну систему держави, перешкоджає надходженню внутрішніх і зовнішніх інвестицій і є причиною затяжної економічної кризи в Україні.

Оптимально чого можна зробити у протидії корупції, це: зменшити її обсяги, обмежити сфери її впливу та розповсюдження, обмежити взаємовплив корупції на дію

Нова концепція боротьби з корупцією в державі повинна базуватися економічних, політичних, правових та соціальних процесів на таких засадах:

Активно сприяти створенню та функціонуванню основних ринкових інститутів;

Корупція повинна бути ліквідована з існуючих монополій;

Необхідно усунути вплив олігархічних кланів на національну економіку;

Основним завданням для НБУ є підвищення ефективності механізму монетарної трансмісії;

Створення антикорупційних судів, які б дійсно працювали на користь держави і забезпечували незалежну роботу Антикорупційного бюро.

Це ключові елементи забезпечення економічної безпеки держави без виконання яких неможливо забезпечити економічне зростання країни.

У 1993 році була заснована Transparency International – Міжнародна антикорупційна організація, метою якої є зниження корупції у світі.

Проте варто нагадати, що найнижчий показник Індексу сприйняття корупції в Україні був у 2013 році (25 балів) – останньому році керівництва державою Януковичем та його команди.

На сьогодні ситуація покращилася порівняно з 2013 роком, але ще залишається складною.

На початку 2019 року з боку Міжнародної антикорупційної організації для України було надано декілька рекомендацій для покращення ситуації в боротьбі з корупцією. Зокрема:

- сформувати незалежну та професійну судову владу;
- забезпечити незалежність та спроможність органів антикорупційної сфери;
- позбавити Службу безпеки України повноважень у сфері протидії економічним і корупційним злочинам;
- запровадити відкритий та підзвітний процес приватизації державного майна.

УДК 316.343

Лук'яненко Н.Е.

старш. викл. НУ«Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА СТАНОВЛЕННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В УКРАЇНІ

Формування і розвиток середнього класу є одним з найважливіших соціально-економічних процесів будь-якої країни, оскільки він відіграє важливу роль в її економічному та суспільному житті. Наявність в країні достатньо потужного і чисельного середнього класу є основою соціальної стабільності та економічного розвитку країни. Як основний платник податків, середній клас формує державний та місцеві бюджети, визначає споживчу поведінку населення і параметри внутрішнього ринку, через накопичення та участь у різноманітних системах страхування забезпечує інвестиційний потенціал. Сильний середній клас є ключовою рушійною силою розвитку підприємництва та впровадження інновацій. Одним з головних критеріїв належності до середнього класу виступає рівень

доходу (в розрахунку на душу населення), достатній не тільки для задоволення першочергових життєвих потреб (в їжі, одязі, необхідних товарах споживання, житлі), але й для реалізації зростаючих потреб. У більшості країн з розвинутою економікою середній клас охоплює понад 60% населення. Якщо говорити про середній клас в Україні, то за оцінками експертів Центру Разумкова та Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, його ядро становить не більше 14% населення України.

Таким чином, в Україні процес формування середнього класу, що відповідав би за майновим статусом та рівнем особистих доходів критеріям розвинених країн, перебуває на початковому етапі. Це пояснюється, насамперед, низьким рівнем життя та реальних доходів населення.

Основними чинниками, що гальмують процес формування середнього класу в Україні, за оцінками дослідників, є: організаційні та правові труднощі при створенні підприємств; обмежені фінансові можливості, відсутність фондів, асоціацій, які могли б інвестувати підприємництво; відсутність реальної підтримки підприємницького сектору з боку держави; територіальні диспропорції у дислокації суб'єктів бізнесу; несприятлива податкова політика; складність ведення бухгалтерського обліку та звітності; несприятлива кон'юнктура на ринку товарів та послуг; слабкість інфраструктури малого підприємництва; відсутність навичок сучасного спеціалізованого менеджменту; недосконалість механізму навчання, підготовки і перепідготовки кадрів; низький рівень інформаційного та консультативного забезпечення бізнесу. Основними проблемами формування середнього класу сьогодні є: соціально-економічні процеси, які пов'язані з ринковою трансформацією економіки, змінами в організації та функціонуванні виробництва, розвитком продуктивних сил, тощо; соціально-політичні процеси, що полягають в діяльності державних інститутів як одного з найважливіших механізмів збалансування, узгодження і гармонізації інтересів різних соціальних груп і верств, соціальної політики; соціокультурні і соціально-психологічні процеси, традиції, ціннісні орієнтації та установки індивідів і соціальних груп, їхньої готовності до сприйняття змін та діяльності за нових умов.

Потенціал становлення середнього класу в Україні безпосередньо пов'язаний з розвитком підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців, а також малих та середніх господарських структур. Високий рівень розвитку підприємництва дає економіці всі необхідні їй фактори, а саме: гнучкість, структурну перебудову, зростання науково-технічного

прогресу, мобілізацію ресурсів населення, зменшує число безробітних та вирішує деякі проблеми, пов'язані з соціальним розвитком ринкового господарства. За умов послідовного вдосконалення механізмів державного регулювання, підвищення рівня менеджменту та професійності ведення підприємницької діяльності, цей потенціал може бути перетворений у реалії, що підтверджує досвід розвинених країн ринкової економіки.

Головною причиною, яка перешкоджає формуванню даного класу, є «клановий принцип» побудови економічних відносин в країні та економіки в цілому. Сьогодні клани організували своєрідні економічні піраміди, які переплелися з криміналом і владою. Декілька таких пірамід тримають майже всю систему влади, передусім, виконавчу. Вони стали монополістами і задають свої правила гри в усіх секторах економіки, вирішальним чином впливаючи на виробництво – через тарифи, пільги, тощо. Саме тому в Україні відбувається збагачення окремих людей з паралельним збіднінням переважної кількості населення. Клани, задаючи параметри існування економічної системи, не допускають ні конкуренції, ні приходу іноземних інвестицій, ні рівних умов господарювання. Це означає, що розвиток підприємництва, який може бути середовищем для створення середнього класу, в Україні поки що неможливий.

УДК 330:338:008

Кригульська Т.Б.¹, Панченко М.О.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. МТЕ-619 НУ«Запорізька політехніка»

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ

Поступальний розвиток суспільного виробництва, його постійне вдосконалення є фундаментальними закономірностями економічного життя людства. Він заснований на прогресі науки і техніки. Наука є особливим видом людської діяльності, спрямованої на виробництво нових знань про природу, суспільство та мислення. Під поняттям техніка розуміють сукупність засобів праці, що використовуються у виробничих цілях та для задоволення особистих потреб людини.

У процесі поступального економічного розвитку нові знання матеріалізуються у нових засобах праці, створюючи інновації. З'являються нові ідеї та розробки, досконалішими стають техніка,

технологія і предмети споживання. Вони зумовлюють і формують необхідні умови для подальших кількісних та якісних зрушень у сфері наукових досліджень, технічних розробок виробництва та споживання.

Науково-технічний прогрес є логічним продовженням і наслідком глибинних структурних перетворень, зумовлених промисловим переворотом XVIII століття, другою технічною революцією XIX ст. та науково-технічною революцією, що почалася у повоєнний період у XX столітті. Ці революції сприяли перетворенню науки на провідний фактор виробництва та створенню наукоємного виробництва у розвинених країнах.

Науково-технічний прогрес, визнаний у всьому світі як найважливіший чинник економічного зростання, все частіше як у західній, так і у вітчизняній літературі, пов'язується з поняттям інноваційного процесу. Розвиток науково-технічного прогресу є безперервним процесом розвитку науки, техніки, технології, виробництва і споживання, що особливо прискорився наприкінці XX - на початку XXI століття, змінивши характер господарювання у світі.

Найбільший вплив на темпи економічного зростання і економічний розвиток НТР впливає тоді, коли вона торкається розширення ринку і структури господарства. Серед найяскравіших прикладів такого впливу можна назвати широке впровадження в споживання електрики, а також таких товарів тривалого користування як автомобіль, телевізор, комп'ютер, різноманітні електротовари, що стимулювали інші галузі.

Науково-технічний прогрес змінює характер праці та форми взаємозв'язки між учасниками виробничого процесу. Було відкрито та застосовано нові методи управління виробничими системами з допомогою телекомунікаційних мереж та інформаційних технологій.

До сучасних виробничих процесів висуваються такі вимоги як досягнення максимально можливої безперервності, безпеки, гнучкості й продуктивності, що можуть бути реалізовані лише за відповідного рівня їхньої механізації та автоматизації

Науковий потенціал України базується на розгалуженій мережі наукових інститутів, науково-дослідних закладів, які існують у системі. Національної академії наук, міністерств і державних комітетів. Науковою діяльністю в Україні зайнято більш як 100 тис. наукових працівників, серед яких 12 тис докторів наук та 72 тис. кандидатів наук . У деяких напрямках науки Україна виявила себе одним із світових лідерів. Наприклад, такими є винаходи у кібернетиці, електрозварюванні металів, кардіохірургії, космічній техніці.

Застосування новітньої техніки і технології виробництва забезпечує підвищення якості промислової продукції. Сучасні комп'ютери та інформаційні технології уможливають автоматизацію управління технологічними процесами у виробництві, підвищення надійності й довговічності виробів. Застосування нових матеріалів та мікроелектроніки дає змогу знизити показники матеріаломісткості та енергоємності продукції. Нові комп'ютерні технології конструювання та нові дослідницькі прилади значно скорочують час науково-технічних та конструкторських розробок, розширюють конструкторський та дизайнерський діапазони нових виробів.

Отже, науково-технічний прогрес справляє позитивний вплив на рівноважне економічне зростання на будь-якому етапі суспільного розвитку. У стані рецесії економічна політика має бути спрямованою на відродження завдяки технологічним змінам економічного потенціалу пришвидшеними темпами. Ці висновки є дуже важливими для формування стратегії економічної політики нашої країни, бо можливість виходу з кризи у нас ще й досі недостатньо пов'язується з обов'язковим запровадженням усіх досягнень сучасного науково-технічного прогресу.

У трансформаційних процесах удосконалення сучасних економічних систем саме науково-технічний прогрес має стати дієвим інструментом економічних та суспільних змін.

УДК 339.9.001.89

Кригульська Т.Б.¹, Славський Б.С.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. МТЕ-519 НУ«Запорізька політехніка»

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Глобальні проблеми - це комплекс економічних та надбудовних зв'язків і відносин між державами і соціальними системами, суспільством і природою в загальнопланетарному масштабі, які зачіпають життєві інтереси народів усіх країн і повинні вирішуватись ними спільно. Розв'язання даних проблем не підсилює жодній з країн світу окремо. Необхідні скоординовані зусилля всієї спільності землян, адже під загрозою є їхня подальша доля. Подібні проблеми дістали назву глобальних (від лат. "globus" - куля, фр. "global" - всеохоплюючий, загальний).

Глобалізація є загальною тенденцією розвитку усього людства, а не тільки розвинених країн. Основними наслідками глобальних проблем є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн.

Причини виникнення глобальних проблем різноманітні. Їх можна умовно поділити на три групи: 1) причини природного і демографічного характеру; 2) негативні наслідки господарської діяльності людей; 3) побічні наслідки розвитку науки і техніки.

Проблеми відносять до глобальних за певними ознаками:

1) вони мають загальносвітовий характер, тобто стосуються інтересів значної кількості або ж усіх держав світу;

2) їх невирішення викликає загрозу для людства, погіршення умов життя людей та розвитку продуктивних сил;

3) вони потребують невідкладних та рішучих дій на основі колективних і скоординованих зусиль світового співтовариства.

Відповідно до перелічених ознак глобальні проблеми поділяються на три сфери дії. До першої належать проблеми, що виникають у сфері взаємодії суспільства з природою. До другої сфери належать проблеми суспільних взаємовідносин між державами різних економічних устроїв, подолання економічної відсталості багатьох країн світу, локальні, регіональні та міжнародні кризи тощо. Третя сфера включає розвиток людини, забезпечення її майбутнього. До цієї сфери належать, передусім, проблеми пристосування сучасної людини до умов природного та соціального середовища.

Аналіз досліджень і публікацій з тематики глобальних проблем дає можливість стверджувати, що питання глобальних проблем вчені почали піднімати вже у 60-х роках ХХ ст. Наприклад, Р. Фолк, О. Тоффлер, Д. Медоуз, Дж. Форрестер, Р. Хейлбронер до глобальних проблем відносять досить вузьке коло питань – перенаселення планети, порушення екологічної рівноваги, виснаження ресурсів. Такі вчені, як В. Леонтьєв, Е. Пестель, Я. Тінберген, визнаючи наявність багатьох глобальних проблем, найголовнішою вважають економічну відсталість країн, що розвиваються. Г. Кан, Дж. Фелпс вважають, що перед людством стоїть близько 20 глобальних проблем, 9 з яких – найголовніші. Одним із перших вітчизняних дослідників процесу глобалізації економіки в Україні став професор С. І. Соколенко.

Глобальні проблеми людства не є відокремленими одна від одної, а тісно переплетенні та взаємопов'язані, тому і для їх вирішення

необхідно створити кардинально нові підходи. Рішення стосовно розв'язання цих проблем стикаються з перешкодами у вигляді економічної і політичної гонки озброєнь, політичними, регіональними і воєнними конфліктами. У деяких випадках просування рішень та методик гальмується нестачею ресурсів для їх втілення.

В економіці глобальні проблеми існували завжди, так само як і загальнолюдські проблеми - протягом всього розвитку людства. І вони нікуди не дінуться, будуть існувати завжди. Вони є наслідком нерівноважного стану не тільки економіки, а й усіх інших сфер людської діяльності. Проте їх існування підштовхує людство до еволюції та вдосконалення створеної цивілізації.

Отже, глобальні проблеми, на наш погляд, неможливо вирішити за рік чи навіть за десять. Адже, вони накопичувалися віками. Цьому сприяв науково-технічний прогрес, який, у свою чергу, спричинив додаткові навантаження на екологію нашої планети.

Глобальними питаннями не може займатися лише якась конкретна країна, адже вони носять загальнопланетний характер, і стосуються усіх країн та народів. Причому деякі з цих проблем знаходяться в критичній стадії, і будь-яке зволікання з приводу їх вирішення може мати фатальний наслідок. Варто враховувати, що глобальні проблеми вимагають величезних спільних зусиль усіх держав, об'єднання прогресивних сил усіх народів, тісної взаємодії їхніх науково-технічних, економічних та політичних можливостей.

УДК 339.72 (477)

Юрченко В.І.¹, Васильєв Б.В.²

¹ канд наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-317 НУ«Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ДЕФОЛТУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Поняття «дефолт» і «банкрутство» часто плутають або вважають синонімами. Розглянемо поняття «дефолт» окремо. Подібні ситуації регулюються законодавством та умовами договору. Дефолт оголошують тоді, коли країна не може розрахуватися зі своїми боргами вчасно і в повному обсязі. У такому випадку відбуваються переговори з кредиторами про те, щоб списати частину боргу, а частину - перенести на більш пізній термін. У найгіршому випадку країна просто відмовляється платити за боргами. Дефолт не можна порівнювати

з банкрутством підприємства, бо підприємство може бути ліквідоване в результаті банкрутства. Країна не може бути ліквідована. Вона продовжує існувати та функціонувати, але протягом 5-7 років не може робити запозичення на зовнішніх ринках. У цей період відкриті запозичення лише у таких організаціях як МВФ, Світовий банк та інші. Можливо, уряди інших країн також захочуть допомогти.

Дефолт – стан у кредитних відносинах, що настає, коли позичальник не виплачує свої борги або платежі, порушення платіжних зобов'язань позичальника перед кредитором, нездатність проводити своєчасні виплати за борговими зобов'язаннями або виконувати інші умови договору позики. Цим терміном позначають будь-які види відмови від боргових зобов'язань (тобто він певною мірою є синонімом поняття «банкрутство»), але, як правило, його використовують вужче, маючи на увазі відмову центрального уряду або муніципальної влади від своїх боргів.

Основною причиною дефолту є незбалансованість доходів і витрат боржника. Причини дефолту держави полягають в наступному:

- непродумана економічна стратегія, в результаті настає економічна криза, що приводить до незбалансованості бюджету;
- незбалансована політика нарощування зовнішньої і внутрішньої заборгованості або обох відразу;
- різке зниження дохідної бази бюджету при зростанні бюджетних витрат, економічна криза через зовнішньополітичні причини;
- різка зміна внутрішньополітичного курсу з свідомою відмовою від виплати боргів, такі зміни через різку зміну політичного режиму впливають на економіку країни, приводячи до стадії регресу, що викликає стрімке скорочення надходжень до скарбниці;
- форс-мажорні обставини, непередбачені обставини, такі як військові дії на території країни, світова криза та інші, закінчуються дефолтом або повним банкрутством країни.

Наслідками дефолту є те, що курс національної валюти починає падати, тому що знижується приплив інвестицій. Водночас деякі інвестори, що вкладали чи збиралися вкладати у приватні компанії в цій країні, намагаються вивести свої дивіденди або відмовляються від інвестицій. Тобто відбувається і зниження курсу валюти, і зниження економічного зростання. Якщо відбувається дефолт, то треба скорочувати бюджетний дефіцит. Тобто підвищувати надходження або зменшувати видатки. Відповідно, країна зменшує видатки, а це означає скорочення соціальних чи інвестиційних програм держави. Як правило, це капітальні видатки, які можна скоротити відносно непомітно для населення. Але

наслідки стають помітними у наступні періоди, оскільки погіршується інфраструктура у країні.

Але є й позитивні наслідки. Зазвичай після оголошення дефолту країна домовляється з МВФ про фінансову підтримку в обмін на виконання програми реформ. Важкі економічні умови полегшують задачу політичного просування реформ. Окрім того, девальвація національної валюти, якою зазвичай супроводжується дефолт, робить товари вітчизняних експортерів більш конкурентоздатними. Дефолт мобілізує резерви держави. Більш ефективно витрачаються бюджетні кошти. Слабкі неконкурентоспроможні компанії розоряються, а виживають найсильніші підприємства. Падіння курсу національної валюти сприяє підвищенню конкурентоспроможності внутрішніх виробників. За своєю суттю, дефолт - це хоч і болючий, але необхідний для оздоровлення економіки країни інструмент.

Як можна підтримати країну, яка стоїть на порозі дефолту? Теоретично завдяки збільшенню державного споживання. Можна розгорнути державний інвестиційний проект, найняти більше людей і таким чином простимулювати економіку. Або можна виплатити більше грошей найбіднішим - дослідження показують, що вони переважно витрачають додаткові доходи на споживання. Але водночас зростання попиту може призвести до зростання цін або до зростання імпорту. А це може негативно позначитись на торговельному балансі й валютному курсі. Отже, можемо зробити висновок, що при дефолті страждає не тільки держава-банкрут, а й країни-кредитори. Наслідком від дефолту країни може стати обвал фінансових ринків і міжнародна економічна криза. В результаті цього страждає не тільки населення держави, яка відмовилась платити за боргами, а й громадяни інших територій.

УДК 351.81:338.24

Юрченко В.І.¹, Горбенко В.І.²

¹ канд наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-517 НУ«Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасна змішана економіка регулюється в основному через ринкові регулятори. Ринковий механізм об'єднує виробників і споживачів в єдину економічну систему, підпорядковує виробництво суспільним потребам у формі платоспроможного попиту. Ринок сприяє ефективному розподілу

ресурсів. Це означає, що він спрямовує ресурси на виробництво тих товарів, які найбільш потрібні суспільству, примушує підприємців застосовувати найбільш ефективні комбінації використання обмежених ресурсів, сприяє розробці та впровадженню нових, найбільш ефективних технологій. Проте ринок не є ідеальною формою організації суспільного виробництва. Як суб'єкт макроекономічного регулювання він має певні обмеження, які можна об'єднати за трьома напрямками: ринок не має досконалого механізму, здатного протистояти такому явищу, як економічна нестабільність; ринок здатний реагувати лише на індивідуальні потреби людей, які фінансуються окремими суб'єктами згідно з їхньою індивідуальною платоспроможністю; сучасний ринок не є досконало конкурентним, оскільки на ринкові відносини великий вплив можуть справляти монополні утворення.

Перераховані вище обмеження ринку можуть бути компенсовані лише за допомогою державного втручання в економіку. Тому на сучасному етапі розвитку товарного виробництва держава об'єктивно змушена виконувати ряд функцій, спрямованих на регулювання економіки. До головних її функцій можна віднести такі:

- держава розробляє стратегію соціально-економічного розвитку;
- формування правових засад функціонування економіки.;
- захист конкуренції як головного “двигуна” ринкового механізму;
- перерозподіл доходів та ресурсів;
- стабілізація економіки.

Державне регулювання економіки - це цілеспрямована діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для найбільш ефективного функціонування ринкового механізму і мінімізації його негативних наслідків. Його ефективність обумовлена тим, якою мірою держава в процесі виконання своїх регулюючих функцій враховує об'єктивні економічні закони, і передусім закони ринку.

В усьому світі державне регулювання працює на твердій ринковій основі. У нашому випадку значно важливіше забезпечити для економіки правильну систему мотивації, за якої ефективніші та підприємливіші отримуватимуть на порядок більше, ніж слабші. Таке зміщення матеріального балансу в суспільстві дасть кардинально потужніший поштовх для розвитку економіки, ніж будь-яке регулювання. Забезпечити його здатен тільки ринок з усіма відповідними складовими: верховенством права, недоторканністю приватної власності, суспільною повагою до підприємливих тощо. Створивши повноцінний ринок, можна

переходити на новий рівень - підтримувати національного товаровиробника.

Отже, для державного регулювання ринкової економіки використовується значна кількість методів, здатних забезпечити її ефективне функціонування і розвиток в інтересах усього суспільства. Нам потрібен комплексний, високоінтелектуальний підхід. Для цього передусім потрібні кадри належної якості - освічені, патріотичні, із системним баченням економічних процесів в Україні та світі. Міжнародна функція держави полягає у забезпеченні нею суверенітету, захисту національних інтересів у межах взаємодії з іншими країнами світового товариства на засадах взаємовигідного співробітництва та партнерства. Ефективна діяльність держави у сфері міжнародних економічних відносин позитивно впливає на функціонування і розвиток національної економіки.

УДК 330.3:665.6

Юрченко В.І.¹, Джебаров Б.О.²

¹ канд наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-117 НУ«Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІЧНА КРИЗА ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Українська енергетика, після виходу з Радянського союзу, отримала не кращі якості у спадок. Україна - заручник бездарного планування часів СРСР, коли абсолютно не враховувалося територіальне розташування виробників і споживачів, особливо у промисловості, і чим керувалися проектні інститути, зрозуміти складно. Крім цього, застарілі елементи електричних мереж, які не відповідають світовому рівню, не дають можливість імпортувати власну генерацію.

За часи незалежності до існуючих проблем додався ряд факторів, які прискорюють появу колапсу в галузі:

- економічна політика країни (перехресне субсидіювання: тарифи для громадян занижені, а для промисловості занадто завищені);
- відсутність конкуренції через політичні ігри в питаннях приватизації електричних станцій (монополізація ринку).

Енергетична криза сповільнює євроінтеграцію і розвиток національної економіки України, має негативний вплив на зовнішньоекономічні зв'язки держави.

Імпорт електроенергії з Росії і Білорусії лобіюється владними колами. Сусідні країни шляхом демпінгу цін витісняють українську

енергетику. Це веде до зменшення необхідності власної генерації країни, що в свою чергу скорочує надходження до бюджету, а також веде до скорочення кількості працівників не тільки підприємств енергетичного комплексу, але й гірничодобувної промисловості.

На сьогодні більше 2.9 млн. тонн незатребуваного вугілля лежить на складах, близько 30 шахт припинили роботу і в результаті 40 тисяч гірників знаходяться в «простой». Збитки теплової генерації за півріччя склали приблизно 3.1 млрд. грн. Приблизно 50 % працівників ТЕС по всій Україні переведенні в «простій», в деяких випадках відбувається скорочення штату (підвищення рівня безробіття), а працюють лише ті робітники, які підтримують життєдіяльність підприємств. Через припинення фінансування галузі, зростає заборгованість по заробітній платі, що в свою чергу знижує життєвий рівень населення.

Інші види електростанцій в Україні також перебувають в плачевному стані, адже використовувати там технології вже застарілі і малоефективні. Наприклад, для відновлення 10 ГВт енергоблоків АЕС необхідна інвестиція у \$50 млрд, що для української кредитної історії є вкрай "важкою" для отримання міжнародної позики. До того ж є проблема із проектуванням та будівництвом реакторів, у якому значний успіх має РФ, але у геополітичному відношенні є вкрай не вигідним партнером. Є розробки та реалізовані проекти у Китаї та Чехії, але виникають ризики експлуатації. Американська школа атомної енергетики готова надати Україні проекти із повним циклом зведення, але це збільшить інвестиційний кошторис будівництва майже удвічі.

Більшу позитивну ситуацію маємо на ГЕС и ВЕС. Гідроенергетичний ресурс річок обмежений, однак, економічно ефективний гідроенергетичний потенціал в Україні використаний лише на 60%. Тому доступним для освоєння є 4 ГВт (що еквівалентно 4 енергоблоків АЕС). Приведемо простий розрахунок економічної ефективності альтернативної енергетики. Модернізація одного енергоблоку Зміївської ТЕС ПАТ "Центренерго" вартує \$50 млн, що дозволить підвищити виробництво електричної енергії на 10-15 МВт (проект займе 2 роки). Використовуючи інвестицію у \$50 млн, за півроку можна звести та підключити до мережі 55-60 МВт потужностей сонячних електростанцій. Однак, для цього проекту знадобиться 110-115 га земель, що в Україні, при найвищому коефіцієнті розораності площі в Європі, є вкрай важко.

Отже, ситуацію яка склалася в енергетичній сфері України можна назвати не інакше, як «кома» галузі. Єдиний спосіб з неї вибратися це

нова економічна політика, яка повинна поступово виконати наступні кроки:

- запобігти недобросовісній конкуренції і зловживанню монопольним становищем;
- сприяти стимулюванню надходжень інвестицій, необхідних для ефективного перерозподілу тимчасово вільних активів на цілі активізації інвестиційної діяльності та модернізації економіки;
- запровадити кредитну політику для будування нової генерації (подовження «зеленого тарифа», субсидювання нових учасників ринку);
- модернізувати енергосистему країни;
- сформувані нові тарифи на електроенергію (впровадження Rab-тарифів).

Від стрімкого зростання ціни на електричну енергію через запровадження нового ринку Україна "оговтається", в першу чергу, через зменшення енерговитрат на побутовому рівні і політиці енергозаощадження. Поступовий перехід на альтернативні джерела енергії, покращить екологічну ситуацію в країні, створить нові робочі місця. Країна зможе стати повноцінним учасником енергетичного ринку і мати значні прибутки.

УДК 339.9:338

Юрченко В.І.¹, Піскун В.В.²

¹ канд наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-317 НУ«Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ІНТЕРНЕТ - БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

У сучасній економіці надійна банківська система виступає базисом фінансової стабільності будь-якої держави, тому банки відіграють значну роль. Банківська система вважається однією з найважливіших і невід'ємних структур ринкових відносин. Розвиток банківського сектора і товарного виробництва розвивається паралельно і знаходиться в тісному взаємозв'язку. При цьому банки значно збільшують ефективність виробництва за рахунок проведених грошових розрахунків, кредитування організацій, а також виступаючи посередниками в перерозподілі капіталу.

Банківська система являє собою сукупність національних банків і кредитних установ, що діють в рамках загального грошово-кредитного механізму. Банківська система в ринковій економіці включає Центральний Банк, комерційні банки та спеціальні фінансові установи.

З розвитком Інтернет-технологій банки отримали можливість перенести частину своїх послуг до мережі Інтернет, розширивши тим самим клієнтську базу і значно знизивши витрати на клієнтське обслуговування. Будь-який платіж, який відбувається в Інтернет, пов'язаний з банківськими структурами. Інтернет-банкінгом (e-banking) називають набір послуг, що надає своїм клієнтам можливість здійснювати всі стандартні банківські операції зі свого комп'ютера або телефону. До них відноситься оплата комунальних послуг, переказ грошових коштів іншій людині, операції з обміну валюти, відкриття вкладів і багато іншого.

На Заході банківські сервіси, які звільнили споживачів своїх послуг від необхідності присутності в банку, виникли ще на початку 80-х: клієнти придбали можливість здійснення операцій по телефону. Поява Інтернет-банкінгу відноситься до 1995 року, коли був відкритий перший Інтернет-банк (Security First Network Bank), все функціонування якого проходило у віртуальному просторі, а доступ здійснювався тільки через Web-сайт. В останні роки розвиток даної галузі відбувається досить активно, і на сьогоднішній день e-banking розглядається як один з найбільш технологічно і фінансово розвинених сегментів західної e-commerce. Таким чином, зараз приблизно 80/100 найбільших західних банків надають послуги e-банкінгу.

Значне розширення послуг Інтернет-банкінгу в Україні викликано зростанням інтернет-користувачів. Проведений моніторинг розвитку Інтернет-банкінгу в Україні дозволив виділити банки лідери. До лідерів (на серпень 2019) відносяться: ПриватБанк, ПУМБ, Альфабанк, Монобанк, Укрсоцбанк, Ощадбанк. Розвиток Інтернет-банкінгу в Україні можна розглянути на прикладі Монобанк, бо це єдиний на сьогодні активно зростаючий банк без відділень. Історія його створення повертає нас до кінця 2016 року. Все частіше виникали чутки, що «ПриватБанк» націоналізують. Топ-менеджери банку спростовували ці чутки, проте вже 19 грудня ця інформація стала правдивою. Після націоналізації всі топ-менеджери покинули банк. Частина з них запустили свою Фінтех-компанію Fintech Band. Користувачам пообіцяли покращений мобільний банк. Через пару років спільний проект Fintech Band з Universal Bank під назвою monobank став одним із найбільш упізнаваних Фінтех-брендів України. Монобанк надає своїм клієнтам більш вигідні пропозиції ніж інші банки. Наприклад, через відсутність відділень, вони можуть запропонувати своїм клієнтам більш низьку ставку за кредитами і більш високу по депозитах. Таким чином, аналізуючи діяльність своїх конкурентів, керівництво банку дає збільшений пільговий період для своїх клієнтів, або знижує процентну ставку. Правильно обрана стратегія

розвитку спричинила зростання клієнтської бази за 2019 рік у діапазоні від 714 722 по 1 731 470 клієнтів, ріст не припиняється і на сьогодні і становить майже 2 млн. клієнтів з мінімальними затратами на рекламу.

Секрет успіху банківського додатка полягає в емоційному впливі на клієнтів і успішній реалізації програми. Емоція виникає в простоті і зручності застосування, в його функціоналі. Саме цього і хочуть клієнти. «Простота - найскладніше, що може бути в бізнесі». Завдяки правильному аналізу потреб своїх клієнтів, розробникам Monobank вдалося досягти таких результатів. Такий підхід повинен бути обов'язковим для розвитку Інтернет-банкінгу України та сприяння здорової конкуренції.

Проаналізувавши представлені вище тези, можна сказати, що банківська система є основою фінансової стабільності будь-якої держави. Останнім часом широкого поширення набув Інтернет-банкінг, який постійно динамічно розвивається, орієнтуючись на потреби своїх клієнтів. Українській банківській системі необхідна правильна стратегія розвитку Інтернет - банкінгу, яка схожа зі стратегією Monobank, яка була розглянута.

УДК 339.94

Юрченко В.І.¹, Соловйов М.П.²

¹ канд наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-117 НУ«Запорізька політехніка»

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Інтернаціоналізація – це процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами на основі міжнародного поділу праці. Процес інтернаціоналізації здебільшого веде до збільшення важливості міжнародної торгівлі, міжнародних відносин, тобто відносин між народами, націями. Основною одиницею залишається країна, відносини між країнами стають все більш необхідними і важливими. Це так зване "стирання національних кордонів" в економічних цілях. Іншими словами, це процес перетворення світу до єдиної системи, що володіє єдиними характеристиками і механізмами діяльності.

Розглядаючи основні, найбільш великі системо утворюючі чинники, що обумовлюють розвиток інтернаціоналізації, справедливо перерахувати наступні з них: об'єктивний процес посилення взаємозалежності країн, міжнародний поділ праці; глобалізація економіки і глобальна конкуренція; лібералізація економіки і підвищення ступеня

відкритості національних господарств; безліч цивілізацій, культурно-цивілізаційних типів суспільства і світоглядно-духовних структур в сучасному світі; спільність національно-державних інтересів ряду країн з точки зору їх безпеки; геополітичні інтереси та ін.

В сучасному світовому господарстві спостерігається своєрідний "інтеграційний бум". Прагнення країн, що розвиваються, до економічної інтеграції має дещо інші причини, ніж у високорозвинених країн. Якщо у останніх економічна інтеграція є необхідністю, що випливає з вимог вже досягнутого високого рівня продуктивних сил, то в країнах, що розвиваються потреба економічної інтеграції випливає з того, що завдяки їй, ці країни отримують можливість певного послаблення труднощів в економічному розвитку, перш за все в індустріалізації.

Конкретні ж цілі є такими: прискорення економічного розвитку; структурна перебудова економіки, нова модернізація; залучення іноземних інвестицій з третіх країн; зміна підлеглого положення в системі міжнародного поділу праці.

Однак економічна інтеграція країн, що розвиваються часто йде повільно внаслідок впливу цілого ряду стримуючих чинників, в їх числі: особливості внутрішнього стану економіки кожної країни (низький рівень розвитку продуктивних сил, монокультурність, недостатня інтегрованість внутрішньої економіки); фактори взаємних відносин (слабкість матеріальної бази, недостатній розвиток інфраструктури, в тому числі роз'єднаність транспортних систем; країни, що інтегруються мало доповнюють один одного з економічної точки зору, часто мають однотипні господарські та галузеві структури; недолік фінансових ресурсів для здійснення спільних регіональних проектів).

Рівень інтернаціоналізації вимірюється цілим рядом показників, в першу чергу це показники участі у світовій торгівлі. Так, часто підраховують експортну квоту, тобто відношення експорту до ВВП країни. Цей показник не можна трактувати як частку експорту у всьому обсязі ВВП, тому що експорт враховується за цінами експортованих товарів і послуг, а ВВП – лише за доданою вартістю. При підсумовуванні експорту та імпорту і співвіднесенні цієї суми з ВВП країни, отримують величину зовнішньоторговельної квоти.

При аналізі рівня участі країни в світовому господарстві необхідно звертатися не тільки до міжнародної торгівлі, а й до міжнародного руху факторів виробництва. Так, показниками участі країни в міжнародному русі капіталу є обсяг накопичених зарубіжних капіталовкладень країни по відношенню до ВВП, обсяг накопичених в країні іноземних інвестицій по відношенню до ВВП, частка іноземного капіталу в щорічних інвестиціях

країни, обсяг державного зовнішнього боргу країни по відношенню до ВВП, та обсяг платежів з обслуговування цього боргу по відношенню до надходжень від експорту товарів і послуг, частка іноземної робочої сили в загальній чисельності зайнятих або чисельність зайнятої за кордоном вітчизняної робочої сили, частка іноземних патентів і ліцензій в загальному кількості зареєстрованих в країні патентів і ліцензій, розміри експорту та імпорту технологій та управлінських послуг.

Отже, про інтернаціоналізацію світового господарства в сучасних умовах не можна судити однозначно. Її вплив залежить від країни і політики, що проводиться урядом. Але цей механізм запущений вже давно, і процес інтернаціоналізації лише набирає темпів, вона – головна тенденція століття. Тому для країн дуже важливо вміти пристосуватися і навчитися отримувати вигоду з цього явища.

УДК 33:328.185

Юрченко В.І.¹, Стрончик Б.В.²

¹ канд. наук з держ. упр., доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. Е-317 НУ«Запорізька політехніка»

КОРУПЦІЯ ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Корупція в Україні є серйозною та поширеною проблемою. Явище стало настільки закоренілим, що у масовій свідомості українців відклалася думка про його нормальність та буденність. Корупція (лат. *corruptio* – підкуп, хабар) – неправомірна діяльність у сфері політики і державного управління, що полягає у зловживанні посадовими особами доручених їм прав та владних можливостей з метою особистого збагачення.

Схильність до крадіжок і корупції перетворилися в основну ідеологію українського соціуму, яка охоплює без виключення усі шари населення і саме завдяки їм Україна лідирує у світових рейтингах за рівнем корумпованості, а завдані збитки держбюджету від цих явищ складають десятки мільярдів гривень. З методологічної позиції виділяють три основних підходи до визначення корупції.

Згідно з першим, корупція є відхиленням від норм права, службової етики та загальних моральних принципів. Такий підхід дає можливість розглядати корупцію як у широкому так і у вузькому сенсі. У широкому – пряме використання державної посади з метою збагачення. У вузькому – як прийняття протиправного рішення посадовцем, яке надає можливість

отримання деяких благ іншою стороною, а для себе, в свою чергу – неправомірної винагороди.

На основі другого підходу корупція характеризується як суспільне явище, визначає міру неефективності існуючих державних соціально-економічних інститутів та правової системи. За таким підходом корупція є, так би мовити, “силою тертя”, яку мають перетнути як суспільство, так і його господарюючі агенти та інститути для реалізації задач, що стоять перед ними. Даний підхід відображає стан корумпованості суспільної системи в цілому.

Згідно з третім підходом, корупція є набором універсальних стратегій поведінки тих чи інших соціальних груп, що мають за мету отримання переваг на державні послуги відповідного рівня та якості для організації та ведення бізнесу.

До найбільш негативних наслідків впливу корупції на економіку за даними дослідників відносяться: ріст тіньової економіки, що призводить до зменшення податкових надходжень до бюджету; порушення конкурентних механізмів ринку, оскільки у виграші залишається не конкурентоспроможний, а той, хто незаконно отримав переваги, що призводить до дискредитації ринкової конкуренції; сповільнюється поява ефективних приватних власників, насамперед через порушення при приватизації, а також штучних банкрутств, як правило, пов’язаних з підкупом посадовців; неефективне використання бюджетних коштів, зокрема під час розподілу держзамовлень та пільг; агенти втрачають довіру до здатності влади встановлювати, контролювати та підтримувати чесні правила ринкової гри.

Для запобігання корупції вводяться антикорупційні реформи, заохочується викриття хабарництва грошовими винагородами, а також у 2014 році було засновано Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Впродовж останніх років здійснюється системна робота з імплементації системи планування локальної антикорупційної політики (антикорупційних програм) на основі результатів оцінки наявних корупційних ризиків. Так, за підсумками 2019 року 97% загальної кількості державних органів за активної участі представників громадськості та експертів утворили комісії для оцінки корупційних ризиків, а протягом року на погодження до Національного антикорупційного бюро надійшло 129 антикорупційних програм, з яких було погоджено з пропозиціями 115.

Серйозним кроком на шляху подолання корупції в Україні також є формування соціальної думки щодо шкоди корупції як для держави, так і для суспільства. Національне антикорупційне бюро як превентивний

орган приділяє велику увагу навчанню публічних службовців та громадськості. Також з цією метою Національне антикорупційне бюро проводить регулярні тренінги за всіма напрямками своєї роботи, надає письмові, усні роз'яснення та розробляє методичні рекомендації з питань дотримання вимог антикорупційного законодавства. Зокрема, у 2019 році Національне антикорупційне бюро надало майже 12000 усних консультацій та близько 2000 письмових роз'яснень. Завдяки злагодженій взаємодії цих заходів, хоч і не докорінно, але можливо змінити ставлення громадян України і посадовців до корупції.

УДК 338.48 (447)

Чумак О.В.¹, Кононенко А.В.²

¹ канд. філософських наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. ІФ-317 НУ«Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм – одна з найважливіших складових економіки багатьох країн. Туристична індустрія створює нові робочі місця, приносить значні прибутки в бюджет країни, підвищує її імідж, сприяє взаємній інтеграції країн в культурній та політичній сферах.

За даними Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО), у світовому ВВП частка туризму складає майже 10%; міжнародний туризм складає 6% від усього обсягу світового експорту, 30% світового експорту послуг та близько 9% робочих місць припадають на сферу туризму.

Україна належить до країн з високою інтенсивністю використання природних ресурсів, що обумовлено їхнім багатством і постійно зростаючою потребою населення в рекреації. Важливу роль у розвитку туристичної й рекреаційної діяльності грають об'єкти природно-заповідного фонду. В Україні створено 11 національних природних парків, 4 біосферних заповідники, 16 природних заповідників, численні дендропарки, пам'ятники садово-паркового мистецтва. Найбільш відомими є Асканія, Шацький національний природний парк, дендрологічні парки – «Софіївка», «Олександрія», Тростянецький дендропарк, а також пам'ятники природи – Скелі Довбуша на Івано-Франківщині і Львівщині, Кам'яні Могили в Донецькій і Запорізькій областях, Великий каньйон у Криму.

Більш ніж 500 населених пунктів мають 900-літню історію, 4500 селам України – понад 300 років. Історичні міста і села – національне

багатство. В Україні 147 тисяч пам'ятників культури, історії, археології, містобудування й архітектури, палацово-паркового мистецтва, а також понад 300 музеїв. Створено 7 національних історико-культурних заповідників. Найціннішими є пам'ятники епохи держави «Київська Русь» (IX-XII ст.) – 80% пам'ятників цього періоду зосереджено саме на території України. Найвідоміші пам'ятники України – Києво-Печерська лавра, Софійський собор і історичний центр м. Львова – внесені в Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

В той же час, в Україні сфера туризму знаходиться в дуже занедбаному стані, хоча має значний природний та культурний потенціал. Прибутки від туризму в Україні за останні роки не перевищують 1,5%, складаючи до 4 млрд. доларів, а темпи росту дуже незначні: в порівнянні з 2017 роком до України приїхало на 3% менше туристів, а саме 14,2 млн. іноземців, у 2019 показник залишився незмінним.

Серед причин такого стану туризму в Україні можна виділити наступні: активна реклама міжнародного туризму в засобах ЗМІ та майже повне ігнорування туризму внутрішнього, за виключенням загальновідомих місць туризму та рекреації, наприклад, Карпат; нерозвиненість національної туристичної інфраструктури, необхідність значних інвестицій, яких держава не планує у бюджеті; неефективність діяльності центральних органів виконавчої влади у сфері туризму; низький рівень безпеки туризму; відсутність якісної реклами українського туризму на іноземних інформаційних ресурсах; нехтування міжнародним досвідом розвитку туризму; низький рівень обслуговування; технологічна відсталість галузі. збройний конфлікт на сході країни.

За останні роки вже були зроблені певні кроки для поживлення та розвитку туризму: отримання безвізу, початок співпраці з найбільшим лоукостом світу – RyanAir. Також, на розвиток туризму в 2020 заплановано виділити значно більше коштів – 240 млн. грн., в порівнянні з минулими роками, коли виділялося не більше 20 млн.

Туризм може стати одним з важливих рушіїв економіки, тому необхідно вжити певних заходів для його розвитку:

- державне стимулювання внутрішнього і зовнішнього туризму;
- презентація туристичного потенціалу України на національних та міжнародних ярмаркових заходах, конференціях, форумах;
- проведення сертифікації місць розміщення;
- оновлення, реконструкція туристичних об'єктів;
- покращення інфраструктури;
- підвищення якості та розширення асортименту туристичних послуг, покращення умов обслуговування туристів;

- створення централізованого туристичного ресурсу України, перекладеного на багатьох мовах;

- покращення рівня обслуговування та технічної бази галузі.

Розвиток туристичної індустрії України посилить її взаємозв'язок з іншими пріоритетними сферами соціального, економічного та культурного розвитку окремих регіонів та всієї країни. Це в свою чергу буде сприяти росту авторитету України на світовому ринку туристичних послуг, укріпленню економіки країни, збільшенню доходної частини державного та місцевих бюджетів за рахунок податків, залученню іноземної валюти та різного роду інвестицій, створенню потужної туристичної галузі, нових робочих місць, збереженню історико-культурної спадщини, підвищенню духовного потенціалу суспільства.

УДК 338.48 (447)

Чумак О.В.¹, Суле Р.У.²

¹ канд. філософських наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. ІФ-417 НУ«Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Бідність населення в умовах сьогодення набуває все більш актуального значення для всіх країн світу. За даними Bloomberg через пандемію коронавірусу кількість людей у світі, які проживають за межею бідності, в середньому може збільшитися на 500 мільйонів осіб. Ймовірна економічна криза у світі може нівелювати всі здобутки у боротьбі з бідністю протягом останніх 20-ти років.

За різними оцінками, в останні роки реальний рівень бідності в Україні коливався у межах 30-50%. Для європейської країни це аномально високий рівень.

Серед основних причин такого становища слід назвати: високий рівень перерозподілу ВВП через бюджет, механізм якого віднімає у бізнесу можливість для розвитку і створення робочих місць; воєнними діями на Сході країни, які відволікають значну частину коштів державної скарбниці; значні соціальні витрати держави (біля 20% ВВП) на користь найбідніших прошарків населення за рахунок інших співвітчизників. До цих причин можна додати багато інших чинників, зокрема: низький рівень життя населення в цілому; психологічне несприйняття економічної нерівності більшістю українців; високий рівень людей, котрі вважають себе бідними та поширеність бідності серед працюючого населення.

Нерівність існує також на рівні підприємства, галузі, міжгалузевому та регіональному масштабі.

До причин, які сформували умови бідності, слід віднести природні та географічні фактори; економічні фактори, що склалися як в середині країни, так і в світі; медичне забезпечення; адміністративно-урядові проблеми; соціальні та демографічні фактори.

Виходячи з вище сказаного слід наголосити на тому, що існуючу проблему бідності можна вирішити лише певним шляхом через зниження її масштабів та пом'якшення її проявів; зменшення розшарування населення за рівнем доходів; вживання заходів, спрямованих на запобігання бідності.

На думку багатьох економістів, заходи щодо скорочення бідності в Україні повинні мати системний характер, представляючи собою різні програми. Важливо не допускати переходу масштабів і рівня бідності в системі суспільного відтворення за критичний рівень, після якого починається ланцюгова реакція зростання бідності. Також необхідно підтримувати інвестиційний процес в країні за рахунок погашення частини інвестицій комерційних структур для створення нових та підтримки існуючих підприємств, що випускають нову продукцію на новій технологічній базі. Підприємства інноваційного комплексу, які створюють нові робочі місця з більш високим рівнем оплати праці, повинні отримувати податкові пільги. Важливо також сформувати дієву систему соціального страхування як важеля подолання бідності. Перехід України до ринкової економіки супроводжується зростанням нерівності у розподілі прибутків при обмеженні доступу бідних до ресурсів розвитку.

Проблема бідності в Україні, якщо враховувати її масштабність та особливості, має вирішуватися двома шляхами. Перший, структурно-конструктивний шлях передбачає створення всіх умов для того, щоб більша частина збіднілого населення переходила у категорію середнього класу як базису здорового суспільства. Ця мета побудови середнього класу в Україні має стати основою всіх політичних та соціально-економічних трансформацій у суспільстві. Це шлях перспективної структуралізації. Ясно, що основним механізмом її досягнення має бути підйом виробництва на базі найпередовіших технологій і нового ринку споживачів як внутрішніх, так і зовнішніх.

Другий шлях - соціально-поточний – має включати механізми пом'якшення бідності серед самого прошарку бідних, поліпшення їх стану всіма засобами соціального захисту, через створення всебічних ефективних і, головне реально діючих умов для включення їх в діяльність

людського загалу з життєво забезпеченими доходами. Тобто, для цього вони повинні не просто мати роботу, але і достойну зарплату.

Є взаємопов'язані два способи пом'якшення бідності: активний спосіб — підвищення доходів працюючих та пасивний — підвищення соціальної допомоги хворим, немічним та пенсіонерам.

Відомо, що економіка — це механізм переробки ресурсів у товари та послуги для громадян. А соціально орієнтована економіка творить з громадян власників власних умінь, діла, совісті — зрештою власників власної долі. Створення такого типу соціально-економічного свідомого власника долає масштабну бідність, отже, переведе нас із стану раптової бідності в стан зростаючого добробуту.

Сучасний стан рівня життя населення України потребує підвищення якості життя найбільш численних (а не лише найбідніших) прошарків населення, що стане підґрунтям для формування середнього класу — основи стабільності суспільства.

УДК 330.1(477)

Федорченко О.К.¹, Атинакова В.Р.²

¹ канд. екон. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

² студ. гр. РТ-317 НУ«Запорізька політехніка»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших проблем в країні. Вивчення даної проблеми дуже важливо, бо вона більш, ніж актуальна. Саме тіньова економіка перешкоджає розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та негативно позначається на її міжнародному іміджі. Вона є відображенням активної криміналізації економічних процесів, високої корумпованості органів державної влади та низької правової і податкової культури юридичних та фізичних осіб.

Наявність тіньового сектора стає глобальною проблемою сучасності. Щоб зрозуміти як подолати проблему, потрібно зрозуміти її причину. В Україні вирішальну роль у його розвитку зіграли повільні темпи і непослідовність економічних перетворень, тому тіньова економіка виступає не тільки і не стільки причиною, скільки наслідком деформації легальної економіки.

Тіньова економіка — фактично не контрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно-матеріальних

цінностей, тобто такі соціально-економічні взаємини між окремими громадянами, соціальними групами щодо використання діючих форм власності в корисливих особистих і групових інтересах, які приховуються від органів державного управління і самоврядування, громадськості.

Тіньова економіка з метою досягнення високого рівня прибутків незаконно збільшує тіньові прибутки, створюючи тіньовий капітал шляхом використання тіньової зайнятості населення, здійснення тіньових бартерних угод, маклерства, фіктивних фінансових операцій.

Так, наприклад, четверту частину від офіційного ВВП України, або 846 млрд гривень, становлять тіньові операції на 2018 рік. Такі перші результати дослідження стану тіньової економіки в Україні, що провела компанія Ernst & Young.

Практика економічного розвитку багатьох країн світу свідчить про існування в них тіньової економіки навіть за умов розвинених ринкових відносин. Але особливо гостро проблема тінізації постає в країнах, де відбуваються зміни соціально-економічних відносин.

Нещодавнє дослідження "Зниження рівня тіньової економіки України через використання електронних платежів" були презентовані під час робочої зустрічі з представниками низки державних органів, що відбулася у Національному банку України. Ernst & Young провела подібні дослідження у 33 країнах світу, серед яких Чеська Республіка, Польща, Словенія, Словаччина, Хорватія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Сербія та інші країни. Історично рівень тіньової економіки серед зазначених країн коливався від 10,1% до 26,9% від обсягу ВВП. За результатами дослідження української економіки, 846 млрд гривень або 23,8% від офіційного ВВП за 2018 рік, перебуває в тіні, з них: 19,7% ВВП (702 млрд грн) становить готівкова тіньова економіка, 4,1% ВВП (144 млрд грн) - домашнє виробництво товарів для власного кінцевого використання, тобто - негрошова тіньова економіка.

Одним з рішень країна бачить безготівкові розрахунки, що може досягти однієї з цілей - легалізація трудових відносин і загалом економічної активності в країні. Найбільший потенціал у розвитку безготівкових платежів наразі полягає у заохоченні до цього суб'єктів господарювання, насамперед малого та мікро підприємництва, зокрема через здешевлення для них платіжної інфраструктури.

Дослідження розділяє "готівкову тіньову економіку" на "наслідкову" та "пасивну", залежно від того, хто від неї виграє. У так званій "наслідковій тіньовій економіці" дві сторони угоди отримують вигоду від неї, наприклад, при оплаті готівкою замовник не вимагає рахунку та отримує знижку, а постачальник, не реєструючи транзакцію,

заощаджує на податкових витратах. У так званій "пасивній тіньовій економіці" вигоду від неї отримує лише продавець цього товару чи послуги, який, наприклад, продає товар за готівку без чеку і не сплачує податки. Дослідження в Україні свідчить, що більше чверті (26,2%) обсягу "готівкової тіньової економіки" (це 5,3% ВВП або 190 млрд гривень) - це "наслідкова тіньова економіка", де ініціаторами розрахунку готівкою є обидві сторони - і продавець, і покупець. А решта (73,8%) загального обсягу української тіньової економіки (або 14,4% ВВП – 512 млрд грн) - це "пасивна тіньова економіка", ініціатором якої є продавець. Стимулювання безготівкових електронних розрахунків має суттєво зменшити саме рівень "пасивної тіньової економіки".

Електронні платежі є потужним драйвером прозорості економіки. Завдання щодо детінізації економіки продовжує залишатися актуальним для України. Завдяки зниженню обсягів тіньової економіки, для функціонування якої необхідний виключно готівковий ресурс, зростає і загальний рівень економіки нашої країни. Адже безготівкові кошти залишатимуться в економіці, а отже, будуть працювати на її розвиток. Зокрема, опосередковано це сприятиме зниженню вартості кредитування населення та бізнесу, подальшому прогресу валютної лібералізації. Від прозорого ведення бізнесу зростатиме також база оподаткування, тобто відбудеться зростання надходжень до державного бюджету.

УДК 330.341

Лук`яненко Н.Е.¹, Моїсєєва В.О.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-817 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ІНОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Підвищенню конкурентоспроможності підприємств та країни в цілому сприяє інноваційний розвиток, тобто інноваційна активність підприємницьких структур. Це означає використання сучасних наукових і технічних досягнень у сфері виробництва, які реалізуються в інноваційній діяльності суб'єктів господарювання.

Сучасні тенденції інноваційного розвитку в світі передбачають зростання частки підприємств, що запроваджують інновації, за питомої ваги інноваційної продукції; збільшення маловідходних та ресурсозберігаючих виробництв; забезпечення притоку інвестицій у інноваційні проекти та державну підтримку інноваційної сфери. Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим

фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Сьогодні є загальновизнаним, що саме інноваційний розвиток слід сприймати економіко-формуючим процесом. Проведені в розвинених країнах дослідження показують, що більше 80% зростання ВВП пов'язане не з капіталовкладеннями, а з технологічними нововведеннями. В зв'язку з цим доречно говорити про інноваційний тип розвитку як такий, що дедалі більше стає єдино можливим в умовах сучасної економіки.

До основних видів нововведень на підприємстві можна віднести інновації продукції, технологічних процесів, персоналу, управлінської діяльності.

Інноваційний розвиток реалізується за допомогою проектів і програм в основних сферах діяльності. Найважливіше місце в процесі його реалізації займають маркетингові дослідження та планування, за допомогою яких поширюється інформація про компанію, її конкурентні переваги на базі унікальних особливостей і нових проектів. Тому важливим є розроблення на промислових підприємствах стратегії інноваційного розвитку. За Глобальним інноваційним індексом 2019 Україна піднялась на сім позицій у інноваційному рейтингу Global Innovation Index, посівши 43 місце.

Стимування інноваційної діяльності промислових підприємств України пояснюється, насамперед, обмеженістю джерел її фінансування, що пов'язано з фінансово-економічною нестабільністю в державі та кризовим станом більшості підприємств, які змушені реалізовувати інноваційні процеси за рахунок власних коштів. Відсутність власних коштів у підприємств для фінансування інновацій доповнюється іншими чинниками – високими кредитними ставками та неспроможністю отримання довготермінових кредитів, теперішнім банкрутством банків. Вирішення цих проблем є необхідним, оскільки відсутність інноваційного розвитку призведе до падіння конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому та національному ринках.

Перспективними заходами підтримки розвитку інноваційного підприємництва в Україні є такі, як: створення інформаційно-пошукових систем і баз даних інноваційних проектів і підприємств, прогресивних технологій, потреб у нових розробках і технологіях; розробка та впровадження бюджетних програм фінансування наскрізного інноваційного процесу (у т.ч. за підтримки ЄС); здійснення державних закупівель інноваційної продукції з визначенням максимального розміру підприємства, в якого здійснюються закупівлі, а в разі закупівлі у великих підприємств - з обов'язковим залученням МП на субконтрактних засадах

(наприклад, як у Великобританії); надання державних грантів для МСП на освоєння інноваційної продукції (товарів або послуг) за пріоритетними технологічними напрямками; спрощення податкового адміністрування і перетворення Державної фіскальної служби в сервісну службу для платників податків; створення спеціалізованого банку венчурного кредитування за участі державного капіталу з розгалуженою регіональною мережею, з орієнтацією на кредитування МП (наприклад, як у Німеччині, Франції, Нідерландах). Важливими для розвитку інноваційного підприємництва є і загальноекономічні реформи, що передбачають дерегуляцію, судову реформу (особливо в частині захисту прав власності), спрощення валютного контролю та оптимізацію митних процедур, створення ефективного механізму розподілу ресурсів, виділених на підтримку розвитку МСП з урахуванням нових викликів, обумовлених розгортанням четвертої промислової революції.

УДК 339.13

Лук'яненко Н.Е.¹, Донченко А.П.²

¹ старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-817 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА МОНОПОЛІЗМУ В УКРАЇНІ

У нашій країні, якій у спадок від командноадміністративної системи колишнього СРСР дістався цілий ряд гігантів монополістів, особливо гострої стає проблема демонополізації економіки і недопущення посилення ролі вже діючих на ринку монополій

Тому вкрай важливо для підвищення конкурентоспроможності держави в умовах глобалізації розвивати раціональну конкуренцію. В сучасних умовах ринкових відносин питання захисту конкуренції та недопущення зловживання ринковою владою монополістичних структур є особливо актуальним. В Україні монополії мають свої особливості. У світі монополізм є лише у виробничій сфері, а в Україні – майже в усіх. Причиною цього стала командноадміністративна система колишнього СРСР, наслідки якої спостерігаються і сьогодні. Як господарські організації, монополії мають пріоритетну роль в соціально-економічному розвитку країни. По-перше, продукція монополістів частіше за все більш високої якості. По-друге, величезні монополістичні об'єднання вносять вагомий вклад у ВВП країни, забезпечують конкурентоспроможність національної економіки. Проте, все має зворотню сторону. Монополія несе за собою дуже негативні наслідки.

З 1992 р. в Україні діє закон «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності». Даний закон передбачив утворення спеціального Антимонопольного комітету України. Згідно з методикою Антимонопольного комітету України, монополіст – це фірма, частка ринку якої більше 35%. За даними Антимонопольного комітету України, щорічно близько 60% порушень антимонопольного законодавства чиняться природними монополіями. В основному порушення стосуються питань ціноутворення та цінової дискримінації.

На сучасному етапі розвитку економіки актуальним є формування і проведення розумної конкурентної політики, антимонопольного регулювання економіки. Саме в процесі переходу до ринкової економіки необхідно створити такий механізм демонополізації, який би відповідав сучасному розвитку економіки.

Існує необхідність державного регулювання економіки в кризових умовах, що характерно зараз для економіки України, і формування дійсно ефективного та конкурентного економічного середовища. Однак на сьогоднішній день спостерігається досить високий рівень монополізації економіки в Україні. Ці монополії знаходяться як у державній, так і приватній формах власності. На 2019 рік зареєстровано 3530 державних підприємств, половина з яких не функціонує сьогодні, а половина працюючих підприємств є збитковими, але продовжує поглинати обмежені ресурси українського державного бюджету, і їх монополієне становище може витіснити з ринку приватні інвестиції. Так в галузях сільського, лісового і рибного господарства питома вага виручки від реалізації продукції суб'єктів господарювання державного сектора становить понад 70%, а в транспортній галузі - більше 30%. Хоча і деякі державні підприємства функціонують в секторах економіки, які віднесені до природних монополій, тобто де єдиний державний виробник має об'єктивні причини для існування, більша ж частина державних підприємств функціонують на ринках, де немає необхідності в участі держави. Саме на ринках державних монополій найчастіше зустрічається ситуація, коли високі ціни на вироблену продукцію або надані послуги не підтверджуються високою якістю. Державні монополії лобіюють свої інтереси і отримують різні привілеї з боку держави або місцевих органів влади, що призводить до формування нерівних умов конкуренції між учасниками одного ринку. В результаті неефективні державні підприємства за підтримки свого власника продовжують працювати, а їх більш продуктивні конкуренти постійно стикаються з труднощами. Проблеми, які створює високомонополізована економіка України, можна

вирішити тільки за допомогою посилення конкуренції. Без вживання певних заходів проти монополізму не можна сподіватися на успіх економічної реформи і перехід до ринкових умов господарювання. Позитивний результат економічних перетворень у чималому ступені залежить від зваженої, продуманої системи регулювання державою монопольних процесів і конкурентних відносин.

УДК 331.5

Лук'яненко Н.Е.¹, Гаркавенко В.Р.²

¹ старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-317 НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Молодіжний сегмент займає виняткове місце на ринку праці і через те, що молодь є майбутнім країни, вона потребує особливої уваги, адже від її діяльності залежить розвиток усього суспільства. Молодь – це окрема соціально-демографічна група. Молоді спеціалісти володіють новими професіями та технологіями, вони є джерелом інноваційного потенціалу та нового способу життя.

В Україні у 2019 р. рівень економічної активності серед осіб у віці 30 – 34 років становив 83,3 %, у віці 25 – 29 років – 79,6 % та був вищим, ніж в середньому серед населення віком 15 – 70 років (62,6 %). Водночас серед осіб віком 15 – 24 роки цей показник склав 33,7 %.

Стартові кар'єрні умови зіштовхують їх із рядом соціальних проблем, таких, як отримання освіти, початок трудової діяльності, проблеми професійного росту. Відсутність відповідного досвіду робить молодих спеціалістів менш конкурентоспроможними та соціально вразливими. Найбільш економічно активним є населення у віці від 40 до 59 років.

Складна ситуація для молодіжного сегменту обумовлена великою різницею між попитом і пропозицією на ринку праці, відсутністю досвіду роботи, вимогливістю до умов праці. Але проблема на сьогодні полягає ще й у неспроможності держави, роботодавців і самих спеціалістів знайти спільну мову. Вимоги роботодавців з кожним роком стають все жорсткішими і молодь не витримує конкуренції поряд із спеціалістами від 35 років. Причинами не конкурентоспроможності вважаємо: недостатню профорієнтацію, відсутність досвіду пошуку роботи, інформації щодо стану ринку праці, необізнаність щодо ефективності різноманітних шляхів

пошуку роботи; невдалий початок трудового життя: відсутність джерела доходів у момент після закінчення навчання змушує молодих людей, в тому числі випускників вищих і середніх професійних навчальних закладів, погоджуватися на роботу, яка не відповідає їхнім потребам і професійній підготовці; недостатню мобільність: молоді люди, які тільки починають своє трудове життя, у поодиноких випадках мають достатньо ресурсів для переїзду з метою пошуку роботи в інші регіони країни; потребу у додаткових витратах на спеціальну підготовку молодих спеціалістів до роботи на новому робочому місці для роботодавця, що пов'язане з неефективною професійною підготовкою в період навчання

Одним із напрямів реалізації трудової активності молодих спеціалістів є працевлаштування за кордоном. Молодь, яка не може себе реалізувати на вітчизняному ринку праці, шукає таких можливостей в інших країнах. Сучасне покоління, як ніколи раніше, має високий рівень освіти та професійного навчання. Вони володіють навичками, які можуть сприяти процвітання громад і зміцненню держав, а також пошуку можливостей для самоврядування й активного громадянства. Тому основними напрямками політики боротьби з безробіттям серед молоді як на рівні регіону, так і держави повинні стати: оптимізація зайнятості, розвиток підприємництва, сприяння посиленню здатності працівників до адаптації, забезпечення рівних можливостей на ринку праці. Мають бути застосовані активні програми політики молодіжної зайнятості: професійна підготовка та перепідготовка, дотації підприємцям, що зобов'язуються підтримувати певний рівень зайнятості серед молодих спеціалістів, фінансова допомога безробітним, бажаючим відкрити власну справу тощо.

З огляду на високий рівень молодіжного безробіття в Україні особливої актуальності в наукових дослідженнях набуває проблематика регулювання конкурентоспроможності молоді на ринку праці. Важливим фактором підвищення конкурентоспроможності молоді є її професійна готовність до майбутнього працевлаштування. У зв'язку з цим необхідно змінювати застарілі підходи до навчання. Освітні програми повинні бути скеровані, в першу чергу, для розвитку особистості та креативності молодої людини, що є надзвичайно важливим елементом навчання конкурентного молодого покоління, яке здатне до постійного самовдосконалення та самонавчання, що стане невід'ємним інструментом в подальшому розвитку особи. Молода людина часто відчуває брак практичного досвіду, адже набуті теоретичні знання дуже складно перекласти на практичну сферу. Одним з ефективних методів подолання цієї проблеми є встановлення кооперації між навчальними закладами та

представниками ринку праці. В Австрії, Данії, Німеччині та Швейцарії відносно низький рівень безробіття серед молоді часто пояснюється системою учнівства, яка з успіхом забезпечує велику кількість молодих людей якісною освітою і професійною підготовкою за спеціальностями, що користуються попитом у роботодавців.

Слід зауважити, що у підвищенні рівня конкурентоспроможності особи неабияку роль відіграє самоосвіта, оскільки в сучасному динамічному світі дуже швидко відбувається старіння знань.

УДК 336.1

Лук'яненко Н.Е.¹, Попкова Д.Є.²

¹ старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-317 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення найактивнішими суб'єктами світового ринку капіталу є недержавні пенсійні фонди. Вони здійснюють довгострокове інвестування, трансформуючи вільні кошти підприємств і домогосподарств у інвестиції, що, як показує досвід багатьох країн, сприяє економічному зростанню. Саме ефективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень сприятиме як отриманню додаткових виплат, так і мобілізації додаткових джерел інвестиційних ресурсів у економіку України. Тому розвиток недержавних пенсійних фондів – перспективний напрямок удосконалення національної пенсійної системи. Це дозволяє індивідуалізувати процес накопичення коштів на потреби пенсійного забезпечення. Окрім того, світовий досвід засвідчує, що недержавні пенсійні фонди є потужними інституційними інвесторами, адже, крім вирішення соціальних питань, забезпечується формування джерела внутрішніх інвестиційних ресурсів для економіки країни. Недержавна пенсійна система відіграє надзвичайно важливу роль у пенсійному забезпеченні населення.

В Україні загальна вартість активів, сформованих недержавними пенсійними фондами, станом на 2019 р. становила 2 536,7 млн. грн, що на 12,8% або на 288,0 млн. грн більше в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року та на 26,8% або на 536,4 млн. грн більше в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року. Для НПФ властиво формувати

портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу. Станом на 2019 р. переважними напрямками інвестування пенсійних активів стали цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України (46,9%), депозити в банках (35,1% інвестованих активів), облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України (10,6%).

Активний розвиток НПФ має такі позитивні наслідки для української економіки: можливість економічно успішних сьогодні громадян забезпечити собі адекватний рівень життя після припинення трудової діяльності; поліпшення рівня життя пенсіонерів у майбутньому повинно дати важливий ефект політичної стабілізації, адже за економічної забезпеченості однієї з найбільш занепокоєної частини електорату, якою нині є пенсіонери, стане менше підстав для політичних спекуляцій за допомогою популістських методів, спрямованих на обіцянки постійного підвищення державних пенсій в будь-яких розмірах; у країнах, що досягли значного економічного розвитку, НПФ є чи найбільшими інституціональними інвесторами на фондовому ринку. Отже, для активізації розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні необхідно впроваджувати заходи, які безпосередньо впливають на ефективність подальшого реформування сфери пенсійного забезпечення. Крім того, розвиток НПФ в Україні неможливий без подальшого розвитку фінансового ринку та зростання доходів населення.

Розвиток та функціонування недержавних пенсійних фондів є перспективним напрямом у процесі формування розвинутого та стабільного інвестиційного ринку в Україні. Проте, існують й об'єктивні фактори, що стають на перешкоді в розбудові системи недержавного пенсійного забезпечення та гальмують її розвиток, а саме: нерозвиненість українського ринку цінних паперів, що не дає змоги повністю реалізувати потенційні можливості використання пенсійних активів фондів, тобто максимально диверсифіковано інвестувати; недостатня поінформованість населення про сутність і переваги НПФ, а як результат – недовіра до них; недосконалість законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності НПФ, що відображається в жорстких обмеженнях вкладання активів фондів у фінансові інструменти; відсутність обмежень щодо системи бонусних виплат учасникам організаційного процесу НПФ, особливо управляючих активами та адміністраторів, що може стати причиною зловживань. Усі ці особливості

відображають рівень функціонування недержавних пенсійних фондів, їхні реальні можливості провадити інвестиційну діяльність.

З урахуванням розвитку фінансової системи України можна запропонувати заходи, спрямовані на активізацію НПФ: ширше інформування про збільшення чисельності вкладників, обґрунтування відповідних переваг НПФ у пенсійній системі України; поступове зменшення податкового навантаження щодо активів фондів, зокрема інвестованих в економіку України; розширення діапазону інвестиційних вкладень через моніторинг об'єктів інвестування з підвищенням прибутковості інвестицій; поліпшення інвестиційних обмежень шляхом удосконалення законодавства, що регулює цю діяльність; забезпечення штатної чисельності працівників НПФ кваліфікованими фахівцями, зокрема фінансистами та юристами; подальший розвиток ринку цінних паперів загалом, адже ліквідний, надійний і прозорий фондовий ринок має забезпечити створення сприятливих умов для розвитку НПФ. Запропоновані рекомендації допоможуть підвищити ефективність використання пенсійних коштів та отримати більші доходи учасниками недержавного пенсійного забезпечення, а методика оцінювання ефективності інвестиційної діяльності НПФ з урахуванням інфляції дасть змогу здійснювати якісну перевірку та контроль за використанням пенсійних активів.

УДК 338.2(477)

Лук'яненко Н.Е.¹, Шишкова О.С.²

¹ старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-317 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Малі підприємства, які є важливою складовою сучасного підприємництва, домінують в усіх секторах економіки України: вони займають найбільшу частку серед усіх підприємств (95,46%). Вони забезпечують гнучкість і стійкість економічної системи, вносять безпосередній вклад у формування внутрішнього валового продукту і податків, задовольняють потреби населення і виконують важливу соціальну роль – забезпечують робочі місця та є джерелом прибутку громадян країни. Частка обсягу реалізованої продукції малими підприємствами в загальному обсязі усієї реалізованої продукції в Україні у 2019 р. становила 16,9%, середніми – 41,3%. Виникає запитання щодо ефективності стратегічної політики розвитку малих підприємств, оскільки

із збільшенням кількості малих підприємств показники їх діяльності не підвищуються. Ця невідповідність говорить про неефективну роботу даного типу суб'єктів господарювання. Виділимо основні причини, котрі впливають на ефективність функціонування малих підприємств: – дефіцит матеріальних ресурсів у суб'єктів малого підприємництва як наслідок недостатньої фінансової підтримки з боку держави, нерегульованості механізмів кредитування малого підприємництва та високої вартості кредитних ресурсів; – відсутність чіткої системи податкових преференцій для малих підприємств; – недостатня допомога з боку держави у просуванні продукції вітчизняних малих підприємств на закордонні ринки, незначне залучення малого бізнесу до виконання державних замовлень; – недосконалість нормативно-правового забезпечення розвитку малого підприємництва, зокрема, у сфері обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва; – нерівні умови господарювання малих та великих підприємств на ринку, у т. ч. різні стартові можливості щодо доступу до фінансових ресурсів та державних інвестицій, нестача інформації, брак коштів на освоєння нової продукції та отримання сучасних технологій тощо. Малі підприємства функціонують переважно на внутрішньому ринку країни. Їх діяльність сприяє зайнятості й реалізації творчих можливостей населення країни, знижує рівень безробіття, сприяє формуванню середнього класу та політичній стабільності. Вони швидко пристосовуються до змін в умовах 158 господарської діяльності і забезпечують раціональне переміщення капіталу від одної господарської сфери до іншої. Їхня діяльність забезпечує конкурентну спроможність національної економіки за рахунок політичної та економічної стабільності, розвитку переважно внутрішнього ринку країни. Серед особливостей малого підприємства України можна виділити певні риси, які суттєво відрізняють його від аналогічних суб'єктів господарювання більшості зарубіжних країн: низький рівень технічної бази при значному інноваційному потенціалі; поєднання в межах одного малого підприємства декількох видів діяльності у зв'язку з неможливістю в більшості випадків орієнтуватися на однопродуктову модель розвитку; відсутність системи вивчення кон'юнктури ринку та недостатня інфраструктура; практична відсутність державної фінансово-кредитної підтримки; недовіра західних партнерів та негативне психологічне ставлення населення до підприємців. Мале підприємство формує конкурентне середовище. Конкуренція є економічним змаганням виробників однакової продукції на ринку, спрямована на залучення більшої кількості споживачів, завдяки цьому – одержання максимальної вигоди. Діяльність учасників ринкових відносин набуває динамічного

характеру, вона пов'язана з економічною відповідальністю та ризиком підприємця, що перетворює його в своєрідний соціальний двигун економічного розвитку. Формуючи ринкові відносини в Україні, держава повинна сприяти створенню конкурентного середовища певними діями антимонопольного комітету, розвиваючи й утворюючи мережу малих підприємств і розширюючи на цій основі сфери конкурентних відносин, що змусило б монополіста вивчати ринковий попит, аналізувати витрати свого виробництва і збуту продукції, а на основі цього визначати обсяги виробництва й продажу. Мале підприємство сприяє утвердженню конкурентних відносин, тому що є антимонопольним за своєю природою, що проявляється в різноманітних аспектах його функціонування. З одного боку, мале підприємство, внаслідок багаточисельності елементів, що його утворюють, та їх високого динамізму значно меншою мірою піддається монополізації, ніж великі підприємства. З іншого боку, за умов вузької спеціалізації й використання новітньої техніки воно виступає як дійовий конкурент, що підтримує монополістичні позиції великих корпорацій. Саме ця риса малого підприємництва відіграла суттєву роль у послабленні, а, іноді, й у подоланні розвинутими країнами притаманній великому капіталу тенденції до монополізації та затримці технічного прогресу. Мале підприємство, оперативнo реагуючи на зміни кон'юнктури ринку, надає ринковій економіці необхідної гнучкості. Малі підприємства працюють, орієнтуючись на потреби громадян країни. Для них вигідно пропонувати ринку щось нове, те, що необхідно на даний час. На малих підприємствах зазвичай ініціатором усього нового є людина, яка має знання й енергію. Власне, більшість нових товарів народжується саме тут. Ця його риса набула в сучасних умовах 159 особливого значення завдяки швидкій індивідуалізації та диференціації споживчого попиту, прискоренню науково-технічного прогресу, зростанню номенклатури промислових товарів та послуг. Помітна важлива роль малих підприємницьких структур у реалізації новітніх технічних та комерційних ідей, випуску продукції наукового змісту. Малим підприємствам доступні інноваційні процеси, тому витрати виробництва невеликі. Гнучкі в діяльності, малі підприємства, якщо їх спіткала невдача, дуже швидко переходять від однієї сфери діяльності до іншої. Мале підприємство робить вагомий внесок у вирішення проблем зайнятості, створюючи нові робочі місця і поглинаючи надлишкову робочу силу під час циклічних спадів та структурних зрушень економіки. Для вирішення проблем зайнятості населення мале підприємство відіграє особливо важливу роль. Це вельми актуально для України в умовах стрімкого зростання безробіття. Адже в той час, коли йде процес скорочення робочих місць на

великих підприємствах, малі фірми не тільки зберігають, але й створюють нові. Відзначимо, що здатність малого підприємництва створювати нові робочі місця у всіх сферах господарської діяльності є фундаментальною основою формування «середнього класу». Це знижує соціальну напругу і сприяє демократизації ринкових відносин, а, отже, послаблює властиві ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації. Таким чином, роль та функції малого підприємництва полягають не тільки в тому, що воно є важливим дійовим фактором економічного розвитку суспільства, яке спирається на ринкові методи господарювання. Його важливою функцією є сприяння соціальнополітичній стабільності суспільства, тобто воно відкриває простір вільному вибору шляхів і методів роботи на користь суспільства та забезпечення власного добробуту. Таким чином, мале підприємництво є невід'ємною частиною будь-якої ринкової господарської системи, без якої економіка і суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, а й навіть існувати. Великий капітал, безумовно, визначає рівень науково-технічного і виробничого потенціалу, але основою розвитку країн з ринковою системою господарювання є мале підприємництво як найбільш масова, динамічна та гнучка форма ділового життя. Саме в секторі малого підприємництва створюється і функціонує велика частка національних ресурсів, яка є живильним середовищем для середнього та великого підприємства.

УДК 338.2(477)

Лук'яненко Н.Е.¹, Школа К.А.²

¹ старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Т-317 НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Підприємництво є головною складовою ринкового господарства та ключовим елементом конкурентного механізму. Але в Україні на сьогодні є багато проблем, що перешкоджають розвитку вітчизняного підприємництва.

Головними негативними факторами, які впливають на розвиток підприємництва в Україні, є: ускладнений процес створення та правового оформлення підприємницької діяльності; обмеженість власних фінансових ресурсів підприємств, необхідних для відкриття бізнесу, та складність отримання кредитних ресурсів і залучення інвестицій; низький рівень державної підтримки підприємницького сектору

економіки; недосконалість законодавчо-правової бази підприємництва в Україні; нерівномірність розвитку підприємництва в регіональному розрізі, за видами економічної діяльності, за формами власності, тощо; непрості умови оподаткування підприємницької діяльності, які не мотивують і не стимулюють підприємців до розвитку своєї діяльності; слабкість ринкової інфраструктури, необхідної для сприяння бізнесу; нестача у підприємців управлінського досвіду та фахових знань тощо. Однією з вагомих перешкод розвитку сучасного підприємництва є недосконалість податкової системи та податковий тиск, який викликає у підприємців невпевненість та в певній мірі нерішучість до ведення підприємницької діяльності. Розвиток підприємництва у значній мірі залежить і від інших проблем: розвиток нових технологій, в першу чергу, інформаційних і комунікаційних; збільшення конкуренції на ринку; нестабільність політичного середовища; індивідуальна споживацька поведінка, яка проявляється у диференціації попиту; неоднозначність та суперечність чинної нормативно-правової бази; громіздка та складна система бухгалтерського обліку і звітності. Ще однією важливою перешкодою в розвитку підприємницької діяльності є низький рівень економіко-правових знань тих, хто вважає себе підприємцем або хоче ним стати. Це відображається в наявності різних інтересів у підприємця: підприємець, насамперед, зацікавлений у отриманні прибутку, і йому нецікаво, як це відбувається, тому бажання якнайшвидшого одержання прибутку будь-яким шляхом перемагає вимоги ефективного управління і призводить до занепаду підприємства. Не менш важливе місце займає проблема низької можливості отримання кредитів, особливо, для малого та середнього бізнесу.

Головним завданням держави є формування сприятливого середовища для виникнення когорти нових підприємців, особливо, з числа молоді. Першочерговим завданням можна назвати збільшення кількості діючих суб'єктів підприємництва, його позитивна динаміка. Це буде можливим тільки тоді, коли держава буде допомагати формувати стартовий капітал для відкриття своєї справи, а також в подальшому забезпечуватиме сприятливі умови для функціонування суб'єктів підприємницької діяльності. Саме тому створення системи фінансової підтримки є важливим і невідкладним пріоритетом уряду. Для того, щоб фінансування стало доступнішим, досить розумним було б упорядкувати систему залучення позик. Не менш важливим є створення системи мікрокредитування, інвестування. Все це допоможе підприємцю зайняти гідне конкурентне місце, а також вивести свій бізнес з тіньового сектору, адже 75% підприємців приховують свої доходи. Також це допоможе

в створенні більшої кількості робочих місць. Зазначимо, що на розвиток підприємництва впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників в Україні, а саме: складність збуту продукції, низький попит. Це питання можна вирішити формуванням державних замовлень, створенням спеціальних державних установ, що сприятимуть підприємству, наданням різного роду субсидій та позик. До форм підтримки підприємництва в Україні можна віднести: звільнення від податків чи податкові пільги; знижки щодо науково-дослідних робіт; прискорена амортизація; знижки по підготовці кадрів в навчальних закладах для підприємницької діяльності та багато іншого. Необхідно реформувати законодавчу базу, зокрема, податкову, що забезпечило б більш прозоре та ефективне здійснення підприємницької діяльності. Держава повинна сприяти розвитку фінансового сектора, становленню фінансових інституцій для кредитування підприємств, розвитку гарантування кредитів лізингу обладнання, що забезпечило б вирішення проблеми фінансування підприємств. Особливе значення держава повинна приділяти розвитку малого та середнього бізнесу шляхом удосконалення чинного законодавства, збереження спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва. Суттєву роль у фінансовій підтримці підприємництва мають відігравати фонди підтримки підприємництва. На сьогоднішні важливим питанням є підвищення підприємницької культури населення, що повинно стати одним з пріоритетів роботи відповідних органів державної влади.

Наукове електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та
мережному режимах

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2020

Факультет економіки та управління

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів
13–17 квітня 2020 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM);
супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 541

Видавець і виготовлювач
Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64 Тел.:
(061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019.